

วารสารช่อพะยอม CHOPHAYOM JOURNAL
ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2566
ISSN 1513-5462 / ISSN 2730-1826 (online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วารสารช่อพะยอม CHOPHAYOM JOURNAL
ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2566
ISSN 1513-5462 / ISSN 2730-1826 (online)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการสาขา สหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสังคมวิทยา
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการในสาขา สหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสังคมวิทยา
3. เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการและผู้สนใจได้นำเสนอผลงานวิชาการ ในรูปแบบบทความวิชาการ
4. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้สาขาสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสังคมวิทยา

ที่ปรึกษา :

รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.กิตติกรณ์ บำรุงบุญ	คณบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน	รองคณบดี
อาจารย์ ดร.จินดา แก่นสมบัติ	รองคณบดี

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพร แสงไชยา
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.วุฒิสลธิ์ จีระกมล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิมล เขตตะ
	อาจารย์อิสระ ตรีปัญญา

กองบรรณาธิการจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวลิต ชูกำแพง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงษ์พงศ์คำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสนอ ตรีวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนา จันทร์เทาว์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรค	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
	พระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ เปล่งดีสกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจัญ จันเต็บ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เนียมสา	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติพงศ์ พิมพ์พิเศษ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์พิทยา สัพโส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑนา ทองสุพล	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร เชาวรัตน์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมัย วรรณอุดร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี สาคิตานันต์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จงจิตงาม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ ชินบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิรัญ จักเสน	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิราชย์ นันชนันต์	มหาวิทยาลัยนครพนม
อาจารย์ ดร.ธวัชชัย ศิลปะโชค	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อาจารย์ ดร.พนิดา ตาสี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
อาจารย์ ดร.อัศรครา มะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ว่าที่ พ.ต.ดร. กิตติกรณ์ บำรุงบุญ	สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ โสภา	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
อาจารย์ ดร.วาริช ราศรี	สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการ พัฒนาท้องถิ่น

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัย บทความวิชาการ และ บทปริทัศน์หนังสือ วารสารช่อพะยอม ตั้งแต่ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2566

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนา จันทร์เทาว์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.อัฐพล อินต๊ะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขศิลป์ ประสงค์สุข	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิราชย์ นันชนันต์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรภรณ์ จันทนกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ หินแก้ว	วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร	สถาบันนวัตกรรมการศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวรัตน์ ทศตะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ เปล่งดีสกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิษาน อุ่นอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพร แสงไชยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทยวัฒน์ พันธะศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.ธวัชชัย ศิลปโชค	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อาจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.วาริช ราศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.สุมาลี พลขุนทรพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.อมราวดี คำบุญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
อาจารย์ ดร.วัชรโรบล โกศลวิทยานันต์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
อาจารย์ ดร.วิรัช พานิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
อาจารย์ ดร.ยุวดี พลศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร.ธัญลักษณ์ มูลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ ดร.วุฒิสิริทธิ์ จีระกมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.กฤต ไสดาลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.ธนพล เอกพจน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.สิริกัญญา วรชิน พิสิษฐ์ไพบูลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อาจารย์ ดร.ทศพร อธิฐงาม	มหาวิทยาลัยบูรพา
อาจารย์ ดร.ปวีณา ภูมิแดนดิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.นุจรี ใจประนบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.เกตน์สิรี เทียนประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการจัดทำวารสารช่อพะยอม

อาจารย์ ดร.กานพพงศ์ ธนะโคตร	กรรมการออกแบบปก
อาจารย์ ดร.ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์	กรรมการฝ่ายติดต่อประสานงาน
อาจารย์สิรินภา ขจรโมทย์	กรรมการจัดรูปเล่ม
อาจารย์ศรินนา วอนแก่น้อย	เลขาบรรณาธิการ
นายกิตติศักดิ์ จันบัวลา	กรรมการฝ่ายสารสนเทศ

พิสูจน์อักษร รูปแบบบทความ และการอ้างอิง

อาจารย์พิณรัตน์ เย็นเสริม	กรรมการพิสูจน์อักษรและภาษาต่างประเทศ
อาจารย์ชุตินา กองสมบัติ	กรรมการพิสูจน์อักษรและภาษาต่างประเทศ
อาจารย์ ดร.สุมาลี พลขุนทรัพย์	กรรมการพิสูจน์อักษรและการอ้างอิง
อาจารย์นัยนา ประทุมรัตน์	กรรมการพิสูจน์อักษรและการอ้างอิง
อาจารย์รตนดา อาจิวชัย	กรรมการพิสูจน์อักษรและการอ้างอิง
อาจารย์ผุสดี กิจบุญ	กรรมการตรวจสอบรูปแบบบทความ
อาจารย์ ดร.ปวีณา ภูมิแดนดิน	กรรมการตรวจสอบรูปแบบบทความ

ข้อกำหนดเฉพาะของวารสาร

1. บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารช่อพะยอมได้ผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อบทความ ซึ่งเป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบการกลั่นกรอง แบบ Double - blind Peer Review

2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

3. ข้อความ ภาพประกอบ และตารางประกอบ ที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็น และความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ไม่เกี่ยวข้องกับวารสารช่อพะยอมแต่ประการใด

4. กองบรรณาธิการวารสารช่อพะยอมไม่สงวนสิทธิ์ การคัดลอกโดยการอ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน
ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารช่อพะยอม ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2566 ฉบับเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม เป็นอีกฉบับหนึ่งที่กองบรรณาธิการตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนามาตรฐานวารสารวิชาการในสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานในฐานะสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนการส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการที่ประกอบไปด้วยบทความทางวิชาการ บทความงานวิจัย และบทปริทัศน์หนังสือ ซึ่งวารสารฉบับนี้ได้นำเสนอบทความทั้งหมด 15 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย 12 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง และบทปริทัศน์หนังสือ 1 เรื่อง ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากบุคลากรภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และได้รับการกลั่นกรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการ Peer Reviewทุกท่านที่ได้กลั่นกรองบทความทุกเรื่องเพื่อให้มีคุณภาพสร้างมาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคณะทำงานทุกฝ่ายที่ทุ่มเทกายใจผลิตวารสารโดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้เป็นวิทยาทาน และเป็นการพัฒนาศาสตร์และศิลป์ของแต่ละสาขาวิชาให้มีความเข้มแข็งนำสู่สาธารณชน เป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทยท้องถิ่นอาเซียน และสากลสืบต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพร แสงไชยา
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ปริศนาคอลัมน์ซุบซิบการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” ใน
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

An Analysis of Discourse Entitled “Thiapthana 3”,
a Political Gossip Column in Thairath Newspaper

สุมาลี พลขุนทรัพย์

Sumalee Phonkhunsap

15

อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

Southern Folk Music Identity

กิตติชัย รัตนพันธ์ สุพรรณณี เหลือบุญชู และบำรุง พาทยกุล

Kittichai Rattanaphan Supunnee Leuaboonschoo

and Bamrung Phattayakul

56

หาบเร่เสน่ห์แม่ค้า : จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่ค้าหาบเร่ ตลาด
หาบเร่ สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์

Hab Reh Saneh Mea Ka : The Study of the Way of
Life of Hawkers at Hawker Market in Buriram Railway Station.

อนุชิต สีมอรัส ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย สหัสสวรรณ ดอกไม้

ปฐวิภาณ ไชยศรี พีรดา พรเพชร และทิพย์ดา ศิริเกษ

Anuchit Seemorot Panuwat Loapilai Sahassawas Dokmai

Patiparn Chaisri Peerada Pornpet and Tipyada Siriket

81

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

รูปแบบการสร้างสรรคานาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบวณแฮะนาง สังขาน**

The Form of Creative Works of Dramatic Art Som Sei
Kha Buon Hae Nang Sangkhan.

บัวตอง ชัยวิเศษ ปนัดดา สายหยุด ผกาวัลย์ สาทา

อัสวเดช สามารถ สุดารัตน์ อาคมะพันธ์ และศุภวัฒน์ นามปัญญา

Buatong Chaiwisef Panadda Saiyud Phakawan Sata

Ussawadet Samart Sudarat Atayaphan

and Supawat Nampanya

100

การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรและวัฒนธรรม
โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก
อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม

The Economic Development Based on Resource Capital
and Culture with Creative Tourism Ban Non Than, Kut
Pladuk Sub-District, Chuen Chom District, Maha Sarakham
Province

กชธมน วงศ์คำ

Kochtamon Wongkam

127

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับ
สังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดการบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข
สำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ
น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

Public Service of Local Government Organization to
Support the Aging Society in the Case of the Long-Term
Care Service Project in Public Health for the Elderly
and Dependent People Nam Som Municipality, Nam
Som District, Udon Thani Province

ศรัณย์ เจริญศิริ และสรัญญา เจริญศิริ

Saran Charoensiri and Saranya Charoensiri

151

การศึกษาความตระหนักและการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ
กรณีศึกษา ชุมชนต้นแบบบ้านหนองไม้เฝ้า ตำบลเขาขลุ
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

A Study of Farmers' Awareness and Practice in Solid
Waste Management: A Case Study of Ban Nong Mai Fao
Model Community, Khao Khlung Sub-district, Banpong
District, Ratchaburi Province

จิรฐิณากู ถังเงิน คณิงรัตน์ คำมณี และพันธ์จิตต์ สีเหนียง

Jirattinart Thungngern Kanungrat Kummanee

and Panchit Seeniang

174

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

การพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาศายอาชีพศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The Development of an Attitude Adjustment Program towards
Vocational Education for Junior High School Students

สมหมาย บำรุงเอื้อ อรุณ ชูยกระเดื่อง และไพศาล วรคำ

Sommaibamrungar Arun Suikraduang

and Paisan Worakham

199

สมรรถนะที่สำคัญต่อการจ้างงานอย่างต่อเนื่องของอาชีพมัคคุเทศก์
ในภาคใต้ หลังสถานการณ์โควิด-19

Core Competencies to Continuous Employment of Tour
Guide in The Southern Region After The COVID-19

Pandemic

เกสสิณี ตรีพงศ์พันธุ์ ดวงกาญจน์ วัฒนบุณย์ และกนกวรรณ ศรีขวัญ

Kessini Tripongpan Tuangkarn Watthanaboon

and Kanokwan Srikwan

217

The EFL Students' Perceptions of Google Translate in a
Translation Classroom

Nathaya Un-udom

235

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
Design Thinking Process for Co-creating the Conservation and Inheritance Guidelines of the Eating Gramineace Ceremony with Chedi Neng Community, Amphoe San patong, Chaing Mai	
Thanyalak Boonlue and Supornphan Konchiab	250
Verbal and Non-verbal Pragmatic Communication Patterns for Thai Homestay Staff	
Bunika Khunyodying	276
บทความวิชาการ	
ผลกระทบของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี: ปัญหาและแนวทางการนำไปปฏิบัติ	
The Impact of the Women's Empowerment Fund : Problems and Guidelines for Implementation	
ศรินนา ศิริมาตย์ และ สุธาสินี สิ้นเฮ่าว์	
Sarinna Sirimat and Suthasinee Sinthao	303
เทคโนโลยีกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	
Technology and Art Creation	
จักรพันธ์ ธนธีรานนท์	
Jakraphun Thanateeranon	325

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทปริทัศน์หนังสือ

e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

E-Estonia E-Governance in Practice

ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล

Naphatpapa Sawangnuwatkul

347

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์วารสารช่อพะยอม คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

361

การวิเคราะห์ปริจเฉทคอลัมน์ซุบซิบการเมือง
“เทียบท่าหน้า 3” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
An Analysis of Discourse Entitled “Thiapthana 3”,
a Political Gossip Column in Thairath Newspaper

สุมาลี พลขุนทรัพย์¹

Sumalee Phonkhunsap¹

Received: July 23, 2023

Revised: August 21, 2023

Accepted: August 28, 2023

¹ หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Thai Language Program, Faculty of Humanities
and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University

(E-mail: kiksumalee_p@hotmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปริจเฉทคอลัมน์ซุบซิบการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ โดยเก็บข้อมูลจากคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. 2564 จำนวน 170 ฉบับ โดยใช้แนวคิดปริจเฉท (discourse) ของ Brown and Yule (1983) เพียร์ศิริ วงศ์วิภาณนท์ (2530) และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษา ของนवरรณ พันธุมธา (2527) และกาญจนา แก้วเทพ (2547)

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของการนำเสนอปริจเฉท ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1. ชื่อเรื่อง 2. ส่วนเปิดเรื่อง 3. ส่วนเนื้อหา และ 4. ส่วนปิดเรื่อง ดังนี้ 1) การตั้งชื่อเรื่อง มีวิธีการตั้งชื่อเรื่อง 8 แบบ ได้แก่ 1. ชื่อเรื่อง 1.1) ความสำคัญของเรื่อง 1.2) แบบตรงตัว 1.3) ไร้ความสนใจ 1.4) สอดคล้องกับบทสรุป 1.5) สอดคล้องกับบทนำ 1.6) การตั้งคำถาม 1.7) ตามบริบททางการเมือง สังคมและเมือง 1.8) การเตือน 2. ส่วนเปิดเรื่อง มีวิธีการเปิดเรื่อง 5 แบบ ได้แก่ 2.1) จุดประเด็นเพื่อเรียกร้องความสนใจ 2.2) หยอกล้อ 2.3) นำถ้อยคำที่มียัยลึงค์เข้ามาแทรก 2.4) สรุปประเด็น 2.5) กระทบบความรู้สึก 3. ส่วนเนื้อหา มีการนำเสนอเนื้อเรื่อง 4 แบบ ได้แก่ 3.1) เสริมเกร็ดที่น่าสนใจ 3.2) พรรณนารายละเอียด 3.3) อ้างคำพูด 3.4) บรรยายเหตุการณ์ 4. ส่วนการปิดเรื่อง มีวิธีการปิดเรื่อง 5 แบบ ได้แก่ 4.1) ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องราว 4.2) สรุปความ 4.3) ชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคต 4.4) การตั้งคำถาม 4.5) หยอกล้อ

ผลการศึกษากลวิธีทางภาษา แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ด้านการใช้คำ 2. การใช้โวหารภาพพจน์ 3. ด้านการใช้สำนวนไทย 1. ด้านการใช้คำ ได้แก่ การปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คำสแลง คำซ้อน คำคล้องจอง และคำที่มีความหมายโดยนัย 2. ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ บุคคลวัต อุปมา อุปลักษณ์ อวตพากย์ นามนัย และสมญานาม 3. ด้านการใช้สำนวนไทย พบว่ามีการใช้สำนวนที่เข้าใจง่าย สะท้อนวัฒนธรรมของภาษาไทยและสอดคล้องกับบริบททางการเมือง

ในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : ปริจเฉท, กลวิธีทางภาษา, คอลัมน์ซุบซิบ, การเมือง, หนังสือพิมพ์

Abstract

The objective of this research was to analyze a discourse entitled “Thiapthana 3”, a political gossip column in Thairath newspaper. Data was collected from Thairath newspaper published since 2021 including 170 issues. Discourse approach postulated by Brown and Yule (1983), Wongwipanon Piasiri (1987), and Panpotong Nattaporn (2013) as well as Language devices approach proposed by Bandhumadha Nawawan (1984) and Kaewtep Kanjana (2004).

The result found that there were 4 parts of discourse structures in the column ; 1. Title, 2. Opening period, 3. Content, and 4. Closing period according to the following details ; 1. Giving title name, there were 8 patterns ; 1.1) The importance of story, 1.2) Direct naming, 1.3) Interest arousal, 1.4) Related conclusion, 1.5) Involved Introduction, 1.6) Asking question, 1.7) Social and political contexts, and 1.8) Warning. In term of the opening periods, there were 5 patterns; 2.1) Seeking attention, 2.2) Making joke, 2.3) Inserting implied touching and rhetorical utterances, 2.4) Issue conclusion, and 2.5) Affecting feeling. In the content, there were 4 patterns ; 3.1) Interesting story and anecdote, 3.2) Narration, 3.3) Referring word, 3.4) Situational description. While 4. Closing period, were also 5 patterns as well ; 4.1) Author’s feeling and opinion, 4.2) Summarizing, 4.3) Forecasting, 4.4) Questioning, and 4.5) Making joke.

The result of language devices revealed 3 issues ; 1. Word choices, 2. Figurative devices, and 3. Idioms. In terms of word choices, there were code mixing in English, slang words ,synonymous compounds, rhyming words, and connotative words. In figurative devices were personification, simile, metaphor, synesthesia, metonymy, and antonomasia. Regarding idioms; easy idioms to understand were used which reflected Thai culture according to the current political context.

Keywords: Discourse, Language devices, Gossip column, Politics, Newspaper

บทนำ

สื่อมวลชนถ่ายทอดข่าวสารที่ทำให้เกิดความรู้ และความรู้สึก เกี่ยวกับตัวนักการเมืองและสถาบันทางการเมืองในหลายลักษณะ เช่น ในลักษณะข่าวบทความ หรือการตั้งฉายา การถ่ายทอดในลักษณะข่าวเป็นการให้เนื้อหาโดยตรงว่า นักการเมืองคนนี้ทำอะไร คิดอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไร การถ่ายทอดในลักษณะบทความแสดงความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับนักการเมือง เช่น สนับสนุนหรือคัดค้านการถ่ายทอดในลักษณะการตั้งฉายาประกอบชื่อหรือใช้แทนชื่อนักการเมืองเพื่อเป็นการยกย่องเหน็บแนม เสียดสี หรือเพื่อความขบขัน (เสถียร เขยประทับ, 2540)

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสารมวลชนแขนงหนึ่งซึ่งมีบทบาทในส่วนของการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้วยการนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาล หรือนักการเมือง ถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองที่ประชาชนควรรับรู้ทั้งยังตอบสนองความต้องการด้วยการมีคอลัมน์ขบขันเพื่อนำเสนอเรื่องราวของนักการเมืองในแง่มุมที่ผู้อ่านสนใจอยากรู้ การขบขันถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยแพร่กระจายข่าวสารไปยังผู้คนในสังคม เพราะการขบขันนินทา

จะเป็นไปในลักษณะ “ปากต่อปาก” มีการเล่าสู่กันฟังในหมู่คนรู้จัก คนใกล้ชิด ขยายการรับรู้ออกไปอย่างรวดเร็ว การสนทนารูปแบบที่ไม่เป็นทางการซุบซิบ เป็นการสนทนาที่มีรสชาติ บางครั้งอาจมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่าง ผู้ร่วมสนทนา มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ที่ตกเป็นเป้าของการซุบซิบ ทำให้ได้รู้เรื่องราวของคนที่เรารู้จักและคนที่อยากรู้จัก ดังนั้น หากใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร จึงอาจไม่เป็นเรื่องส่วนตัวเสียแล้วในสังคมปัจจุบัน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2549) กล่าวว่า มีคนจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้สึกทางลบต่อคำว่า “ซุบซิบ” แต่นักมานุษยวิทยากลับชี้ให้เราเห็นว่า แท้ที่จริงแล้วทุกคนล้วนเคยร่วมวงซุบซิบกันทั้งนั้น บางคนชอบเล่าเรื่องซุบซิบ ในขณะที่บางคนชอบฟังเรื่องซุบซิบ การใช้ภาษาเพื่อการซุบซิบก็น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าการใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารอื่น ๆ

พื้นที่บนหน้าหนังสือพิมพ์มีคอลัมน์ที่เรียกว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจผู้อ่านสนองตอบความต้องการสำหรับผู้ที่มีความใฝ่รู้เรื่องราวของคนดังในแต่ละวงการ นั่นก็คือ คอลัมน์ซุบซิบ (Gossip Columns) เป็นคอลัมน์ที่มีการล้อมกรอบชัดเจน ชื่อคอลัมน์วางเด่น มองเห็นง่าย กระจายข้อมูลของบุคคลที่สาธารณชนจับตามอง ทั้งบุคคลในแวดวงการเมือง บันเทิง กีฬา อีกทั้งบรรดาผู้มีชื่อเสียงเด่นของคอลัมน์ประเภทนี้อยู่ตรงที่ทำให้ผู้อ่านได้ทราบสิ่งที่ไม่ปรากฏในข่าว คอลัมน์ซุบซิบจึงเป็นมากกว่าข่าว เป็นสีสันที่สำคัญของหนังสือพิมพ์ ผู้ที่ตกเป็นเป้าของการซุบซิบของคนในสังคมส่วนใหญ่ คือเหล่าบรรดานักการเมือง ประกอบกับหนังสือพิมพ์มักแสดงความคิดเห็นทางสังคมและการเมือง มากกว่าการแสดงความคิดเห็นในด้านอื่น จึงส่งผลให้ปัจจุบันหนังสือพิมพ์รายวันของไทยให้ความสนใจ มีพื้นที่สำหรับคอลัมน์ซุบซิบการเมืองหลากหลายคอลัมน์ถือเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า คอลัมน์ซุบซิบที่นำเสนอเรื่องของการเมืองได้รับความสนใจจากคอการเมืองอย่างมาก หนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่าง ๆ มีคอลัมน์ซุบซิบการเมืองที่มีลีลาการเขียนเป็นเอกลักษณ์ ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมี

คอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีคอลัมน์ “ก๊อชชิบการเมือง” เป็นต้น

คอลัมน์ชูปชิบการเมืองมีการนำเสนอความเคลื่อนไหวของบุคคลสำคัญ ๆ ทางการเมืองและเรื่องราวเบื้องหลังที่มักจะไม่ปรากฏในข่าวประจำวัน รวมถึงไม่เคยเปิดเผยที่ไหนมาก่อน จึงทำให้คอลัมน์ชูปชิบการเมืองกลายเป็นคอลัมน์ที่สามารถตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่าปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้คอลัมน์ชูปชิบการเมืองได้รับความนิยมและความสนใจจากผู้อ่านนั้นมาจากเนื้อหาและองค์ประกอบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (รัชดา ลาภใหญ่, 2544) คอลัมน์ชูปชิบการเมือง นอกจากสนองความอยากรู้แล้ว ผู้อ่านยังได้รับทราบความคิด ความเห็นของผู้เขียนที่สื่อสารผ่านภาษาและเนื้อหา ดังนั้นแล้วถ้อยคำหรือประโยคต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดย่อมมีความหมาย มีวัตถุประสงค์บางอย่างในทางการเมืองแฝงไว้ซึ่งทัศนคติของผู้เขียนคอลัมน์ นั่นคือ นักข่าวการเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่มีโอกาสใกล้ชิดกับเหตุการณ์ทางการเมือง รับรู้โดยตรงและส่งต่อข่าวสาร เผยแพร่ออกสู่สาธารณชน ผู้อ่านจึงอาจทราบได้ว่าผู้เขียนรู้สึกอย่างไรกับนักการเมืองหรือพรรคการเมืองใดจากการอ่านคอลัมน์ชูปชิบ

คอลัมน์ชูปชิบทำหน้าที่ติดตามความเป็นไปของนักการเมือง ยิ่งสถานการณ์บ้านเมืองร้อนระอุ ข้อเขียนชูปชิบก็ยิ่งเข้มข้น คอลัมน์หนึ่ง ซึ่งทันสมัยไวต่อเหตุการณ์ เกาะติดความเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย นำเสนอเรื่องราวที่ประชาชนอยากรู้และควรรู้อยู่คู่หน้าข่าวการเมืองมีชื่อว่า คอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” วางมุขขวาน เป็นคอลัมน์ที่สร้างสีสันให้กับข่าวการเมืองหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมน์นี้หยิบยกเอาเรื่องของนักการเมืองระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี บุคคลในคณะรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่บางเรื่องไม่สามารถหาอ่านได้จากข่าวการเมืองหรือการวิเคราะห์ข่าวการเมืองมาเล่าสู่ผู้อ่านให้ได้เห็นอีกแง่มุมหนึ่งของบรรดานักการเมือง หากเปรียบคอลัมน์ชูปชิบเป็น

อาหาร ผู้เขียนคอลัมน์คงจะเปรียบได้กับพ่อครัวที่คอยปรุงแต่งอาหารนั้นให้หอมหวานชวนลิ้มรส คอลัมน์ซุบซิบจะน่าอ่านเพียงใดต้องอาศัยลีลาการเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวซุบซิบและสื่อความนึกคิดของผู้ส่งสาร ถ้อยคำเยียบขาด ความคิดเยียบคม ชวนติดตามอ่าน ข้อเขียนน่าสนใจแฝงการเสียดสี หยอกล้อ ประชดประชันหรือแสดงอารมณ์ขัน ต้องทำให้ผู้อ่านเห็นจริง

ภาษาที่ใช้ในการเขียนคอลัมน์ เป็นตัวกลางที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวของนักการเมือง คอลัมน์น่าได้ด้วยภาษา ภาษาทำหน้าที่อธิบายขยายความคิด สื่อความหมาย บรรยายเนื้อหา นำพาผู้อ่านไปสู่ความเข้าใจ และพึงพอใจที่จะรับสาร ติดตามอ่านคอลัมน์อย่างไม่รู้เบื่อ สำนวนภาษาที่ใช้สื่อสารผ่านสื่อมวลชน การสื่อสารในลักษณะนี้มีข้อจำกัดหลายประการอาทิ ข้อจำกัดในเรื่องเวลาจัดทำ เรื่องเวลาที่เผยแพร่ข้อมูล การดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร เหล่านี้ล้วนมีผลทำให้ภาษาสื่อมวลชนมีลักษณะเฉพาะ (สิริวรรณ นันทจินทุล, 2546)

ผู้วิจัยพบว่าคอลัมน์ซุบซิบการเมืองมีการใช้ภาษาและวิธีการเขียนที่น่าสนใจ โครงสร้างของการนำเสนอปริศนาข่าวการเมืองในคอลัมน์ประเภทนี้มีลักษณะเฉพาะ ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นต่อตัวนักการเมือง ต่อสถาบันทางการเมือง รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมือง บางครั้งคอลัมน์มีการนำเสนอข่าวซุบซิบให้ข้อมูลที่มากกว่าการรายงานข่าวการเมืองโดยตรง มีการแสดงนัยทางการเมืองบางประการให้ผู้อ่านได้ทราบ ผู้เขียนคอลัมน์เลือกใช้คำที่มีความหมายแฝง ไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา มีการเขียนเพื่อสื่อความหมาย นำเสนอความคิดเห็นผ่านเนื้อหา ในเชิงล้อเลียน เสียดสีที่น่าสนใจศึกษา ยิ่งเนื้อหาของคอลัมน์เทียบเท่าหน้า 3 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นเรื่องราวของนักการเมืองที่ได้รับความสนใจจากผู้อ่าน เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ข้อมูลบางอย่างทางการเมือง มีสาระควบคู่ไปกับความบันเทิง สามารถสนองความต้องการของผู้อ่านที่ใคร่รู้เรื่องนักการเมืองได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างคอลัมน์เทียบเท่าหน้า 3

พี่น้อง 3 ป. ใคร ๆ ก็รู้ต่างมีความสามารถ โตตามกันมาตั้งแต่

“ลุงป้อม” พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี “ลุงป๊อก” พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา รมว.มหาดไทย และ “ลุงตู” พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและ รมว.กลาโหม ได้เป็น ผบ.ทบ.กันทุกคน แต่เรื่องความจำนี้ ต้องยกให้ “ลุงป้อม” เพราะเป็นที่เลื่องลือ

“ลุงตู” เป็นคนชอบจด “ลุงป๊อก” เป็นคนชอบอ่าน แต่สำหรับ “ลุงป้อม” ออกปากเอง “ไม่ต้องจด ไม่ต้องอ่าน เพราะทุกอย่างอยู่ในหัว” ไม่ใช่แค่เรื่องความจำที่เลื่องลือ อีกเรื่องคือฝีมือทำกับข้าวที่เด็ดสุดคือ กุ้งผัดกระเทียม ข้าวผัด และผัดซีอิ้ว ที่คนเคยลืมนึกไปบอกไม่แพ้เชฟมิชลิน

ก่อนหน้านี้เข้าครัวปรุงอาหารให้คนอื่นได้ชิมเป็นประจำ ขนาดบางวัน “ลุงตู” ต้องยกหูถามว่าวางหรือเปล่า ช่วยทำผัดซีอิ้วให้กินหน่อย ถ้าฝีมือไม่ร่อยจริงคงไม่ขอร้องกันขนาดนี้ แบบนี้เรียกว่าเจ๋งจริง ๆ !!! (เจ๋งจริง ๆ, 25 ธ.ค. 2564)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอเรื่องราวของนักการเมืองที่ไม่ใช่ข่าวการเมืองโดยตรง เป็นการเปิดเผยอีกแง่มุมหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่ประชาชนทั่วไปอาจไม่ทราบมาก่อน ภาษาที่ใช้อยู่ระดับกันเอง มีการใช้อักษรย่อและชื่อเล่น เนื้อหาไม่หนักและชวนให้อ่าน

ด้านโครงสร้างปริจเฉท Brown and Yule (1983) กล่าวว่า การวิเคราะห์ปริจเฉท (discourse) เป็นการวิเคราะห์ ภาษาในบริบทการใช้ภาษา เราไม่สามารถศึกษาภาษาโดยปราศจากการศึกษาจุดประสงค์หรือหน้าที่ของรูปภาษาที่ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางสังคม โครงสร้างปริจเฉทของคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” พบว่า มีการเปิดเรื่องโดยนำประเด็นของข่าว หรือใจความสำคัญของข่าวมาเขียนเพื่อสร้างความสนใจให้ผู้อ่านได้จุดใจคิดในประเด็นที่น่าเสนอ เช่น การเปิดเรื่องแบบจุดประเด็นเพื่อเรียกร้องความสนใจ ดังตัวอย่าง

แค่แว่วเสียงปี่กลอง นักการเมืองก็ขยับเตรียมเลือกตั้งทั้งสนามเล็ก สนามใหญ่ (“คูหุ่ใหม่”, 11 ธ.ค. 2564)

จากตัวอย่างเปิดเผยให้เห็นใจความสำคัญของเรื่อง ทั้งยังกระตุ้นให้ผู้

อ่านเกิดความใคร่รู้ที่จะติดตามอ่านต่อไปจนจบ

ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์โครงสร้างของการนำเสนอปริเฉทข่าวการเมืองในคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนอข่าวการเมืองและเรื่องราวของนักการเมือง ว่าผู้เขียนมีวิธีการเขียนถ่ายทอดเนื้อหาและการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายอย่างไร วิเคราะห์ความหมายของภาษาว่ามีการสื่อความหมายโดยตรงหรือสื่อความหมายโดยนัยอย่างไรบ้าง มีลักษณะการนำเสนอความคิดเห็นในเนื้อหาเป็นอย่างไร ตัวความหมายอะไรที่แฝงเร้นอยู่ในเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การเข้าใจความหมายภายใต้บริบทที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้เกิดความเข้าใจปริเฉทคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ทราบถึงวิธีการเขียนอันจะนำไปสู่การตีความของผู้อ่าน มีความรู้เกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาในการนำเสนอข่าวการเมือง รวมทั้งได้รับทราบสาระหรือข้อมูลทางการเมืองที่ปรากฏในรูปแบบของข่าว ชุบชีพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างของการนำเสนอปริเฉทข่าวการเมืองในคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนอข่าวการเมืองในคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปริเฉทคอลัมน์ชุบชีพการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” หมายถึง การนำเสนอในรูปของข้อเขียนที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีความยาวจำกัดอยู่ในพื้นที่เฉพาะ โครงสร้างการนำเสนอคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่นำมาศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ชื่อเรื่อง ส่วนเปิดเรื่อง ส่วนเนื้อหา และส่วนปิดเรื่อง

2. กลวิธีการใช้ภาษา หมายถึง วิธีการเลือกใช้ภาษาในการนำเสนอข่าว การเมืองคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้แก่ ด้านการใช้คำ การใช้โวหารภาพพจน์ และการใช้สำนวนไทย รวมถึงการสื่อความหมายและปริบททางการเมือง

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ประกอบด้วย 3 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดปริจเฉท (discourse) ของ Brown and Yule (1983) เพียร์ศิริ วงศ์วิภาณนธ์ (2530) และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556)
2. แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษา ของนวรรธณ พันธุเมธา (2527) กาญจนา แก้วเทพ (2547) วิภา กงกะนันทน์ (2533) และวารุณี พลบูรณ์ (2550)
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเขียนคอลัมน์ขบขันการเมือง ของมาลี บุญศิริพันธ์ (2529) และปราณี สุรสิทธิ์ (2541)

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปริจเฉทคอลัมน์ขบขันการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลในการศึกษา 2 แหล่ง ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวมข้อมูลจากคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2564 จนถึงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2564 เป็นระยะเวลา 1 ปี จำนวน 170 ฉบับ ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสาร งานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์การเขียนคอลัมน์และคอลัมน์ซุบซิบการเมือง การวิเคราะห์ปริศนา กลวิธีการใช้ภาษา การวิเคราะห์เนื้อหา ตลอดจนศึกษาติดตามปริบททางการเมืองไทยปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์โครงสร้างของการนำเสนอปริศนาข่าวการเมือง โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การนำเสนอเนื้อเรื่อง และการปิดเรื่อง

2.2 วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนอข่าวการเมือง คอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ด้านการใช้คำ การใช้โวหาร ภาพพจน์ และการใช้สำนวนไทย รวมถึงการสื่อความหมายและปริบททางการเมือง

3. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ อภิปรายผลประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการศึกษาที่อาจดำเนินการต่อจากงานนี้

ผลการศึกษา

1. โครงสร้างของการนำเสนอปริศนาข่าวการเมืองคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ผลการศึกษาโครงสร้างของการนำเสนอปริศนาข่าวการเมืองในคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ชื่อเรื่อง 2) ส่วนเปิดเรื่อง 3) ส่วนเนื้อหา และ 4) ส่วนปิดเรื่อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การตั้งชื่อเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่องเป็นการแสดงความสามารถของผู้เขียนในการขมวดความคิด ส่วนใหญ่เป็นการตั้งชื่อด้วยถ้อยคำที่กะทัดรัด กระชับความ

สัมพันธ์กับเรื่อง บ่งบอกขอบข่ายและเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องมีจุดเด่นและมีความน่าสนใจชวนให้ติดตามอ่าน คอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” พบการตั้งชื่อเรื่อง 8 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความสำคัญของเรื่อง 2) แบบตรงตัว 3) ไร้ความสนใจ 4) สอดคล้องกับบทสรุป 5) สอดคล้องกับบทนำ 6) การตั้งคำถาม 7) ตามบริบททางการสังคมและเมือง 8) การเตือน ดังนี้

1.1.1 ตั้งชื่อตามความสำคัญของเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่องในลักษณะนี้ เป็นการตั้งชื่อตามจุดมุ่งหมาย ปัญหา เหตุการณ์ และสาระของเรื่องจากการศึกษาคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” พบว่าผู้เขียนใช้วิธีการตั้งชื่อตามความสำคัญของเรื่องเป็นจำนวนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “ใส่ใจ” (16 ก.พ. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “ใส่ใจ” เป็นการตั้งชื่อตามความสำคัญของเรื่อง เพราะสาระสำคัญของเรื่องกล่าวถึง ความเอาใจใส่ของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีต่อทัศนียภาพของท่าเรือยบรัฐบาล เห็นได้จากการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ซ่อมแซมอาคารสถานที่ ปรับปรุงทาสีศาลพระภูมิ ศาลตายาย ติดตั้งไฟและทำความสะอาดเพื่อความเป็นสิริมงคล

1.1.2 ตั้งชื่อเรื่องแบบตรงตัว

การตั้งชื่อเรื่องในลักษณะนี้คือ การเขียนเรื่องใดก็จะใช้ชื่อนั้นๆ ตรงไปตรงมาตามเนื้อหาของเรื่อง

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “ไม่ท้อ” (10 ก.ย. 2564)

การตั้งชื่อเรื่องแบบตรงตัว “ไม่ท้อ” มาจากเนื้อหาของเรื่องซึ่งมีการอ้างถึงบทสนทนา “แต่เจ้าตัวยังหนักแน่นไม่หวั่นไหว บอกคนใกล้ชิดไม่เสียใจ ไม่ท้อใจ ขอลุยงานต่อทันที” กล่าวถึงการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกฯ

และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลซึ่ง นายสุชาติ ชมกลิ่น ได้รับคะแนนไว้วางใจอยู่ในอันดับรั้งท้าย แต่ยังมีกำลังใจปฏิบัติหน้าที่ต่อไป แสดงให้เห็นว่าไม่ท้อใจและขอใช้ผลงานเป็นเครื่องพิสูจน์ เป็นการนำคำสำคัญมาสื่อความหมายแบบตรงตัวผ่านชื่อเรื่อง

1.1.3 ตั้งชื่อเรื่องแบบเร้าความสนใจ

การตั้งชื่อเรื่องแบบเร้าความสนใจ ภาษาที่ใช้มีความดึงดูดใจและโดดเด่น ชวนสงสัย ใครติดตามอ่าน เกิดความสะดุดตา สะดุดใจผู้อ่าน

ตัวอย่าง

ผักชีโควิด (19 ส.ค. 2564)

ชื่อเรื่อง “ผักชีโควิด” เป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบเร้าความสนใจ มากจากการประสมคำ ได้แก่คำว่า “ผักชี” และ “โควิด” กลายเป็น “ผักชีโควิด” มีที่มาจากสำนวน “ผักชีโรยหน้า” หมายถึง การทำความดีเพียงผิวเผินเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาเห็นเฉพาะหน้าเท่านั้น เนื้อหากล่าวถึงมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในรัฐสภาแต่การปฏิบัติจริงไม่ได้มีการคัดกรองด้วยการตรวจ ATK อย่างเข้มงวด ผู้ที่ไม่ได้ตรวจคัดกรองก็สามารถเข้าออกในอาคารรัฐสภาได้ ผู้เขียนจึงเสียตส์ว่าการนำเสนอข่าวขัดแย้งกับความเป็นจริง

1.1.4 ตั้งชื่อเรื่องสอดคล้องกับบทสรุป

คือวิธีการตั้งชื่อเรื่องที่สอดคล้องกับสาระสำคัญที่ปรากฏในบทสรุปหรือการปิดเรื่อง จากการศึกษาการตั้งชื่อเรื่องที่สอดคล้องกับบทสรุปมีหลายเรื่อง

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “ผ่านไปด้วยกัน” (20 เม.ย. 2564)

ชื่อเรื่องสอดคล้องกับการปิดเรื่องที่ว่า “ไม่มีปิดบริการ แจ้งขอมาไปบริการทันทีสมกับคำว่า “สู้โควิด-19” เราจะผ่านไปด้วยกัน!!!”

1.1.5 ตั้งชื่อเรื่องสอดคล้องกับบทนำ

คือ การสรุปประเด็นหลักที่ปรากฏในบทนำหรือการเปิดเรื่องมาใช้ตั้งเป็นชื่อเรื่อง

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “ไม่มีโปร” (18 มิ.ย. 2564)

ชื่อเรื่องสอดคล้องกับการเปิดเรื่องที่ว่า “ย้ายค่าย แต่ไม่ได้โปรโมชันเสริม “อดีต ส.ว.จอมร้อง” เรื่องไกร ลีกิจวัฒน์ เจ้าตัวเปิดเผยถึงการไปร่วมงานกับพรรคพลังประชารัฐ ว่ามันเกิดขึ้นแบบงง ๆ ไม่รู้เนื้อรู้ตัว”

1.1.6 การตั้งชื่อเรื่องโดยการตั้งคำถาม

การตั้งชื่อเรื่องแบบใช้คำถามนี้เป็นการท้าทายผู้อ่านอยู่ในที่ ผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องแล้วก็จะให้ความสนใจมากเป็นพิเศษเช่นกัน ทั้งนี้เพราะคำถามยังท้าทายมากเท่าไร ก็ยังเป็นการยั่วให้อ่านอยากอ่านมากขึ้นเท่านั้น

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “กล้าหรือไม่” (2 มี.ค. 2564)

การตั้งชื่อเรื่องดังกล่าวมาจากเนื้อหาของเรื่องที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศกับการผลักดันโครงการด้านนวัตกรรม ผู้เขียนตั้งคำถามว่า ผู้นำประเทศกล้าแค่ไหน!!! ที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศจากหน้ามือเป็นหลังมือที่จะสนับสนุนนวัตกรรมสุดล้ำยุคที่คนไทยคิดนอกกรอบ

1.1.7 ตั้งชื่อเรื่องตามบริบททางการสังคมและเมือง

เนื่องจากคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” เป็นคอลัมน์ชูปชิบการเมือง ดังนั้นจึงมีบริบททางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการบอกรู้ผู้อ่านให้ทราบโดยตรงว่าเป็นเรื่องของการเมือง

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “ห่วงการตัดก” (28 ม.ค. 2564)

การตั้งชื่อเรื่อง “ห่วงการคัดก” เป็นการใช้คำที่เข้ากับบริบท ณ ช่วงเวลานั้น ซึ่งผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทยพุ่งเกินหลักพันต่อวัน ซึ่งนายชวน หลีกภัย ประธานสภาผู้แทนราษฎร สังคมเข้มโดยเฉพาะห้องประชุมรัฐสภา แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นห่วงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนที่ยังคัดก ไม่ใส่แมสก์ ระหว่างการประชุมสภา ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีของประชาชน คำว่า “การคัดก” เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนระมัดระวัง ไม่ประมาทกับการระบาดของโควิด-19

1.1.8 การตั้งชื่อเรื่องโดยการเตือน

การใช้คำเตือนในลักษณะเป็นนัย ๆ ในเรื่องการกระทำ หรือคำพูดของบุคคล เป็นการเตือนลักษณะที่เล่นทีจริง ทำให้ผู้อ่านอยากทราบรายละเอียดของเนื้อหาว่าเตือนบุคคลใด และเตือนในเรื่องอะไร

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่อง “อย่าดูดาย” (6 ส.ค. 2564)

การตั้งชื่อเรื่องดังกล่าวเป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบให้ข้อคิดโดยการเตือน ดังประโยคสรุปช่วงท้ายที่ว่า “อย่ามองข้ามเรื่องปากท้อง ถ้าชาวสวน มังคุดเคลื่อนไหวช้ารายชาวสวนยางร่วมมือใส่ผู้นำ รัฐบาลมีหนาวแน่!!!” กล่าวถึงปรากฏการณ์มังคุดได้ราคาตกต่ำ เนื่องจากมังคุดล้นตลาดส่งออกลดลง ทั้งยังซ้ำเติมด้วยมาตรการคุมเข้มโควิด-19 ของต่างประเทศ แถมยังล็อกดาวน์ จังหวัด พ่อค้าไม่กล้าเสี่ยงซื้อ เพราะไม่มีตลาดรองรับ โดยผู้เขียนต้องการเตือน รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องว่า หากไม่เร่งแก้ไขปัญหาชาวสวนมังคุดอาจจะเคลื่อนไหว ขยับไล่รัฐบาล

1.2 การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องมีความสำคัญในฐานะที่เป็นตัวนำความคิด เป็นการปูเข้าสู่เนื้อเรื่องต่อไป ทำหน้าที่สำคัญให้ผู้อ่านทราบว่า เรื่องที่จะกล่าวถึงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร หรือผู้เขียนมีเจตนาทำให้อย่างไรต่อเรื่องดังกล่าว

เป็นการสร้างความสนใจให้ติดตามอ่าน ผลการศึกษาพบว่า มีการเปิดเรื่อง 5 ลักษณะ 5 ได้แก่ 1. จุดประเด็นเพื่อเรียกร้องความสนใจ 2. หยอกล้อ 3. นำถ้อยคำที่มีนัยลึกซึ้งเข้ามาแทรก 4. สรุปประเด็น 5. กระทบความรู้สึก ดังนี้

1.2.1 การเปิดเรื่องแบบจุดประเด็นเพื่อเรียกร้อง

ความสนใจ

เป็นการเปิดเรื่องโดยนำประเด็นของข่าว หรือใจความสำคัญของข่าวมาเขียนเพื่อสร้างความสนใจให้ผู้อ่านได้ถูกใจคิดในประเด็นที่น่าสนใจ ผู้อ่านมีการสื่อความหมายโดยตรงและการสื่อความหมายโดยนัย ใช้คำที่มีความหมายโดยตรง ชัดเจน เน้นเรื่องราว ส่วนคำที่มีความหมายโดยนัย มีการใช้เพื่อจุดประเด็น เผยใจความสำคัญของเรื่อง บางครั้งผู้เขียนเลือกใช้คำที่มีความหมายโดยนัย เพื่อสร้างสีสันต้องการให้ผู้อ่านติดตาม

ตัวอย่าง

ปาดน้ำตาออกจากพรรคเพื่อไทย ฐานที่มั่นบัญชาการที่อยู่มานานตั้งแต่สมัยก่อตั้งพรรคไทยรักไทย “เจ็ทน้อย” คุณหญิงสุตรัตน์ เกยุราพันธุ์ ยังอาลัยเจ็บปวดแต่ตอนนี้ได้ตั้งหลักปักพื้น สมองโล่งขึ้นเยอะ พุงเลยหลวมขึ้นมาหน่อย

(“ขอ 2 คำ”, 8 ม.ค. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “ขอ 2 คำ” ผู้เขียนเปิดประเด็นได้อย่างน่าสนใจใช้ภาษาแฝงไว้ด้วยอารมณ์ขันและหยอกล้อแบบที่เล่นที่จริง สร้างจินตนาการและช่วยสร้างความรู้สึกร่วม ได้แก่ “ปาดน้ำตาออก” “อาลัยเจ็บปวด” “ตั้งหลักปักพื้น” นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการใช้คำคล้องจองเพื่อสร้างสีสันให้แก่เนื้อหาที่น่าสนใจ

1.2.2 การเปิดเรื่องแบบหยอกล้อ

เป็นการยั่วเย้าให้ผู้อ่านสนใจติดตามโดยใช้ภาษาเบา ๆ เป็นเรื่องเล่าที่ไม่เครียด บางครั้งช่วยสร้างอารมณ์ขันแก่ผู้อ่าน

ผู้เขียนได้หยิบยกประเด็นเล็ก ๆ ของเรื่องมาเล่าเพื่อหยอกล้อนักการเมืองผู้ตกเป็นเป้าของการขู่มขู่ ผู้เขียนนิยมใช้คำที่ความหมายโดยนัยมีเจตนาเพื่อหยอกล้อนักการเมืองผู้ตกเป็นข่าว

ตัวอย่าง

“4 กุมภาพันธ์” ภาค 2 บทที่ไม่มีทหารเผ่า 3 ป. ร่วมศึกไฟต์บังคับทำให้ศิษย์เอกในคาถาของ อาจารย์สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ต้องฝึกตะบะ เพิ่มความกล้าในเชิงยุทธ์ ต่อกรคู่ต่อสู้ทางการเมือง

(“รื้อน้ำหนัก”, 17 ธ.ค. 2564)

ตัวอย่างนี้เป็นการเปิดเรื่องแบบหยอกล้อ มีเนื้อหาหยอกล้อนักการเมืองโดยนำเอาบุคลิกภาพและประสบการณ์ทางการเมืองของบุคคลนั้นมากล่าวถึง พร้อมทั้งเลือกใช้ชุดถ้อยคำที่มีความหมายสัมพันธ์กัน ได้แก่ กุมภาพันธ์ ศิษย์เอกในคาถา ฝึกตะบะ เชิงยุทธ์ ต่อกรคู่ต่อสู้ เป็นกลุ่มคำที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขัน แย่งชิงอำนาจ

1.2.3 การเปิดเรื่องแบบนำถ้อยคำที่มีนัยลึกซึ้ง

เข้ามาแทรก

เป็นการเปิดเรื่องแบบนำถ้อยคำที่มีความหมายนัยลึกซึ้งมาสอดแทรกในการเปิดเรื่องเพื่อช่วยเพิ่มอารมณ์ สร้างจินตนาการ และเผยจุดสำคัญของเรื่อง มีการใช้คำความหมายโดยนัย คำที่มีความหมายลึกซึ้งเป็นความหมายแฝงที่โยนให้คิด วิเคราะห์ความหมายภายใต้บริบททางการเมือง

ตัวอย่าง

พรรคประชาธิปัตย์ต้องเผชิญมรสุมการเมืองไม่ว่างเว้น เล็กบ้างใหญ่บ้าง ตามสถานการณ์

(“ฝ่ามรสุม”, 10 ธ.ค. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “ฝ่ามรสุม” ผู้เขียนนำเสนอเรื่องของพรรคการเมืองเก่าแก่ของประเทศไทยอย่างพรรคประชาธิปัตย์ เป็นการเปิดเรื่องโดยนำถ้อยคำ

ที่มีนัยลึกซึ้งเข้ามาแทรก คำว่า “มรสุมการเมือง” สื่อความหมายเชิงลบแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ของพรรคการเมืองดังกล่าวกำลังประสบปัญหา

1.2.4 การเปิดเรื่องแบบสรุปประเด็น

เป็นการสรุปสาระสำคัญหรือใจความสำคัญของข่าว พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องนั้น ๆ โดยทั่วไปเป็นการเขียนด้วยการตอบคำถามในลักษณะ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร การเปิดเรื่องลักษณะนี้ผู้เขียนเน้นการใช้คำที่มีความหมายโดยตรง กล่าวเปิดเรื่องอย่างตรงไปตรงมา สื่อความชัดเจน

ตัวอย่าง

“เสียบิล” อีสระ เสรีวัฒนวุฒิ ส.ส.บัญชีรายชื่อ ปชป. บอกช่วงนี้ ลูกชายหัวแก้วหัวแหวน 2 คน กำลังชนตามวัยที่กำลังเรียนรู้โลกกว้าง
(“วัยชน”, 18 ธ.ค. 2564)

ตัวอย่างการเปิดเรื่องดังกล่าวจะได้ทราบเนื้อหาของเรื่องได้ทันทีว่า กล่าวถึงนักการเมืองและลูกชายที่อยู่ในช่วงวัยชน มีเนื้อหาของการซุบซิบเรื่องราวส่วนตัวของนักการเมืองซึ่งไม่ได้นำเสนอหรือรายงานอย่างจริงจัง เป็นเพียงการบอกเล่าชีวิตมุมหนึ่งของนักการเมืองที่ประชาชนอาจไม่เคยทราบมาก่อน

1.2.5 การเปิดเรื่องแบบกระแทกความรู้สึก

เป็นการใช้ภาษากระแทกความรู้สึกของผู้อ่านอย่างรุนแรงหรือสร้างอารมณ์ความรู้สึกบางอย่าง การเปิดเรื่องแบบกระแทกความรู้สึก ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายโดยนัยเพื่อกระแทกใจ ปลุกเร้าความรู้สึกด้วยถ้อยคำ

ตัวอย่าง

โครงสร้างการเมืองไทยซับซ้อนซ่อนเงื่อน เกินกำลังกว่าที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะไขว่พาเวอร์แก่ได้สะเด็ดน้ำ เพราะปรากฏการณ์ไหลบ่าปะทะกันระหว่าง “วัฒนธรรมเก่า กับวัฒนธรรมใหม่” เดินทางเป็นคู่ขนาน

(“ตะลอนทัวร์”, 26 มี.ค. 2564)

ตัวอย่างการเปิดเรื่องจากเรื่อง “ตะลอนทัวร์” เป็นการเปิดเรื่องแบบ กระแทกความรู้สึกชวนให้คล้อยตามกับข้อเขียนและเห็นภาพโครงสร้างของ การเมืองไทยที่มีความสลับซับซ้อน ประกอบไปด้วยกลุ่มคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ที่มี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันจนยากที่จะผสมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้

1.3 การนำเสนอเนื้อเรื่อง

เป็นส่วนโครงสร้างเรื่องการเขียนที่เชื่อมโยงความสนใจของผู้อ่านจากการเปิดเรื่อง ถึงการมุ่งสู่ประเด็นหรือเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ เพื่อแสดงข้อเท็จจริง ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ของผู้เขียนที่มี อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนมีการนำเสนอเนื้อเรื่อง 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) เสริมเกร็ดที่น่าสนใจ 2) พรรณนารายละเอียด 3) อ้างคำพูด 4) บรรยายเหตุการณ์ ดังนี้

1.3.1 การนำเสนอเนื้อเรื่องแบบเสริมเกร็ดที่น่าสนใจ

เป็นเสมือนการเติมซุสให้แก่งานเขียนทำให้เนื้อ เรื่องน่าสนใจบอกเล่าเรื่องราวของนักการเมืองที่ไม่สามารถหาอ่านได้จากการ รายงานข่าว ผู้เขียนกล่าวถึง กิรียาอาการ รวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักการเมือง ที่ทำให้อ่านแล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกบางอย่าง การนำเสนอเนื้อเรื่องวิธีนี้ มีทั้ง การที่ผู้เขียน ใช้ภาษาสื่อความหมายโดยนัยและโดยตรง หากเป็นเรื่องราวข่าว การเมือง อย่างเรื่อง ผู้สมัคร ส.ส. ของพรรคการเมืองต่าง ๆ การปราศรัยหา เสียง สถานการณ์โควิด-19 โดยมากผู้เขียนมักใช้คำความหมายโดยนัย ที่มี บริบททางการเมืองในขณะนั้นเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่หากเป็นเรื่องราวชีวิตของ นักการเมืองผู้เขียนจะการใช้การสื่อความหมายโดยตรงเพราะเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย พบว่าผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อเรื่องวิธีนี้มากที่สุด ด้วยลักษณะที่เป็นคอลัมน์สุขดิบ ผู้เขียนจึงได้หยิบยกเอาเรื่องราว เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่น่าสนใจของนักการเมือง มาเขียนถึง

ตัวอย่าง

“เดอะจ๊อบ” สามารถ เจนชัยจิตรวนิช ผู้ช่วย รมต.ยุติธรรม กลายเป็น คนใกล้ชิดหน้าใหม่ป้ายแดงของ “บิ๊กป้อม” พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกฯ และหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐไปแล้วนับตั้งแต่เข้าอวยพรเนื่องในวันคล้ายวันเกิดครบรอบ 75 ปี “บิ๊กป้อม” เมื่อเดือนสิงหาคม ที่มูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ถนนวิภาวดีรังสิตแม้บรรยากาศวันนั้นจะคลาคล่ำไปด้วยรัฐมนตรี นักการเมือง ทหาร คนสนิทชิดเชื้อ ตบเท้าเข้าไปร่วมอวยพร “บิ๊กป้อม” กันเป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่ทำให้ “เดอะจ๊อบ” เป็นที่รู้จักมากกว่าใคร คือภาพวาดภาพหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายในงานวันนั้น เป็นภาพ พล.อ.ประวิตรนั่งสูบไปป์ โดยมี “เดอะจ๊อบ” นั่งย่อตัวอยู่ข้าง ๆ นักข่าวสายทหารชื่อดังอย่าง “วาสนา นาน่วม” ยังอดไม่ได้ต้องถ่ายภาพโพสต์ลงเฟซบุ๊กส่วนตัว ระบุพร้อมแคปชั่น มุมซิด ๆ ของลุงป้อม “จ๊อบ สามารถ” มือขวา “สมศักดิ์ เทพสุทิน” กลายเป็นคนใกล้ชิดหน้าใหม่ ทำให้ “ลุงป้อม” หัวเราะได้ตลอด!!!

ออ(“หน้าใหม่”, 6 ม.ค. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “หน้าใหม่” ผู้เขียนนำเสนอเนื้อเรื่องแบบเสริมเกร็ดที่ น่าสนใจ กล่าวถึงบรรยากาศการรวมตัวของรัฐมนตรี ณ มูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ซึ่งเป็นที่พักของ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกฯ และหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ โดยเล่าถึงภาพวาดของ พล.อ.ประวิตรนั่งสูบไปป์ โดยมี นายสมศักดิ์ เทพสุทินนั่งย่อตัวอยู่ข้าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดสนิทสนมกันของนักการเมือง

1.3.2 การนำเสนอเนื้อเรื่องแบบพรรณนารายละเอียด

ผู้เขียนต้องการทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ สร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปด้วย อีกทั้งยังมีการรายงานอย่างครบถ้วนและมีการร้อยเรียงการใช้ภาษาสื่อความหมายได้อย่างครบถ้วนเข้าใจเป็นอย่างดี ประหนึ่งว่าผู้อ่านได้ประสบพบเห็นด้วยตนเอง ผู้เขียนใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยนัย

เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ทางการเมือง นักการเมืองโดยเสี่ยงไม่เอ่ยถึงชื่อ สำหรับเรื่องราวที่พรรณนามักเป็นการใช้คำที่มีความหมายโดยตรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นที่กล่าวถึง พบว่าผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อเรื่องแบบพรรณนารายละเอียดดังเช่น

ตัวอย่าง

โควิดทะลวงไส้ รัฐมนตรี เศรษฐี ไฮโซ ดารา ไม่รอดเป็นเหยื่อ แต่ที่น่ากลัวกว่าเชื้อไวรัสสมณะ ก็คืออาการปกปิด “ไทม์ไลน์” อันตรายกว่าโควิด อารมณ์ผวาคนทางบ้านรู้ความลับ แต่สำหรับ “จอมยุทธ์กวง” สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ อดีตรองนายกฯ เป็นอดีตทีมเศรษฐกิจไม่ได้อยู่ในข่าย ครม.ชุดปัจจุบัน ที่สำคัญไทม์ไลน์ “ไม่มีหมกเม็ด” จากคิว “เช็กอิน” รายงานตัวกับเพื่อนทางไลน์เป็นระยะพร้อมภาพถ่ายประกอบเป็นนัยชวนให้อิฉฉา ล่าสุดเจ้าตัวพาครอบครัวไปทัวร์พักผ่อน ถือโอกาสโปรโมตเส้นทางท่องเที่ยวสุดโปรด ภาคใต้ตอนบนเรื่อยไปถึงฝั่งตะวันตกไล่ตั้งแต่ “ดอยตุง” วิถีหลักล้านที่ จ.ชุมพร เลาะไปทะเลเมืองระนองนอกจากเปิบอาหารทะเลสุดอร่อย “จอมยุทธ์กวง” ยังแวะร้านโปรด “ฮั่นหยกหย่วน” ตันตำรับ “ซาลาเปาทับหลี” ชันอาสาเป็น “นายแบบ” โชว์เปิดผ้านั่งซาลาเปา ขนمجีบ ยืนขายหน้าร้านเที่ยวไป ชิมไป ไทม์ไลน์ปลอดภัย เพราะอยู่กับมาตามตลอด!!!

(“ไทม์ไลน์ใส”, 9 เม.ย. 2564)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอเนื้อเรื่องแบบพรรณนารายละเอียด กล่าวถึง ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ที่เปิดเผยไทม์ไลน์ให้ผู้คนได้รับทราบ โดยกิจกรรมที่พรรณนาคือ การพาครอบครัวไปเที่ยวพักผ่อน เส้นทางท่องเที่ยวได้แก่ ภาคใต้ตอนบนจนถึงฝั่งตะวันตก แวะชิมอาหารทะเล ตลอดจนร้านขนมจีบซาลาเปา ทั้งนี้ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงไทม์ไลน์ที่ปลอดภัยของดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เนื่องจากอยู่กับภรรยาตลอดเวลา ถ้อยคำที่ใช้ในการพรรณนาเป็นคำที่มีความหมายตรงไปตรงมาแต่สามารถแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่าง

ชัดเจนเป็นลำดับ

1.3.3 การนำเสนอเนื้อเรื่องแบบอ้างคำพูด

เป็นการทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวา ไม่น่าเบื่อหน่าย ไม่เรียบง่ายจนเกินไป เป็นการสร้างสีสันให้เนื้อเรื่อง อาจแทรกสาระ เน้นคำพูดที่น่าสนใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องเสริมเข้ามา ผู้เขียนใช้การสื่อความหมายโดยนัย ที่ต้องมีการวิเคราะห์ความหมายตามบริบท มีการแสดงความคิดเห็น มีการหลีกเลี่ยงไม่กล่าวถึงนักการเมืองบางคนอย่างตรงไปตรงมา สำหรับคำพูดที่อ้างถึง ใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องที่กล่าวถึง ดังเช่น

ตัวอย่าง

วันก่อน “นายกฯ” พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา อาร์มณดีให้สัมภาษณ์ สื่อ ซึ่งเปิดบทสนทนา ก่อน บรรยายกาศทำเนียบฯ ของเราร่มเย็น สวยงาม และ สง่างาม ทั้งห้องประชุม อาคารต่าง ๆ นี่คือนวัตกรรมประวัติศาสตร์ของเรา “ผม พยายามปรับปรุงทุกอย่างให้ดีขึ้น อยู่ในสภาพที่ใกล้เคียงของเดิมมากที่สุด และ เกิดประโยชน์สูงสุด อยากให้พวกเราทุกคนได้ภูมิใจในสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของเรา” (“ใสใจ”, 16 ก.พ. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “ใสใจ” เป็นการนำเสนอเนื้อเรื่องโดยมีการสอดแทรกคำพูดของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งกล่าวถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ทำเนียบรัฐบาล

1.3.4 การนำเสนอเรื่องแบบบรรยายเหตุการณ์

เป็นการเล่าเรื่องที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่อยู่ในเหตุการณ์ใด โดยมีช่วงเวลาและสถานที่ที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเป็นส่วนประกอบ โดยอาจจะเลือกเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ถ่ายทอดเรื่องราวว่าบุคคลทำอะไร และดำเนินไปอย่างไร เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดแจ่มแจ้ง จึงมักเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายตรงไปตรงมา ได้ใจความกะทัดรัด

ตัวอย่าง

โดยเฉพาะช่วงลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบโควิด-19 ชาวบ้านหลายคนเห็นแล้วจำแทบไม่ได้ เพราะแต่งตัวปอน ๆ แค่อึด ยัด กางเกงขาสั้น พอรู้ว่าคือ “เสรีพิศุทธ์” ก็ดีใจ ปริมาขอบคุณกันยกใหญ่ยิ่งตอนตั้งโรงครัวแจกอาหาร เจ้าตัวลงมาตักแจกเอง ต่างถูกอกถูกใจชาวบ้านเป็นพิเศษ เพราะดักให้ไม่อั้น บางครอบครัวยกหม้อข้าวมาใส่ ก็ดักให้เต็มหม้อ เพราะอยากให้กินอิ่มพุงกางทุกคน ใครอยากได้ข้าวเยอะ ๆ กับน้อย ๆ หรือเอาแต่เนื้อ ไม่เอาผัก ขอให้บอกมาพร้อมจัดให้ตามออเดอร์ชาวบ้านขึ้นว่ส้งได้ของจริง ก็นั่นนั่นตาทำให้อย่างเต็มที่!!!

(“สั่งได้”, 21 พ.ค. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “สั่งได้” ผู้เขียนใช้กลวิธีการบรรยายเหตุการณ์ นักการเมืองเข้าไปให้ความช่วยเหลือในพื้นที่การแพร่ระบาดของโรค โดย พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวส หัวหน้าพรรคเสรีรวมไทย ลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบโควิด-19 ผู้เขียนเล่าเหตุการณ์โดยละเอียด ตั้งแต่เรื่องการแต่งกาย การตักอาหารแจกชาวบ้านในชุมชน ตลอดจนอากัปกิริยาของผู้คน เป็นการถ่ายทอดบรรยากาศอย่างสมจริง ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกคล้อยตามและเห็นภาพอย่างชัดเจน

1.4 การปิดเรื่อง

การปิดเรื่องเป็นข้อความส่วนท้ายของเรื่องหลังจากเล่าเรื่องต่าง ๆ มาจนครบถ้วน เพื่อให้ข้อเขียนสมบูรณ์ครอบคลุมประเด็นทั้งหมด การปิดเรื่องมีความสำคัญทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ สะใจ ได้ถูกคิด ประารถนาที่จะจดจำหรือนำเรื่องราวที่อ่านไปสนทนา วิพากษ์วิจารณ์ต่อไป

จากการศึกษาคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” พบการปิดเรื่อง 5 แบบ ได้แก่ 1) ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องราวนั้น 2) สรุปความ 3) ชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคต 4) ตั้งคำถาม 5) หยอกล้อ ดังนี้

1.4.1 การปิดเรื่องด้วยความรู้สึกหรือความคิด เห็นของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องราวนั้น

เป็นการปิดเรื่องด้วยการที่ผู้เขียนแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นต่อนักการเมือง เหตุการณ์ที่เขียนถึง ซึ่งมีทั้งความคิดเห็นในเชิง ล้อเลียน ประชดประชัน เสียดสี แนะนำ ยกย่อง สนับสนุน ตำหนิขัดแย้ง ซึ่ง การประชดประชัน เสียดสี มักเลือกใช้คำความหมายโดยนัยซึ่งมีที่มาจากลักษณะ เด่นบางอย่างของนักการเมือง แทนการเอ่ยชื่อ ส่วนการแสดงความคิดเห็นใน เชิงแนะนำ สนับสนุน หรือการแสดงความรู้สึกเช่น สงสารเห็นใจ ผู้เขียนใช้คำ ความหมายโดยตรง ไม่มีความหมายแฝงแต่อย่างใด ผู้เขียนปิดเรื่องลักษณะนี้ มากที่สุด ดังเช่น

ตัวอย่าง

ดู ๆ แล้วไม่มีอะไรน่ากังวล ผ่านไปได้ทั้งหมดแล้วผ่านพ้นไปได้ แต่
ต้องเหนื่อยสักหน่อย!!

(“เหนื่อยหน่อย”, 21 ม.ค. 2564)

ตัวอย่างจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำที่เป็นการคาดคะเน ได้แก่ ถ้อยคำ ดู ๆ แล้ว, น่า, เหนื่อยสักหน่อย แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนมีมุมมองอย่างไร ทั้งนี้ผู้ อ่านจะต้องพิจารณาสารที่ได้รับว่าน่าเชื่อถือหรือไม่

1.4.2 การปิดเรื่องแบบสรุปความ

เป็นการสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องในตอนท้าย โดยโยงกับการเปิดเรื่อง สรุปที่มีความสัมพันธ์ตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบถึงตอนท้าย เรื่อง ซึ่งทำให้ผู้อ่านจับประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อความได้อย่างชัดเจน การปิด เรื่องวิธีนี้ ผู้เขียนใช้คำความหมายโดยนัย โดยมีความสัมพันธ์กับการเปิดเรื่อง ดังเช่น

ตัวอย่าง

การเปิดเรื่อง “ขอนแก่น” หัวเมืองใหญ่ที่ทุกพรรคก็อยากครอบครอง
การปิดเรื่อง กะว่าใครไปขอนแก่นต้องเห็นหน้า “เจ๊น้อย” ก่อนใคร งานนี้คง

ไว้วัดพลังกันสนุกแน่นอน!!!

(“เกมวัดพลัง”, 23 ต.ค. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “เกมวัดพลัง” เป็นการทำให้ผู้อ่านจับประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อความได้อย่างชัดเจน ตลอดทั้งเรื่องผู้เขียนกล่าวถึงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทุกพรรคการเมืองต้องการจับจอง เห็นได้จากการที่นักการเมืองขยับลงพื้นที่สม่ำเสมอ น่าจับตามองว่าพรรคการเมืองใดจะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่ากัน

1.4.3 การปิดเรื่องแบบชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคต

เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นสถานการณ์ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยปัจจัยที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลหรือเรื่องราวทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้อีกด้วย

ตัวอย่าง

ภาพเก่าใช้แก้ขัด ภาพใหม่ในสีเสื้อพรรคใหม่คงได้เห็นเร็ว ๆ นี้

(“รูปหล่อ ๆ”, 19 พ.ย. 2564)

ตัวอย่างนี้ผู้เขียนปิดเรื่องแบบชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคต สังเกตได้จากการใช้ถ้อยคำว่า “คง” (ได้เห็นเร็ว ๆ นี้) ที่แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นการคาดเดาจากความใกล้ชิดกับบุคคลในวงการเมืองและจากมุมมองของผู้สื่อข่าวสายการเมือง

1.4.4 การปิดเรื่องโดยการตั้งคำถาม

การปิดเรื่องโดยการตั้งคำถาม พบการตั้งคำถามกระตุ้นให้คิด เป็นวิธีการใช้คำถามเป็นบทสรุปเรื่องโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ขมนำคำถามนั้นไปคิดพิจารณาต่อ ลักษณะภาษาที่ใช้การตั้งคำถามกระตุ้นให้คิดนั้นมักจะใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง และใช้คำถามที่แสดงเงื่อนไข ส่วนการปิดเรื่องโดยการตั้งคำถามเพื่อให้ติดตามต่อ เป็นรูปแบบ

คำถามที่ใช้เพื่อมุ่งสร้างความสนใจใคร่ติดตามเนื้อหาต่อเพื่อที่จะได้ทราบผลของเรื่อง ใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงคำถามซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการสื่อสารอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

แต่มีข้อสงสัยฝากถามไปถึงพรรคต้นสังกัดใหม่ เพราะได้ยินข่าวลือหนาหูว่ามี “กล้วย” เยอะ ทำไมจนป่านนี้ยังไม่ได้กินบ้างเลย!!!

(“ไม่มีโป๊”, 18 มิ.ย. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “ไม่มีโป๊” เป็นวิธีการใช้คำถามเป็นบทสรุปเรื่องโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ชมนำคำถามนั้นไปคิดพิจารณาต่อ ได้แก่ ประโยค “เยอะทำไมจนป่านนี้ยังไม่ได้กินบ้างเลย” สื่อความหมายโดยนัยและมีน้ำเสียงเชิงที่เล่นที่จริงสร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่าน

1.4.5 การปิดเรื่องแบบหยอกล้อ

การปิดเรื่องแบบหยอกล้อ เป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างอารมณ์ขันมากกว่าวัตถุประสงค์ในการเสียดสี แสดงให้เห็นถึงความเป็นกันเองระหว่างนักการเมืองกับสื่อมวลชนสายการเมือง นอกจากนี้ยังทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกซึ้งที่ผู้เขียนหยิบยกมากล่าวทิ้งท้ายในตอนปิดเรื่องอีกด้วย

ตัวอย่าง

เจ้าตัวรับบัญชา จัดคอร์สเทรนด้นบนสโลแกน “ฝึกฟรี มีงานทำ” พ่วงบางหลักสูตรมีเบี้ยเลี้ยงให้ด้วยพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส ใช้คำนี้ไม่น่าจะผิดนะจ๊ะ!!

(“พลิกวิกฤติ”, 7 ม.ค. 2564)

จากตัวอย่างเรื่อง “พลิกวิกฤติ” ผู้เขียนเลือกใช้ภาษาในเชิงยั่วล้อ ได้แก่ คำว่า “นะจ๊ะ” บริบทของคำว่า “นะจ๊ะ” มีที่มาจากพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งมักจะกล่าวคำลงท้ายคำดังกล่าวจบประโยคเวลาให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนหรือในโอกาสต่าง ๆ ที่ประชาชนจะได้ยินเสมอจนกลายเป็นวลีเด็ดที่ได้รับการ

กล่าวถึงในวงกว้าง

พอถึงฉากละครตอนจบ ขมวดปมเข้มข้น บีบหัวใจ ทำเอาหมดกระดาษิขชูปหลายม้วน “โอปป้าไต้ง” ร้องให้น้ำตาไหลเป็นข้วโมงๆเข้าตำรา เสียเหงื่อให้กีฬา เสียน้ำตาให้ซีรีส์!!!

(“โอปป้าไต้ง”, 29 ต.ค. 2564)

จากตัวอย่างผู้เขียนปิดเรื่องโดยสร้างอารมณ์ขันเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นเรื่องราวชีวิตบางแง่มุมของนักการเมือง ในบริบทนี้กล่าวถึงความชอบดูซีรีส์เกาหลีและมีส่วนร่วมไปกับตัวละครจนถึงกับเสียน้ำตา

2. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนอข่าวการเมืองคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

การนำเสนอผลการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนอข่าวการเมืองคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ ได้แก่ ด้านการใช้คำ โวหารภาพพจน์ และการใช้สำนวนไทย ดังนี้

2.1 ด้านการใช้คำ พบการใช้คำ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย 2) การใช้คำสแลง 3) การใช้คำซ้อน 4) การใช้คำคล้องจอง 5) การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย ดังนี้

2.1.1 การปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย

การใช้ภาษาอังกฤษปนภาษาไทยอยู่ในระดับคำส่วนใหญ่เป็นคำกริยา คำคุณศัพท์ ส่วนใหญ่สามารถใช้คำในภาษาไทยแทนการใช้ภาษาอังกฤษได้ สาเหตุของการใช้เนื่องมาจากต้องการแสดงอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนเป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย พบดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

ลือบปี่เชื่อมคอนเนกชันกับบรรดาพันธมิตร (“ริตน้ำหนัก”, 17 ธ.ค. 2564)

ต้องไปถามไถ่กันเอาเองงานนี้ไม่ได้มาเล่น ๆ เซตทิม วางแผนกันมา

นานแล้ว มี “กิมมิก” ลูกล่อลูกชนตามประสาคนรุ่นใหม่ (“คู่มือรุ่นใหม่”, 11 ธ.ค. 2564)

นอกเหนือจากการส่งไลน์ชวนย้อนใช้การสื่อสารยุคเก่า ข้าแต่คลาสสิก ประทับตราไปรษณีย์เก็บเป็นที่ระลึก!!! (“ชวนส่ง จ.ม.”, 9 ธ.ค. 2564)

ผู้บริหารมีชั้นเห็นปมปัญหาเร่งแก้ชาวบ้านแฮปปี้!!! (“วิสัยทัศน์”, 27 พ.ย. 2564)

แต่พรรคเล็กที่ตั้งใจทำพรรคจริง ไม่ใช่พรรคขับเซ็ด หรือสาขาของพรรคใหญ่ ก็ไม่หวั่นไหว (“พรรคเล็ก”, 21 ต.ค. 2564)

โดยขดเขยให้ตามระยะเวลาที่เคยลือกดาวนมาในอดีต จนถึงปัจจุบัน (“หลัก 4 ย.”, 3 ก.ค. 2564)

พลังประชารัฐยกเครื่องครั้งใหญ่ รีโนเวทใหม่ทั้งทีมบริหารพรรคที่เพิ่งจบไปไม่นาน และเตรียมรีโนเวทที่ทำการพรรคใหม่ให้เ็นโลกกว่าเก่า (“พิตสุด ๆ”, 1 ก.ค. 2564)

2.1.2 การใช้คำสแลง

คำสแลง หมายถึง ถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้อง เป็นภาษาที่สร้างสีสัน สร้างความแปลกใหม่ ใช้แล้วสูญไปตามสมัยหรือใช้กันช่วงระยะเวลานั้น ๆ ผลการศึกษาพบการใช้คำสแลงจำนวนมาก

ตัวอย่าง

ทำ ส.ส.ทั้งสภาโดนทัวร์ลงหนัก ถูกชาวบ้านรุมด่ากระเจิดกระเจิง (“ของขึ้น”, 10 ก.ค. 2564)

แต่อย่าให้ซาร์รอยโซลาร์เซลล์ทิพย์ ในอดีตนะจ๊ะ!!! (“โซลาร์เซลล์”, 17 มิ.ย. 2564)

2.1.3 การใช้คำซ้อน

ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้คำซ้อนเป็นจำนวนมาก โดยคำซ้อนเพื่อความหมายที่มีโครงสร้าง 4 พยางค์ พบมากที่สุด รูปแบบคำซ้อนเป็นการซ้อนโดยคำนึงถึงเสียงสัมผัสของคำที่นำมาซ้อนเข้าคู่มากกว่าความ

หมายของคำ เพื่อช่วยเสริมความหมายของคำให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น การใช้คำซ้อนแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนต้องการทำให้คำนั้นมีความหมายหนักแน่นขึ้นกว่าเดิม การซ้อนคำทำให้การเล่าเรื่องมีลีลาน่าติดตาม

ตัวอย่าง

เพื่อช่วยกันฟื้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้ระเบิดระบ้อ (“ผูกไมตรี”, 25 ส.ค. 2564)

แถมลูกสาวคนโต “น้องไอดิน” ก็เพิ่งทำให้คนเป็นพ่อชื่นอกชื่นใจ สอบติดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ (“งานรุ่ง”, 11 มิ.ย. 2564)

ท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 ยังไม่ทุเลาเบาบาง (“แมสก์เด็ก”, 14 ส.ค. 2564)

2.1.4 การใช้คำคล้องจอง

ผู้เขียนใช้คำคล้องจองจะช่วยเพิ่มความน่าอ่าน สร้างความเพลิดเพลินด้วยถ้อยคำที่รื่นหู นอกจากนี้ยังช่วยอธิบายขยายความประโยคให้ชัดเจนมากขึ้นด้วย

ตัวอย่าง

บางวันฝ่าสายฝนตัวเปียกม่อล่อม่อแลก ต้องรีบกลับบ้านอาบนํ้าอาบ
ท่าเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ (“ต้องไม่พัง”, 31 ก.ค. 2564)

ทางกทม.ทุ่มงบกว่า 30 ล้านปรับปรุงพื้นที่จากทุ่งนาเก่าพร้อมตัดถนน
1.8 กม.เข้ามา แถมทำรั้วล้อมรอบขอบชิด (“ภูมิใจสุด”, 22 พ.ค. 2564)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏชุดคำคล้องจอง นอกจากมีความสัมผัสสระแล้ว
ความหมายของคำคล้องจองยังมีความสัมพันธ์และสื่อความไปในทางเดียวกัน

2.1.5 การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย

คอลัมน์เทียบท่าหน้า 3 จัดอยู่ในประเภทคอลัมน์
ชุบชิบการเมือง การใช้ภาษาบางครั้งมีการเลี่ยงไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมาเพราะ
ป้องกันการพาดพิงบุคคลในวงการเมือง ซึ่งอาจจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ผู้

ที่ถูกกล่าวถึงได้ เป็นสาเหตุหนึ่งของการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย ดังนี้

ตัวอย่าง

กลายเป็นประเด็นในโลกโซเชียลเชียร์ ปันกระแสยากให้กลับมาช่วยชาติ บ้านเมือง ท่ามกลางการจุดพลุ เรื่องรัฐบาลเฉพาะกาล!!! (“คัมโฮม?”, 17 ก.ค. 2564)

แต่มีข้อสงสัยฝากถามไปถึงพรรคต้นสังกัดใหม่ เพราะได้ยินข่าวลือหนาหู ว่ามี “กล้วย” เยอะทำไมจนป่านนี้ยังไม่ได้กินบ้างเลย!!! (“ไม่มีโปร”, 18 มิ.ย. 2564)

ถ้าชาวสวนมังคุดเคลื่อนไหวขำรอยชาวสวนยางร่วมมือปล้นผู้นำ รัฐบาลมีหนาวแน่!!! (“อย่าดูตาย”, 6 ส.ค. 2564)

งานนี้เลยลุยเต็มที่ติดตามด้วยตัวเอง สมเป็น “ส.ส.รุ่นใหม่” มุ่งมั่น ทำงาน ไม่หิวแสง หิวกล้วย ตั้งเป้าตอบแทนพี่น้องประชาชนที่เลือกเข้ามาเป็นผู้แทนฯ!!! (“คิดถึงบ้าน”, 2 ก.ย. 2564)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย ได้แก่ หิวแสง หิวกล้วย รัฐบาลมีหนาว การจุดพลุ กล้วย กิน ผู้อ่านจะต้องพิจารณาบริบทร่วม และตีความหมายถ้อยคำดังกล่าวจึงจะเข้าใจจุดมุ่งหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ เช่น คำนาม “กล้วย” ความหมายโดยตรงหมายถึง ผลไม้ คำวิเศษณ์ “กล้วย” มีความหมายว่า ง่าย สะดวก สำหรับคำว่า “กล้วย” ในบริบททางการเมือง มีความหมายโดยนัยว่า ผลประโยชน์หรือเงิน การทำตามข้อเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งเป็นความหมายในเชิงลบ

2.2 การใช้โวหารภาพพจน์

ราชบัณฑิตสถาน (2546) ให้ความหมายของคำว่า “ภาพพจน์” (Figure of Speech) ไว้ว่า คือ คำพูดที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นักเห็นภาพ คอลัมน์ ชูชิตการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” พบการใช้โวหารภาพพจน์ 6 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลวิัต 2) อุปมา 3) อุปลักษณ์ 4) อาวัตพากย์ 5) นามนัย 6) สมญานาม ดังนี้

2.2.1 บุคคลวิัต (Personification) เป็นการเปรียบเทียบที่นำเอาความรู้สึกนึกคิดจิตใจ ลักษณะกิริยาอาการของมนุษย์มาใช้

กับสิ่งที่ไม่มีชีวิตรวมถึงสิ่งมีชีวิตได้แก่ สัตว์ต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งที่เป็นนามธรรม

ตัวอย่าง

แนวโน้มกองทัพไวรัสสมรณะโควิด-19 กระชับวงล้อมประเทศไทย
ทำลายสถิติทุกวันยิ่งกว่าการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ยอดคนตายรายวันทะลุหลัก
ทำ “นิวไธ” ขึ้นเรื่อย ๆ (“ยังหนุ่ม”, 24 มิ.ย. 2564)

“บางกอกอันตราย” โควิดล้อมเมือง มีอบปะทุองศาเดือด เจอล็อก
ดาวน์แบบง ๆ (“แบ็กอัปล็อก”, 13 ส.ค. 2564)

ต่างฝ่ายต่างการ์ดไม่ตก แถมอวยพรให้คนไทยคนจีนผ่านพ้นโควิดไป
พร้อมกันชนะเชื้อโรค ปราบเชื้อไวรัสสำเร็จกันถ้วนหน้า!!! (“รักบ้านเกิด”, 15
พ.ค. 2564)

ไวรัสโควิด-19 ระลอกใหญ่ สายพันธุ์เดลตายึดครองเมือง “รัฐบาลลู่ตุ้”
ระดมสรรพกำลังทั้งหมดที่มีเพื่อต่อกรไวรัสร้าย (“คัมโฮม?”, 17 ก.ค. 2564)

2.2.2 อุปมา (Simile)

ภาพพจน์อุปมา (Simile) เป็นการนำสิ่ง 2 สิ่งมา
เปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นภาพหรือเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น
ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมาในการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นนามธรรมหรือเพื่อให้ผู้ชม
เกิดความกระจ่างต่อนื้อมากขึ้น ดังนี้

ตัวอย่าง

คืนเต็ม ๆ เปรียบเหมือนหนังจีนบู๊หักเหลี่ยมโหด ของโปรตม็อกกฎหมาย
พปชร. ไพบูลย์ นิติตะวัน รองหัวหน้า พปชร. ขอบดูเป็นพิเศษ (“ไร่เทียมทาน”,
4 ก.ย. 2564)

มันชวนให้มวนท้องเหมือนนั่งรถไฟเหาะ (“ชวนกรีด”, 11 พ.ย. 2564)
ขอให้หมั่นออกกำลังกายให้แข็งแรง พิตเปรี้ย้อยู่ตลอด เพราะร่างกาย
เปรียบเหมือนเครื่องจักร ต้องติดเครื่องบ้าง ป้องกันไม่ให้ขึ้นสนิม (“รูตมาน”,
24 ก.ย. 2564)

2.2.3 อุปลักษณ์ (Metaphor)

ภาพพจน์อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการนำของที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันกับสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดจินตภาพที่กว้างไกลโดยไม่ใช้คำแสดงการเปรียบเทียบ แต่สามารถรับรู้โดยนัยว่าหมายถึงสิ่งใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เบื้องหลังความสำเร็จการนับคะแนนที่รวดเร็วขึ้นกว่าเดิมต้องยกให้ความไฮเทคเครื่องนับคะแนนด้วยวิธีการขานชื่อระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกแกะกล่องใช้เป็นครั้งแรก เป็นพระเอกของงานความไฮเทคยุคใหม่ที่ประมวผลคะแนนไปในตัวทันที (“ไฮเทค”, 11 ก.ย. 2564)

เจ้าตัวบอกเห็นสถานการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ เลยอยากกลับมาทำงานให้ประเทศชาติอีกครั้ง อยากมาเป็น**นักร้าน**ให้คนรุ่นใหม่เก่ง ๆ เข้ามาในเมืองเยอะ ๆ เพื่อมาช่วยสร้างอนาคตให้ประเทศ (“คัมแบ็ก”, 16 ก.ค. 2564)

โดยเฉพาะ “ดร.อุตตม สาวนายน” อดีตขุนคลัง คนนี้ปากหนักยิ่งกว่า**“เรือบรรทุกทราย”** จะเลี้ยวตอบเฉพาะเรื่องน้ำหนักรถที่เยอะขึ้น (“ปากหนัก”, 2 ต.ค. 2564)

2.2.4 आवัตपाक्य (Synesthesia)

ภาพพจน์อาวัตพากย์ (Synesthesia) เป็นการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา ใช้สร้างข้อความให้แปลก นอกจากนั้นยังเกิดจากการถ่ายโยงที่ใช้ของคำ (Transference) ในลักษณะของการสร้างคำซึ่งผิดไปจากบริบทที่เคยใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ไฟการเมืองก็ลุกโชน เตรียมลงสนามลุย เร่งเครื่องชนพรรคใหญ่!!! (“ไฟลุกโชน”, 16 ธ.ค. 2564)

เล่นเอาเพิ่มอุณหภูมิการเมืองร้อนระอุตลอดการอภิปรายไม่ว่างใจ

รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล 4 วัน 4

“ผู้พันปุ่น” น.ต.ศิธา ทิวารี อดีตโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี คัมแบ็ก
กลับสู่สนามการเมืองอีกครั้ง (“คัมแบ็ก”, 16 ก.ค. 2564)

ในโอกาสสุดมานะชีวิตราชการ เลยฝากความห่วงใย ให้โอวาทนานเป็น
พิเศษ เพราะอาจจะไม่ได้เจอหน้ากันอีก ทำเอาหลายคนน้ำตาซึม (“สุดมานะ”,
24 ก.ย. 2564)

2.2.5 นามนัย (Metonymy)

ภาพพจน์นามนัย (Metonymy) เป็นการใช้คำหรือ
วลีอื่นเป็นลักษณะเด่น หรือมีสัมพันธ์ภาพใกล้ชิดกับสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง แทน
สิ่งที่ต้องการกล่าวถึงนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

นั่งเก้าอี้ยังไม่ทันร้อนก็เริ่มงานทันที (“ชั้นเชิง”, 25 มิ.ย. 2564)

2.2.6 สมณานาม (Antonomasia) เป็นการใช้ชื่อ

ที่ตั้งขึ้นใหม่ แทนชื่อที่ต้องการจะกล่าวถึง อาจจะเป็นการสื่อความหมายที่รับ
รู้กันเฉพาะคนในกลุ่มที่มีประสบการณ์ หรือมีความสนใจร่วมกัน

ตัวอย่าง

ไม่เร่งรีดไขมันมีหวังกุมารใหญ่โตตแผลงฤทธิ์ไม่ไหวแน่!!! (“รีดน้ำหนัก”,
17 ธ.ค. 2564)

เรื่องของเรื่อง เขียนคณิตศาสตร์ในสภาพผันทอง เสียใจโหวตไว้วางใจ ใคร
ได้มาก แทบไร้ความหมาย บนสมมติฐานที่วิปรัฐบาลตั้งตัวเลขต้นทุนรัฐบาล
ไว้ 265 เสียง ที่เพิ่มเติมมา คือ “งูเห่า” เป็นนาฬิกาของกบฏสี่ลัม พวกหักหลัง
นายใหญ่ดูไบ กับ ส.ส.พิเศษพรรคเล็ก (“หน้าเหี่ยว”, 8 ก.ย. 2564)

กุมาร หมายถึง นักการเมืองสมาชิกกลุ่ม 4 กุมาร งูเห่า มีความหมายถึง
นักการเมืองที่มีพฤติกรรมทำร้ายพรรคต้นสังกัดหรือทำลายความไว้วางใจของ
ประชาชน ด้วยการเลือกเข้าไปอยู่พรรคการเมืองฝั่งตรงข้ามหรือพรรคการเมือง

ที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากที่ตนเคยยึดถือไว้ กับฐิสัม พรธก้าวไกล นายใหญ่
ดูโป หมายถึง ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีของไทย

2.3 ด้านการใช้สำนวนไทย

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงเป็นข้อความ หรือคำพูด
ที่มีชั้นเชิง มีความหมายโดยนัยแฝงอยู่ กินความกว้างหรือลึกซึ้ง มีความคมคาย
สละสลวย ต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจ การใช้ถ้อยคำสำนวนไทย ผู้เขียน
เลือกใช้สำนวนไทยที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป อีกทั้งช่วยให้เห็นถึงความงามของ
ภาษาไทยและความสร้างสรรค์ในการเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายขยาย
ความรู้สึก ดังนี้

ตัวอย่าง

แย่งกันจองเต็มแน่นแต่ที่แปลกก็คือ “พระฤาษี” อย่าง “ดร.สมคิด
จาตุศรีพิทักษ์” ผู้ปลุกปั้น “สื่อกูมาร์” ขึ้นมากับมือกลับเจียบ **หายเข้ากลีบเมฆ**
สวนทางกับกระแสนิยมค่ายใหม่ของลูกศิษย์ผู้คนต่อสายเช็กข่าวไป เจ้าตัวกว่า
จะตอบไลน์ก็ดีเลย์เป็นสัปดาห์ (“เสริมตะบะ”, 4 ธ.ค. 2564)

ช่วงสัปดาห์ก่อนต้อนรับแขกฝรั่งรัว ๆ **หัวกระโด้บ้านไม่แห้งกันเลยทีเดียว**
เดียว (“สุดปัง”, 12 พ.ย. 2564)

เรายอมโดนน็อกบนเวทีต่อสู้ ดีกว่าจะโยนผ้ายอมแพ้ หรือ**มวยล้มแต่ต้น**
ด้วยการรวมพรรค ยุบพรรค (“พรรคเล็ก”, 21 ต.ค. 2564)

แม้งานแก้รัฐธรรมนูญในวาระ 3 กำลัง**เข้าด้ายเข้าเข็ม** งานกฎหมาย
ภายในพรรคกองเต็มโต๊ะ (“ไร่เทียมทาน”, 4 ก.ย. 2564)

โควิด-19 ระลอกนี้หนักหนาสาหัสแบบ**ไฟลามทุ่ง** (“ปลอดภัยด้วยกัน”,
14 พ.ค. 2564)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้สำนวนไทยโบราณประกอบการเล่าเรื่อง ช่วย
ให้อ่านเกิดจินตนาการตาม และเกิดความเข้าใจเนื้อหาของข่าวหรือเรื่องราว
มากขึ้น สำนวนไทยที่พบ ได้แก่ หายเข้ากลีบเมฆ หมายถึง หายลับไปโดยไม่ได้

พบอีก หัวกระไดบ้านไม้แห้ง หมายถึง มีแขกมาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ มวยล้ม หมายถึง การต่อสู้หรือเรื่องราวที่ดูเหมือนเอาจริงเอาจัง แต่กลับไม่จริงหรือเลิกล้มไป เข้าด้ายเข้าเข็ม หมายถึง จวนจะสำเร็จ ถ้าทำผิดพลาดหรือมีอะไรมาขัดจังหวะแม้เพียงเล็กน้อยก็เสียการ อยู่ในช่วงเวลาสำคัญหรือคับขัน นั่งไม่ติด หมายถึง นั่งอยู่ไม่ได้นานเพราะความกระวนกระวาย ไฟลามทุ่ง หมายถึง ปัญหาที่ลุกลามอย่างรวดเร็ว

สรุปผล

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปริญญาคอลัมน์ซุบซิบการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของการนำเสนอปริญญาคอลัมน์ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1. ชื่อเรื่อง 2. ส่วนเปิดเรื่อง 3. ส่วนเนื้อหา และ 4. ส่วนปิดเรื่อง ดังนี้ 1. การตั้งชื่อเรื่อง มีวิธีการตั้งชื่อเรื่อง 8 แบบ ได้แก่ 1.1) ความสำคัญของเรื่อง 1.2) แบบตรงตัว 1.3) เร้าความสนใจ 1.4) สอดคล้องกับบทสรุป 1.5) สอดคล้องกับบทนำ 1.6) การตั้งคำถาม 1.7) ตามบริบททางการเมืองสังคมและเมือง 1.8) การเตือน 2. ส่วนเปิดเรื่อง มีวิธีการเปิดเรื่อง 5 แบบ ได้แก่ 2.1) จุดประเด็นเพื่อเรียกร้องความสนใจ 2.2) หยอกล้อ 2.3) นำถ้อยคำที่มีนัยลึกซึ้งเข้ามาแทรก 2.4) สรุปประเด็น 2.5) กระทบบความรู้สึก 3. ส่วนเนื้อหา มีการนำเสนอเนื้อเรื่อง 5 แบบ ได้แก่ 3.1) เสริมเกร็ดที่น่าสนใจ 3.2) พรรณนารายละเอียด 3.3) อ้างคำพูด 3.4) บรรยายเหตุการณ์ 3.5) บรรยายข้อเท็จจริง 4. ส่วนการปิดเรื่อง มีวิธีการปิดเรื่อง 5 แบบ ได้แก่ 4.1) ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องราวนั้น 4.2) สรุปความ 4.3) ชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคต 4.4) การตั้งคำถาม 4.5) หยอกล้อ ด้านกลวิธีทางภาษา แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ด้านการใช้คำ 2. การใช้โวหารภาพพจน์ 3. ด้านการใช้สำนวนไทย 1. ด้านการใช้คำ ได้แก่ การปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คำสแลง คำซ้อน คำคล้องจอง และคำที่มีความหมายโดยนัย 2. ด้านการใช้โวหาร

ภาพพจน์ บุคคลวัต อุปมา อุปลักษณ์ อาวัตพากย์ นามนัย และสมญานาม

3. ด้านการใช้สำนวนไทย พบว่าผู้เขียนเลือกใช้สำนวนไทยที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า การที่ผู้เขียนนิยมใช้การตั้งชื่อตามความสำคัญของเรื่องมากที่สุด เพื่อบอกเนื้อหาสาระ และบอกแนวโน้มของเรื่อง เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน รองลงมาคือ การตั้งชื่อเรื่องแบบตรงตัว การตั้งชื่อเรื่องแบบเร้าความสนใจ และการตั้งชื่อเรื่องสอดคล้องกับบทสรุป การตั้งชื่อเรื่องแบบตรงตัวนั้น ผู้เขียนต้องการสื่อความคิดแบบตรงไปตรงมาตามเนื้อหาที่เขียนถึง การตั้งชื่อเรื่องแบบเร้าความสนใจ ผู้เขียนใช้เพื่อดึงความสนใจจากผู้อ่าน การตั้งชื่อเรื่องสอดคล้องกับบทสรุป โดยผู้เขียนใช้คำที่กล่าวตอนปิดเรื่องมาใช้ในการตั้งเป็นชื่อเรื่อง เพราะบางครั้งเนื้อหาที่ผู้เขียนกล่าวถึงเป็นเรื่องราวของนักการเมืองหลายคน หรือไม่ได้กล่าวถึงเพียงประเด็นเดียว นอกจากนี้ยังพบการตั้งชื่อเรื่องสอดคล้องกับบทนำ ตั้งชื่อเรื่องโดยการเตือนและการตั้งชื่อเรื่องตามบริบททางการเมือง อย่างไรก็ตามชื่อเรื่องหนึ่งชื่อมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการตั้งชื่อที่มากกว่าหนึ่งวิธี ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องด้วยถ้อยคำหรือวลีสั้น ๆ เพื่อขมวดเรื่องราว ชื่อเรื่องมีความน่าสนใจ สื่อความหมายโดยตรงเป็นส่วนใหญ่

ในประเด็นการเปิดเรื่องซึ่งพบว่า ผู้เขียนนิยมใช้การเปิดเรื่องแบบจุดประเด็นเพื่อเรียกร้องความสนใจมากที่สุด การเปิดเรื่องแบบหยอกล้อเป็นวิธีเปิดเรื่องที่ผู้เขียนใช้รองลงมา ผู้เขียนหยิบยกเอาประเด็นเล็ก ๆ มาเขียนหยอกล้อ นักการเมืองผู้ตกเป็นข่าว บางครั้งสามารถสร้างอารมณ์ขัน ผู้เขียนใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยละกันไปในปริมาณที่เท่า ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องและบุคลิกลักษณะของนักการเมืองที่เขียนถึง ผู้เขียนเปิดเรื่องแบบนำถ้อยคำที่มีนัยลึกซึ้งเข้ามาแทรก และเปิดเรื่องแบบสรุปประเด็นในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ส่วนการเปิดเรื่องแบบกระทบความรู้สึกเป็นวิธีการที่พบน้อยที่สุด

ส่วนการนำเสนอเนื้อเรื่องซึ่งพบว่า ผู้เขียนใช้การนำเสนอเนื้อเรื่องแบบ

เสริมเกร็ดที่น่าสนใจมากที่สุด เสน่ห์ของคอลัมน์ที่ทำให้ผู้อ่านติดตามอ่าน เนื่องจากการได้รับรู้เรื่องราวเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของนักการเมืองที่ไม่มีในข่าว ซึ่งผู้เขียนมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์หรือรับทราบข้อมูลมาแล้วนำมาถ่ายทอด มีการสื่อความหมายโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นเรื่องเข้าใจง่าย รองลงมา คือ การนำเสนอเนื้อเรื่องแบบพรรณานarayanaละเอียด เรื่องราวที่พรรณนาส่วนใหญ่ใช้ความหมายโดยตรง ผู้เขียนนำเสนอเนื้อเรื่องแบบอ้างคำพูดทำให้เนื้อเรื่องมีสีสัน เสริมคำพูดที่ช่วยให้เรื่องน่าสนใจ เนื้อเรื่องมีบริบททางการเมือง จึงใช้ภาษาที่ต้องวิเคราะห์ความหมายภายใต้สถานการณ์ เรื่องราวข่าวการเมืองที่เกิดขึ้นจริง

สำหรับการปิดเรื่องซึ่งพบว่า ผู้เขียนใช้การปิดเรื่องด้วยความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เขียนมากที่สุด การปิดเรื่องส่วนใหญ่ผู้เขียนจะสรุปทั้งท้ายด้วยความคิดเห็นในเชิงเสียดสี ประชดประชัน ล้อเลียน โดยใช้ความหมายที่แฝงไว้คิดโยนไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้การเสียดสีบางครั้งไม่อาจสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมาได้ ส่วนการแสดงความคิดเห็นในเชิงแนะนำ สนับสนุน หรือความรู้สึกเห็นใจ ให้กำลังใจ ผู้เขียนใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยตรง นอกจากนี้ยังมีการปิดเรื่องแบบสรุปความและการปิดเรื่องแบบชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคต

อภิปรายผล

การใช้ภาษาในคอลัมน์ซุบซิบการเมือง “เทียบท่าหน้า 3” มีการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยนัยมากกว่าการสื่อความหมายโดยตรง และภาษาที่ใช้มีการสื่อความหมายภายใต้บริบททางการเมือง ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยนัยจำนวนมาก เริ่มตั้งแต่การเปิดเรื่อง การนำเสนอเนื้อเรื่อง และการปิดเรื่อง คำความหมายโดยนัยที่พบ ได้แก่ แก้อื้อ ฐเท่า ทิพย์ การบ้าน กิน เป็นต้น ผู้เขียนใช้คำที่สื่อความหมายโดยนัย เพื่อใช้แทนชื่อนักการเมืองโดยตรง ได้แก่ กุมาร ลุง หมอผี ฤๅษี เป็นต้น สำหรับการสื่อความหมาย

โดยตรง พบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายตามพจนานุกรม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย คำที่มีความหมายโดยตรง ได้แก่ ครึกครื้น วัยชรา เบื่อ ถ่ายภาพ นั่ง อุ่นหนาผาคั่ง กระชุ่มกระชวย คะยั่นคะยอ กระชิบกระซาบ อิจฉา หาเสียง ประหม่า มอมแมม เป็นต้น จากการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้เขียนนิยมใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยนัย มุ่งสะกดจิตให้ผู้อ่านได้ใช้ความรู้ความเข้าใจบริบททางการเมืองมาตีความ หาตัวความหมายที่แฝงอยู่ในตัวเนื้อหา การสื่อความหมายโดยนัยทำให้ข้อเขียนมีรสชาติ สามารถถ่ายทอดเรื่องราวแสดงความคิดเห็นเชิงเสียดสี ประชดประชัน ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งผู้เขียนเองก็รู้สึกสะใจและยังปลอดภัยจากการถูกฟ้องร้องด้วย

นอกจากนี้การศึกษาคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่าผู้เขียนมีการใช้ภาษาอย่างโลดโผน นิยมเล่นคำ เปลี่ยนแปลงความหมายของคำ พลิกแพลงคำที่มีอยู่โดยทั่วไปในภาษาหรือสร้างคำขึ้นใหม่ตามความรู้สึก นิยมใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกัน ใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ โดยพยายามให้เรื่องราวที่เขียนมีชีวิตชีวา สะดุดอารมณ์ ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านไว้ได้โดยง่าย ถึงแม้ผู้เขียนคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” จะมีการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายไม่ชัดเจนบางถ้อยคำ แต่นำมาซึ่งความชัดเจนในถ้อยความภายใต้บริบททางการเมือง

ผลการศึกษาคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยของ ศิดานันท์ มีติ (2548) เรื่อง “การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนคอลัมน์ซุบซิบการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2542-2546” ด้านกลวิธีการวางโครงสร้างเรื่อง ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การนำเสนอเนื้อเรื่อง และการปิดเรื่อง เช่นเดียวกับสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2564) ศึกษาปริจเฉทข่าวบันเทิงในเฟซบุ๊กเพจ “ใต้เตียงดารา”: จากมุมมองปริจเฉทวิเคราะห์และวิจารณ์ปฐิตศาสตร์พบว่า โครงสร้างของการนำเสนอปริจเฉทประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1. ส่วนต้น 2. ส่วนเนื้อหา และ 3. ส่วนท้าย รวมถึงลักษณะภาษาใน

คอลัมน์ซุบซิบซึ่ง รัชดา ลามใหญ่ (2544) วิเคราะห์คอลัมน์ซุบซิบการเมือง “ขอเป็นชาวหน่อย” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์พบว่า ผู้นำเสนอข่าวเลือกสรรภาษามาใช้เรียกร้องความสนใจของผู้อ่านด้วยถ้อยคำ สำนวนไทย และภาพพจน์

โดยภาพรวมของคอลัมน์ “เทียบท่าหน้า 3” ข้อเขียนในคอลัมน์มุ่งใช้ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเป็นสำคัญ แสดงออกตามความเชื่อมั่นในแหล่งข่าวและข้อมูลที่ตนเองมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การนำเสนอเนื้อเรื่อง และการปิดเรื่อง บางครั้งพบว่าผู้เขียนให้ข้อมูลบางอย่างที่เป็นความลับ ข้อมูลที่ผู้เขียนนำมากล่าวถึงนั้นอาจเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์วิจารณ์ออกสู่สายตาผู้อ่าน ไม่ควรนำเสนอข้อมูลที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ชัดเจน เพราะอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดได้ อย่างไรก็ตามคอลัมน์ประเภทนี้ได้รับความสนใจจากผู้อ่าน เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ข้อมูลบางอย่างทางการเมือง ได้รับสาระควบคู่ไปกับความบันเทิง สามารถสนองความต้องการของผู้อ่านที่ใครรู้เรื่องนักรบการเมืองได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อความหมายในคอลัมน์ซุบซิบการเมืองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับ เพื่อให้เห็นว่ามีการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายชัดเจนหรือไม่
2. ควรมีการศึกษาโครงสร้างของการนำเสนอปริศนาข่าวบันเทิงในคอลัมน์ซุบซิบดารา เพราะคอลัมน์ประเภทนี้ผู้เขียนนิยมใช้คำที่มีความหมายโดยนัยเพื่อเสียดสีหรือประชดประชันผู้ที่ตกเป็นข่าว
3. ควรมีการศึกษากาการใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ในคอลัมน์ซุบซิบของหนังสือพิมพ์รายวัน เนื่องจากสำนวนภาษาที่ก่อให้เกิดภาพพจน์ปรากฏเสมอในคอลัมน์ซุบซิบ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: Higher Press.
- _____. (2547). *สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: Higher Press.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2549). *มองคัทลียาจ๊ะจ๋า จากมุมนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียบท่าหน้า3. (2564). *ไทยรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/tags/เทียบท่าหน้า3>.
- นววรรณ พันธมธธา. (2527). *ไวยากรณ์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ปราณี สุรสิทธิ์. (2541). *การเขียนสร้างสรรค์เชิงวารสารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. (2530). *ปริจเฉทแนวใหม่. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 9(1), 257-263.
- _____. (2533). *การวิเคราะห์ปริจเฉทภาษาไทย (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยาภา ลีวเจริญชัย. (2548). *การศึกษาเชิงปริจเฉทวิเคราะห์แบบทดสอบในนิตยสารไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2529). *หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชดา ลาภใหญ่. (2544). *วิเคราะห์คอลัมน์ซุบซิบการเมือง “ขอเป็นข่าวหน่อย” ในหนังสือพิมพ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วารุณี พลบูรณ์. (2550). “การใช้ภาษาภาพพจน์”, *การใช้ภาษาไทย 2*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิดานันท์ มีดี. (2548). *การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนคอลัมน์ซุบซิบการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2542-2546*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- สิรินี ดีหลกเจริญ. (2536). *คอลัมน์ซุบซิบในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สิริวรรณ นันทจันทุล. (2546). *การเขียนเพื่อการสื่อสาร 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2564). ปริจเฉทข่าวบันเทิงในเฟซบุ๊กเพจ “ใต้เตียงดารา”: การศึกษาจากมุมมองปริจเฉทวิเคราะห์และวัจนปฏิบัติศาสตร์. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 38(1), 1-60.
- เสถียร เขยประทับ. (2540). *การสื่อสารกับการเมือง: เน้นสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown, G & Yule, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffrin, D. (1987). *Conversational Analysis*. In F. J. Newmeyer (Ed.), *Language: The Socio-Cultural Content*. Cambridge: Cambridge University Press.

อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ Southern Folk Music Identity

กิตติชัย รัตนพันธ์¹, สุพรรณณี เหลือบุญชู² และ บำรุง พาทยกุล³
Kittichai Rattanaphan¹, Supunnee Leuaboonschoo²
and Bamrung Phattayakul³

Received: May 25, 2023

Revised: June 20, 2023

Accepted: June 22, 2023

CHOPHAYOM JOURNAL

¹ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Music Program Graduate School, Bunditpatanasilpa Institute
(Email: shokun2516@gmail.com)

² สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Music Program Graduate School, Bunditpatanasilpa Institute
(Email: supunneel@yahoo.com)

³ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Music Program Graduate School, Bunditpatanasilpa Institute
(Email: Bumrung_ptk@hotmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงชุด ดุริยศิลป์ถิ่นปักษ์ใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาในประเด็นด้าน วงดนตรี เครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้อง ระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และแบบรายการประเด็นที่ใช้การสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ และกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม เครื่องดนตรีเป็นเครื่องที่ใช้ในวงโนรา หนังตะลุง และรองเง็ง จังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ มี 4 รูปแบบ ส่วนจังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ชาวไทยมุสลิม มี 7 จังหวะ ทำนองเพลงพื้นบ้านภาคใต้มีวรรคเพลงสั้น ๆ บรรเลงวนซ้ำไปมา เพลงซ้ำอัตราจังหวะสองชั้นและเพลงเร็วอัตราจังหวะชั้นเดียว บทร้องพบในการขับบทโนราและหนังตะลุง ระดับเสียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ ยึดระดับเสียงปี่และเสียงโหม่ง (ซ้องคู่) ส่วนดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ชาวไทยมุสลิม มีบันไดเสียงแบบไดอาโทนิค ทั้งเมเจอร์และไมเนอร์ โครงสร้างบทเพลงรวมเอาจังหวะ ทำนอง สีสันของเสียงไปในทิศทางเดียวกัน รูปแบบเพลงไม่แน่นอนมีการสร้างบทนำและท่อนจบ โครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์เป็นรูปแบบ AA / AB / AA B

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ, ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม

Abstract

This research article on southern folk music identity is

qualitative research which is used as a guideline for creative work of fine arts. The study aimed at studying the knowledge and identity of southern folk music which is conducted by setting the content scope of the band, music instruments, rhythms of Natub, melodies, lyrics, music levels, and form. The research tools consisted of a survey, and a structured interview. and a list of topics used in group discussions. By using qualitative research methods from 3 informants' target groups and studying the folk music identity of the upper southern region and folk music of the lower southern region.

The study found that there were two groups of southern folk music; the Thai Buddhist southern music group and the Thai Muslim southern music group. The instruments are the same ones used in Nora, Nang Talung, and Ronggeng Dance. The rhythms of Natub in the Thai Buddhist southern folk music consist of 4 rhythms. The rhythms of Natub in the southern Thai Muslim folk music group consists of 7 rhythms. The melodies of the southern folk music are short and repetitive. The music with slow rhythms is two strokes and the music with fast rhythms is one stroke, and the lyrics are found in Nora, Nang Talung. The music levels of the Thai Buddhist group rely on the pitch of the Pi and Gongku whereas the music levels of Thai Muslim group rely on diatonic scales both major and minor. The form of the music combines the rhythm, the melody, and the tone color of the sounds in the same direction. The forms of the song are varied. The beginning and the ending of the song are improvised in the form of AA/ AB/ AA B.

Keyword: Identity, Thai Buddhist southern folk music, Thai Muslim southern folk music

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านหรือการละเล่นพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม มีลักษณะแห่งความบริสุทธิ์ใจในการแสดงออกทั้งด้านท่วงทีและอารมณ์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงของวิถีการดำรงชีวิตแบบชาวบ้านที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยอาการรุกร้าของอารมณ์ความรู้สึกประสมประสานไปกับภาพสะท้อนของการทำงานและการต่อสู้ในชีวิตจริง ดนตรีพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น จะมีลักษณะหลัก ๆ ร่วมกัน คือมีรูปแบบของเพลงที่ไม่ซับซ้อน มักมีทำนองหลักอยู่ 2 - 3 ทำนอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการเลียนแบบชีวิตประจำวัน จดจำและถ่ายทอดมาจากปากต่อปากและขยายความกันไปเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดการแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงไปจากของเดิมอยู่ตลอดเวลาแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีท่วงทำนองลีลาจังหวะหรือเครื่องดนตรีเป็นแบบฉบับของท้องถิ่นตนเอง เมื่อนำไปร้องหรือบรรเลงที่ใด ก็จะต้องบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ ให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ทันทีว่าเป็นดนตรีที่มาจากท้องถิ่นใด บทเพลงหรือดนตรีพื้นบ้านจะมีท่วงทำนองสั้น ๆ จดจำง่าย และไม่ยากต่อการจะนำไปใช้ร้องหรือบรรเลง (พงศพิชญ์ แก้วกุลธร, 2551)

สภาพภูมิศาสตร์ของภาคใต้ ดินฟ้าอากาศร้อนจัด ฝนตกชุกลมมรสุมแรง พืชพรรณธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ส่งผลอิทธิพลให้คนภาคใต้มีอุปนิสัย แข็งกร้าว บึกบึน มีท่วงท่าแกร่งข่มความอ่อนโยน มีความเยือกขาดข่มความอ่อนหวานและการผ่อนปรน เหตุเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านจังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง วงดนตรี เครื่องดนตรี อีกทั้งภาษาที่ขับร้องเป็นบทกลอนเน้นที่ลำนำและจังหวะ เครื่องดนตรีใช้

ประกอบการละเล่นส่วนมากจึงเป็นเครื่องตี ไม่นั่นเครื่อง ตีต สี เหมือนของภาคอื่น ๆ สีสากการออกท่าร่ายรำก็มีจังหวะเฉียบขาดฉับไว เช่น ท่ารำของโนราที่มีการยกย้ายท่า ชัดมือชัดแขน ก้าวขา การเคลื่อนไหวลำตัวล้วนเป็นไปตามจังหวะของทับและกลอง ส่วนหนังตะลุง ลิเกป่า และการละเล่นอื่น ๆ ของภาคใต้ก็เป็นที่ไปในแนวทำนองเดียวกันทั้งสิ้น (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2542) ชุมชนในกลุ่มภาคใต้ของไทยมีหลายเผ่าพันธุ์และมีหลายกลุ่ม ในอดีตมีการติดต่อกับชาวสยามมีความสัมพันธ์กับอินเดีย จีน ชาว - มลายู ตลอดจนติดต่อกับคนไทยในภาคกลางที่เดินทางไปค้าขายต่อกันด้วย ในชนบทความเจริญยังไม่ถึงลักษณะของคนตรีพื้นบ้านจึงเป็นลักษณะเรียบง่าย เครื่องดนตรีประดิษฐ์ขึ้นอย่างง่าย ๆ จากวัสดุใกล้ตัว (สุจริต บัวพิมพ์, 2538)

ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เป็นศิลปะสาขาหนึ่งซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้ได้อย่างเด่นชัด ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่คุ้นเคย ได้แก่ ดนตรีที่ใช้ในการแสดงโนรา หนังตะลุง ที่ให้สำเนียงเฉพาะหรือดนตรีร้องเงี้ยวที่ให้สำเนียงไต่ล่ง นอกจากนั้นยังมีดนตรีที่มีเฉพาะบางพื้นที่อีกหลายประเภท (ยศถลล โกศลเหมมณี, 2554) เอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ลักษณะการบรรเลงมีทั้งการบรรเลงเพื่อประโคมให้เกิดความครึกครื้น ประชันขันแข่ง และเพื่อประกอบการแสดงหรือไม่ก็ใช้ประกอบพิธีกรรม ท่วงทีลีลาของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้มีท่วงทำนองที่โดดเด่นเน้นจังหวะลีลามากกว่าท่วงทำนอง เน้นเครื่องตีซึ่งเป็นตัวคุมจังหวะมากกว่าเครื่องดำเนินทำนองนิยมจังหวะเร็วและปานกลางมากกว่าจังหวะช้า ลีลาดนตรีภาคใต้มีจังหวะกระชั้น หนักแน่น เฉียบขาด ฉับพลัน มีความอึกทึกร้าใจมากกว่าความอ่อนหวาน คล้ายลีลาคลื่นกระแทกฝั่งและยอดไม้สะบัด ศิลปะของชาวใต้แสดงความจริงจังจะมากกว่าความแพ้อ่อน (พิทักษ์ คชวงศ์, 2542) การศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏขึ้นในวิชาการสาขาต่าง ๆ ทำให้เกิดแนวทางการศึกษาอัตลักษณ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแนวทางการศึกษาอัตลักษณ์

ทางดนตรีซึ่งเป็นการศึกษาอัตลักษณ์ในอีกด้านหนึ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในราวสองทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาอัตลักษณ์ทางดนตรีได้เปิดมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาอัตลักษณ์ได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของดนตรีในการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมา ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของดนตรี นอกจากเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในทุกสังคมของมนุษย์แล้ว ความมหัศจรรย์ของดนตรีทำให้มนุษย์สามารถสร้างสิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์ขึ้นมาได้ (พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ, 2559)

อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ เป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อวงวิชาการ การศึกษารวบรวมและสร้างองค์ความรู้ใหม่จากองค์ประกอบและบริบทด้านต่าง ๆ ของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ซึ่งมีลักษณะโดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ทางดนตรี เป็นการยกระดับความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ ด้านดนตรีพื้นบ้าน สามารถนำมาพัฒนาศักยภาพแก่บุคลากรของชาติในการอนุรักษ์ พัฒนา สร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม ในมิติของบุคลากรทางด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นฐานความคิดแบบวิชาการ อันเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการทางด้านดุริยางคศิลป์อย่างเป็นรูปธรรม

เนื่องด้วยเหตุผลดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้ดำเนินการศึกษาอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ โดยกำหนดขอบเขต ประเด็น และหัวข้อตามองค์ประกอบดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วงดนตรี เครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้องระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักและเอกลักษณ์สำคัญทางดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอองค์ความรู้จากข้อค้นพบใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เพื่อนำไปขยายและต่อยอดใช้ประโยชน์ทางการศึกษา การสร้างสรรค์ บทเพลงพื้นบ้านภาคใต้มิติใหม่ อีกทั้งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนา และเผยแพร่ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ก่อให้เกิดมูลค่าทุนทางวัฒนธรรม เป็นคุณประโยชน์ในการพัฒนาประเทศและสังคมโลกในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ความรู้อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ จากวงดนตรีในกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธและในกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม ที่มีพัฒนาการและยังคงบรรเลงอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยที่ออกแบบให้เหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยกำหนดขอบเขตศึกษาและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้อมูลเอกสาร (document information) ข้อมูลภาคสนาม (field data) ข้อมูลมุขปาฐะ (oral information) ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic data) และข้อมูลที่ผู้วิจัยเองได้จากการสังเกตและมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศิลปินแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ จากวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้สำหรับการแสดงโนรา และวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้สำหรับการแสดงหนังตะลุง และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิมจากวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้สำหรับการแสดงรองเง็ง มาวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ตามองค์ประกอบหลักสำคัญ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วงดนตรี เครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้อง ระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือ

คีตลักษณ์

2. ด้านพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ด้วยวิธีเจาะจงโดยเน้นบริเวณพื้นที่ที่มีความนิยมและยังคงเล่นดนตรีโนรา หนังตะลุง และรองเง้ง อย่างแพร่หลายในปัจจุบันคือในเขตพื้นที่ภาคใต้บริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช และบริเวณจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลาบางส่วน ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

3. ด้านบุคลากรผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ จำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้รู้ นักวิชาการ (Group of Academics) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (โนรา หนังตะลุง) และสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ และนักวิชาการดนตรี

3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติการ (Group of Operators) เป็นนักดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มนักดนตรีโนรา (ลูกคู่โนรา) กลุ่มนักดนตรีหนังตะลุง (ลูกคู่หนังตะลุง) และกลุ่มนักดนตรีรองเง้ง

3.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป (General Stakeholder Group) เป็นนักบริหารงานวัฒนธรรม เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนของหน่วยงานราชการ ที่ดูแลรับผิดชอบงานเกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

4. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และแบบรายการประเด็นที่ใช้การสนทนากลุ่ม

5. การรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดในการศึกษา การเขียนเค้าโครงวิจัย และ

ใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการศึกษา โดยวิธีการการสำรวจสืบค้นและจัดเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร ตำรา งานวิจัยจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายบุคคลรวมถึงการลงภาคสนามในพื้นที่ที่กำหนดในขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ร่วมบรรเลง ถ่ายภาพ และเก็บภาพประกอบ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีบันทึกลงในเครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึกตามความเหมาะสม และการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ มาถอดความโดยสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ศึกษา

6. การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและข้อมูลมุขปาฐะ ผู้วิจัยตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อคำถามข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่ได้เก็บข้อมูล ด้วยการดูข้อคำถามสื่อความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ในขณะที่สัมภาษณ์ได้คำตอบที่สอดคล้องกับข้อมูลเดิม และข้อมูลที่มีอยู่เดิมจากแหล่งอื่น ๆ ในลักษณะทดสอบแบบสามเส้า (Tri-angulations) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

7. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ และข้อมูลการลงพื้นที่ภาคสนาม นำภาพสะท้อนจากการศึกษาการทบทวนวรรณกรรม หลักการสำคัญจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ภาคใต้ เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ตามองค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษาได้แก่ วงดนตรีเครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้อง ระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ (อำนาจ นุ่นเอียด, 2565)

ผลการศึกษา

องค์ความรู้อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในประเด็นหัวข้อองค์ประกอบทางดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วงดนตรี เครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้อง ระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ จากกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่ยังคงนิยมในปัจจุบัน ซึ่งมีการแบ่งลักษณะของกลุ่มดนตรีตามลักษณะสภาพวิถีชนที่มีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเดียวกันของชาวไทยในภาคใต้ตามขอบเขตพื้นที่การศึกษาในครั้งนี้ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ ส่วนใหญ่เป็นดนตรีของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ทางพื้นที่ภาคใต้บริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช โดยยึดถือคติ วัฒนธรรม ประเพณีตามแนวทางและหลักคำสอนศาสนาพุทธ และหลักความเชื่อตามคตินิยมของศาสนาพราหมณ์ ได้รับรูปแบบมาจากอินเดียตอนใต้ จะเห็นได้จากรูปแบบการบรรเลงปี่พื้นบ้านภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นปี่โนราหรือปี่หนังตะลุง จะมีการ “เกริ่น” ก่อนที่จะเข้าเนื้อเพลงซึ่งตรงกับหลักการบรรเลงดนตรีของอินเดียที่เรียกว่า “อาลาปะ” 2) กลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม เป็นดนตรีของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตบริเวณจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลาบางส่วน ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ยึดถือคตินิยม วัฒนธรรม ประเพณีตามแนวทางหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งผสมผสานอารยธรรมอินเดีย อาหรับ จีน และชาติตะวันตก อาทิ โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ (ฮอลันดา หรือ ดัทช์) และอังกฤษ เป็นต้น

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ และดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม ตามองค์ประกอบหลักร่วมกัน ได้แก่ วงดนตรี เครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้อง ระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ มีข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ทางดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ตามขอบเขตประเด็นแต่ละองค์ประกอบ รายละเอียดดังนี้

1. วงดนตรี วงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่นิยมบรรเลงอยู่ในปัจจุบัน มี 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

1.1 กลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ ดนตรีที่ได้รับความนิยมและบรรเลงกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ วงดนตรีประกอบการแสดงโนรา วงดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง และวงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้สำหรับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้แนวสร้างสรรค์ ดังตัวอย่างภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 วงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ
ที่มา: กิตติชัย รัตนพันธ์ (2566)

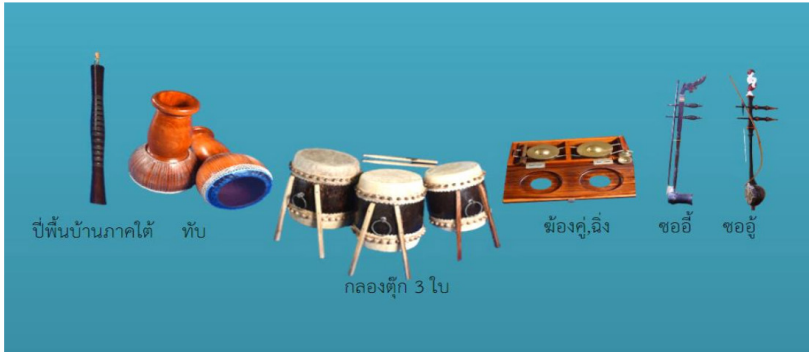
1.2 กลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม ดนตรีที่ได้รับความนิยมและบรรเลงกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ วงดนตรีประกอบการแสดงรองเง็ง ดังตัวอย่างภาพประกอบที่ 2

ภาพที่ 2 วงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม
ที่มา: กิตติชัย รัตนพันธ์ (2566)

2. เครื่องดนตรี

2.1 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และนิยมใช้ในการบรรเลงปัจจุบัน ประเภทเครื่องดำเนิน ทำนอง ได้แก่ ปี่พื้นบ้านภาคใต้ ซออีหรือซอดัว และซอฮู้ ซึ่งชาวบ้านจะเรียกเครื่องดนตรีทั้งสองชิ้นนี้รวม ๆ กันว่า “ซอ” เครื่องกำกับจังหวะหน้าทับและเครื่องประกอบจังหวะได้แก่ ทับ กลองตุ๊ก 3 ใบ ฆ้องคู่ และฉิ่ง รายละเอียดเครื่องดนตรี ดังภาพประกอบที่ 3

ภาพที่ 3 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ
ที่มา: กิตติชัย รัตนพันธ์ (2566)

2.2 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม ที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และนิยมบรรเลงในปัจจุบัน ได้แก่ ไวโอลิน แมนโดลิน แอ็คคอร์ดियัน รำมะนาใหญ่ รำมะนาเล็ก ซอญ และแทมบูรีน ดังภาพประกอบที่ 4

ภาพที่ 4 เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม
ที่มา: กิตติชัย รัตนพันธ์ (2566)

3. จังหวะหน้าทับ จังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ที่ปรากฏอยู่ในการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีอยู่อย่างหลากหลายสามารถแบ่งและนำเสนอรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มจังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธพบว่าจังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธในวงดนตรีประกอบการแสดงโนรา วงดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง และวงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้สำหรับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้แนวสร้างสรรค์ ที่บรรเลงในปัจจุบันพบมีลักษณะรูปแบบจังหวะหลัก ๆ 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การซ้ำลักษณะจังหวะ เป็นการดำเนินจังหวะของทับและกลอง ในรูปแบบต่าง ๆ โดยลักษณะจังหวะแต่ละรูปแบบอาจมีการใช้เสียงที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงลักษณะจังหวะในรูปแบบเดิมเอาไว้ เกิดกระสวนจังหวะวนซ้ำอย่างสม่ำเสมอ เช่น หน้าทับเสมอเครื่อง

ตารางที่ 1 หน้าทับเสมอเครื่อง

	หน้าทับเสมอเครื่อง							
ทับ	--- ปะ	--- ปะ	--- เเทง	--- เเทง	--- ปะ	--- ปะ	--- เเทง	--- เเทง
กลอง	--- ต	- ต - -	- ต - -	- ต - ต	--- ต	- ต - -	- ต - -	- ต - ต
ฆ้องคู่	-- โหม่ง	--- ทุ้ม	-- โหม่ง	--- ทุ้ม	-- โหม่ง	--- ทุ้ม	-- โหม่ง	--- ทุ้ม
ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ

รูปแบบที่ 2 การแปรลักษณะจังหวะ เป็นรูปแบบการบรรเลงจังหวะทับและกลอง ให้เกิดการแตกย่อยรายละเอียดของจังหวะออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ โดยแปรจังหวะจากจังหวะหน้าทับหลักทำให้จังหวะการตีทับและกลองมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น หน้าทับขึ้นเครื่อง

ตารางที่ 2 หน้าทับขึ้นเครื่อง

	หน้าทับขึ้นเครื่อง							
ทับ	--- ปะ	--- ปะ	--- -	--- -	--- ปะ	--- ปะ	--- -	--- -
กลอง	--- -	--- -	- ต - ต	- ต - ต	--- -	--- -	- ต - ต	- ต - ต
ฆ้องคู่	--- -	--- -	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม
ฉิ่ง	--- -	--- -	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ
ทับ	- ปะ - -	- ปะ - ปะ	--- -	--- -	- ปะ - ปะ	- ปะ - ปะ	--- -	--- -
กลอง	--- -	--- -	- ต - ต	- ต - ต	--- -	--- -	- ต - ต	- ต - ต
ฆ้องคู่	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม
ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ
ทับ	- ปะ - -	- ปะ - ปะ	- - -	--- -	- เเทง - -	- เเทง เเทง	--- ปะ	--- เเทง
กลอง	--- -	--- -	- ต - ต	- ต - ต	--- -	--- -	- ต - ต	--- -
ฆ้องคู่	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม
ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ

รูปแบบที่ 3 การบรรเลงลักษณะจังหวะเฉพาะแบบ เป็นการบรรเลงจังหวะหน้าทับที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการแปรลักษณะจังหวะใด ๆ เช่น หน้าทับเชิดเครื่อง

ตารางที่ 3 หน้าทับเชิดเครื่อง

	หน้าทับเชิดเครื่อง							
ทับ	- ปะ - ปะ	--- เเทง	--- เเทง	--- เเทง	--- เเทง	--- เเทง	--- เเทง	--- เเทง
กลอง	--- -	--- ต	--- ต	--- ต	--- ต	--- ต	--- ต	--- ต
ฆ้องคู่	--- -	-- ทุ้ม	-- ทุ้ม	-- ทุ้ม	-- ทุ้ม	-- ทุ้ม	-- ทุ้ม	-- ทุ้ม
ฉิ่ง	--- -	-- ฉิ่ง	-- ฉิ่ง	-- ฉิ่ง	-- ฉิ่ง	-- ฉิ่ง	-- ฉิ่ง	-- ฉิ่ง
ทับ	- ปะ - ปะ	--- เเทง	- เเทง - เเทง	- เเทง - เเทง	- ปะ - ปะ	--- เเทง	เเทงเเทงเเทงเเทง	เเทงเเทงเเทงเเทง
กลอง	--- -	--- ต	- ต - ต	- ต - ต	--- -	-- ต ต	ต ต ต ต	ต ต ต ต
ฆ้องคู่	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	- ทุ้ม - ทุ้ม	- ทุ้ม - ทุ้ม	-- โหม่ง	-- ทุ้ม	- ทุ้ม - ทุ้ม	- ทุ้ม - ทุ้ม
ฉิ่ง	--- -	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉิ่ง	--- -	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉิ่ง

รูปแบบที่ 4 การใช้จังหวะขัด จังหวะขัดที่พบในดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธมักเกิดในรูปแบบของโน้ตที่จังหวะเบาถูกโยกเสียงกับโน้ตบนจังหวะหนัก ทำให้ขัดกับธรรมชาติของการดำเนินจังหวะ จังหวะค่อนข้างเร็ว เช่น หน้าทับจับระบำ

ตารางที่ 4 หน้าทับจับระบำ

	หน้าทับจับระบำ							
ทับ	- ปะ-	ทิดทิด-ปะ	-ปะ-ทิด	ทิดทิด-ปะ	- ปะ-	ทิดทิด-ปะ	-ปะ-ทิด	ทิดทิด-ปะ
กลอง	- ต ต ต	ต ต - ต	ต ต ต ต	ต ต ต ต	- ต ต ต	ต ต - ต	ต ต ต ต	ต ต ต ต
ซอด้วง	- โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม
ฉิ่ง	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ
ทับ	- ปะ-	ทิดทิด-ปะ	-ปะ-ทิด	ทิดทิด-ปะ	- ปะ-	ทิดทิด-ปะ	-ปะ-ทิด	ทิดทิด-ปะ
กลอง	- ต ต ต	ต ต - ต	ต ต ต ต	ต ต ต ต	- ต ต ต	ต ต - ต	ต ต ต ต	ต ต ต ต
ซอด้วง	- โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม	-โหม่ง-ทุ้ม
ฉิ่ง	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ	-ฉิ่ง-ฉับ

3.2 กลุ่มจังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิมพบว่าจังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิมในวงดนตรีประกอบการแสดงรอนเงี้ง สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีอัตราจังหวะค่อนข้างช้า (Adajietto) เหมาะสำหรับการบรรเลงเพลงที่มีสำเนียงไพเราะ อ่อนหวาน และการแสดงที่มีความอ่อนช้อย นุ่มนวล ประกอบด้วย จังหวะอัสรี จังหวะอนิง และจังหวะซิมเปง ดังตัวอย่างจังหวะซิมเปง

ตารางที่ 5 จังหวะซิมเปง

	จังหวะซิมเปง							
ร่ามะนา ใหญ่	- - - จ๊ะ	-จ๊ะจ๊ะจ๊ะ	- ตั่ง - จ๊ะ	- จ๊ะ - ตั่ง	- - - จ๊ะ	-จ๊ะจ๊ะจ๊ะ	- ตั่ง - จ๊ะ	- จ๊ะ - ตั่ง
ร่ามะนา เล็ก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก	-จิกกะจิก
ซ้อง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช้าง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช้าง

กลุ่มที่ 2 มีอัตราจังหวะเร็วและสดใส (Vivace) เหมาะสำหรับเพลงที่มีจังหวะกระชับ มุ่งเน้นความสนุกสนานของท่ารำ ได้แก่ จังหวะรุมบ้า จังหวะมัสรี จังหวะบาโย และจังหวะโยเก้ต ดังตัวอย่างจังหวะโยเก้ต

ตารางที่ 6 จังหวะโยเก้ต

	จังหวะโยเก้ต							
ร่ามะนา ใหญ่	- จ๊ะ - ตั่ง	- ตั่ง-โดง	- จ๊ะ - ตั่ง	- ตั่ง-โดง	- จ๊ะ - ตั่ง	- ตั่ง-โดง	- จ๊ะ - ตั่ง	- ตั่ง-โดง
ร่ามะนา เล็ก	- จิก - -	- จิก - -	- จิก - -	- จิก - -	- จิก - -	- จิก - -	- จิก - -	- จิก - -
ซ้อง	- - - -	- - - ช้าง	- - - -	- - - ช้าง	- - - -	- - - ช้าง	- - - -	- - - ช้าง

4. ทำนองเพลง ทำนองเพลงพื้นบ้านภาคใต้มีระดับเสียงหลายเสียงที่นำมาเรียงต่อกันเป็นหนึ่งเดียวกับลักษณะจังหวะ ทำนองเพลงส่วนใหญ่พัฒนาการมาจากการเลียนเสียงของบทร้อง ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของทำนองเพลงพื้นบ้านภาคใต้ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

4.1 ทำนองเพลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดงโนรา หนังตะลุง และการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ แนวสร้างสรรค์ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดำนันทอนสำหรับใช้ในการบรรเลงได้แก่ เป็พื้นบ้าน (เป็โนราและเป็หนังตะลุง) ซออู้หรือซอดัวง และซออู้ ต่อมาภายหลังในยุคตะลุงไฟฟ้าดนตรีสากล มีการนำเอาเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่อง

ดำเนินทำนองเข้ามาผสม ได้แก่ กีตาร์ และคีย์บอร์ด ความโดดเด่นของทำนองเพลงบรรเลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ มีทำนองที่ให้ความสนุกสนานครื้นเครง คึกคักและหนักแน่น สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความเรียบง่ายของชาวมั้วรรคเพลงสั้น ๆ บรรเลงวนซ้ำไปมา ดังตัวอย่าง เช่น เพลงกบเต็น

ตารางที่ 7 เพลงกบเต็น

--- ล	-- ตีรี	-- ตีรี	มรี ตีล	-- ซล	- ตี - รี	- มรี ซิ	- ม - รี
--- ล	-- ซล	- ซ - ฟ	ร ฟ ซล	--- ล	-- ฟ ซ	ล ซ ฟ ร	- ด - ร

4.2 ทำนองเพลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดงรื่อง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดำเนินทำนองสำหรับใช้บรรเลง ได้แก่ ไวโอลิน แมนโดลิน และแอคคอร์ดियัน เสน่ห์ทำนองเพลงบรรเลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิมอยู่ที่ท่วงทำนองและสำเนียงบทเพลงซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะทางดนตรี มีความคล้ายคลึงกับท่วงทำนองเพลงจากชาติตะวันตก อาทิ โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ (ฮอลันดา หรือ ดัทช์) และอังกฤษ เป็นต้น หากแต่สามารถสื่อถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนของประเทศไทยบริเวณที่มีการเล่นรื่องได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างเพลง บู่โจะปี่ซัง

ตารางที่ 8 เพลงบู่โจะปี่ซัง

- - - -	- - - -	- ร - ทุ	- ร - ซ	- ท - -	- ท - ล	- - - ซ	- - - ฟ
- ซล	- ล - -	- ร ร ร	- ม - ฟ	- ฟ - -	- ม - ร	- - - ด	- - - ทุ
- - ด ร	- ร - -	- ร - ทุ	- ร - ซ	- ท - -	- ท - ล	- - - ซ	- - - ฟ
- - ซล	- ล - -	- ร ร ร	- ม - ฟ	- ฟ - -	- ม - ร	- ท - -	- ล - ซ
- - - -	- - - -	- ร - ร	- ร - ม	- - ร ต	- ต - -	- ต - ต	- ต - ร

5. บทร้อง ตามขอบเขตการศึกษากำหนดศึกษาเฉพาะบทร้องเพลงพื้นบ้านภาคใต้ตอนบน ผลการศึกษาบทร้องส่วนมากเป็นการขับบทโนรา การขับบทหนังตะลุง และเพลงบอก มีสำเนียงเสียงร้องที่ท้าวและห้วน มีทำนองและจังหวะที่คึกคัก หนักแน่น สะท้อนถึงลักษณะอุปนิสัยของคนภาคใต้ ภาษาและเนื้อร้องจะเป็นภาษาถิ่นได้ บทร้องเพลงพื้นบ้านภาคใต้ตอนบนที่ยังคงมีการแสดงกันอย่างแพร่หลายจะพบได้จากบทร้องทำนองกลอนโนรา บทร้องทำนองกลอนหนังตะลุง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทร้องทำนองกลอนโนรา

อัตลักษณ์ คนตรีได้ แต่ภูมิหลัง	ครั้งว้าย หนังโนรา มาแพร่หลาย
กลองโหม่งฉิ่ง ทับปี่ มีมากมาย	สืบโยงสาย นานอักโข แต่โบราณ
มรดก ตกทอดกัน ถึงวันนี้	เพราะเรามี เอกลักษณ์เป็นหลักฐาน
สืบสาวเรื่อง โยงย้อน ก่อนวันวาน	เป็นตำนาน การดนตรี ที่มีมา
ครั้งฝรั่ง ข้ามเลมา เพื่อพาณิชย์	ไทยได้คิด ได้แลกเปลี่ยน เรียนศึกษา
เครื่องดนตรี ตะวันตก หยิบยกมา	ภูมิปัญญา สืบสาน การเด่นรำ

บทร้องทำนองกลอนหนังตะลุง

โพนกร้อโตะบานอกลอปิดโหม่ง	เชื่อมโยงโยงอมต ดุริยศิลป์
ภูมิปัญญาคนปักษ์ใต้เพียงได้ยิน	ก็ลิ้มลิ้นทุกซอก โครกภัยพาน
เอกลักษณ์ประจำถิ่น นี่แหละศิลป์ชาวใต้ งามวิไลมนนวล	นี่เราควรรสืบสาน
สร้างความสุขสร้างรอยยิ้ม อมดวงมาน	เราลูกหลานควรสืบทอด ตลอดไป

6. ระดับเสียง ระดับเสียงวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธจะยึดระดับเสียงปีพื้นบ้านภาคใต้ เป็นหลัก โดยจะเทียบระดับเสียงปีกับเสียงโหม่งหรือฆ้องคู่ ซึ่งมีการตั้งระดับเสียงโหม่งทั้งสองใบเป็น คู่ 5 เพอร์เฟก ตรงกับเสียงโน้ตสากล โดย ฆ้องคู่ใบใหญ่ (เสียงต่ำ) ตั้งระดับเสียง ซอล (G) และใบเล็ก (เสียงสูง) ตั้งระดับเสียง เร (D) เทียบระดับเสียงมาตรฐานสากล คี (C) ดังปรากฏตัวอย่างในบทเพลงล่อโหม่ง

ตารางที่ 9 เพลงลอดโหม่ง

----	----	ร ม ร ช	ร ม ด ร	----	----	ม ร ด ล	ช พ ช ล
----	----	ช ล ด ร	พ ช พ ล	----	----	ช ล ช พ	ม ร ด ร

ส่วนระดับเสียงของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิมหรือวงดนตรีประกอบการแสดงรื่อง มีบันไดเสียงแบบไดอาโทนิค ทั้งเมเจอร์และไมเนอร์ มีการประสานเสียงแบบโมโนโฟนี (Monophony) และโฮโมโฟนี (Homophony) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบทเพลงรื่อง ดังตัวอย่าง เพลง ลาซุ ซาตุ ปาดู

ตารางที่ 10 เพลงลาซุ ซาตุ ปาดู

--- ร	- ร - ร	- ท ร ม	ร ท ล ร	-- ม ร	ม ร --	ม ร ช ม	ร ท ด ร
--- ร	- ร - ร	- ท ร ม	ร ท ล ร	-- ม ร	ม ร --	ม ร ช ม	ร ท ล ช

7. โครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ โครงสร้างบทเพลงพื้นบ้านภาคใต้ เป็นการรวมเอาจังหวะ ทำนอง สีสันของเสียงไปในทิศทางเดียวกัน รูปแบบของ เพลงสามารถกำหนดได้เองโดยผู้แต่ง ซึ่งไม่มีข้อจำกัดความยาว - สั้น จำนวนท่อน ความช้า - เร็ว โครงสร้างบทเพลงพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 2 กลุ่ม มีลักษณะหลัก ๆ ดังนี้

7.1 บทเพลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ ส่วนใหญ่เป็นเพลง ซ้ำอัตราจังหวะซ้ำ 2 ชั้น ประกอบด้วยทำนองเพลง 2 ท่อน ท่อนละ 4 บรรทัด เล่นซ้ำวนไปมา โครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์เป็นรูปแบบ AB AB ส่วนเพลง เร็วอัตราจังหวะชั้นเดียว ประกอบด้วยทำนองเพลง 1 ท่อน 4 บรรทัด เล่นซ้ำวนไปมาเช่นเดียวกัน โครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์เป็นรูปแบบ AA

7.2 บทเพลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม มีรูปแบบฟอร์ม

เพลงที่ไม่แน่นอน โดยอาจจะมีท่อนเดียว หรือ 2 ท่อนเพลงสั้น ๆ ประกอบด้วย ทำนองหลักที่เล่นซ้ำวนไปวนมา มีการสร้างบทนำและท่อนจบเพลง ทำนองสร้างจากทำนองย่อย (Motive) โครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ก็จะเป็นรูปแบบ AA BB หรือ AB AB ส่วนทำนองเพลงที่มีท่อนเดียวโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์เป็นรูปแบบ AA

สรุปผล

องค์ความรู้อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ที่ผู้วิจัยทำการศึกษจากกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ และกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม โดยกำหนดขอบเขตศึกษาอัตลักษณ์ประเด็น วงดนตรี เครื่องดนตรี จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลง บทร้อง ระดับเสียง และโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อก่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ ดนตรีที่นิยมปัจจุบัน ได้แก่ ดนตรีการแสดงโนราห์หนังตะลุง และกลุ่มดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม ดนตรีที่นิยมปัจจุบัน ได้แก่ ดนตรีประกอบการแสดงรองเง็ง เครื่องดนตรีจะเป็นเครื่องที่ใช้บรรเลงในวงโนราห์หนังตะลุง และวงรองเง็ง จังหวะหน้าทับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ พบมี 4 รูปแบบ ได้แก่ การซ้ำลักษณะจังหวะ การแปรลักษณะจังหวะ การบรรเลงลักษณะจังหวะเฉพาะแบบ และการใช้จังหวะขัด ส่วนดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม พบมี 7 จังหวะ ได้แก่ โยเก้ต อีนัง ซัมเปง อัลลี มัสรี บาโย และจังหวะรุมบ้า ด้านทำนองเพลง บทเพลงพื้นบ้านภาคใต้ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะร่วมกันคือ มีวรรคเพลงสั้น ๆ บรรเลงวนซ้ำไปมา เพลงซ้ำอัตราจังหวะสองชั้นและเพลงเร็วอัตราชั้นเดียว ทำนองหลักรวมเอาจังหวะ ทำนอง สีสนของเสียงไปในทิศทางเดียวกันมีรูปแบบฟอร์มเพลงที่ไม่แน่นอน มีการสร้างบทนำและท่อนจบ ส่วนบทร้องของเพลงพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ พบในการขับบทโนราห์หนังตะลุง เพลงบอก และ

ลิขสิทธิ์ ระดับเสียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยพุทธ ยึดระดับเสียงปีและเสียง โหม่ง (ฆ้องคู่) ส่วนระดับเสียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม มีบันไดเสียงแบบไดอาโทนิค ทั้งเมเจอร์และไมเนอร์ โครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์เป็นรูปแบบ AA / AB / AA B

อภิปรายผล

อัตลักษณ์ทางดนตรีพื้นบ้านภาคใต้มีการปรับเปลี่ยนเชื่อมโยงหลายมิติ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและความนิยมของคนในสังคม ควบคู่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นภาคใต้ในปัจจุบัน แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าอัตลักษณ์ทางดนตรีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากสังคมที่มนุษย์ดำรงอยู่ โดยบุคคลได้ซึมซับเอาอัตลักษณ์ทางดนตรีนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างตัวตน อัตลักษณ์ทางดนตรีที่แตกต่างเกิดขึ้นจากการสร้างตัวตนของบุคคลในแต่ละสังคมที่ต่างกันเป็นความสัมพันธ์ซึ่งอยู่เบื้องลึกระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต อยู่ภายใต้สังคมของผู้สร้างดนตรีนั้นและได้มีการสืบทอดต่อกันมา ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ ที่กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ทางดนตรีเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงบุคคลเข้ากับสังคม ในขณะเดียวกันบุคคลได้ใช้อัตลักษณ์ทางดนตรีนี้ในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม การส่งต่ออัตลักษณ์ทางดนตรีเกิดขึ้นในลักษณะของปฏิบัติการทางวัฒนธรรม (พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ, 2559)

ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ มีทั้งเครื่องดนตรีที่ใช้ต่อเนื่องมาแต่อดีตและได้รับมาจากสังคมและวัฒนธรรมอื่นมาผสมผสานกับดนตรีที่มีอยู่ เห็นได้จากวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ชาวไทยมุสลิม ที่มีการนำ ไวโอลิน แมนโดลิน และแอคอर्डियอนเข้ามาผสม ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ได้ชื่อว่า เจ้าแห่งจังหวะ เห็นได้จากจังหวะหน้าทับที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ส่วนทำนองเพลงมีวรรณเพลงสั้น ๆ มีทำนองหลัก 2 - 3 ทำนอง แนวเพลงกระชับ รวดเร็ว บรรเลง

วนซ้ำไปมา บทร้องเพลงพื้นบ้านภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นลีลาจังหวะมากกว่าทำนองเพลง ส่วนโครงสร้างบทเพลงหรือคีตลักษณ์ เป็นรูปแบบที่ไม่สลับซับซ้อนเข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ดังกล่าวมานี้ มีความสอดคล้องกับ (พงศพิชญ์ แก้วกุลธร, 2551) ที่กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะหลัก ๆ คือ มีรูปแบบของเพลงที่ไม่ซับซ้อน มักมีทำนองหลักอยู่ 2 - 3 ทำนอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการเลียนแบบชีวิตประจำวัน จดจำและถ่ายทอดมาจากปากต่อปากและขยายความกันไปเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดการแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงไปจากของเดิมอยู่ตลอดเวลา แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นโดยแต่ละท้องถิ่นจะมีท่วงทำนอง ลีลาจังหวะหรือเครื่องดนตรีเป็นแบบฉบับของท้องถิ่นตนเอง เมื่อนำไปร้องหรือบรรเลงที่ได้ก็จะบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ ให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ทันทีว่าเป็นดนตรีที่มาจากท้องถิ่นใด บทเพลงหรือดนตรีพื้นบ้านจะมีท่วงทำนองสั้น ๆ จดจำง่าย และไม่ยากต่อการจะนำไปใช้ร้องหรือบรรเลงในการร้องหรือบรรเลงแต่ละครั้งอาจมีการเพิ่มหรือลดทำนองก็ได้ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและไหวพริบปฏิภาณของผู้ร้องหรือบรรเลงที่อาจประดิษฐ์คิดค้นลีลาทำนองให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของตนเอง

การศึกษาอัตลักษณ์ของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงและมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาและกำลังเป็นที่นิยมในท้องถิ่น ข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษาจึงเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่งผลทำให้ครูดนตรี นักดนตรี และผู้สนใจทั่วไป สามารถนำองค์ความรู้ที่เป็นอัตลักษณ์ทางดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ไปใช้เป็นข้อมูลทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไปสามารถนำไปต่อยอดขยายปรับใช้สำหรับการประพันธ์หรือสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านในลักษณะอื่น ๆ ได้อย่างมีทิศทางและประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการและวิชาชีพดนตรี นำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปอย่างมีคุณค่าเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และก่อให้เกิดมูลค่า “ทุนทางวัฒนธรรม” ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านภาคใต้มิติใหม่ อีกทั้งสถาบันการศึกษาทั่วไปสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ประโยชน์ในด้านการจัดการเรียนการสอน สัมมนาในงานวิชาการทางดนตรี และการจัดการองค์ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้าน นำไปสู่การวางแผนพัฒนาดนตรีพื้นบ้านในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ เพิ่มแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนา ต่อยอด และเผยแพร่ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ได้อย่างกว้างขวางต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแรงบันดาลใจ หรือใช้เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัย สำหรับผู้สนใจหรือนักดนตรีรุ่นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานด้านดนตรีที่มีความแปลกใหม่ตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- พงศพิชญ์ แก้วกุลธรร. (2551). *พื้นฐานดนตรี*. กรุงเทพฯ: กรพัฒนายิ่ง.
- พิทักษ์ คชวงศ์. (2542). *วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทยทักษิณ*. สงขลา: โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ. (2559, มกราคม-มิถุนายน). แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ทางดนตรี. *MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(1), 146-165.
- ยศถกถล โกศลเหมมณี. (2554). *แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

- สุจริต บัวพิมพ์. (2538). *มรดกไทย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). “การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้”, ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ พ.ศ. 2542 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- อำนาจ นุ่นเอียด. (2565, 12 มีนาคม). *ครุภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์*.

หาบเร่เสน่ห์แม่คำ : จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่
ตลาดหาบเร่ สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์

Hab Reh Saneh Mea Ka : The Study of the Way of
Life of Hawkers at Hawker Market in Buriram Railway
Station.

อนุชิต สีโมรส¹, ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย², สหสสวรรค์ ดอกไม้³, ปฎิภาณ ไชยศรี⁴
พีรดา พรเพชร⁵ และทิพยดา ศิริเกษ⁶

Anuchit Seemorot, Panuwat Loapilai, Sahassawar Dokmai, Patipan
Chaisri Peerada Pornpet, Tipyada Siriket

Received: March 21, 2023

Revised: August 16, 2023

Accepted: August 16, 2023

¹ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(Email: Seemorot@gmail.com)

² สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: Panutik090518@gmail.com)

³ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: sahasawasdok123@gmail.com)

⁴ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: patipan2000chaisri@gmail.com)

⁵ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: Artie2543@gmail.com)

⁶ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: ttipyada@gmail.com)

บทคัดย่อ

นาฏยนิพนธ์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่ ตลาดหาบเร่ สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ โดยการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ จากการนำเครื่องมือแบบการสัมภาษณ์ แบบการบันทึกข้อมูล และการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของการแสดง ซึ่งได้นำเสนอในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ด้วยการพรรณนาและรูปแบบการแสดงท่ารำโดยการบันทึกวิดีโอทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า

การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอการแสดงตามกระบวนการดังนี้ 1. การนำเสนอรูปแบบการแสดง 2. รูปแบบการแต่งกาย 3. ลักษณะการแปรแถว 4. การออกแบบกระบวนการท่ารำ 5. รูปแบบการแต่งหน้า 6. การออกแบบเนื้อร้องทำนองเพลงสำหรับการแสดง ซึ่งจากการนำกระบวนการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักกระบวนการท่ารำบางส่วนมาจากแม่บทอีสานมาผสมผสานศิลปะการแสดงทางด้านตะวันตกแบบร่วมสมัย ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ที่มีความสวยงามและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : แม่คำหาบเร่, วิถีชีวิต, ตลาดหาบเร่

Abstract

"Hab Reh Saneh Mea Ka" is a drama thesis which studied of the way of life of the hawkers. It was presented in the form of a creative Isaan folk dancing performance. The objective of this research is to study the information about the way of life of hawkers at the railway station in Buriram Province and create Isaan folk dancing performance. The sample population used for data

collection consisted of villagers, people in the local community and consumers. The research instrument used to collect information are interviews, a record form, and a performance evaluation from experts. The creative Isaan folk dancing performance was reported in a narrative form and dancing performance was video recorded. The results were as follows:

The creative "Hab Reh Saneh Mea Ka" Isaan performance contained following phases; 1. performance presentation, 2. costume, 3. procession variation, 4. dance variation, 5. make up, and 6. performance lyric and music composing. The creation is an integration of contemporary western dance posing with the Isan principle dancing poses.

Keywords: hawker, lifestyle, hawker market

บทนำ

การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือการค้าขาย อยู่ควบคู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถผลิตทุกอย่างได้ด้วยตนเองและบนพื้นฐานที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องมีการพบปะสังสรรค์กันตลอดเวลา การแลกเปลี่ยนซื้อขายได้มีพัฒนาการจากการแลกเปลี่ยนเฉพาะในชุมชนสู่ระหว่างชุมชนที่ใกล้เคียงและชุมชนที่ห่างออกไป ซึ่งสถานที่ที่ใช้เป็นพื้นที่ของกิจกรรมนี้เรียกว่า ตลาด ตลาดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอีกทั้งยังเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิกในชุมชนและระหว่างชุมชนด้วยกัน จากหลักฐานพบว่าตลาดกำเนิดขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่ปรากฏเด่นชัดในสมัยอยุธยาในรูปแบบของตลาดน้ำและตลาดบก (ธานี กุลแพทย์, 2539) โดยทั้งตลาดน้ำและตลาดบก มีทั้งที่เป็นตลาดประจำและตลาดไม่ประจำ

เหล่าแม่ค้าจึงได้มีการโยกย้ายสถานที่ในการค้าขายสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของแม่ค้าและลูกค้า การค้าขายหาบเร่จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชีวิต ซึ่งหาบเร่เป็นกิจการที่อาศัยทุนประกอบการต่ำ ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีความรู้หรือทักษะค้าขาย อาศัยเพียงความคล่องตัวในการประกอบการสามารถบริการผู้อุปโภคและบริโภคได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับ และง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงประเภทสินค้าและสถานที่ประกอบการ ทำให้ หาบเร่เกิดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก (ทะนงศักดิ์ สุกลดิษฐ์, 2530) สามารถพบเห็นได้ทั่วทุกจังหวัดของประเทศไทย ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ยังคงพบเห็นแม่ค้าหาบเร่เป็นจำนวนมาก

ตลาดหาบเร่จังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณสถานีรถไฟบุรีรัมย์ เวลาประมาณ 08.00 น. ของทุกวัน เมื่อขบวนรถไฟ ได้จอดเทียบที่ชานชาลา ส่วนมากจะเป็นบรรดาชาวบ้านที่ เดินทางมาเพื่อขายหาบเร่ที่บริเวณหลังสถานีรถไฟบุรีรัมย์ โดยชาวบ้านได้นำสินค้าทางการเกษตรของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ผักหรือผลไม้หายาก ขนม อาหารแปรรูปต่าง ๆ เช่น ไข่ปิ้ง ข้าวจี่ รวมไปถึงอาหารที่ปรุงสำเร็จสดใหม่ โดยสินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละวันขึ้นอยู่กับฤดูนั้น ๆ หรือขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาชาวบ้าน เพราะชาวบ้านจะเลือกจากสิ่งที่ตนมีหรือสิ่งที่หาได้ตามหมู่บ้านเพื่อนำมาขาย การค้าขายหาบเร่เป็นการค้าขายที่ไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง มีการปรับเปลี่ยนสถานที่ในการค้าขายได้ตามต้องการ นอกจากการขายที่บริเวณสถานีรถไฟแล้ว ชาวบ้านก็หาบเร่มาสินค้าไปขายต่อที่สถานที่ใกล้เคียง เช่น ตลาดสด ตลาดนัด สถานีขนส่งผู้โดยสาร ที่ว่าการอำเภอหรือสถานที่ที่มีผู้คนชุมนุมจำนวนมาก เป็นต้น หลังจากที่ยาขายเสร็จเวลาประมาณ 10.20 น. เหล่าแม่ค้าก็จะเดินทางกลับบ้านเพื่อกลับไปหาครอบครัวของตน (Thai PBS News, 2565)

ศิลปะการแสดง จัดเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจของมนุษย์ เนื่องจาก เป็นศูนย์รวมของศาสตร์แห่งศิลปะด้านต่าง ๆ

ไว้ด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ทั้งด้านวรรณศิลป์ วาทศิลป์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์ และทัศนศิลป์ ทำให้ศิลปะชนิดนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อีกทางหนึ่ง โดยศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่พบในประเทศไทยมีความหลากหลายตามสภาพแวดล้อม ของแต่ละท้องถิ่น ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตพื้นบ้านที่แสดงออกด้วยลีลาท่าทางการ ฟ้อนที่ชาวบ้านได้คิดประดิษฐ์ขึ้น ทำให้เกิดเป็นชื่อเรียกศิลปะการแสดงประเภทนี้ว่า “การฟ้อนพื้นบ้าน” (กนกวรรณ หวังร่วมกลางและคณะ, 2543)

จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่ค้าหาบเร่ คณะผู้สร้างสรรค์เล็งเห็นความสำคัญของอาชีพแม่ค้าหาบเร่และวิถีชีวิตการประกอบอาชีพแม่ค้าหาบเร่ ในตลาดหาบเร่จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ยังคงรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์การค้าขายแบบหาบเร่ คณะผู้สร้างสรรค์ จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่ค้า”

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่ค้า

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

- 1.1 กลุ่มผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน
- 1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติการแสดง นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ และการละครชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ โดยเลือก ผู้สัมภาษณ์

ด้วยวิธีสุ่ม จดบันทึกและบันทึกเสียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2.2 การเก็บบันทึกข้อมูล ใช้โทรศัพท์มือถือบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ถ่ายภาพและบันทึกวิดีโอเพื่อใช้เก็บข้อมูลที่เป็นภาพนิ่ง

2.3 เกณฑ์การประเมิน อาจารย์ที่ปรึกษาเชี่ยวชาญจากหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของเกณฑ์

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

3.1 นำรายละเอียดของเนื้อหาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 นำรายละเอียดของเนื้อหาที่ปรับปรุงแก้ไขให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและทำการตรวจสอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่

4. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ได้แก่

4.1 การวิจัยระยะที่ 1 เลือกหัวข้อตามสนใจ และโดยเลือกทำการวิจัย

4.2 การวิจัยระยะที่ 2 ส่งเอกสารข้อมูลประกอบตามหัวข้อที่เลือก

4.3 การวิจัยระยะที่ 3 เป็นการทดลองปฏิบัติการแสดง

4.4 การวิจัยระยะที่ 4 บันทึกภาพท่ารำและบันทึกการแสดงเพื่อใช้ทำรูปเล่ม

4.5 การวิจัยระยะที่ 5 จัดแสดงผลงานนาฏยนิพนธ์โดยบันทึกเทปและภาพนิ่ง เพื่อใช้ประกอบการทำรูปเล่มในงานวิจัย เชิญผู้เชี่ยวชาญเป็นกรรมการประเมินผลตามแบบประเมินและเกณฑ์

5. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่เดือนเดือนพฤศจิกายน 2565 – มีนาคม 2566

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

6.1 จากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาถอดเนื้อหาจากเครื่องบันทึกเสียง และกล้องวิดีโอ โดยจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจำแนกข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตมาเรียบเรียง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์โดยศึกษาและนำข้อมูลจากการศึกษามาพัฒนาสร้างสรรค์งานนาฏยนิพนธ์ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ

7. การสรุปสังเเอกสารวิจัย

7.1 วิดีทัศน์การแสดงชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ

7.2 เอกสารงานวิจัยเรื่อง หาบเร่เสน่ห์แม่คำ

ผลการศึกษา

การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่ ตลาดหาบเร่สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้สร้างสรรค์สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. การนำเสนอรูปแบบการแสดง

รูปแบบของการแสดง กำหนดรูปแบบของการแสดงออกเป็น 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 การเตรียมตัว เตรียมของในการค้าขายของแม่คำหาบเร่

ช่วงที่ 2 การค้าขายของแม่คำหาบเร่ ที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะรูปแบบในการค้าขายของแม่คำหาบเร่

ช่วงที่ 3 การกลับบ้านและการขึ้นให้เห็นถึงวิถีชีวิตของแม่คำในการขายหาบเร่

2. รูปแบบการแต่งกาย

แต่งกายแบบพื้นบ้านอีสาน ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตแม่คำหาบเร่
รูปแบบการแต่งกายแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 การแต่งกายของแม่คำ

2.2 การแต่งกายของลูกค้า

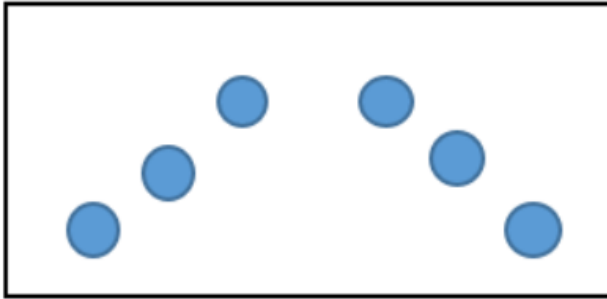
ภาพที่ 1 การแต่งกายแม่ค้า
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 2 การแต่งกายลูกค้า
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

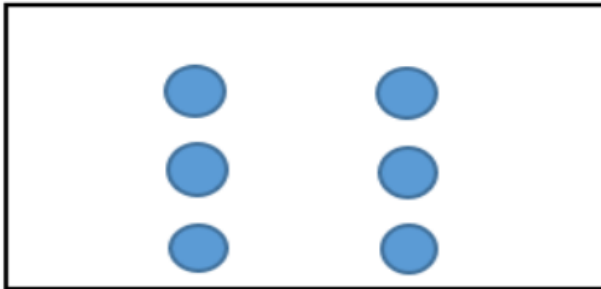
3. ลักษณะการแปรแถว

ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการออกแบบรูปแบบการแปรแถวในการแสดงเพื่อให้ผู้เข้าชมไม่เกิดการเบื่อหน่ายและให้ผู้ชมได้เห็นการเคลื่อนไหวงดงามและแปลกตา ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบ ดังนี้

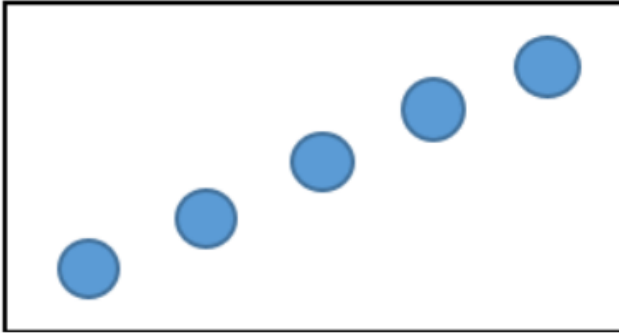
ภาพที่ 3 แถวที่ 1

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

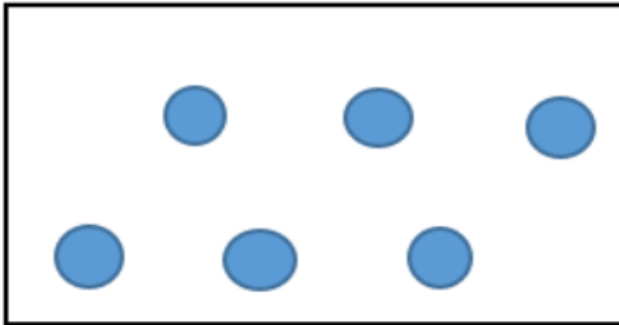

ภาพที่ 4 แถวที่ 2

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 5 แถวที่ 3
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2565)

ภาพที่ 6 แถวที่ 4
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2565)

4. การออกแบบกระบวนทำรำ

ผู้สร้างสรรค์คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักกระบวนทำรำ
บางส่วนมาจากแม่บทอีสานมาผสมผสานศิลปะการแสดงทางด้านตะวันตกแบบ

ร่วมสมัย เช่น กระบวนท่าเต้นแบบ Modern dance

5. รูปแบบการแต่งหน้า

รูปแบบการแต่งหน้าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้นักแสดงสวยงามและอำพรางข้อบกพร่องบนใบหน้าของนักแสดงได้ นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้วิธีการแต่งหน้า เพื่อบอกวัยบอกลักษณะของตัวละครได้

รูปแบบการแต่งหน้าแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ดังนี้

การแต่งหน้าฝ่ายหญิง แต่งหน้าแบบระบำรำฟ้อนทั่วไปและการแต่งหน้าผู้ชายแต่งหน้าแบบธรรมชาติ

ภาพที่ 7 ภาพการแต่งหน้าผู้ชาย
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 8 การแต่งหน้าผู้หญิง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

6. การออกแบบเนื้อร้องทำนองเพลงสำหรับการแสดง ผู้สร้างสรรค์ได้
แต่งทำนองและประพันธ์เนื้อร้องขึ้นมาใหม่ ดังนี้

ช่วงที่ 1 ตื่นเช้าเตรียมของ (ดนตรีช้า) เนื้อร้องและทำนองเป็นจังหวะช้า
ยินเสียงนาฬิกา ตีปลุกไว้ตอนเช้านอน ฟังเสียงนกบินจร ออกจาก
คอนพร้อมไก่ขัน

ชีวิตเรา เกิดเป็นคนไม่ต่างกัน ตื่นเช้ามาอีกวัน ต้องสู้กัดฟัน ตราลมสิ้น
แต่ง เตรียมข้าวของ เพื่อให้พร้อมไว้ออกขาย ไม่เคยได้สบาย หาเช้า
ค่ำได้กิน

บ้านไม่ได้ร่ำรวย พ่วงมาด้วยพร้อมหนี้สิน ซิฟไม่สิ้น ต้องดิ้นรนฝ่าฟัน
แม้ค้าอย่างฉฉั่น กระแสรายวัน คือเป้าหมาย ต้องสู้ตายลูกเดียว....

ก่อนจะสืบทอดต้องขายให้เกลี้ยงนะข้าวของ หากยังไม่พร้อม ก็ต้องเดินขายจนถึงเย็น ชีวิตแม่ค้า....

สวัสดีจะคุณลูกค้าที่เคารพ วันนี้ได้ประสบพบเจอคุณลูกค้า
 เดินทางไปไร่เข้ามาเ้ามา อย่าแคยเพียงสายตาเชิญเข้ามาอุดหนุนกัน
 ออกบ้านแต่เช้าทั้งหาบข้าวหอบของ ของหมักของดอง ปิ้งย่าง ทั้ง ลาบ ปั่น
 เติงบักม่วงน้อย หมาทันทใหญ่ ห้อยโอินโตนั ตะไคร้ เป็นต้น ผักบั้ง ผัก

ทั้งข้าวโพดต้ม ไข่ต้ม เหงือกไก่เต๋า ข้าวหลาม ข้าวเม่า ขนมดอกบัวก็เด็ดเสียว
สด ๆ อ้อน มาใหม่ ๆ มีเจ้าเดียว ไช้คน บ่เกี้ยว แม่ค้าบ่ขาย...

คนเบิ่งซื้อใหม่ นั่งอยู่สิซื้อบ่ ทางบ้านซื้อบ่ ออนไลน์ซื้อบ่

คิวอาร์โค้ดกะได้นอ แม่ค้านี้ทันสมัย ง่าย ๆ บ่ยาก ส่งเงินมาเอาของไป
ค้นรักโลกพี่ชาย อ้ายบ่ต้องใส่ถง.... เต๋อ ค่ะ ๆๆ คุณลูกค้าที่รัก!!

สนทนา(แม่ค้า-ลูกค้า)

(แม่ค้า-ลูกค้าคู่ที่ 1)

(แม่ค้าคนที่ 1) พุดแบบตกใจเสียงดัง ตะ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ตะไคร้ ผักบุ้ง ผัก
กาดเขียววาววาว เขียววว เขียว

(ลูกค้าคนที่ 1) กำลังหาอยู่เขียว ขยายังไงนมแม่ค้า

(แม่ค้าคนที่ 1) อั้น ขยาย่าย ๆ ขยายใส่ถุงนี้ละค่าา

(ลูกค้าคนที่ 1) คั่นสั้นคุณผักจำ เอาแม่ค้าใส่ถุงแน (ฮ่วย!!) สำงว่าแท้
ฮานี้ยียย...

(แม่ค้า-ลูกค้าคู่ที่ 2)

(แม่ค้าคนที่ 2) พุดแบบเสียวๆเร้าอารมณ์ใส่เสียงกลอง

อ้วยยยย...อ่าาา...โอ้วว..เท็งใหญ่ เท็งด้ามมมม (ด่า)

(ลูกค้าคนที่ 2) ขยายหย่างงง (กะโปตดอก)

(แม่ค้าคนที่ 2) ซ่อยขยายข้าวหลามคุณลูกค้าจักบังบ่ ปอกง่ายบ่ยาก
หวานข้าวกำแท้ได้พ่อ

(ลูกค้าคนที่ 2) น้ำตาลหลายบ่เอาแบบมีน้ำตาล พ่อเป็นเบาหวานแต่
พ่อยากทานน้อข้าวเหลียม (เฮ้ย...)

พ่อ อยากรินข้าวหลาม (ใส่ถุง ๆ เลยแม่ค้า)

(แม่ค้า-ลูกค้าคู่ที่ 3)

(แม่ค้าคนที่ 3) เดินร้องเพลงแบบมีความสุข

ต้ม บั้งเต่า บั้งเต่า ต้มบั้ง บั้งเต่า บั้งเต่าต้มบั้ง บั้งเต่า

(ลูกค้าคนที่ 3) เอ้า ๆ ๆ ๆ ๆ นั้นขายอะไร

(แม่ค้าคนที่ 3) เอาไข่เต่ามาขาย ข้าวโพดต้มและไข่บั้ง ต้มมาฮ้อน ๆ
แม่ค้ากะสดซิง ๆ ไข่เต่า ไข่บั้ง บ่ขายแต่ไข่คน

(ลูกค้าคนที่ 3) ใส่ไข่ให้แนจักคน (เฮ้ยยยย)

(แม่ค้าคนที่ 3) ใส่ถุงเลยนะลูกค้า
 (พร้อมกัน) อะ ะๆๆๆๆ อา....ขายไข่เต่าและไข่ปิ้ง!!!ปิ้ง ปิ้ง ปิ้ง
 เวียนมาเวียนไป ทั้งคนขายและลูกค้า ยาด...ขายกันไปมา จนลูกค้าสี
 เวียนหัว

เสน่ห์แม่ค้าต้องฮาร์ดเชลล์ท่อนั้นตัว ต้องสวยแต่ทำจืดหัว หุ่่มสุดตัว
 เพื่อลูกค้า

สีเอออันนี้ ใส่ถุงกับอันนั้น ลดให้หน่อยละกัน อย่าขายแพงหลายแม่ค้า
 มันลดไปได้ หุ่่น สีเข้าได้หีบขา เดี่ยวแถมแนวอื่นให้หนา คุณลูกค้าที่รัก
 จัดให้บั๊กคัก อ้วนน่ารัก กะหลังกิง กิง
 กิง กิง กะลิง กิงกิง (2 รอบ) กิงกะลิง กิงกะลิง กิงกะลิง กิง ะ กะละ
 ลิงน่า รัก กิง กิงงงงงง

คือเสน่ห์ แม่ค้า จริต มารยาและจริงใจ เล่นและหยอกกันไป แหวได้
 แหวแฉ่ด้อลูกค้า

ขายแต่เช้าฮอดแลง ทั้งต่อทั้งจ่ม กันไปมา กะต้องทน ทนจนว่า สีขาย
 หมดนี้

เหลือหน่อยเดียว แถมให้เลยคุณพี คุณแม่ค้าสีเมื่อเชื่อน
 ช่วงที่ 3 (แม่ค้ากลับบ้าน)ดนตรีและเนื้อร้องจังหวะช้า
 ขายได้เงิน มานั่งนับ ลบต้นทุน กำไรน้อย ะ อุ่น ะ คือจุนเจือ ทั้ง
 ครอบครัว

เหนื่อยก็ต้องอดทนหันสินมันล้น พันตัว หวังในใจความสดใส คงกลับมา
 ความจริงหนึ่งเดียว ที่ทำ แม่ค้าก็ทำเพื่อครอบครัว หุ่่ม ทั้งใจและตัว
 พลาดพลั้ง ล่วงเกิน ต้องขออภัย

ไม่ได้มีแค่ฉัน ลูกน้อย ฉันกำลังเติบโตใหญ่ คือกำลังใจ....ที่ดีในทุก ะ วัน..
 ความสุขครอบครัวของฉันคือเป้าหมาย เหนื่อยกายพักผ่อนเอาแรง ก็หวลคืน
 จุติยืนของเราแม่ค้าทุกคน ดิ้นรนก็เพื่อครอบครัว....

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง หาบเร่เสน่ห์แม่คำ : จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่
สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า

วิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่ ตลาดหาบเร่ ณ สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ การ
แลกเปลี่ยนสินค้าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการแลกเปลี่ยน
จึงได้มีการพัฒนามาเป็นการค้าขายในตลาด ตลาดกำเนิดขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่
ปรากฏเด่นชัดในสมัยอยุธยาในรูปแบบของตลาดน้ำและตลาดบก มีทั้งที่เป็น
ตลาดประจำและตลาดไม่ประจำ เหล่าแม่คำจึงได้มีการโยกย้ายสถานที่ในการ
ค้าขายสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของแม่คำและลูกค้า การค้าขายหาบเร่
จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชีวิต ซึ่งหาบเร่เป็นกิจการที่อาศัยทุนประกอบ
การต่ำ ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีความรู้หรือทักษะค้าขาย อาศัยเพียงความ
คล่องตัวในการประกอบการ ปัจจุบันสามารถพบเห็นการค้าขายหาบเร่ได้ที่ ตลาด
หาบเร่ สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ ตลาดหาบเร่จังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณสถานีรถไฟ
บุรีรัมย์ โดยชาวบ้านได้นำสินค้าทางการเกษตรของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ผักหรือ
ผลไม้หายาก ขนม อาหารแปรรูปต่าง ๆ เช่น ไข่ปิ้ง ข้าวจี โดยสินค้าที่ชาวบ้านนำ
มาขายนั้นก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละวันขึ้นอยู่กับฤดูกาลนั้น ๆ หรือขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา
ชาวบ้าน เพื่อนำมาขาย การค้าขายหาบเร่เป็นการค้าขายที่ไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง
มีการปรับเปลี่ยนสถานที่ในการค้าขายได้ตามต้องการ

การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ
ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอการแสดงตามกระบวนการดังนี้ 1. การนำเสนอรูปแบบการ
แสดง 2. รูปแบบการแต่งกาย 3 ลักษณะการแปรแถว 4 การออกแบบกระบวนการทำรำ
5 รูปแบบการแต่งหน้า 6 การออกแบบเนื้อร้องทำนองเพลงสำหรับการแสดง ซึ่งจาก
การนำกระบวนการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักกระบวนการทำรำบางส่วน
มาจากแม่บทอีสานมาผสมผสานศิลปะการแสดงทางด้านตะวันตกแบบร่วมสมัย
ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ที่มีความสวยงามและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การสร้างสร้งงานนาฏยนิพนธ์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” ได้รับผลการประเมินจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ชื่อและเนื้อหาของการแสดง ได้นำเอาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่และรูปแบบวิธีการขายของแม่คำหาบเร่ มาสร้างสร้งเป็นผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสร้ง การแสดงสื่อถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแม่คำหาบเร่และวิธีการค้าขายของแม่คำหาบเร่

2. ท่าทางที่สื่อความหมาย ผู้สร้างสร้งได้มีการกำหนดผู้แสดง ใช้ผู้แสดงที่มีรูปร่างตามบทบาทที่ได้รับและมีลีลาการรำรำให้พร้อมเพียง เพื่อให้การแสดงมีความเป็นเอกภาพ ผู้แสดงจะต้องมีความสามารถในการรำรำในระดับเดียวกันและความสามารถในการเรื่องจังหวะเป็นอย่างดี

3. ความสวยงาม ผู้สร้างสร้งออกแบบท่ารำโดยใช้ภาษาท่านาฏยศัพท์ผสมผสานท่ารำจากแม่บทอีสาน ประดิษฐ์ลีลา เชื่อมท่าทางให้สอดคล้องกับอารมณ์เพลงกลมกลืนกับท่วงทำนองและบริบทของเพลง เน้นให้มีความเรียบง่ายสวยงามตามแบบฉบับพื้นบ้านอีสาน

4. การแต่งกาย ผู้สร้างสร้งได้นำเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านอีสาน ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมาเป็น องค์ประกอบในการสร้างสร้งผลงานในการแต่งกายมีกระบวนการคิดสร้งเครื่องแต่งกาย โดยอาศัยรูปภาพโบราณในยุคเก่าผ่านการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ แต่ยังคงความเป็นโบราณอยู่

5. เพลงและดนตรี สำหรับเพลงและดนตรีประกอบผู้สร้างสร้งคัดเลือกใช้การกรีนนำและเลือกใช้เสียงดนตรีเป็นท่วงทำนองที่เป็นแบบร่วมสมัย ให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงของการแสดง และจัดรูปแบบให้มีความสร้างสร้งควบคู่กับแบบแผนทำนองแบบโบราณ ให้มีความผสมผสานให้มีความลงตัวในผลงานชุดนี้

ข้อเสนอแนะ

1. นาฏยนิพนธ์สร้างสรรค์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” เป็นผลงานวิจัยสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่สามารถนำไปถ่ายทอดให้เกิด ความรู้ และช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์
2. นาฏยนิพนธ์สร้างสรรค์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” นี้สามารถจัดทำเป็นสื่อ วิทยุทัศน์ออกเผยแพร่สู่สถานศึกษาในท้องถิ่น และในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ หวังร่วมกลาง และคณะ. (2543). *พ็องกลองคุ้มมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน*. นครปฐม: สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษาภาควิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ธานี กุลแพทย์. (2539). *บทบาทของตลาดนัดจตุจักรที่มีต่อชุมชนกรุงเทพฯ และปริมณฑล พ.ศ. 2525-2537*. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ทะนงศักดิ์ สุกดิษฐ์. (2530). *ปัญหาชุมชนเมือง : หาบเร่-แผงลอยบนทางเท้าในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- วีณา วิสเพ็ญ. (2523). *ดนตรีพื้นเมืองอีสาน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยาเขตมหาสารคาม).
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธารธน์. (2544). *เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). *นาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: ห้องภาพสุวรรณ.
- อมรา กล้าเจริญ. (2531). *สุนทรีนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Thai PBS News. (2565). *ตลาดหาบเร่ 5 นาทีที่สถานีรถไฟบุรีรัมย์*. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=2s0RfFSzUcl>.

รูปแบบการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ ชุด ฉิมเฉียะบอวนเต๋นาบงสังขาน

The Form of Creative Works of Dramatic Art Som Sei
Kha Buon Hae Nang Sangkhan.

บัวตอง ชัยวิเศษ¹, ปันดดา สายหยุด², ผกาวัลย์ สาทา³, อัสวเดช สามารถ⁴,
สุดารัตน์ อาตมยะพันธ์⁵ และศุภวัฒน์ นามปัญญา⁶

Buatong Chaiwisef¹, Panadda Saiyud², Phakawan Sata³, Ussawadet
Samart⁴, Sudarat Atayaphan⁵ and Supawat Nampanya⁶

Received: April 4, 2023

Revised: August 19, 2023

Accepted: August 19, 2023

¹ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: buatong0990268655@gmail.com)

² สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: prai0943984110@gmail.com)

³ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Ratjabhat Maha Sarakham University
(E-mail: pakawan0443@gmail.com)

⁴ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Ratjabhat Maha Sarakham University
(E-mail: ussawader020844@gmail.com)

⁵ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Ratjabhat Maha Sarakham University
(E-mail: siangshinone@gmail.com)

⁶ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Fine and Applied Arts and Cultural Sciences
Mahasarakham University
(E-mail: supawat1919@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์การแสดงที่เกี่ยวกับ ประเพณีสงกรานต์ของหลวงพระบาง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา ความเป็น มาประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด **ฉิมเฉีย**

อะบอนແຫ່ງງຊ້າວ (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และเก็บรวบรวมภาคสนาม ด้วยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้จำนวน 4 คน นักแสดงจำนวน 26 คน และประชาชนทั่วไป 10 คน จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ โดยมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า นางสังขาน มีความสำคัญกับประเพณีสงกรานต์ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เชื่อกันว่า นางสังขาน คือนางเปลี่ยน ผ่านปี ที่ผ่านการประกวด และมีลักษณะโดดเด่น จากการศึกษาประเพณี สงกรานต์ของหลวงพระบาง พบว่า เมืองหลวงพระบางคือเมืองมรดกโลกและมี ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง คณะผู้วิจัยได้นำหลักการทาง นาฏศิลป์ในด้านการกำหนดความคิด การประมวลข้อมูล ดนตรี กระทบทำรำนำนามาสร้างสรรค์จนเกิดเป็นนาฏศิลป์ ที่มีความสวยงามและมีสุนทรียภาพทาง นาฏศิลป์

ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง พื้นที่กับผู้คนและการสร้างสรรค์การแสดงนาฏยประดิษฐ์ชุด **ฉิมเฉียอะบอนແຫ່ງງຊ້າວ** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) จึงเป็นปรากฏการณ์ทาง นาฏยกรรมที่จะสืบสานวัฒนธรรมตรุษสงกรานต์ ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ดังที่กล่าวมาอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การสร้างงานนาฏศิลป์, ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง, นางสังขาน

Abstract

This academic article is a research on the creation of a performance related to Songkran festival of Luang Prabang. The objective is to educate the history of Songkran New Year tradition of Luang Prabang, Lao People's Democratic Republic and also create the performing arts series (Som Sei Kha buon Hae Nang Sangkhan). The study is collecting data from the document, field work surveying, observing, and interviewing 4 knowledgeable people, 26 actors and 10 ordinary people. The research instruments are surveys, observations and structured and unstructured interviews.

The result found that Nang Sangkhan was important to Songkran festival in Laos. It is believed that Nang Sangkhan is a woman who won the beauty contest. This position was changed every year. She has a distinctive appearance. Moreover, the study found that Luang Prabang is a world heritage city where has many interesting traditions. The research team has applied the principles of dramatic art to set up ideas, process data, music and dancing postures that is beautiful and aesthetic.

Songkran Festival in Luang Prabang is a relationship between local and people. The creation of dancing art which is called Som Sei Kha buon Hae Nang Sangkhan. It is a dramatic phenomenon that will inherit the culture. Songkran New Year which clearly show the relationship as mentioned.

Keywords: Creation of dancing arts, Songkran New Year tradition of Luang Prabang, Nang Sangkhan

บทนำ

งานสงกรานต์ หรือ งานบุญปีใหม่ของชาวลาวหลวงพระบางนั้น จะมีการ “แห่วอ” จากวัดธาตุน้อยไปตามถนนกลางเมืองมายัง วัดเชียงทอง โดยวอที่สำคัญประกอบด้วย วอท้าวกบิลพรหม วอพระสงฆ์ วอนางสังขาน โดยขบวนแห่จะนำโดย “ปู่เยอ ย่าเยอ สิงห์แก้ว สิงห์คำ” เป็นสัตว์เลี้ยง โดยปู่เยอ ย่าเยอ และสิงห์แก้วสิงห์คำนี้จะออกมาปรากฏตัวเฉพาะในงานปีใหม่เท่านั้น ส่วน “นางสังขาน” นั้น ปรากฏในตำนาน “บุตรทั้งเจ็ด” ของท้าวกบิลพรหม ผู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเปลี่ยนจากปีเก่าไปสู่ปีใหม่ ทุก ๆ ปี ธิดาของท้าวกบิลพรหมทั้ง 7 ก็จะมีผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำหน้าที่อัญเชิญพระเศียรท้าวกบิลพรหมแห่ไปรอบเขาพระสุเมรุ แล้วนำไปประดิษฐานตามเดิม จนเป็นที่มาของ การประกวดนางสังขาน เพื่อคัดเลือกหญิงสาวลูกหลานของชาวเมืองหลวงพระบางมาผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้าทำหน้าที่เพื่อสืบประเพณีนี้ โดยหญิงสาวเหล่านี้ จะต้องเป็นลูกหลานที่เกิดและเติบโตในเมืองหลวงพระบาง (จันสะหมอน แก้วมุงคุณ, สัมภาษณ์ : 2565)

นาฏยศิลป์เป็นศิลปกรรมอีกแขนงหนึ่งที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องรูปแบบและแนวคิด การสร้างสรรค์เป็นวิธีการพัฒนาอีกทางหนึ่งที่ทำให้เกิดนาฏยศิลป์ในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งมีแนวคิดมาจากบริบทที่ต่างต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นประเพณี ความเชื่อ นิทานเรื่องเล่า วิถีชีวิต ประเพณีที่ผูกพันกับแนวคิดอย่างหนึ่งก็คือ ความเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญสงกรานต์มาอย่างยาวนาน สามารถพบได้ในเขตประเทศอุษาคเนย์ หรือ ในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับถือพุทธศาสนา ปรากฏให้เห็นทั้งในไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สหภาพพม่า หรือ เมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา และสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความแตกต่างกันตามจินตนาการของผู้คนเมื่อถูกถ่ายทอดออกมาเป็นการแสดงซึ่งมีรูปแบบที่ขึ้นอยู่กับบริบทและมุมมอง

กระบวนการนาฏยประดิษฐ์ เป็นการประมวลองค์ความรู้ของการแสดงมาสร้างสรรค์เป็นนาฏยศิลป์ นาฏยประดิษฐ์แม้เป็นศิลปะสร้างสรรค์ที่ต้องการความแปลกใหม่ แต่ก็ต้องอาศัยปัจจัยของนาฏยจารีตจากอดีตเป็นฐาน วัตถุประสงค์ ความคิด วิธีการ การศึกษาและเรียนรู้ ตัวอย่างจากอดีตยังมีมากและหลากหลายเพียงใด ก็ย่อมทำให้นักนาฏยประดิษฐ์มีโอกาส สร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ ได้กว้างไกลเพียงนั้น เพราะ นักนาฏยประดิษฐ์ สามารถนำสิ่งที่ได้พบได้เห็น มาใช้ในงานออกแบบของตนได้มากประมาณหนึ่ง ทั้งสองประการจะทำให้ผลงานสร้างสรรค์ของนักนาฏยประดิษฐ์มีความแปลกใหม่ และโดดเด่นอย่างแท้จริง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2543)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้เขียนศึกษารูปแบบการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ที่มีแนวคิดจากประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง และเป็นการแสดงที่ศึกษาจากประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง มีแนวคิดและรูปแบบการสร้างงานนาฏยศิลป์ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์การแสดงเป็นท่ารำ เพื่อสื่อถึงลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องในด้านประเพณีและวัฒนธรรมถึงพัฒนาการและความสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจลักษณะการใช้พื้นที่ผ่านศิลปะการแสดงของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ในการใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเชื่อมโยงกับศิลปะการแสดง ที่ได้รับการยอมรับ และเผยแพร่สู่สาธารณชนมาเป็นเวลา 10 - 15 ปี เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษา วิเคราะห์แนวคิดในการประดิษฐ์สร้างนาฏยกรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง การใช้สัญลักษณ์ในกระบวนการท่ารำ ตลอดจนนาฏยลักษณ์ในการเคลื่อนไหว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของขบวนแห่นางสังขาน ในประเพณีตรุษ

สงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอนเตต** **บาวลัวจาน** (ชมเชยขบวนแห่งนางสังขาน)

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการสร้างสรรค์ (Qualitative Research and Creation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์

ผลการศึกษา

1. ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ลักษณะของพิธีกรรมโดยรวม มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ พุทธ พราหมณ์ และผี อาทิ การทำบุญ ทำทาน ตักบาตรอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว การสรงน้ำพระ การรดน้ำขอพรจากผู้หลักผู้ใหญ่ รวมทั้งการละเล่นรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งนี้จากความเข้าใจที่ว่าสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์ มีความผูกพันศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประกอบกับการที่ภูมิภาคนี้อยู่ในเขตที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรทำให้พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสงกรานต์มีลักษณะเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ให้ความสำคัญต่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเพื่อขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้มีความมั่นคงในชีวิต เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ต่อชีวิตและชุมชน ผ่านระบบความเชื่อที่ประกอบไปด้วยพุทธศาสนา พราหมณ์-ฮินดู และการนับถือผี โดยไม่ว่าไทย หรือ ลาวก็ไม่ได้ผิดแผกไปจากมนุษย์เผ่าอื่นๆที่จะต้องมีการพัฒนาการมาจากสังคมเร่ร่อนมาสู่การลงหลักปักฐานเป็นบ้านเป็นเมือง ดังนั้นคติความเชื่อทางศาสนา ดังเดิมที่มีการนับถือผีสางจึงดำรงอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองสะท้อนออกมาให้เห็นใน

ลักษณะของพิธีกรรมที่ผูกพันกับความเชื่อทางศาสนาซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการทำมาหากิน เป็นสำคัญ ในส่วนพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันนั้น หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ประเพณีสงกรานต์ของลาวมี แต่ไทยไม่มี ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ “พิธีของปู่เยอ ย่าเยอ” ซึ่งเป็นเรื่องของชนชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้องโดย ชนชาตินั้นถือว่าปู่เยอ ย่าเยอ คือ ตัวแทนบรรพบุรุษของปวงชนชาวลาว ทั้งนี้จากการสำนึกในชาติพันธุ์ และความหวงแหนในประเพณีวัฒนธรรม ไม่ให้แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของความต้องการที่จะพยายามเผยแพร่ประเพณี สงกรานต์สู่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตก อย่างกรณีการเล่น สาดน้ำสงกรานต์ก็กลายเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าการเผยแพร่ ความรู้ในประเพณีที่แสดงถึงรากเหง้าที่แท้จริงของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของประเพณีสงกรานต์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. ความเป็นมาของขบวนแห่นางสังขาน ในประเพณีตรุษสงกรานต์ของ หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นางสังขาน คือตัวละคร สำคัญในพิธีกรรมบุญปีใหม่ หรือวันสงกรานต์นั่นเอง นางสังขานถูกเลือกมาจากการประกวด การประชันความงาม ซึ่งนางสังขาน เป็นนางงามที่ถูกประดิษฐ์ ขึ้นเพื่อเป็นภาพตัวแทนของ อิดาพญาอภิลาพรหม ด้วยเครื่องแต่งกายของสตรี ราชินิกุล และเจ้านายชั้นสูงของอดีตราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในช่วงรอยต่อ ของเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านปีของประเทศลาว

3. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียวะบอนเต๋ บาววังจาน** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) พบว่า ขั้นตอนในการประกอบ สร้างตามหลักนาฏยประดิษฐ์ตั้งแต่การคิดให้มี นาฏศิลป์โดยการกำหนดความ คิดหลักในการนำไปใช้ให้ชัดเจน เพื่อเป็นกรอบควบคุมการทำงาน การประมวล ข้อมูล ด้วยการสืบค้น ทั้งเอกสารงานวิจัย และข้อมูลภาคสนาม จากการ สัมภาษณ์ สังเกตกลุ่มตัวอย่างในบริบทพื้นที่ การกำหนดรูปแบบตามหลัก

นาฏศิลป์อย่างมีหลักเกณฑ์ จนกระทั่งการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ดนตรี การเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ ตลอดจนการออกแบบท่ารำ โดยการสร้างรายละเอียด ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิด การผสมผสานระหว่างท่ารำ การวางท่าหลักที่มีรูปแบบมาตรฐาน และแบบแผนท่าเชื่อมที่ใช้ในการเคลื่อนที่ จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ได้เป็นไปตามหลักการนาฏยประดิษฐ์ ที่เน้นความสัมพันธ์เชื่อมโยง และสมดุล จนเกิดสุนทรีภาพ การออกแบบดนตรีจึงต้องมีท่วงทำนองที่ สร้างเสริม ความรู้สึก ที่เข้าใจกันได้ง่าย และด้วยความเป็นนาฏยประดิษฐ์ แบบ พื้นเมือง เครื่องแต่งกาย เมื่อนำมาประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่ให้เห็นว่า พิธีกรรม ความเชื่อ นาฏกรรม เป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องยึดโยงอยู่ด้วยกันจน กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน

จากแนวคิดที่ได้กำหนดการนำเสนอ กระบวนรำโดยมีการนำเอกลักษณ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฟ้อนรำ เมื่อตัวละคร หรือ นาฏยศิลป์อยู่ในอารมณ์ใด ดนตรีที่จะนำมาใช้ก็ต้องคัดเลือกให้เหมาะสม ทั้งท่วงทำนอง เสียง จังหวะ และการบรรเลง ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบแนว ความคิด แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 การแต่งองค์ทรงเครื่องของนางสังขานพร้อมบริวารทั้ง 6 ตรวจเช็คความเรียบร้อย เสื้อผ้า หน้าผม โดยกลุ่มแม่บ้านสมาพันธ์ ก่อนไปขึ้น ขบวน ตรวจความเรียบร้อยเสร็จ ก็เดินไปขึ้นหลังมโหรี สัตว์พาหนะ พร้อมถือ อาวุธประจำกาย แล้วก็เคลื่อนขบวนแห่ไปยังวัดเชียงทอง

ภาพที่ 1 นางสาวนพพรพร้อมบริวารทั้ง 6 ตรวจเช็คความเรียบร้อย เสื้อผ้า หน้าผม
โดยกลุ่มแม่บ้านสมาพันธ์
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 2 เดินไปขึ้นหลังมโหรี สัตว์พาหนะ พร้อมถืออาวุธประจำกาย
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 3 เคลื่อนขบวนแห่ไปยังวัดเชียงทอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ช่วงที่ 1 เมื่อถึงวัดเชียงทอง นางสาวชน พร้อมบริวารทั้ง 6 ไปบนวัดเชียงทอง ทำการมอบเศียร และอาวุธประจำกาย ได้แก่ พระขรรค์และพิณ

ภาพที่ 4 ถึงวัดเชียงทอง นางสาวชนพร้อมบริวารทั้ง 6 ไปบนวัดเชียงทอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 5 ทำการมอบเศียรและอาวุธประจำกาย ได้แก่ พระขรรค์และพิณ
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ช่วงที่ 2 หลังจากมอบเศียรและอาวุธประจำกายเสร็จแล้ว นางสาวชานพร้อมบริวาร ออกมาสร่งน้ำพระที่ฮ้างฮอดสร่งที่เตรียมไว้หน้าวัดเชียงทอง โดยมีขบวนเพื่อนำเพื่อบ่งบอกถึงความปลื้มเปรมปรีดาในบุญสงกรานต์หลวงพระบาง

ภาพที่ 6 นางสาวชานพร้อมบริวาร สร่งน้ำพระที่ฮ้างฮอดสร่งที่เตรียมไว้
หน้าวัดเชียงทอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 7 ขบวนฟ้อนรำเพื่อบ่งบอกถึงศิลปวัฒนธรรมปราสาทในบุญสงกรานต์

หลวงพระบาง

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

เครื่องแต่งกาย

การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนั้นเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นแนวคิดหลัก และ แรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ ซึ่งผู้สร้างสรรค์นำเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวล้านช้าง ทั้งผู้ชายและผู้หญิง เป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งการแต่งกายมีกระบวนการคัดสรร จากรูปภาพในการแต่งนางสังขาน ในบุญประเพณีสงกรานต์ของหลวงพระบาง ผ่านการปรับนำเสนอให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ แต่ยังคงความเป็นโบราณอยู่

การแต่งกายของนางสังขาน จะห่มสไบปักชาย นุ่งผ้าถุงยาว ศีรษะจะสวมเลิงเค็งปักดอกกรักสด เครื่องประดับสีทอง เพื่อสื่อถึงความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 8 ลักษณะการแต่งกายของนางสังขาน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของบริวารนางสังขาน ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงยาวกรอมหัวเข่า
เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 9 การแต่งกายของบริวารนางสังขาน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของนางรำชาวบ้านผู้หญิง ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงยาวกรอมหัว
เข่า เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 10 การแต่งกายของนางรำชาวบ้านผู้หญิง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของนักแสดงชาวบ้านผู้ชาย ใส่เสื้อแขนยาว ห่มสไบเฉียงข้าง
เดียว นุ่งผ้าโจงกระเบน เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 11 ภาพการแต่งกายของนักแสดงชาวบ้านผู้ชาย
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของนักแสดงหญิง จะหม่มสไบ นุ่งผ้าถุงยาว เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 12 ภาพการแต่งกายของนักแสดงหญิง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

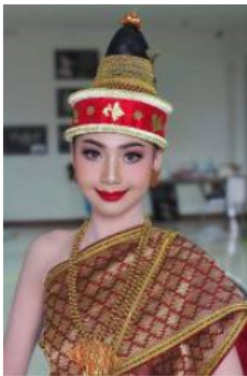
การแต่งกายของตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน สวมเสื้อปิดลาว นุ่งผ้าถุงยาวคลุมหัวเข้า เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 13 ภาพการแต่งกายของตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งหน้า

องค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้นักแสดงมีใบหน้าที่สวยงาม และอำพรางข้อบกพร่องบนใบหน้าของนักแสดงได้ นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้วิธีการแต่งหน้าเพื่อบอกลักษณะของละครได้ เช่น แต่งหน้า นักแสดงหนุ่มให้เป็นคนแก่ แต่งหน้านักแสดงให้เป็นตัวตลก เป็นต้น ดังนั้นผู้สร้างสรรค์ผลงานจึง เลือกการแต่งหน้านักแสดงหญิงและนักแสดงชายแบบการแสดงระบำ รำ ฟ้อน

ภาพที่ 14 ภาพการแต่งหน้านักแสดง

“นางสังขาน,บริวารนางสังขาน,ชาวบ้านผู้ชาย”

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

สรุปผล

จากการศึกษา การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ชุด **ฉิมเฉียว** **ระบอบแต่งนางสังขาน** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) เป็นไปตามความมุ่งหมายดังนี้

1. ความเป็นมาประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการศึกษ ประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวง

พระบาง ในวันสงกรานต์ของลาว (หลวงพระบาง) พบว่ามี ลักษณะของพิธีกรรม โดยรวมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพุทธ พราหมณ์ และผี อาทิ การทำบุญ ทำทาน ตักบาตรอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว การสงฆ์น้ำพระ การรดน้ำขอพรจากผู้หลักผู้ใหญ่ รวมทั้งการละเล่นรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งนี้จากความเข้าใจที่ว่าสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์ มีความผูกพันศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประกอบกับการที่ภูมิภาคนี้อยู่ในเขตที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำให้พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสงกรานต์มีลักษณะเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ให้ความสำคัญต่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเพื่อขออำนาจศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้มีความมั่นคงในชีวิต เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ต่อชีวิตและชุมชน ผ่านระบบความเชื่อที่ประกอบไปด้วยพุทธศาสนา พราหมณ์ฮินดู และการนับถือผี โดยไม่ว่าไทย หรือลาวก็ไม่ได้ผัดแผกไปจากมนุษย์เผ่าอื่น ๆ ที่จะต้องมีพัฒนาการมาจากสังคมเร่ร่อนสู่การลงหลักปักฐานเป็นบ้านเป็นเมือง ดังนั้นคติความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมที่มีการนับถือผีสาขางจิงดำรงอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองสะท้อนออกมาให้เห็นในลักษณะของพิธีกรรมที่ผูกพันกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการทำมาหากินเป็นสำคัญ ในส่วนพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันนั้น หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ประเพณีสงกรานต์ของลาวมี แต่ไทยไม่มี ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ “พิธีของปู่เยอ ย่าเยอ” ซึ่งเป็นเรื่องของชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้องโดยชนชาตินั้นถือว่าปู่เยอ ย่าเยอ คือ ตัวแทนบรรพบุรุษของปวงชนชาวลาว ทั้งนี้จากการสำนึกในชาติพันธุ์ และความหวงแหนในประเพณีวัฒนธรรม ไม่ให้แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของความต้องการที่จะพยายามเผยแพร่ประเพณีสงกรานต์สู่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตก อย่างกรณีการละเล่นสาดน้ำสงกรานต์ก็กลายเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าการเผยแพร่ความรู้ในประเพณีที่แสดงถึงรากเหง้าที่แท้จริงของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของประเพณีสงกรานต์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของขบวนแห่นางสังขาน ในประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นางสังขานคือตัวละครสำคัญในพิธีกรรมบุญปีใหม่ หรือวันสงกรานต์นั่นเอง นางสังขานถูกเลือกมาจากการประกวด การประชันความงาม ซึ่งนางสังขาน เป็นนางงามที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นภาพตัวแทนของ อิตาพญาภิลาพรหม ด้วยเครื่องแต่งกายของสตรีราชินิกุล และเจ้านายชั้นสูงของอดีตราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในช่วงรอยต่อของเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านปี ของประเทศลาว

3. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอบเตต** **นางสังขาน** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) สีลาท่ารำเป็นการแสดงกิริยาอาการของอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น มือ เท้า แขน ขา ศีรษะ และลำตัว ที่มนุษย์คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้น เป็นท่าพ้องถือเป็นการอวดฝีมือในการรำรำของมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งลีลาท่าพ้องขึ้นอยู่กับการฝึกฝนจนเกิดเป็นความชำนาญ และสามารถคิดประดิษฐ์ท่ารำขึ้นเองได้ สามารถแบ่งลีลาท่าพ้องออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1. ท่าพ้องแบบอิสระ เป็นท่าพ้องที่ไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลที่จะแสดงออกเป็นท่าพ้องของตนในรูปแบบใด 2. ท่าพ้องที่เป็นแบบแผน เป็นท่าพ้องที่มีการกำหนดรูปแบบแน่นอนตายตัวไม่ว่าจะเป็นมือ เท้า แขน ขา ศีรษะ และลำตัว ให้มีรูปแบบเดียวกัน ท่าพ้องต้องพร้อมเพียงกัน ลีลาการรำรำอันงดงามทางนาฏศิลป์นั้นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนและเวลาในการศึกษา โดยมีการฝึกฝน และใช้เวลาในการศึกษาฝึกหัดพื้นฐานอย่างถูกต้อง และพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง นาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่ง que แสดงถึงสุนทรียภาพของบุคคล สุนทรียภาพทางนาฏศิลป์เกิดจากการประดิษฐ์ท่ารำให้วิจิตรบรรจง สอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ดนตรี เครื่องแต่งกายได้อย่างกลมกลืน เกิดเป็นการแสดงที่งดงาม และองค์ประกอบที่สำคัญคือ กระบวนท่ารำ ที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ได้คิดขึ้นมาเป็นแม่ท่าของนาฏศิลป์

ไทย ที่มีความงดงามและใช้ในการแสดงต่าง ๆ เช่น การแสดงโขน ละคร การละเล่น พื้นเมือง ระบำ รำ ฟ้อน ซึ่งการแสดงแต่ละประเภท มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป ล้วนแต่มีคุณลักษณะและความงามทั้งสิ้น

การสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอวเต๋นาง**
งัງจาน แบ่งขั้นตอน การประกอบสร้างตามหลักนาฏยประดิษฐ์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) ดังนี้ คือ การคิดให้มีนาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลักการประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ การกำหนด องค์ประกอบอื่น ๆ และการออกแบบนาฏศิลป์

การสร้างสรรคศิลปะการแสดง ชุด **ฉิมเฉียะบอวเต๋นาง**
งัງจาน มีการแบ่งขั้นตอน ในการประกอบสร้างตามหลักนาฏยศิลป์ พบว่า การประกอบสร้างงานทางด้านนาฏยศิลป์นั้น จำเป็นต้องมีหลักการทางความคิดตามหลักนาฏยศิลป์เป็นอย่างดี เพื่อกระบวนท่ารำที่สวยงาม การใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสื่อความหมายทางท่ารำโดยสัญลักษณ์ โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย จึงทำให้เกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม และเป็นการแสดงที่ผ่านกระบวนการทางด้านความคิด ในด้านท่ารำ และดนตรีที่ประกอบสร้างขึ้นแล้วแต่ผ่านการศึกษามาจากกระบวนการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ จึงได้ชื่อชุดการแสดง **ฉิมเฉียะบอวเต๋นางงัງจาน**

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอวเต๋นาง**
งัງจาน : การประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง ภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นหลักนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

ชาวลาวนับเอาช่วงสงกรานต์ หรือที่เรียกว่า "สังขาน" เป็นช่วงเปลี่ยน

ศักราชใหม่ และได้มีพิธีเถลิงศกปีใหม่ขึ้นตามกำหนดวันสังขานในแต่ละปี วันสังขานในความหมายของชาวลาวจึงเป็นวันที่บ่งบอกถึงการล่วงเลยและเคลื่อนผ่านของกาลเวลาจากรอบปีหนึ่งไปสู่อีกรอบปีหนึ่ง ในช่วงเวลาดังกล่าว ชาวลาวได้กำหนดวันสังขานทั้งหมด 4 วัน คือ

วันสังขานร่วม ตรงกับวันที่ 13 เมษายน

วันสังขานเข้าวันที่หนึ่ง ตรงกับวันที่ 14 เมษายน

วันสังขานเข้าวันที่สอง ตรงกับวันที่ 15 เมษายน

วันสังขานขึ้น ตรงกับวันที่ 16 เมษายน

เป็นวันเริ่มต้นวันแรกของการเปลี่ยนศักราชใหม่ ตลอดระยะเวลา 3-4 วันนี้ ชาวลาวจะประกอบพิธีกรรมมากมายในแต่ละวัน จนพิธีกรรมบางพิธีต้องจัดภายหลังจากวันสังขานขึ้นแล้ว ความมากมายของพิธีกรรมแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนในการรวมเอาคติทางศาสนาต่าง ๆ เข้ามาใช้ในเทศกาลเดียวกัน ได้แก่ คติทางพุทธศาสนา คติพราหมณ์ และคติผี โดยเฉพาะในเมืองหลวงพระบางซึ่งได้ปฏิบัติประเพณีบุญปีใหม่ลามาวาแต่ดั้งเดิม ประเพณีตรุษสงกรานต์ของลาวถือว่าเป็นการทำบุญเดือน 5 จากประเพณีการทำบุญ 12 เดือน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทั้งในพระราชวังเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และของประชาชนทั่วไปปฏิบัติสืบทอดกันมา เรียกว่า “ฮีตสิบสอง” ซึ่งสันนิษฐานว่า คงจะเหมือนกับพิธีทวาทศมาส 12 เดือน ของไทยหรือเขมร คือต้องทำบุญตามประเพณีประจำเดือนทุกเดือนจนครบ 12 เดือน เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตน และครอบครัว คติฮีตสิบสองรวมทั้งประเพณีบางอย่างของลาวนี้มีความคล้ายคลึงกับประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ในภาคอีสานของไทยอยู่หลายประการ ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การติดต่อระหว่างเชื้อชาติ และวัฒนธรรมของคนลาว และชาวไทยอีสานมีอยู่ตลอดเวลา

ด้านความรู้ พบว่าประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง มีอิทธิพลต่อความเชื่อทั้งในศาสนา ศิลปกรรม และนาฏกรรม เราจึงมักพบเห็นศิลปกรรม

รูปนาคกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ นาฏกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาจากแนวคิดเรื่อง ประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง ก็สามารถทำให้เห็นถึงจินตนาการที่ เด่นชัดเกี่ยวกับประเพณีได้มากขึ้น ซึ่งนับว่านาฏกรรมเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึง ประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบางที่สามารถสื่อสารกับผู้คนได้ด้วย ระบบ สัญลักษณ์และการสื่อสารนี้ก็จะสามารถทำให้เข้าถึงระบบความเชื่อของชุมชนได้ โดยผ่านเช่นเดียวกัน

1. ความเป็นมาของการแห่งงานสังขานในบุญประเพณีสงกรานต์หลวงพระบาง

“สังขาน” วามาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า ก้าวขึ้น อย่างขึ้น ย้ายที่ เคลื่อนที่ ในที่นี้หมายถึงพระอาทิตย์เคลื่อนเข้าสู่ราศีใหม่จึงเรียกว่า “มื่อสังขาน ขึ้น” ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ในความหมายของคนลาวหลวงพระบาง นางสังขานเป็น นางในตำนานการเปลี่ยนผ่านปี ซึ่งเรียกว่า “สงกรานต์ เธอเป็นธิดาของพญากบิลพรหมที่ตัดเศียรตนเองหลังจากการแพ้เดิมพัน ในตำนานนางสังขานจะมี นามเฉพาะของตน แต่คนหลวงพระบางทั่วไปจะรู้จักเพียงนาม “นางสังขาน” ในช่วงเปลี่ยนผ่านปี นางสังขานมีหน้าที่อัญเชิญเศียรบิดาออกจากถ้ำมาสร้างน้ำแล้ว แห่รอบเขา พระสุเมรุในช่วงวันเปลี่ยนผ่านปี นางสังขานเป็นตัวบท (Text) สำคัญ ในบริบทของการรื้อฟื้นบุญปีใหม่และขบวนแห่ ภาครัฐได้จัดการประกวดนางสังขานบนเวทีเหมือนการประกวดนางงามสากลและได้กลายเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างล้นหลาม ขบวนนางสังขานถูก จัดไว้ในอันดับที่ 15 ซึ่งอยู่เกือบกึ่งกลางของขบวนแห่ทั้งหมด โดยโครงสร้างทางกายภาพของรูปขบวน จึงทำให้ขบวนแถวที่อยู่เบื้องหน้าและส่วนหลังทำหน้าที่เหมือนผู้ร่วมแห่นางสังขาน นอกจากนี้ยังได้ถูกเชื่อมโยงกับการสร้างให้เป็นจุดสนใจ สืบเนื่องมาจากการประกวดนางสังขาน รวมทั้งการประดิษฐ์ตกแต่งรถที่มี หุ่นรูปสัตว์ประจำปีเป็นที่นั่ง มีความสูงจากพื้นถนนประมาณ 5 เมตร ทุกอย่างล้วนส่งผลให้นางสังขานกลายเป็นตัวละครที่โดดเด่น ประการสำคัญระดับความสูงของบัลลังก์ที่นั่งนางสังขาน ยังได้กดให้วอพระเถระที่มีความสูงจากพื้นถนน

เพียง 1.5 เมตร และผลักดันให้ขบวนอื่น ๆ กลายเป็นบริวารร่วมแห่นางสังขานไปโดยปริยาย ทั้งที่ในสมัยราชอาณาจักร วอพระเถระคือหัวใจและทำให้เกิดการแห่บุญปีใหม่ขึ้น แต่รอพระเถระในขบวนแห่นี้ ได้ถูกลดทอนความสำคัญทั้งในเชิงกายภาพและการสลายความหมายของ “วอ” ที่สัมพันธ์กับอำนาจเจ้ามหาชีวิตออกไป มันได้ถูกใช้เป็นเพียงสัญลักษณ์ในการเชื่อมต่อระหว่าง “อดีต” กับ “ปัจจุบัน” เพื่ออธิบายว่า ขบวนแห่บุญปีใหม่ของเมืองมรดกโลกมีสายธารมาจากมรดกอันยาวไกลแต่มิได้ถูกใช้ในความหมายของการเป็นวอวัดหลวงแม้แต่นางวอ ซึ่งในอดีต คือ บรรดานางสาวแต่งกายด้วยชุดสตรีลาวอุมั่นขันดอกไม้เดินตามหลังวอพระเถระก็ได้ถูกย้ายตำแหน่งไปใช้เป็นบริวารเดินนำหน้านางสังขานปรากฏการณ์ข้างต้นนอกจากจะเป็นการสลายความทรงจำของการแห่วอแบบดั้งเดิมแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนความหมายที่ส่งผลต่อการสร้างความทรงจำใหม่ให้กับคนหลวงพระบางในปัจจุบันไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม กรณีนางสังขานในขบวนแห่นี้กลับเป็นตัวแทนหนึ่งที่ถูกสนใจและได้รับการจัดจ้องจากคนหลวงพระบางรุ่นเก่าไม่น้อยไปกว่าพระเถระและภิกษุสงฆ์ อันเกี่ยวเนื่องกับภาพทับซ้อนของนางสังขานกับราชันดดาแห่งองค์มกุฎราชกุมาร ดังนั้นหลังจากการสงวน้ำสาธุใหญ่และภิกษุสงฆ์สามเณรแล้ว คนหลวงพระบางรุ่นเก่าก็ยังคงรอคอยจัดจ้องนางสังขานคนใหม่ทั้งที่เมื่อปี พ.ศ. 2547 กับ พ.ศ. 2548 ที่ผู้เขียนได้เข้าสังเกตการณ์บุญปีใหม่พบว่า “นางสังขาน” ไม่ใช่ตัวแทนที่ผู้อาวุโสหลวงพระบางรุ่นเก่าให้ความสนใจ ตรงกันข้ามกลับมองว่าเป็นการประดิษฐ์วัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาช่วงชิงคุณค่าของพระเถระแต่การประกวดนางสังขาน ปี พ.ศ. 2559 ที่ ‘สะกุนาอินทวง’ ราชันดดาแห่งองค์มกุฎราชกุมารวงศ์สว่างกับแม่เมณโกลเป็น 1 ใน 29 นางสาวที่เข้าประกวด นางสังขานก็ได้กลายเป็นตัวแทนที่ถูกจัดจ้องตั้งแต่ในเวทีประกวด และในเวทีขบวนแห่บุญปีใหม่ นางสังขาน” ตัวละครสำคัญในพื้นที่พิธีกรรม บุญปีใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นหญิงสาวที่ถูกประทับความหมายว่าโสเภณีที่สุดของเมือง จากกระบวนการประชันความงามอย่างเข้มข้น

เหมือนกับการประกวดนางงามในประเทศทุนนิยม ต่างเพียงว่า "นางสังขาน" เป็นนางงามที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นภาพตัวแทนของธิดาพญากบิลพรหม ด้วยเครื่องแต่งกายของสตรี ราชนิกุล และเจ้านายชั้นสูงของอดีตราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในช่วงรอยต่อของเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านปี นางสังขานจึงตอบโจทย์บุญปีใหม่ของเมืองมรดกโลก และเมืองท่องเที่ยวของโลกได้เป็นอย่างดี เธอจึงกลายเป็นตัวละครที่แย่งชิงตำแหน่งหัวใจของบุญปีใหม่ไปจากพระเถระ ดังนั้นนางสังขานจึงเป็นเพียงการหยิบยืมเรื่องราวธิดากบิลพรหม มาเป็นเนื้อหาในการประดิษฐ์สร้างตัวละครใหม่ โดยนำเข้าประกอบไว้ในขบวนแห่บุญปีใหม่เมืองหลวงพระบาง ในฐานะเวทีและฉากของตัวละครเพื่อความน่าสนใจในบริบทการท่องเที่ยว ซึ่งได้ถูกยกระดับให้ยิ่งใหญ่และเมื่อหลวงพระบางได้ก้าวเข้าสู่เงื่อนไขของเมืองมรดกโลก และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สูงส่งยิ่งขึ้น เมื่อทางวัฒนธรรมที่เข้มข้นซึ่งนางสังขานก็ได้กลายเป็นตัวละครที่สามารถตอบโจทย์ให้กับเงื่อนไขใหม่ของเมืองหลวงพระบางได้เป็นอย่างดีจนถึงขั้นกลายเป็นภาพตัวแทนของการท่องเที่ยวเคียงคู่กับปูเยอ ย่าเยอ ประการสำคัญของนางสังขานได้เริ่มกลายเป็นสัญลักษณ์ของบุญปีใหม่เมืองหลวงพระบางในการรับรู้ของคนหลวงพระบางรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ดังการปรากฏตัวในเอกสารเผยแพร่บุญปีใหม่และการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบางที่ไม่เคยขาดเรือนร่างของ“ธิดาพญากบิลพรหม”แห่งเมืองหลวงพระบางพร้อมกับเริ่มมีการเรียกนามขบวนแห่ชื่อว่า “ขบวนแห่นางสังขาน”

2. การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด **ฉิมเฉียะบอวตเต**
นางสังขาน พบว่า หลักนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้มีนาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลักทั้งในระดับเป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ ตลอดจนการกำหนดองค์ประกอบอื่นที่ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกาย ดนตรี ภาระบทรำรำทั้งหมด ล้วนเป็นกระบวนการควบคุมการทำงานของงานของการสร้างสรรค์ให้เห็นไปตาม

วัตถุประสงค์ และแนวความคิด ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดละออ สอดคล้องกับที่ Guilford And Hoepfner. (1971) ที่อธิบาย ว่าความคิด คล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่น เป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ส่วนความคิดริเริ่มนั้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา และความคิดละเอียดละออทำให้ความคิดนั้นมียละเอียดในการคิดมากขึ้น กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด **ฉิมเฉียะบอบແຫ່ງງຊັງຂານ** ในส่วนที่เป็นกระบวนการทำรำ พบว่า การนำท่าหลักจากท่าร่ายรำไทยมาประกอบสร้างสามารถใช้ มือ แขน เทน สัญลักษณ์ที่ต้องการ สื่อสารให้เห็น การใช้ร่างกาย การก้าวเดิน การทางตัว การ ถ่ายน้ำหนัก จำเป็นต้องปรับให้เป็นการปรับให้เป็นไปตามนาฏยลักษณ์ของพื้น เมืองให้ชัดเจนและพริ้วไหว โดยเพิ่มท่าที่เป็นเอกลักษณ์และท่าเชื่อม โดยการ จัดเรียงท่าให้มีความสัมพันธ์และร้อยเรียงกันไปได้อย่างสวยงาม อิสระตาม ธรรมชาติของการฟ้อนพื้นเมืองสอดคล้องกับ ชีวาล วงศ์ประเสริฐ. (2532) ที่ อธิบายว่า ท่าฟ้อนรำของชาวอีสาน มีความเป็นอิสระ ขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่ จะขยับมือเคลื่อนไหวอย่างไร ส่วนเรื่องของดนตรีก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การ สร้างสุนทรีภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของท่วงทำนองแล้วยังควรส่ง อารมณ์และสนับสนุนให้การแต่งเพลงสมจริงอีกด้วยซึ่งดนตรีพื้นบ้าน ก็สามารถ สร้างท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงด้วยลาย เพลงที่หลากหลาย สอดคล้องกับที่ ชุมเดช เดชภิมล. (2531) อธิบายว่า ดนตรีพื้น บ้านนั้นแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะดนตรีภาคอีสานนั้นท่วงทำนองดนตรีที่ สนุกสนาน จังหวะขึ้นดังเร้าใจ เช่น ลายสุดสะแนน ลายลำเพลิน ลายกาเด็นก้อน ลายทำนองวังเวงโหยหา เช่น ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายลมพัดพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ความสำคัญในเรื่องจังหวะและทำนองเพลง ยังสอดคล้องกับแนวคิด ของ เฉลย ศุขะวณิช. (2538) ที่อธิบายว่า การกำหนดท่วงทำนองและจังหวะของ

เพลงให้เข้ากับลีลาท่ารำโดยยึดหลักความสัมพันธ์ของท่วงทำนองเพลงกับท่ารำ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความหมายของบทร้องเป็นสิ่งที่ต้องทำให้กลมกลืน และการแสดงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการ ออกแบบการเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ว่างตำแหน่ง ขนาด ทิศทาง เพื่อให้เกิดความลงตัว และสอดคล้องกับท่ารำจนเกิดเป็นภาพศิลปะที่สวยงาม สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548) ที่อธิบายถึงความงามในศิลปะเป็นผลงานทาง ทักษะที่ผ่านกระบวนการทาง ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นพื้นฐาน ศิลปะ ไม่ใช่ธรรมชาติ แต่ศิลปะได้ อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัย เป็นแหล่งคลไจทางการสร้างงานศิลปะ การสร้างสรรค์ ศิลปะการแสดงชุด **ฉิมเฉียะบอบแฉ่างวาล์จาว** เป็นการสร้าง งานศิลปะจากความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่ใช้หลักทางนาฏศิลป์เป็น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความงดงาม มีแบบแผนร่วมใช้ชุมชนได้อย่างมีระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์มีแรงบันดาลใจมาจากบริบท ทางสังคม ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม วรรณกรรม ตำนานเรื่องเล่าก็ สามารถนำมาสร้างแนวคิดให้เกิดเป็นภาพเคลื่อนไหว สามารถรับรู้ได้ด้วย ตาเปล่า สุนทริยะที่ได้รับอาจจะเป็นความซาบซึ้ง ความสุข และการได้ปลด ปลอยอารมณ์จากความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน แต่นาฏยประดิษฐ์ที่เกิดจาก ความเชื่อนั้นจะมีพลังศรัทธาเป็นแรงบันดาลใจ กระบวนการประกอบสร้าง จึง จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีในการถอดสัญญาณเพื่อให้เกิด “ภาพจริง” ที่มี “ความหมาย ต่อศรัทธานั้น” และเพื่อให้ภาพจินตนาการเด่นชัดการใช้ทฤษฎีหลักทางนาฏศิลป์ มาควบคุมการทำงานในทุกรายละเอียดขององค์ประกอบ ก็จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์ มีแบบแผนและมีสุนทริยภาพยิ่งขึ้น

1.2 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ โดยเฉพาะการประดิษฐ์ท่ารำ ด้วยการ ผสมผสาน ท่าหลัก ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ และท่าเชื่อมรำต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และ สมดุลกันระหว่างท่าต่อท่า หรือระหว่างมือ แขน ขา และเท้า โดยข้อคำนึงนั้น นั้น จะสามารถสร้างให้เห็นถึง “ความลงตัว” ที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของท่ารำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องอยู่ภายใต้ “แนวคิด” ในการสร้างสรรค์ ในการแสดง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป รูปแบบขบวนการแห่ในบุญประเพณีสงกรานต์หลวงพระบาง ในขบวนแห่บุญประเพณีสงกรานต์ยังมีขบวนอื่น ๆ เช่น ขบวนปู่เยอ-ย่าเยอ ขบวนนางแก้ว ขบวนพระเถรานุเถระ ขบวนก๊อนกำลังบรรดาเผ่า เป็นต้น ซึ่งสามารถนำเรื่องราวความเป็นมาไปศึกษาทำการวิจัยในลำดับต่อไปได้

บรรณานุกรม

- เฉลย ศุขะวณิช. (2538). *นาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการฟ้อนภาค อีสาน*. มหาสารคาม : สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548) *การวิจัยทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2531). *ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสาน จากหมอลำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill.

การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร
และวัฒนธรรมโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโนนทัน
ตำบลกุดปลาตุก อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม
The Economic Development Based on Resource
Capital and Culture with Creative Tourism Ban Non
Than, Kut Pladuk Sub-District, Chuen Chom District,
Maha Sarakham Province

กชธมน วงศ์คำ¹
Kochtamon Wongkam¹

Received: February 20, 2023

Revised: July 24, 2023

Accepted: July 24, 2023

¹สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Hotel and Tourism Program, Faculty of Management Science,
Rajabhat Maha Sarakham University
(Email: htm.rmu1@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความต้องการและทุนทรัพยากรและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรและวัฒนธรรม บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 100 คน โดยการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) นำไปสู่การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรและวัฒนธรรมโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุมชนมีความต้องการและมีทุนทรัพยากรและวัฒนธรรม พร้อมในระดับสูง (2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการวิเคราะห์ SWOT นำไปสู่การกำหนดกิจกรรม ที่พัก การบริการอาหาร การแสดง และการบริหารการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ความแท้จริง (Real) ที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ทุนทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการมีประสบการณ์ตรงเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและชื่นชมจิตวิญญาณ อันเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น นำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่และเพิ่มพูนศักยภาพอย่างไม่มีสิ้นสุด ในส่วนของชุมชนก็ใช้ชีวิตได้ตามปกติ ไม่เปลี่ยนแปลง เพื่อบริการนักท่องเที่ยว มีตัวตนที่แท้จริง เกิดอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น เกิดความสัมพันธ์ ความผูกพัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ไม่ต้องรอเทศกาล เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ และนำไปสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้สำหรับชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจท่องเที่ยว, ทรัพยากรการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This study aimed to (1) explore the needs, resource capital and cultural capital that lead to creative tourism management (2) develop creative tourism management model in order to improve and boost the economy based on resource capital and cultural capital at Ban Non Than, Kut Pladuk Subdistrict, Chuen Chom District, Maha Sarakham Province. This study used qualitative research methods and community involvement from 100 key informants through a process of interviews, group discussions and SWOT Analysis, which leads to the development of a creative tourism management model. The results revealed that (1) the community has needs, resource capital and cultural capital at a high level (2) the development of a creative tourism model involving SWOT Analysis lead to scheduling activities, accommodations, food services, performance and creative tourism management. The core of creative tourism management is “REAL” where tourists can learn about resource capital and cultural capital through hands-on experience, leading to understanding and spiritual appreciation which is a characteristic of locals, along with learning new things and endlessly increasing potential. The community can live their lives as usual without changes in order to support tourism, be existent and have a unique identity that is different from other communities, including relation, connection, activities participation and traveling all year round—not necessary to wait for the festival. It is a travel that focuses on learning, experience and the creation of new works,

which can attract tourists to travel and generate income for the community for further sustainable development.

Keywords: Tourism Economic Development, Tourism Resource, Cultural Tourism, Creative Tourism

บทนำ

บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาคุง อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม มีประวัติว่าผู้คนได้อพยพมาจากบ้านคำใหญ่ ตำบลคำใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. 2483 โดยมีนายหมิง ศิริพจน์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาคนรุ่นแรกก็ได้เสียชีวิตไปแล้ว และมีลูกหลานสืบประวัติต่อมาจนถึงปัจจุบันมี นายสมควร สายพัฒน์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 บ้านโนนทัน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอลำดวน อยู่ห่างจากอำเภอมหาสารคาม 73 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอลำดวน 12 กิโลเมตร มีพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลตำบลคำใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 159 ครัวเรือน มีประชากร 664 คน อาชีพหลักคือ ทำนา อาชีพรอง ปลูกอ้อย ปลูกแตงโม มันสำปะหลัง และรับจ้างทั่วไป แต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 2-3 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่ติดจวนกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) บ้านโนนทันมีความโดดเด่นในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับการประกาศจากจังหวัดให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อปี พ.ศ. 2558 และในปี พ.ศ. 2562 ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น จังหวัดมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2562 และรางวัล รองชนะเลิศ อันดับ 2 การประกวดหมู่บ้านชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินดีเด่น จังหวัดมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2562 และมีผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ได้รับมาตรฐานและขยายตลาดเพิ่มขึ้น ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ ชวนชวนหมุกรอบแก้ว ได้รับมาตรฐานอาหารและยาได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 4 ดาว และได้รับการคัดสรรให้เป็นสุดยอด

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2562 2) ปลาสาม ได้รับมาตรฐานอาหารและยา และได้รับการคัดสรรให้เป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2563 3) ผลิตภัณฑ์เสื้อกก ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 4) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าคาดอก ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

จากการดำเนินการโครงการดังกล่าว ชุมชนได้มีการประชุม และหาแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนโดยได้มีมติจะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชน และมีผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยง และพัฒนาโจทย์การวิจัยร่วมกับชุมชน โดยเน้นในการนำคนเข้ามาชุมชนเพื่อจะได้จำหน่ายสินค้า และทำให้ชุมชนบ้านโนนทัน เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป โดยมีเครื่องมือที่สำคัญคือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับแรงบันดาลใจจากความมั่งคั่งของวัฒนธรรมในประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับการส่งเสริมโดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสนับสนุนให้สร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในยุคแรกๆ ที่ให้ความสำคัญกับการพักผ่อนหย่อนใจ และการท่องเที่ยวในยุคที่สองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเป็นแค่เพียง ผู้ชมและถ่ายภาพอยู่ห่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จัดเป็นยุคที่สาม ซึ่งการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืนผ่านชุมชน โดยนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนมาเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าใกล้ชิดกับกิจกรรมเหล่านั้น (World Economic Forum, 2009) โดยไม่เพียงแต่ให้ไปเยี่ยมชมแต่ให้นักท่องเที่ยว

ได้รับประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนสร้างสรรค์ โดยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นในประเทศไทยหลังจากการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ผ่านโครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" (One Tambol, One Product: OTOP) และมีพัฒนาการไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมที่เรียกว่า "หมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป" (OTOP Tourism Village) อันเป็นรากฐานของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ไม่ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยตรงแต่ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นไปสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการกลุ่มต่าง ๆ เช่นเดียวกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2550-2554 ที่กล่าวถึงเพียงแนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวและการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก คือการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการ (Value Creation) บนฐานความรู้และความเป็นไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างชัดเจนผ่านการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยการท่องเที่ยว ถือเป็น ส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ประเภทการสืบทอดทางวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) จึงถือได้ว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างเป็นทางการตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหลักโดยมีหน่วยงานในสังกัดและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) เป็นต้น เมื่อพิจารณาพัฒนาการของการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย พบว่า นโยบายสาธารณะ และยุทธศาสตร์การ พัฒนาต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็น นโยบายจากบนลงล่าง (Top-down policy) เริ่มต้นจากภาคอุปทานในลักษณะ การส่งเสริมการผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น จากนั้นขยายขอบเขตมาสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบ "หมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป" ควบคู่กับการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของความคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ในตลาดผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การต่อยอดจากทุนทาง วัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ประกอบด้วย ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และมีการวิเคราะห์ ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว 2) เน้นการมีส่วนร่วม และประสบการณ์จริงด้วยการเรียนรู้ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมและมีการ ปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน และ 3) การสร้างความแตกต่างในการ ท่องเที่ยวโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีการสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดจนพัฒนา ให้เกิดความแปลกใหม่ในการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นเครื่องมือ ที่จะสามารถก่อให้เกิดการบูรณาการ การใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นหรือชุมชน อย่างคำนึงถึงการรักษาให้คงอยู่และเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนที่ตนเอง อยู่ให้เกิดรายได้และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและตอบโจทย์การวิจัยจาก ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจฐานทุน ทรัพยากรและวัฒนธรรมโดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจฐานทรัพยากรและวัฒนธรรม บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการศึกษา

พื้นที่การวิจัย บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ระยะเวลาการวิจัย 1 ตุลาคม 2563 – 30 กันยายน 2564 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ผู้นำชุมชนบ้านโนนทัน จำนวน 20 คน ประชาชนในชุมชน จำนวน 6 คน และประชาชนในชุมชน จำนวน 54 คน นักท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ในกระบวนการวิจัยได้กำหนดเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการของชุมชน คือ ศึกษาความต้องการของชุมชนในการเปิดชุมชนให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว มูลเหตุและความต้องการ รูปแบบของการท่องเที่ยว ด้วยการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มชุมชน นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อนำมาสู่การสังเคราะห์ตัวแปร การออกแบบและสร้างกรอบการวิจัย

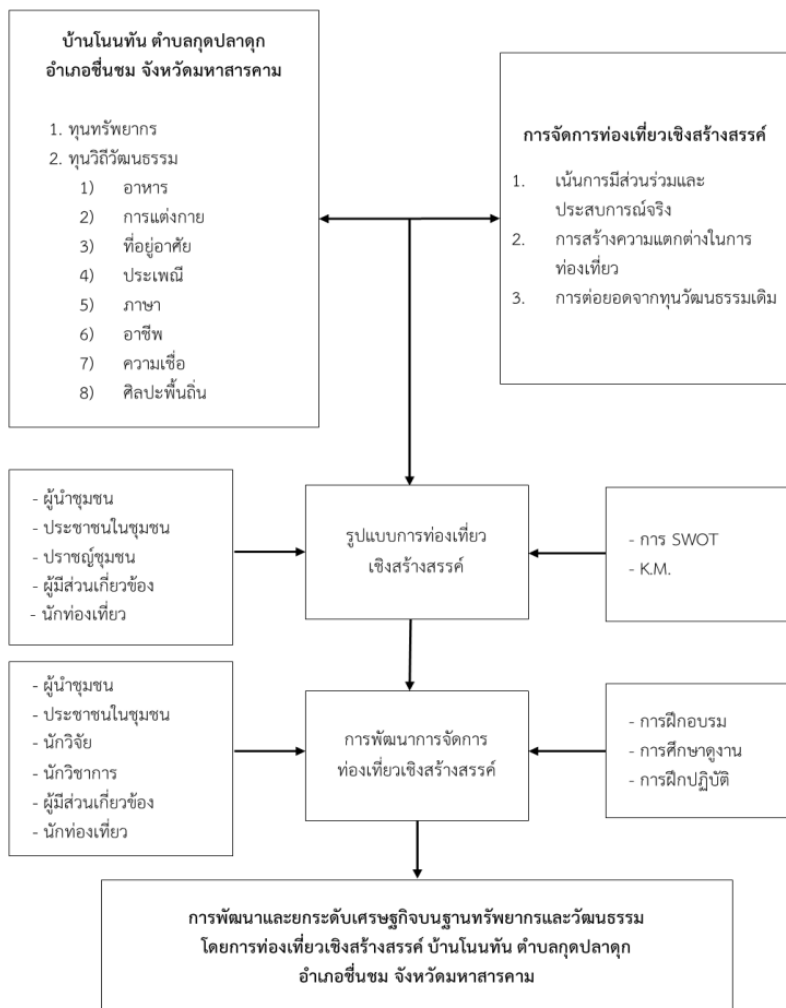
ระยะที่ 2 การศึกษาทุนทางทรัพยากรและวัฒนธรรม คือ การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อรวมข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน อันจะนำไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนแนวทางการเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวจริงที่จะเกิดขึ้น และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบในชุมชน

ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม และกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ อันประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก และอาหาร และโปรแกรมการท่องเที่ยว

ระยะที่ 4 การตรวจสอบและการถ่ายทอดความรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกปฏิบัติกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการบริหารและการบริการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักและอาหาร การฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม และสรุปรายงานการวิจัยเผยแพร่และสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่การพัฒนารอบแนวคิด ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัยภายใต้หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจฐานทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต และข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาความต้องการของชุมชน กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน การฝึกปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการของชุมชน

ชุมชนมีความต้องการเปิดเป็นชุมชนท่องเที่ยว มูลเหตุมาจากการที่ได้รับการส่งเสริมอาชีพเสริมในโครงการ ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ทำให้มีผลิตภัณฑ์ในชุมชนหลากหลาย และมีรางวัลมากมาย สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่ปัญหาของชุมชนคือไม่มีความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน ตลอดจนการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว และพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จึงเกิดเป็นโจทย์ของการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สำหรับบ้านโนนทัน

2. การศึกษาทุนทางทรัพยากรและวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่าทุนทรัพยากรและทุนวัฒนธรรมสำหรับบ้านโนนทัน มีศักยภาพสูง มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและวัฒนธรรม การศึกษาทุนทรัพยากรและวัฒนธรรม ดังนี้

2.1 ทุนทรัพยากร ประกอบด้วย

2.1.1 แหล่งท่องเที่ยว อาทิ วัดใหม่ชัยมงคลศรีสวัสดิ์, วัดโพธิ์ศรีบ้านผือ, วัดป่าหนองชาด เป็นต้น

2.1.2 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าโคกข้าว, ลำห้วยสายบาตร

2.2 ทุนทางวัฒนธรรม

2.2.1 ภาษา ภาษาไทยสำเนียงอีสานเป็นภาษาที่ไพเราะ มีเสน่ห์เฉพาะท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างความสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

2.2.2 อาหาร เป็นสิ่งทีบอถึงที่มาของสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมเยือน

2.2.3 อาชีพ มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และมีการขยายผลไปยังครัวเรือน

2.2.4 การแต่งกาย การแต่งกายบ้านโนนทันจะเป็น การแต่งกายในยุคปัจจุบัน การแต่งกายชายจะเป็นแขนสั้น กางเกงขาสั้น หรือ ขาวยาวทั่วไป ตามสมัยนิยม แต่ยังคงมีการนุ่งผ้าขาวม้า หรือนำผ้าขาวม้าคาดเอวบ้าง ในกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนการแต่งกายหญิงจะเป็นการแต่งกายโดยเสื้อยืด กางเกง หรือกระโปรง ตามแต่สถานการณ์ หากเป็นวันเทศกาลหรืองานบุญประเพณี ก็จะมีนิยมนุ่งผ้าไหม ผ้าซิ่น โดยผ้าซิ่นจะมีเอกลักษณ์คือมีเชิงคลุมเข้า เพื่อความสวยงาม

2.2.5 ที่อยู่อาศัย การตั้งบ้านเรือนของบ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคามนั้นใกล้ลำห้วยสายบาตร บ้านโนนทันในปัจจุบันมีลักษณะบ้านเป็นบ้านครึ่งไม้ครึ่งปูนค่อนข้างโปร่งสบาย นิยมมีศาลา หรือลานหน้าบ้านเพื่อพักผ่อน บ้านโนนทันวางแผนรับนักท่องเที่ยวโดยจัดที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ มีผู้สมัครเข้าร่วมกลุ่มโฮมสเตย์ จำนวน 18 หลังคาเรือน โดยมีการเรียนรู้กิจกรรมที่แพคเกจโฮมสเตย์แล้ว

2.2.6 ประเพณี ประเพณีบ้านโนนทันยังยึดมั่น ปฏิบัติตามประเพณีอย่างเคร่งครัด ประเพณีอีสานมีความหลากหลาย สอดคล้อง กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างชัดเจน มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น เรียกว่า อีสานสิบสอง

2.2.7 ความเชื่อ หมู่บ้านโนนพันพัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม มีความเชื่อและกฎระเบียบ ความเชื่อเรื่อง ผีปู่ตา เสากลางบ้าน และการทำบุญประเพณีตามฮีตสิบสอง

2.2.8 ศิลปะพื้นบ้าน บ้านโนนพัน มีการสืบทอดศิลปะการแสดง มาไม่มากนัก แต่ก็ยังมีและนิยมหรือจัดแสดงเพื่อความบันเทิงตามงานรื่นเริง และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็น หมอลำ หมอแคน รำวง หมอผญา กลองยาว รวมทั้งการสู้ขวัญ และการแสดงที่เรียกว่าเซิ้ง ซึ่งมีจังหวะ สนุกสนาน โดยนิยมแสดงท่าเซิ้งจากชีวิตประจำวัน เช่น แหย่ไข่มดแดง เซิ้งสาวไหม เป็นต้น

3. พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การพัฒนากำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านโนนพัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยการวิเคราะห์ SWOT มากำหนดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวภายใต้บริบททุนทรัพยากรและทุน วัฒนธรรมของบ้านโนนพัน ผสมรวมกับหลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านโนนพัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนบ้านโนนพันมีความต้องการเปิดให้ชุมชน เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เพราะเชื่อว่าการท่องเที่ยวคือเครื่องมือในการพัฒนา ชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรม มีการเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างประชาชน นำมาสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) ทุนทางวัฒนธรรมหลากหลาย
- 2) ความหลากหลายของทรัพยากร ซึ่งสามารถตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกประเภท สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีไม่มีฤดูกาล

- 3) มีโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก
- 4) มีความปลอดภัยค่อนข้างสูง
- 5) ผู้นำท้องถิ่นมีภาวะผู้นำสูง
- 6) ประชาชนมีความเป็นมิตรสูงและมีความเข้าใจต่อการจัดการ

การท่องเที่ยว

- 7) การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
- 8) สามารถอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

- 9) สามารถอนุรักษ์และปกป้องรักษารากเหง้าทางขนบธรรมเนียม

ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

- 10) มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

จุดอ่อน

- 1) ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกระยะทาง ยังขาด

ความสมบูรณ์

- 2) การตลาดและการประชาสัมพันธ์มีน้อย ไม่ต่อเนื่องและ

เข้าไม่ถึงกลุ่มผู้บริโภค

- 3) ประชาชนขาดความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว

- 4) เครือข่ายการท่องเที่ยวมีน้อย

- 5) ไม่เป็นที่รู้จักจากสังคมภายนอก

โอกาส

- 1) ภาครัฐให้การสนับสนุน

- 2) มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อมุ่งสู่

ตลาดคุณภาพ

- 3) การท่องเที่ยวเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนา
ชุมชน
- 4) มีงบประมาณเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และเพื่อการตลาด
เพิ่มพูนมากขึ้น
- 5) มียุทธศาสตร์เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางถนน ทางรถไฟ
และทางอากาศกับประเทศเพื่อนบ้าน
- 6) การท่องเที่ยวจะขยายตัวเติบโตขึ้นมากในอนาคต จึงเป็น
โอกาสที่ประชาชนในท้องถิ่นจะมีงานทำและมีอาชีพมากขึ้น

อุปสรรค

- 1) การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูง
- 2) กำลังคนวัยแรงงานไปทำงานนอกชุมชน
- 3) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และ
หน่วยงานราชการ
- 4) งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย

สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร
และวัฒนธรรมโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ประเด็นความต้องการและความพร้อมของทุนทรัพยากรและ
วัฒนธรรม คือ บ้านโนนทันมีความต้องการเปิดชุมชนให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว
และมีศักยภาพของทุนทรัพยากรและทุนวัฒนธรรมสูง เป็นหมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์
อัตลักษณ์ เฉพาะถิ่น มีการยึดถือและปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิม ค่อนข้าง
ชัดเจน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามัคคี

ในชุมชน การบริหารชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี และต่อเนื่อง มีการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ 1) ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นจังหวัดมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ยังมี 2) รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 หมู่บ้านชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินดีเด่น จังหวัดมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2562 3) ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้รับมาตรฐานและขยายตลาดเพิ่มขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ ชวนชวนหมุกรอบแก้ว ได้รับมาตรฐานอาหารและยา ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 4 ดาว และได้รับการคัดสรรให้เป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2562

2. ประเด็นของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ บ้านโนนทัน ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ว่า “การท่องเที่ยวที่เพิ่มค่า หากดูต่าง โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์” โดยกระบวนการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวจากฐานทุนทรัพยากรและทุนวัฒนธรรม นำมาพัฒนาเพิ่มค่า หรือมูลค่า บนฐานอัตลักษณ์ความเป็นพื้นถิ่น หากดูแตกต่างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวใหม่โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งชุมชนบ้านโนนทันได้นำหลักการนี้มาพัฒนาเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยนำวิถีชีวิตประจำวัน เช่น การทำแปลงเกษตร ปรับให้แปลงเกษตรสวยงามเป็นระเบียบ สวยงาม ปลอดภัย ปลูกดอกดาวเรืองเพื่อป้องกันแมลง สวยงาม และบูชาพระ มีการรวมกลุ่มทำศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นศูนย์รวมความรู้และเรียนรู้สำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยวใช้เป็นจุดสร้างสรรค์กิจกรรม ชม ชิม ช้อป แชะ แชร์ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

3. ประเด็นการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุ อำเภอนิคม จังหวัดมหาสารคาม บ้านโนนทันมีเป้าหมายในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ ทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว อาหาร สินค้าที่ระลึก การแสดง ฯลฯ โดยรวมผลผลิตที่ได้ คือ ผลกระทบทางวัฒนธรรม ซึ่งมีต้นทุนต่ำแต่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เติบโตทางเศรษฐกิจ สภาพสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมให้มีเอกลักษณ์ และภาพลักษณ์ เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ 3 มิติที่สำคัญ ได้แก่ 1) บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ 2) กระบวนการสร้างสรรค์ 3) ผลกระทบเชิงสร้างสรรค์ และสิ่งแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นภาพลักษณ์ที่ดีต่ออารยประเทศ ในด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการลงทุน การท่องเที่ยว และการยกระดับดัชนีชี้วัดการเติมเต็มทางสังคมและเศรษฐกิจในทางอ้อม ตัวอย่างกิจกรรมการท่องเที่ยวประเพณี หรือเทศกาลเป็นกลไกในการผลักดันให้มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มีส่วนร่วมในการรักษาฟื้นฟูรากเหง้าทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว และก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนท้องถิ่น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับ ชุมชน นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลายไปสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในอนาคตต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร และวัฒนธรรมโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโนนทัน ตำบลกุดปลาตุก อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม ผลวิจัยสอดคล้องกับ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับแรงบันดาลใจจากความมั่งคั่งของวัฒนธรรมในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับการส่งเสริมโดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสนับสนุนให้สร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของการร่วมมือในระดับ

นานาชาติ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในยุคแรกๆ ที่ให้ความสนใจกับการพักผ่อนหย่อนใจ และการท่องเที่ยวในยุคที่สองที่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเป็นแต่เพียงผู้ชมและถ่ายภาพอยู่ห่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จัดเป็นยุคที่สาม ซึ่งการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืนผ่านชุมชน โดยนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนมาเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมเหล่านั้น โดยไม่เพียงแต่ให้ไปเยี่ยมชมแต่ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนสร้างสรรค์ขึ้น (Marian, 2010)

ผลวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism)” บัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกโดย Greg Richards เมื่อปี พ.ศ. 2543 ในความหมายที่เฉพาะเจาะจงว่า “เป็นการท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว” (Richards and Raymond, 2000)

รวมถึงองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโกได้กำหนดนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือ การเดินทางที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์จริงแท้ที่เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะพิเศษของพื้นที่นั้น และนำมาซึ่งความเชื่อมโยงกับผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นผู้รังสรรค์วัฒนธรรมที่มีชีวิตนั้น (UNESCO, 2006)

ผลวิจัยสอดคล้องกับ Creative Cities Network โดยมีจุดประสงค์เพื่อวางแผนเตรียมการประชุม Santa Fe International Conference on Creative Tourism ในปี พ.ศ. 2551 มีการหารือถึงค่านิยมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

และการวางรูปแบบของการประชุมดังกล่าว ซึ่งให้ความสำคัญกับการนำเสนอ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วม โดยคณะกรรมการวางแผนการประชุมได้ร่วมกันพัฒนานิยามความหมายให้กับ Creative Tourism ขึ้นใหม่ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์ อันแท้จริง ซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรม หรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่” (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556)

ได้ปรับนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใหม่ว่าเป็นรูปแบบ อันยั่งยืนของการท่องเที่ยว ซึ่งมอบความรู้สึกที่แท้จริงของวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการลงมือปฏิบัติและประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์อย่างไม่เป็นทางการ โดยการลงมือปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นในกลุ่มขนาดเล็กที่บ้านหรือสถานที่ทำงานของผู้สอน โดยพวกเขายินยอมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ของตนเองไปพร้อม ๆ กับได้ใกล้ชิดกับผู้คนในท้องถิ่นที่ได้มาเยือน (Raymond, 2007)

ผลวิจัยสอดคล้องกับทิวริวจน์ เดชอุ่ม (2556) และ World Tourism Organization (1998 อ้างใน ภัทรพงษ์ อินทรกำเนิด และคณะ, 2553) กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ 3 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้อง กับบุคคลอื่น ๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน องค์ประกอบนี้สอดคล้องกับ คำอธิบายของยูเนสโกคือ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกลยุทธ์ต่อไปของความยั่งยืน” (UNESCO, 2006) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้อธิบาย “ความยั่งยืน” ภายใต้อห้หลักการ 5 ข้อ ดังนี้ 1) การอนุรักษ์ทรัพยากร ทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม และทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต 2) การวางแผนและ จัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและ สังคมวัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 3) คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

เที่ยว โดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้ 4) ความสามารถในการรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดต่อไปได้ และ 5) ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม

2. การเรียนรู้และมีส่วนร่วมในศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่สอดคล้องกับกลุ่มวิชาการและมาตรฐานการท่องเที่ยว กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2560) ที่อธิบายประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวจากการได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นว่าคือ การที่นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับคำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวของสุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556) ที่ว่าในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวสนใจการเข้ามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในประสบการณ์ที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว และสอดคล้องกับการให้คำอธิบายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ (UNESCO, 2006) ที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริงซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ สิ่งที่สืบทอดประเพณีที่สืบทอดหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่

3. ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน ทางการท่องเที่ยว ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านคือ การที่เจ้าบ้านมีอัธยาศัยและเป็นมิตรไมตรี การให้คำแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสรุปได้ว่า บทบาทของเจ้าบ้านที่ดีคือแสดงความเป็นมิตรไมตรี ให้ความช่วยเหลือ อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ลักษณะของการต้อนรับที่ดี ยิ้มทักทายให้รู้สึกชุ่มฉ่ำ แสดงความสนใจและให้ความสำคัญกระตือรือร้น

ในการรับฟัง มีอัยยาศัยไมตรีอบอุ่น ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม (กลุ่มวิชาการ และมาตรฐานการท่องเที่ยว กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2560; ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556; สมบัติ กุสุมาลี, 2553, เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554 และ Ohridska-Olson & Ivanov, 2010)

งานวิจัยยังสอดคล้องกับ Richards (2010) กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้ 1) บริบท (context) แหล่งท่องเที่ยวจะต้องจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสถานที่ของตน ซึ่งแต่ละสถานที่อาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ จำเป็นต้องนำปัจจัยเหล่านี้มาประกอบการพิจารณาการจัดการการท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมจากท้องถิ่น (local involvement) ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 3) การมีพันธมิตร (partnerships) การพัฒนาความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียแตกต่างกัน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญ อาจรวมถึงสถาบันทางวัฒนธรรม สมาคมอิสระท้องถิ่น กลุ่มธุรกิจ การท่องเที่ยว การบริการทางสังคม และองค์กรชุมชน 4) การวางแผนระยะยาว (long-term planning) การวางแผนล่วงหน้าการจัด การการท่องเที่ยว และการวางแผนทรัพยากรที่สำคัญ 5) การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (clear objectives) มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและวัตถุประสงค์จะต้องเอื้อต่อการพัฒนา 6) การมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ดี (strong content) การจัดการท่องเที่ยวไม่ควรซ้ำและสามารถมองเห็นความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยว 7) การมีอิสรภาพในการบริหารจัดการ (political independence and artistic autonomy) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ควรจะได้รับประโยชน์ทางการเมืองและโครงสร้างการดำเนินงานควรมีความอิสระในการจัดการท่องเที่ยว 8) การสื่อสารและการตลาดที่ดี (good communication and marketing) กำหนดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่ชัดเจน 9) การมีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอ (sufficient funds) งบประมาณที่ให้การสนับสนุนควรพร้อมสำหรับการใช้ดำเนินงาน

10) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและทีมงานที่มั่นคง (strong leadership and committed team) และ 11) การเมือง (political will) โครงการต้องได้รับการสนับสนุนทางการเมือง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีผลทางตรงและทางอ้อม การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อค้นหาโอกาสและตีกรอบแนวคิดในการพัฒนาให้เหมาะสม โดยพิจารณาให้เชื่อมโยงกับศักยภาพ จุดแข็ง ทูทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรจัดทำป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกระยะทางที่ยังขาดความสมบูรณ์
2. ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวยังต้องพัฒนารวมทั้งช่องทางการจัดจำหน่าย
3. ควรให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทรัพยากรด้านธรรมชาติและระบบนิเวศ
4. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนทั้งเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน งบประมาณ การให้การศึกษาและพัฒนาบุคลากร
5. ประชาชนควรมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงนโยบาย โดยนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนานวัตกรรม การจัดการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหาแนวทางเพิ่มคุณภาพการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยและประเมินผล
2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าถึงประเด็นและข้อมูลเชิงลึก ในแต่ละกลุ่มตัวแปร

บรรณานุกรม

กลุ่มวิชาการและมาตรฐานการท่องเที่ยว กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2560).

คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ CREATIVE TOURISM DESTINATION MANAGEMENT. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ภัทรพงษ์ อินทรกำเนิด และคณะ. (2553). ระบบนวัตกรรมการรายสาขา

เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายการศึกษามหาภาค.

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 332, 329-364.

สมบัติ กุสุมาวดี. (2550). *หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์กร เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ : องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554).* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *ประชาสังคม : ในมุมมองตะวันตก.* กรุงเทพฯ: อัมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์.

- Marian, W. (2010). Cities as Creative Spaces for Cultural Tourism: A Plea for the Consideration of History, *PASOS. Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 8(3), 17-26.
- Ohridska-Olson, R. & Ivanov, S. (2010). *Creative Tourism Business Model and its Application in Bulgaria*. Retrieved 23 March, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/228257477_Creative_Tourism_Business_Model_and_its_Application_in_Bulgaria.
- Raymond, C. (2007). "Creative tourism New Zealand." In *Tourism, creativity and development*. p. 145-158.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16-20.
- UNESCO. (2006). *Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism Discussion Report of the Planning Meeting for 2006 International Conference on Creative Tourism Santa Fe, New Mexico*.

การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ
รองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้าน
สาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบล
น้ำโสม อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

Public Service of Local Government Organization to
Support the Aging Society in the Case of the
Long-Term Care Service Project in Public Health for
the Elderly and Dependent People at Nam Som
Municipality, Nam Som District, Udon Thani Province

ศรัณย์ เจริญศิริ¹ และ สรรยญา เจริญศิริ²

Saran Charoensiri¹ and Saranya Charoensiri²

Received: May 17, 2023

Revised: August 8, 2023

Accepted: August 16, 2023

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Department of Public Administration Faculty of Humanities and
Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University
(Email: saran.ch@udru.ac.th)

²สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Department of Public Administration Faculty of Humanities and
Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University
(Email: saranya.ju@udru.ac.th)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณีโครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานีการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสังเกตการณ์ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมโดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีผู้สูงอายุและผู้ที่มีสภาวะพึ่งพิงอาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จาก 12 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,430 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane's ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อเสนอแนะจะใช้การพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันควบคุมโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (S.D.= 0.92) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า มากที่สุดคือ ด้านการป้องกันควบคุมโรค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81

(S.D.= 0.95) รองลงมาคือ ด้านการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 (S.D.= 0.93) และน้อยที่สุดคือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (S.D.= 0.96) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลตำบลน้ำโสม ควรมีการติดตามและให้คำแนะนำผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี และมีกำลังใจในการดำรงชีวิตต่อไป ควรมีการติดตามปัญหา ติดตามผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วย ในการดำรงชีวิตประจำวัน และควรมีการจัดประชาสัมพันธ์ไปยังแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ได้รับรู้ถึงข่าวสารในการจัดกิจกรรม มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการบริการสาธารณะ, สังคมสูงวัย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study public service provision of local administrative organizations to support the aging society in the case of the public health long-term care service project for the elderly and dependent people; Nam Som Subdistrict Municipality, Nam Som District, Udon Thani Province and 2) to study people's opinions on public service provision of local administrative organizations to support the aging society in the case of the long-term care service project in public health for the elderly and dependent people. Nam Som Municipality, Nam Som District, Udon Thani Province. This research was carried out using quantitative research methodology by collecting document information distribution of questionnaires and observation both

participatory and non-participatory. The population and the sample are people with elderly people and dependent people living in Nam Som Subdistrict Municipality, Nam Som District, Udon Thani Province from 12 villages, totaling 1,430 people. A sample of 313 subjects was determined using Yamane's formula at 95% confidence level and accidental sampling. Then the data collected from the questionnaire was analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The recommendation will use descriptive analysis. The results of the study revealed that public opinions towards public service provision of local administrative organizations to support the aging society in the case of the long-term care service project in public health for the elderly and dependent persons in Nam Som Sub-district Municipality, Nam Som District, Udon Thani Province, all 4 aspects in the overall level are at a high level. with an average of 3.60 (S.D.= 0.92). When considering each aspect, it was found that the most was the prevention and control of the disease with an average of 3.81 (S.D.= 0.95), followed by medical treatment with an average of 3.63 (S.D.= 0.93) and the least Rehabilitation The mean was 3.39 (S.D.= 0.96), respectively.

The suggestion is Nam Som Subdistrict Municipality should follow-up and advice the elderly and people with dependent conditions to rehabilitate their physical and mental abilities to maintain good health. Follow up with the elderly and dependents who need help, such as tools and appliances that are insufficient to meet the needs of the patients in daily life and should have public

relations to each village. The elderly and those with dependent conditions should get to know the news in organizing brain and memory rehabilitation activities such as meditation training, memory review and participate in more activities.

Keywords: Public Service, Aging Society, Local Government Organization

บทนำ

โลกปัจจุบันเป็นยุคของเครือข่ายทางสังคม ข้อมูลข่าวสาร มีการคิดค้นและพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นฐานต่าง ๆ รวมถึงการแพทย์และยารักษาโรค ส่งผลทำให้อัตราการเสียชีวิตลดลงรวมถึงมีการกระจายความมั่งคั่งร่ำรวยไปสู่ระดับภูมิภาค พร้อมกับการบริการด้านสาธารณสุข การศึกษา และการเจริญเติบโตของเขตเมือง ประชากรจึงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น แต่อัตราการเกิดและการเจริญพันธุ์ลดลง และมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (องค์การสหประชาชาติแห่งประเทศไทย, 2563) สำหรับภูมิภาคอาเซียนในปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีประชากรสูงอายุในประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไป มีจำนวนกว่าร้อยละ 6.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมด เท่ากับว่ากลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้เริ่มก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุแล้ว สำหรับประเทศไทย นั้นพบว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ (aged society) ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเติบโตของเศรษฐกิจไทย และถือเป็นวาระเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในขณะที่ประชากรวัยแรงงานลดลง สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) คาดการณ์ว่าอีก 20 ปี ข้างหน้า ประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กมีแนวโน้มจะลดลง วัยผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบให้รัฐบาลต้องเพิ่มงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุ

มักเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานและต้องพึ่งพิงสวัสดิการของรัฐ รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ มีมาตรการและแผนงานในการรองรับผู้สูงอายุในประเทศ (องค์การสหประชาชาติแห่งประเทศไทย, 2563)

กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งรับผิดชอบเรื่องของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ มีการขับเคลื่อนทางด้าน นโยบาย งบประมาณ ในการดูแลและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น โดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2556) จึงมีการพัฒนาโครงสร้างการบริหารระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าระดับพื้นที่ โดยจัดตั้งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อเข้าถึงประชาชนในทุกส่วนของประเทศ ได้แก่ ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วม การนำระบบดังกล่าวเข้ามาช่วยเหลือเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาพรวมภายในของด้านสาธารณสุขไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนและการจัดระบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีองค์กรกำกับดูแล ซึ่งจะดำเนินการร่วมกัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้มุ่งเน้นให้กระทรวงสาธารณสุขขับเคลื่อนการนำนโยบายมาพัฒนาเพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุให้เกิดเป็นรูปธรรม ด้วยการคิดค้นแนวทางที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงให้ได้รับการบริการอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ เพื่อให้คนกลุ่มนี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีอิสระ โครงการเพื่อจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง (Long term care) เป็นหนึ่งในโครงการของนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่เข้ามาช่วยในเรื่อง ระบบการดูแลระยะยาวของผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ด้วยการนำบริการด้านสาธารณสุขทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การป้องกันโรค การรักษาสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ มาดูแลผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง

อย่างครอบคลุม โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (อรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์ และคณะ, 2559)

จังหวัดอุดรธานี มีผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 จังหวัดอุดรธานี ได้มีการสำรวจประชากรภายในจังหวัด มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,586,646 คน เป็นผู้ที่มิอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 249,344 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.72 ของประชากรทั้งหมด จะเห็นได้ว่า จังหวัดอุดรธานีนั้นกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2570 จังหวัดอุดรธานีจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ โดยประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เกินร้อยละ 20 ของจำนวนประชาชนทั้งหมด ทางจังหวัดอุดรธานีได้มองเห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรธานี ภายในจังหวัดได้เกิดโครงการขึ้นมากมายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ อาทิ โครงการเพื่อจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง (Long term care) โครงการจัดชมรมผู้สูงอายุ โครงการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นต้น (งานยุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขอุดรธานี, 2563) ในขณะที่อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 6,691 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน และกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง โดยผู้สูงอายุเหล่านี้ บางส่วนอาศัยอยู่ในเขตชนบทและอีกบางส่วนไม่ได้รับการดูแล เนื่องจากอาศัยอยู่เพียงลำพัง จึงไม่สามารถเข้ารับบริการสาธารณสุขได้อย่างเต็มที่ (อิทธิพล ตรีวัฒนสุวรรณ, 2562) ซึ่งเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ได้เล็งเห็นปัญหาในเขตพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล จึงได้ดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการเพื่อจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง (Long term care) โดยมีการดำเนินงานร่วมกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) กำหนดให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามามีบทบาท มีการเปิดรับสมัคร

และทำการคัดเลือกอาสาสมัครบริบาลซึ่งหน้าที่หลักของอาสาสมัครบริบาลคือ ลงไปให้ความรู้ประชาชน และดูแลผู้ป่วยตามที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เพื่อให้ผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลด้านสาธารณสุข ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านสุขภาพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข (อิตารัตน์ ชาวดอน, 2565) จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการศึกษาการจัดบริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคม สูงวัย กรณีโครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอโน้โสม จังหวัดอุดรธานี และศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย เพื่อที่ผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการจัดบริการสาธารณะเพื่อรองรับสังคมสูงวัยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอโน้โสม จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอโน้โสม จังหวัดอุดรธานี

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative

research) คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี เป็นกรณีศึกษา โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีผู้สูงอายุและผู้ที่มีสภาวะพึ่งพิงอาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จาก 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำโสม หมู่ 1 บ้านม่วง หมู่ 2 บ้านน้ำปด หมู่ 3 บ้านโพธิ์ หมู่ 4 บ้านโนนสวรรค์ หมู่ 6 บ้านโคกน้อย หมู่ 8 บ้านแสงทองพัฒนา หมู่ 12 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 9 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 13 บ้านโนนบก หมู่ 14 บ้านโนนภูทอง หมู่ 15 และบ้านน้ำทรง หมู่ 6 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,430 คน (แผนพัฒนาเทศบาลตำบลน้ำโสม, 2565) โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane's

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลงานทางวิชาการ เอกสารการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกสารอื่น ๆ ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องและเหมาะสม

2. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา ศึกษาข้อมูลโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3. การสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมในโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษารายละเอียดของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดโครงสร้าง และเนื้อหาของแบบสอบถาม พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องด้านภาษา แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน จากนั้นนำแบบสอบถามไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นคณาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ หลังจากได้เก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับแล้วนำมาทำการลงรหัสข้อมูล (coding) แล้วจึงนำข้อมูลไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับการศึกษาความคิดเห็น ส่วนข้อเสนอแนะจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหาจาก การตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เทียบเคียงกับแนวความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง หาข้อสรุป โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อช่วยให้ผลการวิเคราะห์อยู่ในกรอบและแนวทางที่ถูกต้อง แล้วจึงนำไปเขียนรายงานต่อไป

ผลการศึกษา

การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี พบว่า ได้มีการดำเนินงานตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ข้อ 5/1 ซึ่งระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อม ความเหมาะสม ได้รับเงินเพิ่มจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในส่วนค่าบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิง ตามที่คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพกำหนด และให้ถือว่าเงินดังกล่าว เป็นเงินหรือทรัพย์สินในกองทุนหลักประกันสุขภาพ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิง อีกทั้งนโยบายของรัฐบาล โดยกระทรวงมหาดไทย ภายใต้โครงการ “มหาดไทยห่วงใย ใส่ใจผู้สูงอายุ” โดยมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งได้พัฒนาระบบบริการและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีการดำเนินงานร่วมกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี กำหนดให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามามีบทบาท มีการเปิดรับสมัครและทำการคัดเลือกอาสาสมัครบริบาล เพื่อทำหน้าที่ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง จำนวน 6 คน เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care giver) จำนวนรวม 47 คน จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เคลื่อนไหวได้บ้างและอาจมีปัญหาการกินหรือการขับถ่ายแต่ไม่มีภาวะสับสนทางสมอง กลุ่มที่เคลื่อนไหวได้บ้างและอาจมีปัญหาการกินหรือการขับถ่าย และมีภาวะสับสนทางสมอง กลุ่มที่เคลื่อนไหวไม่ได้และอาจมีปัญหาการกิน หรือการขับถ่าย หรือ

อาจมีอาการเป็นปวดยรุนแรง และกลุ่มเคลื่อนไหวไม่ได้และอาจมีปัญหาการกิน มีอาการเจ็บปวดยรุนแรงหรืออยู่ในระยะท้ายของชีวิต

ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอโน้สอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 67.7 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดอยู่ระหว่างอายุ 51-60 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมาคืออายุ 60 ปี ขึ้น จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 และน้อยที่สุดคืออายุต่ำกว่า 20 ปี อาชีพมากที่สุดคือ เกษตรกร จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาคือ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 23.3 และน้อยที่สุดจะเป็น ข้าราชการ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 และรายได้มากที่สุดคือ ต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 รองลงมา 3,001-6,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 9,001 บาทต่อเดือน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอโน้สอม จังหวัดอุดรธานี มีรายละเอียดจำแนกเป็นรายด้านดังนี้

1. ด้านการรักษาพยาบาล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 (S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุด คือ ท่านได้รับคำแนะนำการใช้เวชภัณฑ์ยาทางการแพทย์

เบื้องต้น เช่น เลือกทานยาเหมาะสมที่ขณะมีไข้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับฉลากยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 (S.D. = 0.87) รองลงมา คือ ท่านได้รับความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเบื้องต้น เช่น การประคบเย็น ทำแผล เช็ดตัว อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 (S.D. = 0.89) และน้อยที่สุด คือ ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 (S.D. = 1.05) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการรักษาพยาบาล

ด้านการรักษาพยาบาล	$\bar{x}$	S.D
1.ท่านได้รับความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเบื้องต้น เช่น การประคบเย็น ทำแผล เช็ดตัว ห้ามเลือด อย่างถูกต้อง	3.77	0.89
2.ท่านได้รับคำแนะนำการใช้เวชภัณฑ์ทางการแพทย์เบื้องต้น เช่น เลือกทานยาเหมาะสมที่ขณะมีไข้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับฉลากยา	3.84	0.87
3.ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการรักษาพยาบาล	3.23	1.05
4.ท่านได้รับคำแนะนำและอธิบายเกี่ยวกับการรักษาโรค การเจ็บป่วย และการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง	3.57	0.94
5.ท่านสามารถเข้าถึงอุปกรณ์เครื่องมือ เช่น เครื่องวัดความดันโลหิต เครื่องตรวจน้ำตาลในเลือด เครื่องวัดชีพจร ได้อย่างสะดวก	3.74	0.89
ภาพรวม	3.63	0.93

2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (S.D.= 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพของท่าน เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 (S.D. = 0.89) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องของขั้นตอน กระบวนการการทำงานส่งเสริมสุขภาพให้กับท่าน มีค่า

เฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ($S.D = 0.84$) และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาในการส่งเสริมสุขภาพภาคประชาชนให้กับท่าน เช่น การลดใช้สารเคมีใกล้บริเวณที่พักอาศัยของผู้สูงอายุและที่มีผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ($S.D = 0.89$) และน้อยที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษากับท่านในเรื่องการทำงานส่งเสริมสุขภาพประชาชนในการดูแลความสะดวก เช่น อาหาร น้ำดื่ม ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ($S.D.=0.76$) ตามลำดับดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	$\bar{x}$	S.D
1. เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษากับท่านในเรื่องการทำงานส่งเสริมสุขภาพประชาชนในการดูแลสุขภาพ เช่น อาหาร น้ำดื่ม ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม	3.37	0.76
2. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องของขั้นตอน กระบวนการการทำงานส่งเสริมสุขภาพให้กับท่าน	3.52	0.84
3. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพของท่าน เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสม	3.59	0.89
4. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสร้างนโยบายเพื่อสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การทานอาหารที่ถูกหลักอนามัย ให้กับท่านอย่างถูกวิธี	3.46	0.93
5. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาในการส่งเสริมสุขภาพภาคประชาชนให้กับท่าน เช่น การลดใช้สารเคมีใกล้บริเวณที่พักอาศัยของผู้สูงอายุและที่มีผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง	3.52	0.89
ภาพรวม	3.57	0.86

3. ด้านการป้องกันโรค พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ($S.D.= 0.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุด คือ ท่านได้รับบริการสาธารณสุขจากเจ้าหน้าที่ในการควบคุม ป้องกันและเฝ้าระวังโรคระบาด ในผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง

เช่น การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (S.D.=0.95) รองลงมาคือ ท่านได้รับคำแนะนำในการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพ เช่น จัดการสภาพแวดล้อม ควบคุมด้านโภชนาการ และการควบคุมสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะของเชื้อโรค ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 (S.D.= 0.93) และน้อยที่สุดคือ ท่านได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายในผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น การเคลื่อนไหว พื้นต้องไม่ลื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 (S.D.= 0.89) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการป้องกันโรค

ด้านการป้องกันโรค	$\bar{x}$	S.D
1.ท่านได้รับการบริการสาธารณสุขจากเจ้าหน้าที่ในการควบคุม ป้องกันและเฝ้าระวังโรคระบาด ในผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค	3.88	0.95
2.ท่านได้รับคำแนะนำในการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพ เช่น จัดการสภาพแวดล้อม ควบคุมด้านโภชนาการ และการควบคุมสัตว์ต่างๆ ที่เป็นพาหะของเชื้อโรค	3.87	0.93
3.ท่านได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการป้องกันโรค เช่น การควบคุมน้ำหนักตัว เลี่ยงการสูบบุหรี่	3.84	0.97
4.ท่านได้รับความรู้ในการรับประทานยา ที่ไม่ส่งผลต่อร่างกาย เช่น งดการซื้อยาทานเอง ทานยาให้ตรงเวลาตามที่แพทย์แนะนำ การใช้ยาเก่าเพื่อรักษาอาการใหม่	3.83	1.02
5.ท่านได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายในผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น การเคลื่อนไหว พื้นต้องไม่ลื่น	3.66	0.89
ภาพรวม	3.81	0.95

4. ด้านการฟื้นฟูสภาพ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (S.D.= 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุด คือ ท่านได้รับคำแนะนำวิธีการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย การฝึกเดิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (S.D.= 0.86) รองลงมา

คือ ท่านได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย เช่น การทำกายภาพบำบัด อย่างสม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 (S.D.=0.96) และน้อยที่สุด ท่านได้ เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางสมองและความจำ เช่น การฝึกสมาธิ การทบทวนความจำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 (S.D.=1.01) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการฟื้นฟูสภาพ

ด้านการฟื้นฟูสภาพ	$\bar{x}$	S.D
1.ท่านได้รับคำแนะนำวิธีการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย การฝึกเดิน	3.60	0.86
2.ท่านได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย เช่น การทำกายภาพบำบัดอย่างสม่ำเสมอ	3.58	0.96
3.ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางสมองและความจำ	3.10	1.01
4.ท่านได้รับการฝึกกล้ามเนื้อ การทรงตัว การฝึกเดินในราวจับ สร้างราวจับในการทรงตัว	3.34	0.96
5.ท่านได้รับการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้มีความสุขต่อการดำรงชีวิต เช่น การให้กำลังใจ พุดคุย	3.35	1.00
ภาพรวม	3.39	0.96

กล่าวโดยสรุป ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (S.D.= 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มากที่สุดคือ ด้านการป้องกันควบคุมโรค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 (S.D.= 0.95) รองลงมาคือ ด้านการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 (S.D.= 0.93) และน้อยที่สุดคือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (S.D.= 0.96) ตามลำดับ

ขณะที่ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแล

ระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี คือ (1) เทศบาลควรมีการจัดให้มีการกระจายอาสาสมัครประจำบ้านและเวชภัณฑ์ที่จำเป็นให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น ตามวัด โรงเรียน ในหมู่บ้านเพื่อความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน (2) อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับผู้ป่วยติดเตียง เช่นผ้าอ้อมผู้ใหญ่ กระดาษชำระ อื่น ๆ ที่หน่วยงานจัดหาให้ไม่เพียงพอกับผู้ป่วยจึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาอุปกรณ์สำหรับผู้ป่วยติดเตียงให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วย และ (3) ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือเรื่องการขุดเขยรายได้ให้กับผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง หรือผู้พิการ

สรุปผล

การวิจัยเรื่องการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีการดำเนินงานภายใต้โครงการ “มหาดไทยห่วงใย ใส่ใจผู้สูงอายุ” และดำเนินงานร่วมกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ทำหน้าที่ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care giver) ซึ่งนับว่าเป็นโครงการสำคัญที่ทางเทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จัดทำขึ้นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

2. การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการ

ดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี นั้นพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการป้องกันควบคุมโรค มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการรักษาพยาบาล และน้อยที่สุดคือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ ตามลำดับ

ขณะที่ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ เทศบาลตำบลน้ำโสม ควรมีการติดตามและให้คำแนะนำผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี รวมทั้งติดตามปัญหา หรือต้องการความช่วยเหลือต่าง ๆ และประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

1. การจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กรณี โครงการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เทศบาลตำบลน้ำโสม อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีการดำเนินงานตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อม ความเหมาะสม ได้รับเงินเพิ่มจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในส่วนค่าบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงตามที่คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพกำหนด เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิง และนโยบายของรัฐบาลภายใต้โครงการ “มหาดไทยห่วงใย ใส่ใจผู้สูงอายุ” โดยมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งได้พัฒนาระบบบริการและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีการดำเนินงาน

ร่วมกับทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี กำหนดให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามามีบทบาท มีการเปิดรับสมัครและทำการคัดเลือกอาสาสมัครบริบาล เพื่อทำหน้าที่ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง จำนวน 6 คน เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care giver) จำนวนรวม 47 คน จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เคลื่อนไหวได้บ้างและอาจมีปัญหาการกินหรือการขับถ่ายแต่ไม่มีภาวะสับสนทางสมอง กลุ่มที่เคลื่อนไหวได้บ้างและอาจมีปัญหาการกินหรือการขับถ่าย และมีภาวะสับสนทางสมอง กลุ่มที่เคลื่อนไหวไม่ได้และอาจมีปัญหาการกิน หรือการขับถ่าย หรืออาจมีอาการเป็นปวยรุนแรง และกลุ่มที่เคลื่อนไหวไม่ได้และอาจมีปัญหาการกิน มีอาการเจ็บปวยรุนแรงหรืออยู่ในระยะท้ายของชีวิต สอดคล้องกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2552) ที่เสนอว่าสาธารณสุขมูลฐานเป็นระบบที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการช่วยเหลือดูแลสุขภาพของตนเองซึ่งเกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัว หรือระดับหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการต้องปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ ซึ่งจากเดิมเป็นผู้ให้บริการ เปลี่ยนเป็นผู้กระตุ้น ให้คำแนะนำ (supervise) และผู้สนับสนุน (supporter) ให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนเกิดศักยภาพสามารถดำเนินการได้โดยประชาชนเอง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพเป็นทั้งกระบวนการ กิจกรรม และแนวทางสำหรับการดำเนินงานเกี่ยวกับสุขภาพเพื่อส่งเสริม และเกื้อหนุนให้บุคคลได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชนในทุกด้านแบบองค์รวมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากสุขภาพนั้นเป็นองค์รวมที่มาจากส่วนประกอบหลาย ๆ ประการ อาทิ สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบบริการสุขภาพและวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล เพื่อสนับสนุน ยับยั้งหรือกำหนดพฤติกรรมสุขภาพ ไปสู่การปฏิบัติจึงต้องอาศัยความร่วมมือและการระดมพลังจากทุกฝ่าย ในการดูแลสุขภาพของตนเอง และการปรับปรุงสังคมด้านต่าง ๆ โดยใช้กลยุทธ์การถ่ายโอนอำนาจจากรัฐมาสู่ประชาชนให้มีพลังอำนาจที่จะ

ดูแลสุขภาพและจัดการกับชุมชนของตนเองอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และความเป็นไปได้ในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงระบบสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของชุมชน และเน้นการทำงานร่วมกันทั้งภาคีรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนอย่างเต็มที่ ระยะยาวในกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2560-2562 พบว่ามีการจัดกิจกรรมพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงผ่านกิจกรรมโครงการติดตามฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุตามสาเหตุและส่งต่อผู้สูงอายุเข้าสู่สังคม โดยเริ่มจากการทำงานวิถีอีสาน ซึ่งมีกิจกรรมประเพณีที่สำคัญ อาทิ การรดน้ำดำหัว งานบุญประเพณีต่าง ๆ และการเริ่มเข้าสู่โรงเรียนผู้สูงอายุของตำบลท่าขอนยาง และทีมติดตามประเมินสุขภาพอย่างต่อเนื่องในโรงเรียนผู้สูงอายุ บูรณาการกับกลุ่มสูงอายุติดสังคมทั่วไป รวมถึงมีการจัดหาอุปกรณ์ในการฟื้นฟูสุขภาพ อาทิ ราวไม้ไผ่หัดเดินที่บ้าน เชือกชักรอก เมล็ดมะค่าคลายเครียด ถาดมะกรูดนวดเท้า การฝึกสมาธิบำบัด เข้าวัดฟังธรรม ฝึกสมองด้วยการนับนิ้ว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เทศบาลตำบลน้ำโสม ควรมีการติดตามและให้คำแนะนำผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี และมีกำลังใจในการดำรงชีวิตต่อไป
2. เทศบาลตำบลน้ำโสม ควรมีการติดตามปัญหา ติดตามผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วย ในการดำรงชีวิตประจำวัน
3. เทศบาลตำบลน้ำโสม ควรมีการจัดประชาสัมพันธ์ไปยังแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง ได้รับรู้ถึงข่าวสารในการจัดกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางสมองและความจำ เช่น การฝึกสมาธิ การทบทวนความจำ

ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับบริการสาธารณสุขในโครงการเพื่อจัดดูแลและเฝ้าระวังของผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลยิ่งขึ้น

2. ศึกษาความต้องการของประชาชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชน เพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนาโครงการใหม่ ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2552). *สุขบัญญัติแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: ชุมชน
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *ผู้ให้บริการระดับภูมิภาค*. สืบค้นเมื่อ 13
สิงหาคม 2565, จาก <https://hss.moph.go.th/index2.php?form=1>.

งานยุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขอุดรธานี. (2563). *สำนักงานสาธารณสุขอุดรธานีรายงานประจำปี 2563*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565, จาก https://udo.moph.go.th/docs_temp/plan2563.pdf.

จรินทร์ สารทอง. (2564). *การจัดการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในเขตเมืองเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์*. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 30 (ฉบับเพิ่มเติม), 516-523.

ธิดารัตน์ ชาวดอน. (2565). *ผู้ช่วยเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน*. (3 สิงหาคม 2565). สัมภาษณ์.

- นรินทร์ สีงาม. (2551). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการ สาธารณสุขของสถานเอนามัย บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต).
- พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2545). สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.lawsiam.com/?file=Thai-Health-Security-Act>.
- ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 9(2), 13-20.
- ภาณุมาศ พรหมเผ่า. (2541). *ความคาดหวังของประชาชนต่อการบริการ สาธารณสุข ของสถานเอนามัย อำเภอจุน จังหวัดพะเยา*. (การศึกษา ค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- วางคณา ศรีภูวงษ์ ชาญยุทธ ศรีภูวงษ์ และสุรศักดิ์ เทียบฤทธิ์. (2563). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวในกลุ่มที่มีภาวะ ฟังฟังตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 6(2), 13-28.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). (2559). *คู่มือระบบการดูแล ระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ (Long Term Care) ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- องค์การสหประชาชาติแห่งประเทศไทย. (2563). *การสำรวจผู้สูงอายุของ ประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565, จาก <https://thailand.un.org/th>.

อรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์ และคณะ. (2559). คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข.

อิทธิพล ตรีวัฒนสุวรรณ. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-พ.ศ.2565. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.udoncity.go.th/public4/sites/default/files.pdf>.

การศึกษาความตระหนักและการปฏิบัติของเกษตรกรในการ
จัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนต้นแบบบ้านหนองไม้เฝ้า
ตำบลเขาขลุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
A Study of Farmers' Awareness and Practice in Solid
Waste Management: A Case Study of Ban Nong Mai
Fao Model Community, Khao Khlung Sub-district,
Banpong District, Ratchaburi Province

จิรฐิณานฎ์ ถังเงิน¹, คณิงรัตน์ คำมณี² และพันธกิจิตต์ สีเหนียง³
Jirattinart Thungngern¹, Kanungrat Kummanee², and Panchit Seeniang³

Received: June 9, 2023

Revised: June 22, 2023

Accepted: July 23, 2023

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Dept. of Agricultural Extension and Communication,
Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University,
(E-mail: agrjnt@ku.ac.th)

² ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Dept. of Agricultural Extension and Communication,
Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University,
(E-mail: agrkrk@ku.ac.th)

³ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Dept. of Agricultural Extension and Communication,
Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University,
(E-mail: agrpcp@ku.ac.th)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรบ้านหนองไม้เฝ้า ตำบลเขาซุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 2) ความตระหนักในด้านการจัดการขยะของชุมชน และ 3) การปฏิบัติของชุมชนตามหลักการจัดการขยะ 3R (ลดการใช้-ใช้ซ้ำ-แปรรูปใช้ใหม่) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.77) อายุเฉลี่ย 52.45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 71.54) มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะ (ร้อยละ 100) ส่วนใหญ่มาจากผู้นำชุมชน (ร้อยละ 93.85) ข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องด้านการคัดแยกขยะ (ร้อยละ 99.23) ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ (ร้อยละ 92.31) และมีการนำไปปฏิบัติตามทุกครั้ง (ร้อยละ 94.62) สำหรับความตระหนักของชุมชนในการจัดการขยะแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.49 (ระดับมากที่สุด) โดยประเด็นหลักที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความตระหนักด้านการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.60) รองลงมา คือ ความตระหนักด้านการจัดการขยะตามหลัก 3R (ค่าเฉลี่ย 4.46) และอันดับสุดท้าย คือ ความตระหนักต่อปัญหาและผลกระทบของขยะ (ค่าเฉลี่ย 4.42) ส่วนการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะตามหลักการจัดการขยะ (ลดการใช้-ใช้ซ้ำ-แปรรูปใช้ใหม่) นั้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติในด้านการลดปริมาณขยะ ร้อยละ 90.77 รองลงมา คือ การปฏิบัติในด้านการนำขยะมาแปรรูปใหม่อีกครั้ง ร้อยละ 87.69 และอันดับสุดท้าย คือ การปฏิบัติในด้านการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ ร้อยละ 81.54 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ควรส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และต่อยอดกิจกรรมการจัดการขยะเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นเมืองคาร์บอนต่ำในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการขยะ, หลักการจัดการขยะ 3R, ความตระหนัก

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general data of farmer at Ban Nong Mai Fao community, Khao Khlung sub-district, Ban Pong district, Ratchaburi province, 2) awareness of farmer on solid waste management, and 3) action of farmer on 3R waste management practices (reduce-reuse-recycle). One hundred and thirty people were selected by simple sampling method to be sample group. The data was collected by interviewing and analyzed by descriptive statistics. The results revealed that most of farmer are female (60.77%), the average age are 52.45 years, and graduated level is elementary school (71.54%). All of interviewees acknowledged information on waste management mostly from community leader (93.85%) which 99.23% of information was about waste sorting. The farmers have been trained and informed about waste management (92.31%). Most of them always follow the waste management process (94.62%). The awareness of community on waste management was classified as three aspects. The average awareness score was 4.49 (highest level). The aspects with highest score were the awareness on participation, consciousness building, and knowledge promotion (average score is 4.60), followed by the awareness of 3R practices (average score is 4.46) and the awareness of problems and impacts of waste practices (average score is 4.42). In addition, the most action of farmer on 3R waste management practices was waste reduction (90.77%) followed by recycling (87.69%) and reusing (81.54%). This research recommended the

promotion and development of waste products to be well-known and continuing the waste management activities to drive the community to be the low carbon city.

Keywords: Solid waste management, 3R practices, Awareness

บทนำ

ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีปริมาณ 24.98 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 1.54 จาก พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 25.37 ล้านตัน มีสาเหตุมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาประเทศไทยน้อยลงในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.03 กิโลกรัม/คน/วัน ลดลงจาก พ.ศ. 2563 ที่มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.05 กิโลกรัม/คน/วัน และคิดเป็นขยะพลาสติกหลังการใช้งานประมาณ 2.76 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 11 ของปริมาณขยะทั้งหมด ซึ่งการจัดการขยะมูลฝอย ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง 9.28 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 37 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.04 จาก พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 8.67 ล้านตัน ส่วนที่เหลือเป็นขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง 7.81 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 31 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด ลดลงร้อยละ 6.35 จาก พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 8.34 ล้านตัน ส่วนขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 7.89 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 32 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด ลดลงร้อยละ 5.62 จาก พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 8.36 ล้านตัน ทั้งนี้ ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณขยะมูลฝอยถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้องและขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มีปริมาณลดลง และเมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง พ.ศ. 2555-2562 และมีแนวโน้มลดลงใน พ.ศ. 2563-2564 (สำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565) ประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด หลังจากที่มีการประกาศให้ขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติในปี พ.ศ. 2557 โดยมีการดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “ประเทศไทย ไร้ขยะ” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และจังหวัดสะอาดในปี พ.ศ. 2562 เพื่อจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง 76 จังหวัด 2) จัดทำแผนที่นำทางการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 โดยกำหนดให้มีการลดและเลิกใช้พลาสติก รวมทั้งการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ตามหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (กรมควบคุมมลพิษ, 2565) และแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการจัดทำฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2559 – 2564 และเริ่มเข้าสู่ฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2565 – 2570 เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนการแก้ไขภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเดือดร้อนและสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ที่คำนึงถึงสภาพปัญหาและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการมุ่งผลสู่การขับเคลื่อน Sustainable Development Goals : SDGs ภายใต้เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าประสงค์ที่ 12.5 ลดการเกิดของเสียโดยให้มีการป้องกัน การลดปริมาณ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ ภายในปี 2573 และเป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้นเป้าประสงค์ที่ 13.2 บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการวางแผนระดับชาติ (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้นำเอานโยบายและแผนแม่บทมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาขยะที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเห็นได้จากการเข้าร่วมประกวดของชุมชนที่ประสบ

ความสำเร็จในการจัดการขยะของกระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ได้มีการจัดประกวดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ในระดับประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ในการสร้างขวัญและกำลังใจ พร้อมทั้งเชิดชูเกียรติให้จังหวัดที่มีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นไปตามเกณฑ์และเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งในปี พ.ศ.2565 มีจังหวัดที่ได้รับรางวัลจำนวน 28 จังหวัด โดยชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการนั้น จะต้องมีการดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์ในด้านการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ตามหลักการทางวิชาการที่ถูกต้อง และส่งเสริมเกี่ยวกับการสร้างการรับรู้ด้านการจัดการขยะ และการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการขยะให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่อง (รัฐบาลไทย, 2566)

บ้านหนองไม้เฝ้า หมู่ 4 ตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่คนในชุมชนประกอบอาชีพทางการเกษตร เป็นหนึ่งในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาขยะจากครัวเรือนและการทำเกษตร ซึ่งในอดีตนั้นคนในชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า ยังขาดความรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาขยะ เพราะไม่ได้คิดว่าเป็นปัญหาสำคัญ อีกทั้งยังไม่รู้วิธีการในการจัดการขยะที่ถูกต้อง จนในที่สุดเกิดปัญหาขยะที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นจนยากต่อการจัดการ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยรวมของคนในชุมชนที่ทำเกษตร ด้วยสาเหตุดังกล่าว นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้งเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวนี จึงได้นำเอานโยบายและแผนด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนมาเป็นแนวทางในการจัดการขยะของชุมชน ตั้งแต่ขยะในครัวเรือนและขยะจากการทำเกษตร โดยเริ่มจากการสร้างแรงจูงใจ พร้อม ๆ กับให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควบคู่กับการปรับทัศนคติ ความตระหนัก และสร้างพฤติกรรมให้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น นำเอาขยะอินทรีย์มาสร้างมูลค่าเพิ่มและนำมาใช้ในการทำการเกษตร

จนทำให้คนในชุมชนสามารถจัดการขยะที่ต้นทางในระดับครัวเรือนได้ และขยายผลนำมาสู่การจัดการขยะในระดับชุมชนจนประสบผลสำเร็จ และได้รับรางวัลพระราชทานชนะเลิศในโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ปี พ.ศ. 2565 ประเภทกลุ่ม M ชุมชนขนาดกลาง ให้เป็นชุมชนต้นแบบทางด้านการจัดการขยะ (เดลินิวส์ออนไลน์, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในประเด็นเกี่ยวกับความตระหนักและแนวทางในการจัดการขยะของชุมชน ตั้งแต่ระดับครัวเรือนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้มีการดำเนินการจัดการขยะตามหลักการจัดการขยะ 3R: Reduce-Reuse-Recycle (ลดการใช้-ใช้ซ้ำ-แปรรูปใช้ใหม่) และการสร้างมูลค่าเพิ่มของขยะให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรในชุมชนอื่น ๆ ให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการขยะให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรบ้านหนองไม้เฝ้า หมู่ 4 ตำบลเขาหลวง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความตระหนักด้านการจัดการขยะของเกษตรกรชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า หมู่ 4 ตำบลเขาหลวง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะตามหลักการจัดการขยะ 3R

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักและการปฏิบัติของเกษตรกรจากชุมชน

ต้นแบบด้านการจัดการขยะ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูเรือนที่อาศัยในชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า หมู่ที่ 4 จำนวนทั้งหมด 194 ครูเรือน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของครูเรือน ๆ ละ 1 คน ที่เป็นเกษตรกร ใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (Yamane, 1973 อ้างในธีรฤทธิ เอกะกุล, 2543) จำนวนขนาดตัวอย่างเท่ากับ 130 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วยคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด โดยมีประเด็นคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 0.89 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความตระหนักด้านการจัดการขยะของเกษตรกร และตอนที่ 3 เกี่ยวกับการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างจากการศึกษาแนวคิด องค์ความรู้ ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความตระหนักและการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามแนวทางการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน หมายเลข COE No. COE65/013

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรและการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ 2) วิเคราะห์ระดับความตระหนักของเกษตรกร โดยใช้มาตรวัด Likert scale 5 ระดับ โดยเกณฑ์การแปลผลความตระหนักด้านการจัดการขยะ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คือ มีความตระหนักด้านการจัดการขยะในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คือ มีความตระหนักด้านการจัดการขยะในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.40 คือ มีความตระหนักด้านการจัดการขยะในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.00 คือ มีความตระหนักด้านการจัดการขยะในระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คือ มีความตระหนักด้านการจัดการขยะในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะ ช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประเภทของข้อมูลข่าวสาร และการอบรมด้านการจัดการขยะ แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

n = 130

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	ผลการศึกษา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	79	60.77
ชาย	51	39.23
2. อายุ (ปี)		
25-34 ปี	14	10.77
35-44 ปี	13	10.00
45-54 ปี	31	23.85
55-64 ปี	60	46.15
ตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป	12	9.23
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	93	71.54
มัธยมศึกษาตอนต้น	15	11.54
มัธยมศึกษาตอนปลาย	8	6.15
อนุปริญญา/ปวส.	9	6.92
ปริญญาตรี	5	3.85
4. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะ		
ได้รับข้อมูลข่าวสาร	130	100
5. ช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
โทรทัศน์	3	2.31
วิทยุ	3	2.31
อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์	5	3.85
เพื่อนบ้าน	114	87.69
ผู้นำชุมชน	122	93.85
หน่วยงานราชการ	27	20.77
6. ข้อมูลข่าวสารที่ท่านได้รับเป็นเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การคัดแยกขยะ	129	99.23
การนำขยะไปใช้ซ้ำ	115	88.46
การรีไซเคิลขยะ	104	80.00
การนำขยะไปทำปุ๋ย	107	82.31
7. ท่านเคยได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะจากหรือไม่		
เคยเข้ารับการอบรม	120	92.31
ไม่เคยเข้ารับการอบรม	10	7.69

8. ท่านนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติในการจัดการขยะในครัวเรือนของท่านหรือไม่		
ปฏิบัติตามทุกครั้ง	123	94.62
ปฏิบัติตามเป็นบางครั้ง	7	5.38
ไม่ปฏิบัติเลย	0	0

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.77 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 71.54 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะ ร้อยละ 100.00 สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนแห่งนี้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างทั่วถึง โดยมาจากช่องทางดังนี้ ผู้นำชุมชน ร้อยละ 93.85 รองลงมา คือ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 87.69 อันดับต่อมา คือ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ร้อยละ 20.77 อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงงานบ้านโป่ง บริษัทสยามคราฟท์อุตสาหกรรม จำกัด (SCGP) เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ คัดแยกขยะ ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจถึงวิธีการจัดการขยะในรูปแบบต่าง ๆ โดยข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้น ส่งผลต่อการปฏิบัติในการจัดการขยะในครัวเรือน คือ เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติตามทุกครั้ง ร้อยละ 94.62 ส่วนการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 92.31 ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ในเรื่องการคัดแยกขยะที่ต้นทางตามหลักการจัดการขยะ 3R ถึงหมักรักษ์โลก และการเพิ่มมูลค่าจากขยะ เป็นต้น ส่วนเกษตรกรร้อยละ 7.69 ไม่ได้ได้รับการอบรมโดยตรงจากหน่วยงาน เนื่องจากช่วงเวลาที่จัดอบรมไม่สามารถมาเข้าร่วมได้ แต่ได้ติดตามความรู้จากเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนให้ร่วมมือร่วมใจในการจัดการขยะกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ในการจัดการขยะอย่างถูกต้อง และสามารถนำเอาความรู้ที่ได้ไปปรับใช้จริงในการจัดการขยะที่ครัวเรือนเป็นอันดับแรก

ตอนที่ 2 ความตระหนักของเกษตรกรในการจัดการขยะ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้าจำนวน 130 คน เกี่ยวกับความตระหนักในการจัดการขยะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) ความตระหนักด้านปัญหาและผลกระทบของปัญหาขยะ 2) ความตระหนักด้านด้านการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้ และ 3) ความตระหนักด้านการจัดการขยะตามหลักการจัดการขยะ 3R (Reduce-Reuse-Recycle) ผลการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความตระหนักของเกษตรกรในการจัดการขยะ

n = 130

ความตระหนักของเกษตรกรในการจัดการขยะ	ผลการศึกษา			
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	อันดับ
❶ ด้านปัญหาและผลกระทบของของปัญหาขยะ				
1.1 ท่านคิดว่าการเผาขยะในที่โล่งแจ้งส่งผลกระทบต่อให้เกิดมลพิษทางอากาศมากนักน้อยเพียงใด	4.68	0.51	มากที่สุด	2
1.2 ท่านคิดว่าปัญหาขยะของชุมชน ส่งผลทำให้เกิดกลิ่นเน่าเหม็น เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน มากน้อยเพียงใด	4.61	0.54	มากที่สุด	6
1.3 ท่านคิดว่าปัญหาขยะส่งผลทำให้เกิดน้ำเน่าเสียในชุมชน มากน้อยเพียงใด	4.37	0.48	มากที่สุด	12
1.4 ท่านคิดว่า การกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง จะก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์นำโรคได้ในชุมชนของท่าน อันจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของท่าน มากน้อยเพียงใด	4.48	0.75	มากที่สุด	10
1.5 ท่านคิดว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น	3.98	0.49	มาก	16
ค่าเฉลี่ย	4.42		มากที่สุด	

๒ ด้านการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้					
2.1	ท่านคิดว่า ปัญหาขยะสามารถแก้ไขได้ ถ้าหากทุกคนในชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นให้ความร่วมมือช่วยกันในการจัดการขยะ	4.54	0.48	มากที่สุด	8
2.2	ท่านคิดว่า หน่วยงานท้องถิ่นควรสร้างความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาการจัดการขยะของชุมชนให้ประชาชนรับทราบอย่างน้อยเพียงใด	4.61	0.47	มากที่สุด	6
2.3	ท่านคิดว่าการปลูกฝังจิตสำนึกควรเริ่มตั้งแต่เยาวชน เพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน	4.66	0.49	มากที่สุด	3
2.4	ท่านให้ความสำคัญกับการดำเนินงานกิจกรรมด้านการจัดการขยะในชุมชนของท่านที่ผ่านมา ในระดับใด	4.56	0.51	มากที่สุด	7
2.5	หากในอนาคต ชุมชนของท่าน มีการจัดโครงการ/กิจกรรม ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ท่านพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น มากน้อยเพียงใด	4.64	0.47	มากที่สุด	4
ค่าเฉลี่ย		4.60		มากที่สุด	
๓ ด้านการจัดการขยะตามหลัก 3R (Reduce-Reuse-Recycle)					
3.1	ท่านคิดว่าการจัดการขยะที่ต้นัน อันดับแรกควรจะเริ่มจากการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนก่อน	4.56	0.51	มากที่สุด	7
3.2	ท่านคิดว่าการคัดแยกประเภทของขยะก่อนนำไปทิ้ง เป็นวิธีการที่ทำให้อบต. สามารถกำจัดขยะได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น	4.62	0.52	มากที่สุด	5
3.3	ท่านคิดว่าการรณรงค์ให้ใช้ตะกร้าหรือถุงผ้าเพื่อใส่สินค้า แทนการใช้ถุงพลาสติกสามารถลดปริมาณขยะได้	4.49	0.62	มากที่สุด	9
3.4	ท่านคิดว่าการลดปริมาณขยะมูลฝอยสามารถช่วยแก้ไขปัญหาลูกอื่นได้	4.44	0.68	มากที่สุด	11
3.5	ท่านคิดว่าการเก็บขยะมูลฝอยโดยแยกขยะรีไซเคิล ขยะย่อยสลายได้ และขยะทั่วไปออกจากกัน เป็นเรื่องที่ต้องทำ	4.87	0.49	มากที่สุด	1
3.6	ท่านคิดว่าการนำวัสดุหรือของใช้กลับมาใช้ซ้ำใหม่ สามารถช่วยลดปัญหาขยะได้	4.48	0.47	มากที่สุด	10

3.7 ท่านคิดว่าควรเลือกใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยลดปัญหาขยะ	4.21	0.42	มากที่สุด	14
3.8 ท่านคิดว่าควรเลือกใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใช้สารสกัดจากธรรมชาติ หรือสมุนไพรแทนการใช้สารเคมีที่สังเคราะห์ขึ้นมา	4.25	0.73	มากที่สุด	13
3.9 ท่านคิดว่าการหลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก เป็นการช่วยลดปัญหาขยะในชุมชนและเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม	4.03	0.74	มาก	15
3.10 ท่านสามารถลดขยะเปียก/ขยะอินทรีย์ ในชุมชน โดยการนำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ได้มากน้อยเพียงใด	4.62	0.51	มากที่สุด	5
ค่าเฉลี่ย	4.46		มากที่สุด	
ค่าเฉลี่ยรวม	4.49		มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาด้านความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการขยะทั้ง 3 ด้าน พบว่า ความตระหนักด้านการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.60 รองลงมาคือ ความตระหนักด้านการจัดการขยะตามหลัก 3R (Reduce-Reuse-Recycle) มีค่าเฉลี่ย 4.46 และอันดับสุดท้ายคือ ความตระหนักด้านปัญหาและผลกระทบของของปัญหาขยะ มีค่าเฉลี่ย 4.42

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนั้น พบว่า 3 อันดับแรกที่มีค่าสูงสุด คือ 1) การเก็บขยะมูลฝอยโดยแยกขยะรีไซเคิล ขยะย่อยสลายได้ และขยะทั่วไปออกจากกัน เป็นเรื่องที่ต้องทำ (ค่าเฉลี่ย 4.87) อันดับ 2) การเผาขยะในที่โล่งแจ้งส่งผลกระทบต่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ (ค่าเฉลี่ย 4.68) และอันดับ 3) การปลูกฝังจิตสำนึกควรเริ่มตั้งแต่เยาวชน เพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.66)

ตอนที่ 3 การปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ในการจัดการขยะ 2) ประเภทของขยะที่เกิดขึ้น

ในครัวเรือน 3) วิธีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน 4) การปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะตามแนวทาง 3R (Reduce – Reuse – Recycle) รายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการจัดการขยะเฉลี่ย 6.36 ปี โดยครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า ได้เริ่มเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับจัดการขยะ จากการดำเนินโครงการบ้านสะอาด ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2559 เพื่อรณรงค์ให้ชุมชนได้มีการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ทั้งนี้ ประเภทขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร ผักและผลไม้ ร้อยละ 60.77 รองลงมาคือ เศษกิ่งไม้ ใบไม้ ร้อยละ 27.69 ขยะประเภทต่อมาคือ ขวดพลาสติก ถุงพลาสติก ร้อยละ 9.23 และอันดับสุดท้าย คือ กล่อง กระดาษหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 2.31 สำหรับการรวบรวมขยะจากภายในครัวเรือนนั้น เกษตรกรมีการคัดแยกตามประเภทของขยะก่อนนำไปจัดการ ร้อยละ 95.90 โดยการแยกขยะเปียกกับขยะแห้งในแต่ละภาชนะ จะไม่มีการทิ้งขยะรวมกันในถุงเดียว

สำหรับผลการศึกษาด้านการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะตามแนวทาง 3R (Reduce – Reuse – Recycle) มีแนวทางในการจัดการขยะดังนี้

การปฏิบัติในด้านการลดปริมาณขยะ (Reduce) ชุมชนทำข้อตกลงร่วมกันเป็นสัญญาใจว่าจะต้องมีการคัดแยกขยะทุกครัวเรือนก่อนทิ้ง และลด-ละ-เลิกการใช้ถุงพลาสติก รวมทั้งห้ามนำโฟมเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางการลดปริมาณขยะที่ต้นทางเพื่อให้ชุมชนได้ปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90.77 มีการลดการใช้โฟม ถุงพลาสติก ในครัวเรือน และการซื้อของที่ร้านขายของชำในหมู่บ้าน โดยร้านค้าในหมู่บ้านได้ให้ความร่วมมือในการรณรงค์การลดการใช้ถุงพลาสติก มีการส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าหรือการนำตะกร้าใส่ของแทนให้การใช้ถุงพลาสติก และให้สะสมแต้มเมื่อซื้อครบ 20 บาท จะได้รับ 1 แต้ม และเมื่อสะสมครบ 10 แต้ม สามารถนำมาแลกไข่ไก่ได้ 1 ฟอง โดยทางร้านค้ายังมีการให้บริการถุงผ้าสำหรับคนในหมู่บ้านหนองไม้เฝ้าในกรณีที่ลืมนำถุงผ้า

มาใช้ของและการใช้ปิ่นโตสำหรับใส่อาหารเพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก

การปฏิบัติในด้านการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 81.54 มีการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ ส่วนใหญ่ นำขวดพลาสติกที่มีอยู่มาใช้ซ้ำ เช่น ทำเป็นแจกันใส่พุ่มต่าง ทำเป็นกระถาง นำไปใส่น้ำหมักชีวภาพ หรือหากเป็นขวดแก้วกาแฟ ก็นำกลับมาใช้ซ้ำอีกครั้งในครัวเรือน

การปฏิบัติในด้านการนำขยะมาแปรรูปใหม่อีกครั้ง (Recycle) จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.69 มีการนำเอาขยะมาเพิ่มมูลค่าแปรรูปใหม่อีกครั้ง ซึ่งในชุมชนมีการบริหารจัดการและจัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้ที่หลากหลายในแต่ละฐาน เพื่อให้คนในชุมชนและผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตามฐานต่าง ๆ ได้ ซึ่งชุมชนได้แบ่งออกเป็นฐานกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ฐานปุ๋ยอินทรีย์แบบกลับกอง นำเอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ในชุมชน มาทำเป็นปุ๋ยเพื่อใช้ปรับปรุงดินในการทำการเกษตร และเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้กับดิน โดยชุมชนทำข้อตกลง คือ จะไม่นำกิ่งไม้ทิ้งลงคูคลอง และห้ามเผา ดังนั้นจึงนำเอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากมาทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรอีกด้วย เนื่องจากในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร สามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

2. ฐานการเรียนรู้รู้จักสานและงานกะลา จากในอดีต อาชีพแม่ค้าที่ทำขนมไทยในชุมชนจะมีเศษกะลามะพร้าวเหลือกลายเป็นขยะที่เกิดขึ้น และนำไปจัดการโดยวิธีการเผา ต่อมา เมื่อคนในชุมชนมีความรู้มากขึ้น จึงนำเอากะลามะพร้าวที่มีในชุมชน นำมาทำกระปุกออมสิน โคมไฟ พาน แจกัน ท็อปไฟ ไม้เกาหลัง และกระถาง เป็นต้น รวมทั้งยังนำเศษไม้ไผ่ กอไผ่ หัวไร่ปลายนาที่ลืมนำมาเพิ่มมูลค่า โดยนำไม้ไผ่มาทำเป็นพวงหรีด สุ่ม ตะกร้า เข่ง นำมาขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกของชุมชนได้

3. ฐานน้ำหมักชีวภาพ เพื่อลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรและลดปัญหาขยะอันตราย โดยนำเอาเปลือกไข่ จากแม่ค้าที่ทำขนมไทยมาปรับเปลี่ยน

เป็นการทำน้ำหมักเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับเกษตรกรในชุมชนที่ทำการเกษตร เป็นการแบ่งปันให้กับชุมชนที่ทำเกษตร เช่น ทำแปลงผัก เป็นต้น ส่งผลทำให้ ภาพรวมเกษตรกรลดค่าใช้จ่ายเพราะเลิกใช้สารเคมีทางการเกษตร และยังสามารถลดปริมาณขยะได้อีกด้วยเช่นกัน

4. ฐานขยะเป็นศูนย์เพิ่มมูลค่า นำเอาเศษวัสดุเหลือใช้ชนิดต่าง ๆ มาเพิ่มมูลค่า โดยเฉพาะเศษผ้าต่าง ๆ ที่เหลือใช้มาทำเป็นแพมเพิร์สสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งช่วยทำให้ลดการใช้แพมเพิร์สแบบครั้งเดียวทิ้ง รวมทั้งนำเศษผ้ามาทำเป็นพรมเช็ดเท้า กระเป๋ า หมวก หน้ากากอนามัยแบบผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังนำเศษวัสดุเหลือใช้ประเภทอื่น ๆ มาเพิ่มมูลค่า เช่น นำเอายางรถยนต์มาทำกระถางต้นไม้ในครัวเรือนของตนเอง ถู้น้ำยาปรับผ้านุ่มนำมาทำเป็นหมวก และหลอดกาแฟที่ใช้แล้วนำมาทำหมอนสำหรับผู้ป่วย เป็นต้น

5. ฐานการคัดแยกขยะแบบครบวงจร ในวันที่ 15 และ 30 ของทุกเดือน ทุกครัวเรือนจะต้องนำขยะที่คัดแยกแล้วมาเข้าโครงการกองทุนผ้าป่าขยะที่ศาลากลางหมู่บ้าน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะร่วมกันคัดแยกขยะ เช่น ขยะอินทรีย์ ขยะพลาสติก ขยะอันตราย เป็นต้น โดยขยะอันตรายจำพวก หลอดไฟ ยาฆ่าแมลง กระป๋องสเปรย์ หน้ากากอนามัย ฯลฯ จะมีจุดรับขยะที่แยกออกมา โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเขาซุงจะนำไปจัดการตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง

6. ฐานไส้เดือนพองเพียง เพื่อย่อยขยะอินทรีย์จากไส้เดือน จำพวกเศษผักและผลไม้ รวมทั้งยังได้ผลผลิตนำมาทำเป็นปุ๋ยไส้เดือน ให้ชุมชนนำไปใช้ในการทำการเกษตรและเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

สรุปผล

1. ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.77) อายุเฉลี่ย 52.45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 71.54) มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะ (ร้อยละ 100) มาจากผู้นำชุมชนเป็น

ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.85) ข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องการคัดแยกขยะ (ร้อยละ 99.23) เกษตรกรได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ (ร้อยละ 92.31) และมีการนำไปปฏิบัติตามทุกครั้ง (ร้อยละ 94.62)

2. ความตระหนักของชุมชนในการจัดการขยะแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวม 4.49 โดยค่าเฉลี่ยของประเด็นหลักทั้ง 3 ด้านนั้นพบว่า ประเด็นหลักด้านการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.60 รองลงมาเป็น ประเด็นหลักด้านการจัดการขยะตามหลัก 3R (Reduce-Reuse-Recycle) ค่าเฉลี่ย 4.46 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นหลักด้านปัญหาและผลกระทบของของปัญหาขยะ ค่าเฉลี่ย 4.42

3. การปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะตามแนวทาง 3R (Reduce-Reuse-Recycle) นั้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติในด้านการลดปริมาณขยะ (Reduce) ร้อยละ 90.77 รองลงมาคือ การปฏิบัติในด้านการนำขยะมาแปรรูปใหม่อีกครั้ง (Recycle) ร้อยละ 87.69 อันดับสุดท้าย คือ การปฏิบัติในด้านการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) ร้อยละ 81.54 โดยในส่วนของ การนำขยะมาแปรรูปใหม่อีกครั้งนั้น ได้มีการพัฒนาเป็นฐานกิจกรรมออกเป็น 6 ฐาน การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ฐานปุ๋ยอินทรีย์แบบกลับกอง 2) ฐานการเรียนรู้รั้วจักสานและงานกะลา 3) ฐานน้ำหมักชีวภาพ 4) ฐานขยะเป็นศูนย์เพิ่มมูลค่า 5) ฐานการคัดแยกขยะแบบครบวงจร และ 6) ฐานไส้เดือนพอเพียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการขยะของคนในชุมชนและการศึกษาดูงานของชุมชนอื่นที่ความสนใจ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักและการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ ชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า หมู่ 4 ตำบลเขาขลุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีอายุ

ตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.38 ส่วนใหญ่แล้วเป็นวัยผู้สูงอายุและเห็นถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้มานาน รวมทั้งมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทของประเทศไทยของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (2561) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของผู้สูงอายุในการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องจากในปัจจุบัน โครงสร้างประชากรของผู้สูงอายุในประเทศ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกโดยการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจึงเป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เต็มไปด้วยประสบการณ์ ความรู้ และมีบทบาทด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะ คือ ผู้นำชุมชนที่ได้ให้ความสำคัญในการจัดการกับปัญหาขยะ ทั้งในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ จนทำให้คนในชุมชนสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติในการคัดแยกขยะในครัวเรือนได้มากกว่า ร้อยละ 90 ถือว่าประสบความสำเร็จในด้านของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนธิ์ จิตต์ประภัสสร (2562) ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการขยะเหลือศูนย์: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้เสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วมโดยผู้นำชุมชนไว้ว่า ผู้นำควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนในเรื่องการบริหารจัดการขยะ และควรสร้างความตระหนักให้กับประชาชน เพื่อสร้างความรับรู้ร่วมกันถึงปัญหาและแนวทางการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ความตระหนักของชุมชนในการจัดการขยะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการจัดการขยะ ภาพรวมเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาในรายประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกนั้น พบว่า มีความตระหนักเกี่ยวกับการเก็บขยะมูลฝอยโดยแยกขยะรีไซเคิล ขยะย่อยสลายได้

และขยะทั่วไปออกจากกัน ว่าเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องทำ (ค่าเฉลี่ย 4.87) โดยพบว่า ครั้วเรือนในแต่ละชุมชนมีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาขยะที่ต้นทาง ที่จำเป็นต้องมีการคัดแยกขยะก่อนแล้วค่อยนำไปสู่การจัดการที่ถูกต้อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการและแนวทางในการจัดการขยะของศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม (2561) ที่ได้อธิบายถึงการจัดการขยะที่ต้นทางไว้ว่า เป็นการคัดแยกตั้งแต่ในครัวเรือน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะช่วยลดปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากองค์ประกอบหลักในขยะมูลฝอยนั้น เป็นขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ซึ่งชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า ไม่ได้มีนโยบายที่เน้นการจัดซื้อรถเก็บขยะ แต่เน้นเรื่องการให้ความรู้ในการจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อให้สามารถคัดแยกขยะและนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ตามองค์ประกอบของขยะ เช่น ขยะอินทรีย์ นำมาใช้ทำปุ๋ยหมัก ส่วนขยะรีไซเคิล นำมาเพิ่มมูลค่าโดยการทำสิ่งประดิษฐ์ใช้ในครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน อันดับที่ 2) ความตระหนักต่อผลกระทบของการเผาขยะในที่โล่งแจ้งต่อมลพิษทางอากาศ มีค่าเฉลี่ย 4.68 (มากที่สุด) ทั้งนี้ ชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้าเคยได้รับผลกระทบและปัญหาขยะที่เกิดขึ้น เพราะในอดีตชุมชนแห่งนี้มีการจัดการขยะโดยวิธีการเผา เนื่องจากยังไม่มีความรู้ในการจัดการขยะอย่างถูกต้อง ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อมลพิษทางอากาศและสุขภาพของคนในชุมชน (สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า, 2564) โดยหลังจากที่ได้ร่วมกันสะท้อนถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้นแล้ว จึงมีการปรับเปลี่ยนและร่วมมือกันในการจัดการขยะอย่างถูกต้อง ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ บุญทากลาง (2556) พบว่า ประเด็นเรื่องผลกระทบของปัญหาขยะในเขตเทศบาล ด้านสิ่งแวดล้อม คือ เรื่องของการเผาขยะทำให้เกิดปัญหาโลกร้อน ที่ประชาชนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาขยะ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาโลกร้อน ล้วนมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน หากไม่มีการจัดการขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม

และอันดับที่ 3) ความตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังจิตสำนึกในการจัดการขยะ ค่าเฉลี่ย 4.66 (มากที่สุด) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้าให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการกับปัญหาขยะ โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน ซึ่งชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้าได้มีการจัดตั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนขึ้นมา ภายใต้ชื่อกลุ่มว่า “คบเด็กสร้างสะอาด” เพื่อช่วยดูแลในเรื่องของการจัดบันทึกปริมาณขยะของแต่ละครัวเรือนในชุมชนร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักให้กับกลุ่มเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต่อไปในอนาคต ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา มูลปิ่นใจ (2565) ที่ได้สะท้อนถึงรูปแบบการบริหารจัดการขยะนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการในการสร้างจิตสำนึก ในเรื่องการทิ้งขยะและคัดแยกขยะภายในครัวเรือนโดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการกับปัญหาขยะในชุมชน

3. การปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะ พบว่า ส่วนใหญ่แต่ละครัวเรือนเริ่มต้นจัดการขยะประมาณปี พ.ศ. 2558-2559 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สอดคล้องกับนโยบายแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “ประเทศไทยไร้ขยะ” ในปี พ.ศ. 2557 ตามแนวทางพระราชบัญญัติ 1 ปี (พ.ศ. 2559-2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ.2559-2564 โดยวางอยู่บนแนวคิดหลักการจัดการขยะ 3R ที่มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เน้นการลด การคัดแยก การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ณิชา บุรณสิงห์, ม.ป.ป.) ซึ่งภาพรวมของชุมชนบ้านหนองไม้เฝ้า มีขยะที่เป็นขยะอินทรีย์ และเศษกิ่งไม้ ใบไม้ จากการทำการเกษตรรวมกันมากกว่าร้อยละ 80 เนื่องจากเป็นชุมชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร จึงมีทั้งเศษวัสดุเหลือใช้จากภาคการเกษตร ดังนั้น ในการจัดการขยะที่เกิดขึ้นในส่วนนี้ จึงแบ่งเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) การนำขยะอินทรีย์ที่มีในชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ในภาคการเกษตรในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และการทำ

ป่วยจากมูลไส้เดือน และ 2) ลดปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในภาคการเกษตร โดยการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร เพื่อลดขยะอันตรายจากภาคการเกษตรจากภาชนะบรรจุสารเคมี เป็นต้น

ในส่วนของการปฏิบัติของเกษตรกรในการจัดการขยะตามแนวทาง 3R สามารถปฏิบัติในเรื่องการลดปริมาณขยะได้มากที่สุด รองลงมาเป็นการนำขยะมาแปรรูปใหม่อีกครั้ง และการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพิริยุตม์ วรรณพฤกษ์ (2555) ที่แบ่งการดำเนินการจัดการขยะออกเป็น 4 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) การลดปริมาณและการใช้ซ้ำ 2) การนำกลับมาใช้ใหม่ 3) การนำไปผลิตพลังงาน และ 4) การกำจัดขั้นตอนสุดท้าย โดยการลดการเกิดขยะที่แหล่งกำเนิดและการใช้ซ้ำจะครอบคลุมถึงการลดปริมาณและองค์ประกอบของขยะ การลดปริมาณที่แหล่งกำเนิดได้นั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยการออกแบบการผลิตและการใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษหรือปริมาณน้อย สามารถใช้ซ้ำได้ นอกจากนั้น ยังเน้นการนำกลับมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์จะรวมถึงการนำเอาขยะอินทรีย์มาทำเป็นปุ๋ย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย มีดังนี้

1. ควรส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากฐานกิจกรรมทั้ง 6 ฐาน โดยต่อยอดการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างจุดเด่นของแต่ละฐานกิจกรรม โดยเฉพาะการนำเอาเศษวัสดุเหลือใช้ในภาคการเกษตรมาเพิ่มมูลค่า เพื่อให้เกษตรกร และบุคคลภายนอกที่สนใจ ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งเพิ่มการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมและโครงการที่จะดำเนินการในการจัดการขยะในระดับชุมชนในการต่อยอดเรื่องของการประเมินการปล่อยก๊าซ

เรือนกระจก จากการจัดการขยะตามแนวทาง 3R เพื่อนำไปสู่การยกระดับของชุมชนในเรื่องคาร์บอนเครดิต เนื่องจากคนในชุมชนมีความพร้อมและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคตที่จะดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับการจัดการขยะ ทั้งเรื่องการจัดพื้นที่ปริมาณขยะ และการแปรรูปขยะให้มีมูลค่า ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เป็นเมืองคาร์บอนต่ำได้จากการจัดการขยะและของเสียในชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะมูลฝอยแบบคาร์บอนต่ำสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/NFjDo>.
- กระทรวงมหาดไทย. (2566). แผนจังหวัดสะอาด 2566. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, <https://shorturl.asia/SMjCE>.
- ณิชา บุรณสิงห์. (ม.ป.ป.). นโยบายพระราชรัฐ: แนวทางการจัดการขยะในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/XRz2l>.
- บ้านหนองไม้เฝ้า ต้นแบบถังขยะเปียกลดโลกร้อนเตรียมขยายผลครอบคลุมทั่วราชบุรี. (2566). เดลินิวส์ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.dailynews.co.th/news/2348322/>.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นิตยา มุลปินใจ. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, (10)1, 118-137.

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์. (2555). *การปรับปรุงนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของ
ประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์).

รัฐบาลไทย. (2566). *รางวัลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”
ระดับประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2565, จาก [https://www.
thaigov.go.th/news/contents/details/59339](https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/59339).

ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม. (2561). *การศึกษาระดับพฤติกรรมด้าน
การจัดการขยะของคนไทย (เล่ม 1)*. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2564,
จาก [https://datacenter.deqp.go.th/media/images/2/96/
Final_Report_Waste_Beh_V1_เมย_2561.pdf](https://datacenter.deqp.go.th/media/images/2/96/Final_Report_Waste_Beh_V1_เมย_2561.pdf).

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม
ที่เอื้อต่อการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ:
สำนักวิจัยและคณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อมสถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

สุภาภรณ์ บุญทากลาง. (2556). *ผลกระทบและการจัดการขยะในทัศนะของ
ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,ปริญญามหาวิทยาลัราชภัฏรำไพพรรณี).

สุเมธี จิตต์ปภัสสร. (2562). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมใน
โครงการขยะเหลือศูนย์: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโนนดินแดง จังหวัด
บุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า. (2564). *บ้านหนองไม้ไผ่ จ.ราชบุรี เปลี่ยน
วิกฤติขยะล้น สู่ต้นแบบชุมชนการจัดการขยะยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 30
มิถุนายน 2564, จาก [https://thaipublica.org/2021/05/circular-
economy-ebmo-scg-14-05-2564/](https://thaipublica.org/2021/05/circular-economy-ebmo-scg-14-05-2564/).

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565).
รายงานตัวชี้วัดปริมาณขยะมูลฝอย (2553-2564). สืบค้นเมื่อ 18
เมษายน 2564, จาก <https://shorturl.asia/4Fuwx>.

การพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาวิชาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The Development of an Attitude Adjustment Program towards Vocational Education for Junior High School Students

สมหมาย บำรุงเอื้อ¹, อรุณ ชูยกระเดื่อง², และไพศาล วรคำ³

Sommai Bamrunguar¹, Arun Suikraduang², and Paisan Worakham³

Received: June 4, 2023

Revised: July 2, 2023

Accepted: July 18, 2023

¹ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม

Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of
Education, Rajabhat Maha Sarakham University,
(E-mail: Sommaibum9@gmail.com)

² สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม

Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of
Education, Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: orakku.@gmail.com)

³ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม

Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of
Education, Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: w.paisarn@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3) เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมี 3 ระยะ คือ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิดการสร้างโปรแกรม 2) การพัฒนาโปรแกรม 3) ทดลองใช้ โดยมีกลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนช่างฝีมือกสิกรรม จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบยกลกลุ่มหรือการสุ่มแบบพื้นที่ (Cluster or Area Random Sampling) เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย 1) ได้แนวทางในการปรับทัศนคติ 3 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้ (2) ด้านความรู้สึก (3) ด้านพฤติกรรม 2) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยเนื้อหาและกิจกรรม จำนวน 8 กิจกรรม กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ด้านให้ความรู้ ขั้นที่ 2 ด้านสร้างความรู้สึกรู้ขั้นที่ 3 ด้านปรับพฤติกรรม คุณภาพของโปรแกรมฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่า หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกด้าน คือ (1) ด้านความรู้ (2) ด้านความรู้สึก (3) ด้านพฤติกรรม ผลการประเมินความพึงพอใจของโปรแกรมฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, = 0.49$)

คำสำคัญ: โปรแกรมการปรับทัศนคติ, การศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze and synthesize guidelines for adjusting attitudes toward vocational education for lower secondary school students, 2) to develop a program for adjusting attitudes towards vocational education for lower secondary school students, and 3) to trial of an Attitude Adjustment Program for Vocational Education for Lower Secondary School Students. This research and development contains 3 phases: 1) Analyze and synthesize the concept of creating a program. 2) Program development, and 3) Trial with an experimental group of 20 junior high school students at Chang Phueak Wittayakhom School who were obtained by Cluster or Area Random Sampling. The research tools were questionnaires, interview forms, and assessment forms. Statistics used were mean, standard deviation and T-test.

Research results; 1. There are 3 ways to adjust attitudes: 1) Knowledge, 2) Feelings, and 3) Behavior; 2. The developed program consisted of 8 contents and activities. The process of learning activities consisted of 3 steps: 1) Giving Knowledge, 2) Sensation, 3) Behavioral Adjustment Quality of the program; 3. The results of the program trial showed that after the trial was higher than before. significantly at the .05 level in all aspects: 1) Knowledge, 2) feelings, 3) Behavior. The result of the satisfaction assessment of the program in overall, it was at the highest level ($\bar{x} = 4.67$, $S.D.=0.49$).

Keywords: attitude adjustment program, vocational education

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น การปรับระเบียบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การกำหนดกติกาการค้าและการลงทุน และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับทวีปและพหุภาคีที่มีอิทธิพลต่อกระแสการพัฒนา เพื่อรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในทศวรรษใหม่ที่มีความต้องการบุคลากรที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะมากขึ้น (พันธ์ศักดิ์ ศิริรัชตพงษ์, 2550) การพัฒนาบุคลากรของชาติให้ได้รับความรู้มีความสามารถ และมีคุณภาพอย่างทั่วถึง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความอยู่รอดของประเทศ ในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติ ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ รูปแบบการเรียนรู้การใช้ชีวิตและวัฒนธรรมใหม่มาสู่สังคมไทย การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้คนมีหลักคิด รู้จักใคร่ครวญเลือกสรรพัฒนาปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์และสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตตลอดเวลา (กรมวิชาการ, 2545) การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันของไทยยังไม่เพียงพอที่จะพัฒนาให้คนไทยยุคใหม่ เป็นคนที่พร้อมด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ (เขารัตน์ ทุนรุ่งช้าง, 2558)

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในทุกสาขาวิชาอย่างมีคุณภาพ (กรมอาชีวศึกษา, 2547) สามารถนำความรู้ทางวิชาการไปประยุกต์ใช้และพัฒนาได้กำลังแรงงานที่สถานศึกษาผลิตจะต้องเป็นแรงงานที่ “ทำได้อย่างดี คิดได้อย่างดี และมีคุณธรรมที่ดี” โดยมีคุณลักษณะความเป็นอาชีวศึกษายุคใหม่คือ “รู้จริง ทำได้ เข้าใจชีวิต” (พยุงค์ดี จันทรสรินทร์, 2544) จอมพงศ์ มงคลวนิช นายกสมาคมเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ระบุว่าประเทศต้องการคนระดับกลางจำนวนมากเพื่อป้อนงานเข้าสู่อุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยต้องการคนที่จบสายอาชีวศึกษา 50 % จบปริญญาตรี 10 % และอีก 40 % เป็นแรงงานมัธยมจากสถิติการศึกษาต่อหลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงาน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการพบว่า มีเด็กเพียงร้อยละ 30 ที่เลือกเรียนต่อสายอาชีพ ซึ่งมีแนวโน้มลดลงและข้อมูลการวิจัยตลาดแรงงานกรมการจัดหางานระบุว่าอุตสาหกรรมไทยต้องการแรงงานสายช่างปีละ 1.8 แสนคน แต่กลับพบว่าผู้เรียนสายอาชีพรต่ำกว่าแรงงานและเข้าสู่สายนี้เพียงร้อยละ 40 จากเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยมอบหมายให้กรมอาชีวศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการเรียนการสอนแบบคู่ขนานเพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาด้านวิชาชีพสำหรับประชาชนวัยเรียนและวัยทำงานตามความถนัดและความสนใจในการเข้าสู่ออาชีวศึกษาได้ง่ายมากขึ้นด้วยการขยายวิธีการและกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสให้สามารถเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างชัดเจนทั่วถึงและรวดเร็วขึ้น

การจัดการเรียนการสอนสายสามัญกับสายอาชีพซึ่งจะเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการเรียนสายอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะได้ประกาศนียบัตร 2 ใบ ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ (ณรงค์ พิพัฒน์คัย, 2558) การจัดการเรียนแบบคู่ขนานถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สังคมไทยต้องการ ซึ่งรัฐบาลเน้นย้ำให้เร่งดำเนินการให้เร็วที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยกำหนดนโยบายรัฐบาลตั้งเป้า ณรงค์ให้เข้าเรียนสายอาชีพ 40 : 60 (สามัญ : อาชีพ) อย่างเป็นระบบเพราะถือว่าโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เด็กรุ่นนี้นักเรียนมีทัศนคติในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษามีจำนวนน้อยเพราะนักเรียนมีความรู้ความเชื่อและความคิดทางด้านสายอาชีวศึกษาที่ไม่ถูกต้องมีความรู้สึกที่ไม่ชอบในการเรียนสายอาชีวศึกษาจึงส่งผลต่อด้านพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะศึกษาต่อทางด้านอาชีวศึกษา (วิภาวรรณ อริยานนท์ และคณะ, 2550) ครูมีบทบาทสำคัญในการปรับทัศนคติต่อการเรียนการสอนเพื่อการเก็บข้อมูลความจริงเพื่อให้เด็กเรียนเข้าใจโดยกระทำต่อเนื่องตลอดหลักสูตร

เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดและหลุดจากกรอบของตนในที่สุด ดังนั้นครูจึงเป็นผู้มีบทบาทในการปรับทัศนคติของผู้เรียน เพราะว่าอุปสรรคการเรียนรู้เกิดจากทัศนคติและมุมมองของผู้เรียนสองลักษณะคือการมีกรอบรับรู้เรื่องราวความจริง การตระหนักในการเรียนรู้ในคุณค่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สุริยะ วงศ์คงคาเทพ, 2550) ทัศนคติของนักเรียนที่มีเพศและระดับชั้นต่างกันจะมีปัจจัยที่ส่งผลให้มีทัศนคติต่อการศึกษาแตกต่างกัน (Montalva, 2007) หากมีความพึงพอใจหรือมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วจะทำให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น

การปรับทัศนคติ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีทัศนคติที่ดีต่อสายอาชีวศึกษา และสนใจเลือกเรียนต่อสายอาชีวศึกษามากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการปรับทัศนคติ ต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. ด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) เอกสาร ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินวารสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีหลักการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 27 ผู้อำนวยการสายอาชีวศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ครูผู้สอน และนักจิตวิทยา

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสาร สอบถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 - 2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์จำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (content synthesis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยการเขียนบรรยาย

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษา 2 ท่าน และด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา 3 ท่าน รวม 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

(Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 3 องค์ประกอบ 30 ข้อ ความเหมาะสม มีค่ามัธยฐาน (Mdn) ระหว่าง 4.00-4.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 และความเป็นไปได้ มีค่ามัธยฐาน (Mdn) ระหว่าง 3.85-4.47 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ระหว่าง 0.5-1.33

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อประสานกับผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) (ปิยะธิดา ปัญญา, 2560) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แปลความหมายตามเกณฑ์ค่ามัธยฐาน มากกว่า 3.5 ($Mdn > 3.5$) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR > 1.5$) ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนช่างฝีมือวิทยาคม อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบยกกลุ่มหรือการสุ่มแบบพื้นที่ (Cluster or Area Random Sampling) (ไพศาล วรคำ, 2564)

2. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวัดการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.56-1 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.21-0.77 และค่าความเชื่อมั่น ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาร์ค (α) เท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือส่งธุรการเพื่อเสนอผู้อำนวยการโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) ประชุมชี้แจงผู้ช่วยผู้วิจัย ถึงขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามคู่มือการใช้โปรแกรมฯ 4) ประเมินด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ก่อนทดลองใช้โปรแกรมฯ 5) ทดลองใช้โปรแกรมฯ และรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมฯด้วยตนเองจำนวน 8 กิจกรรม มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมคือให้ความรู้ สร้างความรู้สึก ปรับพฤติกรรม โดยจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวม 5 สัปดาห์และศึกษานอกสถานที่ สถานประกอบการจริง 3 แห่ง 6) ประเมินด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม หลังทดลองใช้โปรแกรมฯ ชุดเดียวกันกับประเมินก่อนทดลองใช้โปรแกรมฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) วิเคราะห์การใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังทดลองตรวจให้คะแนน ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (อรัญ ชูกระเดื่อง, 2559) แล้วเปรียบเทียบผลการปรับทัศนคติ ก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ โดยใช้สถิติทดสอบที่กรณีกลุ่มไม่อิสระ (Dependent samples t-test) (ปิยะธิดา ปัญญา, 2560) 2) การวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโปรแกรมฯ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายตามเกณฑ์ (อรัญ ชูกระเดื่อง, 2559)

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการสร้างโปรแกรมปรับทัศนคติ

ต่อการศึกษายาชีวศึกษามีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ

1.1 องค์ประกอบด้านความรู้ (The Cognitive Component)
คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปทั้งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือคิดว่าสิ่งใดดีก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นแต่หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

1.2 องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component)
คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้นเป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

1.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component)
คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาชีวศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

2.1 โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาชีวศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 7 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา
สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ลำดับที่	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
1	หลักการและเหตุผล	-
2	จุดประสงค์ของโปรแกรม	-
3	แนวคิดสำคัญ	-
4	โครงสร้างของโปรแกรม	-
5	เนื้อหาและกิจกรรม	เนื้อหา และกิจกรรม 8 กิจกรรม
6	กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	มี 3 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 ให้ความรู้ ชั้นที่ 2 สร้างความรู้สึก ชั้นที่ 3 ปรับพฤติกรรม
7	การวัดและการประเมินผล	

จากตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษา
สายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบโปรแกรมฯ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	เกณฑ์ ฉันทามติ ผ่าน IQR ≤ 1.50	Mdn	IQR	เกณฑ์ ฉันทามติ ผ่าน IQR ≤ 1.50
1. หลักการและเหตุผล	4.00	1.00	ผ่าน	4.00	1.00	ผ่าน
2. จุดประสงค์ของโปรแกรม	4.75	1.00	ผ่าน	4.08	0.50	ผ่าน
3. แนวคิดสำคัญ	4.33	0.67	ผ่าน	4.48	1.00	ผ่าน
4. โครงสร้างของโปรแกรม	4.00	0.67	ผ่าน	3.85	1.33	ผ่าน
5. เนื้อหาและกิจกรรม	4.33	0.67	ผ่าน	4.26	0.67	ผ่าน
6. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.44	0.70	ผ่าน	4.40	0.69	ผ่าน
7. การวัดและการประเมินผล	4.44	1.00	ผ่าน	4.47	1.00	ผ่าน
รวมทั้งหมด	4.40	0.69	ผ่าน	4.36	0.57	ผ่าน

จากตารางที่ 2 ความเหมาะสมขององค์ประกอบโปรแกรมแต่ละด้าน มีค่ามัธยฐาน (Mdn) ระหว่าง 4.00-4.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 โดยรวมมีค่ามัธยฐาน (Mdn) 4.40 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) 0.69 ผ่านเกณฑ์ $IQR \leq 1.50$ แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของโปรแกรมฯ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ ขององค์ประกอบโปรแกรมแต่ละด้าน มีค่ามัธยฐาน (Mdn) ระหว่าง 3.85-4.47 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) มีค่าระหว่าง 0.5-1.33 โดยรวมมีค่ามัธยฐาน (Mdn) 4.36 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) 0.57 ผ่านเกณฑ์ $IQR \leq 1.50$ แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของ โปรแกรมฯ มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนทดลองและหลังทดลอง ใช้ข้อสรุปประกอบ 3 ด้าน

องค์ประกอบ	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
ด้าน ความรู้	ก่อนทดลอง	3.80	1.28	19	16.48	.00
	หลังทดลอง	9.20	0.77			
ด้าน ความรู้สึก	ก่อนทดลอง	29.40	3.62	19	9.75	.00
	หลังทดลอง	43.55	4.24			
ด้าน พฤติกรรม	ก่อนทดลอง	30.00	4.26	19	12.53	.00
	หลังทดลอง	44.35	1.84			

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการปรับทัศนคติต่อการศึกษา
สายอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ข้อสรุปประกอบ 3 ด้าน
ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์
ได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
พบว่า แนวทางการสร้างโปรแกรมปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีวศึกษา
มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

2.1 โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษาสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดประสงค์ของโปรแกรม 3) แนวคิดสำคัญ 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) เนื้อหาและกิจกรรม 6) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) การวัดและ การประเมินผล

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม การปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญองค์ประกอบของโปรแกรมฯ มีความ เหมาะสม อยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบของโปรแกรมฯ มีความเป็นไปได้อ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม การปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แนวทางการสร้างโปรแกรมปรับ ทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษามีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้ข้อมูลเพื่อให้เกิด ความรู้ใหม่หรือทำให้ความรู้สึกแตกต่างไปจากเดิม หรือทำให้พฤติกรรม

ไม่เหมือนเดิม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow (1970) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ Maslow เชื่อว่ามนุษย์จำนวนมากค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตเขาได้รับความต้องการ ความปรารถนาและได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาอาชีวศึกษา มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดประสงค์ของโปรแกรม 3) แนวคิดสำคัญ 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) เนื้อหาและกิจกรรม 6) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) การวัดและการประเมินผล เมื่อนำโปรแกรมฯให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีความเห็นสอดคล้องกันเป็นฉันทามติ พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุง เพิ่มเติมรายละเอียด ทำให้โปรแกรมฯมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปทดลองมากยิ่งขึ้นอาจเป็นเพราะการดำเนินการพัฒนาโปรแกรม สอดคล้องกับหลักการพัฒนาโปรแกรมของ Boone (2002) และงานวิจัยของอุทัย วรสาร (2561) ที่ทำการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมที่มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมพัฒนา 5) โครงสร้างของโปรแกรม 6) สื่อประกอบกิจกรรม และ 7) การประเมินผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้โปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การปรับทัศนคติต่อการศึกษายาอาชีวศึกษา ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับทัศนคติต่อการศึกษายาอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งนี้ เป็นเพราะการเรียนรู้ใหม่ส่งผลต่อทัศนคติและมุมมองใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยะ วงศ์คงคาเทพ (2550) ศึกษาผลลัพธ์ของ

การปรับทัศนคติและมุมมองของผู้เรียนในโครงการปฏิบัติการศึกษาเพื่อสุขภาวะชุมชนของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขพบว่า อุปสรรคของการเรียนรู้ที่เกิดจากทัศนคติและมุมมองของนักศึกษามี 2 ลักษณะ คือ การมีกรอบในการรับรู้เรื่องราวความจริงและการตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 วิธีการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพราะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาการรู้จักตัวตนของตนเอง

1.2 วิธีการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา ได้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมีความถูกต้องและเหมาะสมกันดีทำให้ทราบความเป็นไปได้เกี่ยวกับการศึกษาต่อของผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและหลักสูตรสถานศึกษา เห็นด้วยและยอมรับกระบวนการประเมินไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาได้ดีขึ้น

1.3 วิธีการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษา ทำได้เหมาะสม ตามกฎระเบียบจรรยาบรรณ มีการคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้เกี่ยวข้องและผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการเรียนรู้ โดยที่ผู้ประเมินได้มีการอธิบายเกี่ยวกับแนวทางการปรับทัศนคติต่อการศึกษาสายอาชีพศึกษาการใช้เทคนิคที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อมูลที่พบคือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ผู้ปกครองและตัวผู้เรียนต้องการจบปริญญาตรี แสดงให้เห็นถึงว่าผู้ปกครองและผู้เรียนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการเรียนปริญญาตรีอยู่มาก ทำให้ผู้วิจัย จะได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเพิ่มเติมที่จะทำให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ

การเรียนรู้ปริญญาตรีมากยิ่งขึ้น วิทยาลัยควรมีการปรับวิธีการแนะแนวโดยให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณลักษณะและความสามารถที่แท้จริงของตนเอง เพื่อที่นักเรียนจะได้ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อได้ตรงตามความสามารถของตนเอง เพราะจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านตัวผู้เรียนมีอิทธิพลอยู่ในระดับมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ ดังนั้น ครูแนะแนวจึงต้องมีการแนะแนวทางให้นักเรียนประเมินตนเองได้ถูกต้อง

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๕*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมอาชีวศึกษา. (2547). *ทำเนียบสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เชาวรัตน์ พุน้อยช่าง. (2558). *ผลกระทบของค่าแรงต่อการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้).
- ณรงค์ พิพัฒนาศัย. (2558). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ปิยะธิดา ปัญญา. (2560). *สถิติสำหรับวิจัย*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- พันธ์ศักดิ์ ศิริรัชตพงษ์. (2550). *ผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2566, จาก <http://www.digitalthai.net/tech>.
- พญศักดิ์ จันทรสรินทร์. (2544). *การปฏิรูปการอาชีวศึกษา. เอกสารประกอบคำบรรยายในการประชุมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา 6 พฤศจิกายน ๒๕๔๔*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

- ไพศาล วรคำ. (2561). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(20), 385-398.
- _____. (2564). *การวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- วิภาวรรณ อริยานนท์และคณะ. (2550). *การศึกษากระบวนการปรับทัศนคติของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนบูรณาการ วิชาสังคมไทยและมนุษย์กับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม*. ราชบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช.
- สุริยะ วงศ์คงคาเทพ. (2550). *การพัฒนาอาจารย์เพื่อการสอนแบบบูรณาการ*. นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
- อรัญ ชูยกระเดื่อง. (2559). *สถิติสำหรับการวิจัย*. มหาสารคาม: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. อุทัย วรสาร ปิยธิดา ปัญญา และ
- Boone. E.J. (2002). *Developing programs in education*. Illinois: Waveland Press.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Montalvo, R. (2007). *Urban Secondary School Students Attitudes Toward Physical Education*. New York: Teachers College, Columbia University.

สมรรถนะที่สำคัญต่อการจ้างงานอย่างต่อเนื่องของอาชีพ มัคคุเทศก์ในภาคใต้ หลังสถานการณ์โควิด-19

Core Competencies to Continuous Employment of Tour Guide in The Southern Region After The COVID-19 Pandemic

เกสสิณี ตริพงษ์พันธุ์¹ ดวงกาญจน์ วัฒนบุญ² และกนกวรรณ ศรีขวัญ³

Kessini Tripongpan¹, Tuangkarn Watthanaboon²,

and Kanokwan Srikwan³

Received: July 13, 2023

Revised: August 24, 2023

Accepted: August 28, 2023

¹ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการ

วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Hospitality Industry Management, International School of Tourism,
Suratthani Rajabhat University (E-mail: kessini.tri@sru.ac.th)

² สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการ

วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Hospitality Industry Management, International School of Tourism,
Suratthani Rajabhat University (E-mail: tuangkarn.wat@sru.ac.th)

³ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการ

วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Hospitality Industry Management, International School of Tourism,
Suratthani Rajabhat University (E-mail: kanokwan.sri@sru.ac.th)

บทคัดย่อ

การให้บริการของมัคคุเทศก์มีความสำคัญมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาคใต้ของประเทศไทยสำหรับการให้บริการที่มีคุณภาพและสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดี การจ้างงานหลังจากการเปิดประเทศหลังโควิด-19 เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก โดยต้องพิจารณาความรู้ความสามารถของมัคคุเทศก์ให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งทักษะที่สำคัญของมัคคุเทศก์หลังจากสถานการณ์โควิด-19 จากการสัมภาษณ์มัคคุเทศก์ในพื้นที่การทำงานของ 3 จังหวัด คือ 1) จังหวัดกระบี่ 2) จังหวัดภูเก็ต และ 3) จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 25 คน โดยศึกษาและสังเคราะห์จากการวิจัยเชิงคุณภาพประเด็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในการนำเที่ยวและการให้บริการรวมถึงลักษณะทางกายภาพของมัคคุเทศก์ในการให้บริการที่ยอดเยี่ยม พบว่า การให้บริการที่ดีที่สุดในการนำเที่ยวเป็นการนำเที่ยวที่มีการวางแผนล่วงหน้า การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การให้บริการที่เป็นกันเอง มีความอ่อนโยน และให้เกียรติกัน เป็นสิ่งที่มัคคุเทศก์ให้ความสำคัญจึงทำให้เกิดการจ้างงานต่อเนื่อง ดังนั้น การเตรียมตัวให้มัคคุเทศก์มีความพร้อมในการให้บริการในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะการให้ประสบการณ์ก่อนการทำงานจริง จากรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหรือบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวและบริการที่มีเป้าหมายที่ต้องการทำงานมัคคุเทศก์ การเพิ่มทักษะมัคคุเทศก์ระหว่างทำงาน และมีการสะท้อนคิดจากการให้บริการหลังจากการทำงาน สามารถทำให้มัคคุเทศก์มีการพัฒนาต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ให้บริการของมัคคุเทศก์, สมรรถนะที่สำคัญของมัคคุเทศก์, หลังสถานการณ์โควิด-19

Abstract

Tour guide services are very important to the tourism industry in Southern Thailand for providing quality service and creating a good travel experience. The employment after reopening the country after COVID-19 is very important for who consider the knowledge and competence of guides to suit the assigned tasks. Skills of tour guides after the COVID-19 situation from interviews with guides in working areas of 3 provinces, 1) Krabi, 2) Phuket, and 3) Surat Thani, 25 people were studied and synthesized from qualitative research on the importance of tour guides and giving service includes the physical nature of tour guides in providing excellent service. It was found that providing the best tour guide service is a guided tour that has been planned in advance, with good communication and relationship building friendly service, gentleness, and respect for each other. Therefore, it is very important to prepare the tour guides to be ready to serve in the modern era, especially by providing the actual pre-work experience from the training format. The professional experience of students of tourism and service personnel who aim to work as tour guides is important. Increasing guide skills during work as well as there are reflections from service. After work can make guides develop continuously.

Keywords: Tour Guide Service, Core Competencies of Tour Guide, After The COVID-19 Pandemic

บทนำ

มัคคุเทศก์เป็นกลุ่มอาชีพที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของประเทศไทยมาต่อเนื่อง ตลอดช่วง พ.ศ. 2553-2562 (Tourism Satellite Account: TSA, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นการท่องเที่ยวทางทะเลและทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงระดับโลก อย่างไรก็ตามสถานการณ์โควิด-19 ได้กระทบต่อกลุ่มอาชีพนี้ อย่างมาก เนื่องจากการเดินทางเป็นจุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยว ทำให้จำนวน นักท่องเที่ยวต่างชาติดลดลง ร้อยละ 72 (UNWTO, 2020) เป็นการสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศถึง 935 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศไทยและธุรกิจนำเที่ยว มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในไตรมาส 1/2563 จำนวน 6.69 ล้านคน ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 ที่จำนวน 10.79 ล้านคน ลดลงร้อยละ 38.01 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) การใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวโดยรวมทั้งหมดมีมูลค่าตลอดช่วงไตรมาสแรกเหลือเพียง 524,570.19 ล้านบาท ลดลงจากระยะเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 37.56 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) การมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเดินทางระหว่างประเทศ การระงับเที่ยวบินและการลี้ภัยควานที่จำกัดการเคลื่อนไหวของคนจำนวนมาก ทำให้มัคคุเทศก์ทั่วประเทศไทยและทั่วโลกต้องเผชิญกับความท้าทายในการหางานและรักษางานในช่วงสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนนี้

สถานการณ์โควิด-19 เป็นโอกาสสำหรับมัคคุเทศก์ในการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานใหม่ ๆ และเตรียมความพร้อมอยู่เสมอเมื่อนักท่องเที่ยวกลับมาใช้บริการ เช่น การสร้างเนื้อหาโฆษณาสำหรับสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างตัวตน การให้ความรู้เทคนิคการนำเที่ยว วิธีการตอบคำถามและการติดต่อกับลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น การพัฒนาทักษะการเขียนและการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่

สถานการณ์ปกติในการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การพัฒนาความรู้ใหม่และทักษะต่าง ๆ จากช่วงสถานการณ์โควิด-19 สามารถเกิดการบูรณาการสมรรถนะของมัคคุเทศก์ได้อีกด้วย ซึ่งประกอบด้วย 5 ข้อ คือ 1) องค์ประกอบด้านทัศนคติ เช่น การเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยว การมีทัศนคติที่ดี ซึ่งช่วยให้เกิดการส่งมอบการบริการที่ดีเยี่ยม 2) องค์ประกอบด้านความรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการบริการความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้ด้านการสื่อสาร เป็นต้น 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะที่พึงมีต่อนักท่องเที่ยว เช่น การดูแลนักท่องเที่ยว ความรับผิดชอบ 4) องค์ประกอบด้านทักษะ เช่น การรับมือแก้ไขปัญหา การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) องค์ประกอบความเข้าใจพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ความรู้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ที่ดีกับพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นต้น (Phamornsirirakul & Sucher, 2019)

การเปิดประเทศหลังจากสถานการณ์โควิด-19 เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและส่งเสริมการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย การจ้างงานในอุตสาหกรรมนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะมีผลต่อการให้บริการและมีผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศด้วย การเปิดประเทศทำให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้เดินทางมากขึ้น โดยเฉพาะภาคใต้ของประเทศไทยมีทรัพยากรที่สมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกนั้น จึงเป็นสถานที่ที่ทำให้เกิดการแข่งขันสูงในการให้บริการของกลุ่มมัคคุเทศก์ ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการให้กลยุทธ์ความสำคัญในการนำเที่ยวและการให้บริการจากมัคคุเทศก์ในพื้นที่ภาคใต้ที่ได้รับการจ้างงานทันทีจากบริษัทนำเที่ยว

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการให้ความสำคัญต่อการให้บริการของมัคคุเทศก์ภาคใต้ที่ได้รับการจ้างงานทันทีหลังจากการเปิดประเทศ

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มมัคคุเทศก์ภาคใต้ ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนโดยการทำงานเป็นประจำ มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 3 ปี อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว 3 จังหวัด ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวหลังจากเปิดประเทศ จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในภาคใต้ของประเทศไทยในปี 2566 มีทั้งหมด 21,165,132 คน ได้แก่ 1) กระบี่ จำนวน 1,879,976 คน 2) ภูเก็ต จำนวน 5,510,089 คน และ 3) สุราษฎร์ธานี จำนวน 3,551,421 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2566)

จากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพมีขนาดเล็ก เน้นการสำรวจเชิงลึกและทำความเข้าใจปรากฏการณ์เฉพาะ ขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพถูกกำหนดโดยหลักการความอิ่มตัว หมายความว่า การรวบรวมข้อมูลจะดำเนินต่อไปจนกว่าจะไม่มีข้อมูลหรือประเด็นใหม่เกิดขึ้น ขนาดตัวอย่างเฉพาะสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพอาจแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบการวิจัย วิธีการ และคำถามการวิจัย อย่างไรก็ตาม ช่วงที่มีการอ้างอิงถึงโดยทั่วไปคือผู้เข้าร่วม 20-30 คน สำหรับการสัมภาษณ์รายบุคคลหรือการสนทนากลุ่ม (Guest, Bunce, & Johnson, 2006) ซึ่งในงานวิจัยนี้ เป็นมัคคุเทศก์ จำนวน 25 คน เป็นข้อมูลสำคัญที่ถูกคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้กลยุทธ์ในการเลือกตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบเอกพันธ์ (Homogeneous) กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบการณ์ที่คล้ายกัน ซึ่งเป็นกลุ่มมัคคุเทศก์ที่ได้ทำงานหลังจากการเปิดประเทศ ดังนั้น จะนำไปสู่การใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบการสังเกต

เครื่องมือใช้การวิจัย

วิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต

เป็นแนวทางเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดในข้อคำถาม ดังนี้ 1) มัคคุเทศก์ให้ความสำคัญในการนำเที่ยวและการให้บริการอย่างไรบ้าง และ 2) มัคคุเทศก์มีกลยุทธ์นำเที่ยวและการให้บริการอย่างไรจึงได้รับทำงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เครื่องมือในการสังเกตเป็นหนึ่งในวิธีที่จะใช้ จะใช้วิธีการ 5 เทคนิค คือ 1) การสังเกตอย่างเป็นระบบ 2) การบันทึกคำอธิบาย 3) การวิเคราะห์ 4) การตีความพฤติกรรมของผู้คนในสถานที่ที่กำหนด และ 5) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 (Saunders, Lewis & Thornhill, 2019) ซึ่งจะทำการวิเคราะห์และสรุปในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของมัคคุเทศก์ในการให้บริการ เช่น น้ำเสียงในการให้ข้อมูล แก่ลูกค้า วิธีการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษากาย เป็นต้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

หลังจากได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลในงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์นั้นเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ในการวิเคราะห์ ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. การตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) นายธนดล หนูน้อย ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและเป็นมัคคุเทศก์ 2) นายณัฐนวรรธ ศักดา นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3) ดร.มัลลิตา ชูติระกะ มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) จากการหาค่า Cronbach's alpha พบว่า ทุกประเด็นมีค่าระหว่าง 0.60-0.74 (Nunnally & Bernstein, 1994; Pallant, 2001) และวัดค่าความคงที่ภายในของแบบวัดทั้งฉบับ เท่ากับ 0.70 ซึ่งหมายถึง มีค่าความน่าเชื่อถือสูงและดัชนีที่ยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein, 1994; Pallant, 2001)

2. การตรวจสอบผู้สัมภาษณ์ ต้องพิจารณาว่าผู้สัมภาษณ์มีความเหมาะสมกับงานวิจัยและผู้สัมภาษณ์มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้

ยังต้องพิจารณาว่า ผู้สัมภาษณ์มีทักษะในการสื่อสารและเป็นผู้ที่เปิดเผยมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

3. การบันทึกการสัมภาษณ์ ต้องพิจารณาว่าการบันทึกการสัมภาษณ์นั้นถูกทำได้อย่างถูกต้องและการบันทึกนั้นสามารถช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยประยุกต์ใช้ในรูปแบบการวิจัยแบบเล่าเรื่อง (Narrative Analysis) ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดการรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้น (Flick, 2018) ซึ่งการเล่าเรื่องที่มีลักษณะสำคัญประกอบด้วยเรื่องเล่านั้นเป็นไปตามลำดับเวลา สามารถสื่อความได้ และมีความเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างแท้จริง (Elliot, 2005) เพื่อหาแนวโน้มหรือลักษณะเฉพาะของการให้ความสำคัญในการนำเกี่ยวกับการให้บริการของมัคคุเทศก์ภาคใต้ที่ได้รับจ้างงานทันทีหลังเปิดประเทศ ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลตาม 6 ขั้นตอน (Braun & Clarke, 2006) ดังต่อไปนี้ 1) การถอดความจากข้อมูลการสัมภาษณ์และตรวจสอบ 2) จำแนกและจัดหมวดหมู่เนื้อหา 3) จัดวางประเด็นหลักโดยการเชื่อมโยงหมวดหมู่ของเนื้อหาตามแก่นสาระและกรอบการวิจัย 4) ทบทวนและตรวจสอบแก่นสาระที่ได้เพื่อให้เกิดความชัดเจน มีความหมายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย 5) วิเคราะห์ จำแนก และระบุแก่นสาระหลักเพื่อหาประเด็นย่อยต่าง ๆ ในแต่ละแก่นสาระ และ 6) นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยลดทอนข้อมูลที่ไม่จำเป็นออก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กระชับ สอดคล้อง และเป็นเหตุเป็นผลในรูปแบบของการวิจัย

ผลการศึกษา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากมัคคุเทศก์ในประเด็นแรก คือ การให้ความ

สำคัญในการนำเที่ยวและการให้บริการของมัคคุเทศก์ภาคใต้ พบว่า การให้ความสำคัญในการนำเที่ยวและการให้บริการ การให้บริการที่ดีที่สุดในการนำเที่ยว ผู้นำทัวร์ควรเป็นคนง่าย ๆ สบาย ๆ มีแบบอย่างที่ดีในการเพิ่มความต้องการในการมุ่งมั่น กระตือรือร้น การทำงานความทะเยอทะยานในการทำงานให้ดีที่สุดส่งผลต่อการประสบความสำเร็จ เรียนรู้ด้วยตนเอง จนเกิดความเชี่ยวชาญในการนำเที่ยว นอกจากนี้ ยังควรมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และมีความเป็นผู้นำสูง ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย การให้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง เป็นกันเอง ใส่ใจลูกค้า อีกทั้งยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและวัฒนธรรมหลากหลายของแต่ละประเทศ ในทำนองเดียวกันยังต้องมีการสื่อสารที่ดี ระลึกเสมอว่าลูกค้าทัวร์คือ คนในครอบครัว ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้ผู้นำทัวร์สร้างประสบการณ์การนำเที่ยวที่ดีและปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวได้

“มีไอดอลเป็นคุณพ่อให้ความสำคัญกับลูกค้าทุกคน ตลอด 10 ปี ที่ผ่านมาเรียนรู้จากประสบการณ์ ใช้หัวใจในการทำงานและลูกค้าเสมือนคนในครอบครัว”
ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11

“ไกด์จะต้องนำหน้าลูกค้า สร้างความมั่นใจ ดูแลเอาใจใส่ สื่อสารให้ลูกค้าเราให้ชัดเจนว่าเรากำลังจะพาไปเจออะไร ที่ไหนบ้าง และสำคัญที่สุดคือความปลอดภัยทุกเวลา ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21

“เจอลูกค้าก่อนเวลาทุกวัน พาไปทุกที่ตามโปรแกรม ส่งลูกค้าถึงที่พัก ให้ข้อมูลจนกว่าลูกค้าจะหมดคำถาม หลาย ๆ สัญชาติมีความแตกต่างกัน เราเอาความใส่ใจจากวัฒนธรรมไทยของเราไปเชื่อมต่อกันจนทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจกลับมาใช้บริการกับพวกเรา”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากมัคคุเทศก์ในประเด็นที่สอง คือ กลยุทธ์นำเที่ยว และการให้บริการที่ทำให้มัคคุเทศก์ได้ทำงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน พบว่า การนำเที่ยวที่มีความสมบูรณ์และการสื่อสารที่ดี ซึ่งผู้นำเที่ยวควรมีการวางแผนล่วงหน้า มีการแนะนำตัวเองที่ทำให้ลูกค้าจดจำได้ง่าย และมีความรอบคอบในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การวางแผนการนำเที่ยวต่อเนื่องพร้อมกับการดูแลความปลอดภัยระหว่างเส้นทาง และการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยสถานที่ที่มีความสวยงามจากกลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อม มีความรู้ในแต่ละสถานที่ และมีการบริการลูกค้าที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ ยังควรมีการสื่อสารที่ดีและให้เข้าใจชัดเจนก่อนจะให้ลูกค้าทำแต่ละกิจกรรม ดังนั้น กลยุทธ์นำเที่ยวทั้งหมดนี้มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การนำเที่ยวที่เต็มเปี่ยมและมีคุณภาพสูงให้แก่นักท่องเที่ยว

“เมื่อเราสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทักทายลูกค้า ต้อนรับ แนะนำตัวเอง ทำให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจในตัวเรา เชื่อเรา และเดินทางไปพร้อม ๆ กับเราตลอดทริป”
 ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“การวางแผน การเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ลูกค้าต้องรู้และพูดให้เขาเข้าใจที่เราขอความร่วมมือในทุกอย่าง เป็นการใส่ใจ และต้องการให้ลูกค้าทุกคนปลอดภัยตลอดการเที่ยว”
 ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18

“เรารู้จักลูกค้าก่อนเพื่อให้วางแผน ทำการบ้าน ว่าลูกค้าชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ตรงนี้แหละทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวกับพวกเราอีก ดูแลทุกวัน ดูแลนอกเหนือจากโปรแกรมเที่ยว”
 ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19

ข้อมูลจากการสังเกตประเด็นที่สาม คือ ลักษณะทางกายภาพของ มัคคุเทศก์ในการให้บริการ เช่น น้ำเสียง การให้ข้อมูลแก่ลูกค้า วิธีการสื่อสารทั้ง ภาษาพูดและภาษากาย ผลการศึกษา พบว่า การสื่อสารและการให้บริการที่เป็น กันเอง อ่อนโยน และให้เกียรติ เป็นการทำให้ลูกค้ามีความมั่นใจและเชื่อใจใน การให้บริการของมัคคุเทศก์ ส่วนด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ดีจากการใช้ จังหวะการพูดและน้ำเสียงที่เหมาะสม การให้คำแนะนำและการตอบคำถามที่ดี การใช้ภาษาชัดเจนและมีพลัง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตัวอย่างรวดเร็ว การให้ ความใส่ใจและความรอบคอบในการบริการ การใช้ท่าทางประกอบการสื่อสาร ที่เหมาะสม การให้ความเคลื่อนไหวคล่องตัว การสังเกต ใส่ใจผู้ฟัง และการ ใส่ใจสิ่งรอบตัว ลักษณะทางกายภาพทั้งหมดนี้เป็นการสร้างประสบการณ์ให้แก่ นักท่องเที่ยวทั้งการสื่อสาร การให้บริการที่น่าเชื่อถือและสร้างความพึงพอใจ

สรุปผล

การให้ความสำคัญต่อการให้บริการของมัคคุเทศก์ภาคใต้ที่ได้รับการจ้างงาน ทันทีหลังจากการเปิดประเทศมีผลกระทบที่สำคัญต่ออาชีพและภูมิภาคนั้น โดยมีสรุปผลดังนี้ 1) การเพิ่มสมรรถนะในการให้บริการ การจ้างงานมัคคุเทศก์ ภาคใต้ทันทีหลังจากการเปิดประเทศช่วยเพิ่มสมรรถนะในการให้บริการในภูมิภาค นั้น โดยมีการพัฒนาทักษะและความรู้เฉพาะทางที่จำเป็นในการตอบสนองต่อความ ต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการ เช่น การใช้ เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า เป็นต้น 2) การสร้างภูมิภานาที่แข็งแกร่ง มัคคุเทศก์ที่ได้รับการจ้างงานทันทีหลังจากการเปิดประเทศมีบทบาทสำคัญ ในการสร้างภูมิภานาที่แข็งแกร่งในภูมิภาค โดยส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว สร้างอัตราการจัดส่งงานและสร้างโอกาสในการทำงานและรายได้ ให้แก่ประชากรในภูมิภาค 3) การสร้างรายได้และเพิ่มอัตราการจัดส่งงาน การจ้าง งานมัคคุเทศก์ภาคใต้ทันทีหลังจากการเปิดประเทศมีผลต่อการสร้างรายได้และ

เพิ่มอัตราการจัดส่งงานในภูมิภาค โดยมีการเพิ่มอัตราการจ้างงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเป็นก้าวสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจภาคใต้ และ 4) การเพิ่มคุณภาพการบริการ มัคคุเทศก์ที่ได้รับการจ้างงานทันทีหลังจากการเปิดประเทศมีบทบาทในการเพิ่มคุณภาพการบริการในภูมิภาค โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจและความกระตือรือร้นในการให้บริการที่ดีที่สุดแก่ลูกค้า โดยการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การบริการลูกค้า และการจัดการสถานการณ์ที่ซับซ้อน

ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อการให้บริการของมัคคุเทศก์ภาคใต้ที่ได้รับการจ้างงานทันทีหลังจากการเปิดประเทศ มีผลกระทบที่ชัดเจนต่อการพัฒนาและเติบโตของภูมิภาค โดยมัคคุเทศก์กลุ่มดังกล่าวได้เตรียมตัว เพิ่มทักษะอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการเพิ่มคุณภาพการให้บริการ วิธีการสร้างรายได้ต่อเนื่อง และการสร้างภูมิสำเนาที่แข็งแกร่ง รวมถึงการเพิ่มคุณภาพการบริการที่แตกต่างในการให้บริการจึงทำให้

อภิปรายผล

การให้ความสำคัญในการนำเที่ยวและการให้บริการของมัคคุเทศก์ภาคใต้มีผลสำคัญต่อประสบความสำเร็จในการนำเที่ยวและการให้บริการที่ดีที่สุด ผู้นำทัวร์ควรมีการเปิดใจเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความต้องการในการเรียนรู้และพัฒนาในการทำงาน การมุ่งมั่นและความทะเยอทะยานในการทำงานให้ดีที่สุด เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประสบความสำเร็จ การเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาความเชี่ยวชาญในการนำเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความเชื่อมั่นและความสามารถในการให้บริการ ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของผู้นำทัวร์มีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจกับลูกค้า การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจของลูกค้า นอกจากนี้ ยังต้องมีความเป็นกันเองในการให้บริการและใส่ใจลูกค้า การมีความ

รู้เกี่ยวกับประเทศไทยและวัฒนธรรมหลากหลายของแต่ละประเทศมีความสำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์การนำเที่ยวที่น่าจดจำแก่นักท่องเที่ยว การสื่อสารที่ดีและเข้าใจชัดเจนก่อนที่จะให้ลูกค้าทำแต่ละกิจกรรม สอดคล้องกับด้านเทคนิคในการทำงานในอุตสาหกรรมบริการ เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหา และการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องทักษะขอพสลักในศตวรรษที่ 21 เป็นการเพิ่มความพึงพอใจจากลูกค้าและความแตกต่างทางด้านการให้บริการ (Anh Thi Van Pham & Huong Thi Thu Dao, 2021)

กลยุทธ์ที่มีผลสำเร็จในการนำเที่ยวและการให้บริการที่ช่วยให้มัคคุเทศก์ทำงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยการนำเที่ยวที่มีความสมบูรณ์และการสื่อสารที่ดี การนำเที่ยวที่มีความสมบูรณ์และการสื่อสารที่ดีช่วยสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าจดจำแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้มี ความน่าสนใจและพร้อมใช้งาน การวางแผนล่วงหน้าและการแนะนำตัวเอง ผู้นำเที่ยวควรมีการวางแผนล่วงหน้าในการนำเที่ยวและมีการแนะนำตัวเองที่ทำให้ลูกค้าจดจำได้ง่าย นอกจากนี้ควรมีความรอบคอบในการทำงานและการดูแลลูกค้าอย่างเป็นระเบียบ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการวางแผนการนำเที่ยวต่อเนื่อง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าช่วยให้มัคคุเทศก์สามารถวางแผนการนำเที่ยวต่อเนื่องได้ โดยการดูแลความปลอดภัยระหว่างเส้นทางและการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยสถานที่ที่มีความสวยงาม สอดคล้องกับการจัดการที่ดีของทรัพยากรมนุษย์ จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี การจัดการกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการที่มีคุณภาพของอุตสาหกรรมบริการ ที่มีการเตรียมความพร้อมและความรู้ การเตรียมความพร้อมก่อนการนำเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ ควรมีความรู้เกี่ยวกับแต่ละสถานที่ และสิ่งที่น่าสนใจในภูมิภาคนั้น ๆ (Abdullateef&Olyaiyekan, 2020; Kim&Part, 2020; Kuo, Wu & Deng, 2009; Li, Gu & Chen, 2020; Öztürk&Bilgin, 2021) รวมถึงการบริการลูกค้า

ที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม การสื่อสารที่ดีและเข้าใจชัดเจน การสื่อสารที่ดีและเข้าใจชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญก่อนที่จะให้ลูกค้าทำแต่ละกิจกรรม โดยควรมีการอธิบายอย่างชัดเจนและพร้อมให้คำแนะนำในทุกขั้นตอน

ลักษณะทางกายภาพของมัคคุเทศก์ในการให้บริการ เช่น น้ำเสียงการให้ข้อมูลแก่ลูกค้า วิธีการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษากาย ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารและการให้บริการที่เป็นกันเอง อ่อนโยน และให้เกียรติ เป็นการทำให้ลูกค้ามีความมั่นใจและเชื่อใจในการให้บริการของมัคคุเทศก์ ส่วนด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ดีจากการใช้จังหวะการพูดและน้ำเสียงที่เหมาะสม การให้คำแนะนำและการตอบคำถามที่ดี การใช้ภาษาชัดเจนและมีพลัง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว การให้ความใส่ใจและความรอบคอบในการบริการ การใช้ท่าทางประกอบการสื่อสารที่เหมาะสม การให้ความเคลื่อนไหวคล่องตัว การสังเกต ใส่ใจผู้ฟัง และการใส่ใจสิ่งรอบตัว เป็นการสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งการสื่อสาร สอดคล้องกับการให้บริการที่น่าเชื่อถือและสร้างความพึงพอใจ ลักษณะทางกายภาพทั้งหมดนี้จะช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีและปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวในการสื่อสารและการให้บริการที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาด้านผลกระทบของ COVID-19 ต่อพนักงานต้อนรับวิกฤติใหม่หรือการขยายตัวของบรรทัดฐาน (Horváth, Viola & Kenesei, Zsófia, 2023)

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับตัวในทุกช่วงเวลาของผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์เป็นสิ่งทำให้สามารถได้รับการจ้างงานได้มากกว่ามัคคุเทศก์ที่ไม่เข้าใจและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้
2. การมีทัศนคติที่ดีของผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การส่งมอบการบริการให้นักท่องเที่ยว เป็นการบริการที่เป็นมิตรไมตรี

โดยธรรมชาติและเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างดี

3. การสร้างความรู้สึกรักให้นักท่องเที่ยวมั่นใจ รวมถึงความรู้สึกลดภัยด้วยการใช้น้ำเสียง การระแวงระวังและสังเกตสิ่งรอบตัว เป็นสิ่งที่มักคุเทศก์ควรให้ความสำคัญในอันดับต้น ๆ เนื่องจากการไม่มั่นใจในสถานการณ์หลังวิกฤตโรคระบาดที่เกิดขึ้น

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว. (2566). สถิติการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=564.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไตรมาส 3/2562. สืบค้น 22 สิงหาคม 2566, จาก [https://www.mots.go.th/download/Tourism EconomicReport/3Presentation Tourism Economic.pdf](https://www.mots.go.th/download/Tourism%20EconomicReport/3Presentation%20Tourism%20Economic.pdf).

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). ข้อมูลด้านการทางท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2566, จาก https://secretary.mots.go.th/policy/more_news.php?offset=0&cid=26&startoffset=0.

บัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว. (2562). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไตรมาส 3/2562. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2566, <https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/>.

Abdullateef, A. O., & Olyaiyekan, F. A. (2020). The Impact of Hospitality Service Quality on Customer Satisfaction: A Study of Hotels in Sokoto State, Nigeria. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 8(1), 1-10.

- Anh Thi Van Pham and Huong Thi Thu Dao. (2021, October). The Importance of Soft Skills for University Students in the 21st Century. In Proceedings of the 4th International Conference on Advances in Artificial Intelligence (ICAAI '20). Association for Computing Machinery, New York, USA, 97–102. [DOI: <https://doi.org/10.1145/3441417.3441430>].
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. [<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>].
- Elliot, A. J. (2005). A Conceptual History of the Achievement Goal Construct. In A. J. Elliot & C. S. Dweck (Eds.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 52–72). Guilford Publications.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research*. Los Angeles; Sage Publications.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough?: An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82.
- Horváth, V. and Kenesei, Z. (2023). Employee experience journey mapping. A new approach to attracting talent in the tourism sector in the shadows of COVID-19. *Tourism and Hospitality Management*, 29 (2), 207–217. [DOI: <https://doi.org/10.20867/thm.29.2.5>]

- Kim, D., & Park, J. (2020). The impact of hotel employees' emotional intelligence on emotional labor and job satisfaction. *International Journal of Hospitality Management*, 87, (1),13-24.
- Kuo, Y. F., Wu, C. M., & Deng, W. J. (2009). The relationships among service quality, perceived value, customer satisfaction, and post-purchase intention in mobile value-added services. *Computers in Human Behavior*, 25(4), 887-896.
- Li, Y., Gu, X., & Chen, Q. (2020). Effects of perceived organizational support on turnover intention among hotel employees: The mediating role of job satisfaction. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43, 10-18.
- Nunnally, J.C. & Bernstein, I.R. (1994). *Psychometric theory*, Ed.ke-3. New York; McGraw-Hill.
- Öztürk, A. B., & Bilgin, M. H. (2021). The effect of human resource management practices on service quality: The case of five-star hotels in Istanbul. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 20(1), 18-41.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual - a step by step guide to data analysis using SPSS for windows (version10)*. London; Buckingham Open University Press.
- Phamornsiritrakul, P. & Sucher, W. (2019). Competency Scale Development of Tourist Guides (General Foreign). *Veridian E-Journal*, 12(3), 591-612.

- Saunders, M.N.K., Lewis, P. and Thornhill, A. (2019). Research Methods for Business Students. (8th Edition). New York; Pearson.
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2008). Interpretative phenomenological analysis. In Smith, J. A. (Ed.), Qualitative psychology: A practical guide to research methods (pp. 53-80). Los Angeles; Sage Publications.
- UNTWO. (2020). UNWTO WORLD TOURISM BAROMETER. Retrieved July 1, 2023, from http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/barometer/ UNWTO_Barom09_2_en.pdf.

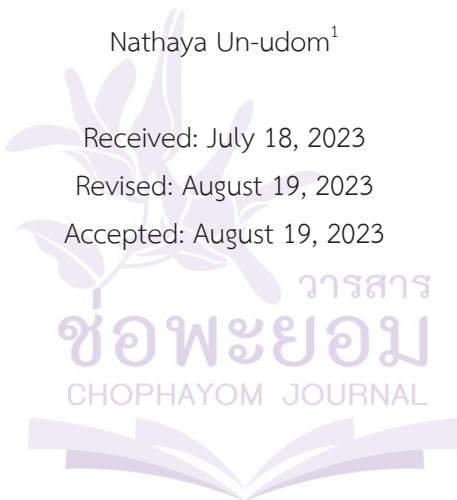
The EFL Students' Perceptions of Google Translate in a Translation Classroom

Nathaya Un-udom¹

Received: July 18, 2023

Revised: August 19, 2023

Accepted: August 19, 2023

¹ English Department, Faculty of Humanities and Social Science,
Rajabhat Maha Sarakham University
Email: nathaya.un@rmu.ac.th

Abstract

Google Translate has facilitated language learning. It is also one of the tools assisting in a translation classroom. The present study aimed at studying the use of Google Translate by EFL students in a translation classroom and exploring the students' perceptions of using Google Translate. 143 English major students participated in the study were chosen by purposive sampling. They were the students in translation class in the semester of data collection. The questionnaire was adapted from Axelina and Setiawan (2021) and Khotimah, Wahyudin, and Rohbiah (2021). The questionnaire was developed into the five-point Likert rating scale. The data were analyzed statistically by mean, standard deviation, and rating scale interpretation. The result showed a positive perception of Google Translate from the students. It is used as a tool in a translation classroom and assists in language learning.

KEYWORDS: translation, Google Translate, perception, language learning

Introduction

At present, most up-to-date information is published in English. It is the language that has played an increasingly important role in both oral and written communication. English facilitates the exchange of information in different fields including news, information, business, education, and entertainment among people. Although English is an important language for bridging the gap

between people who come from different nations and speak different languages (Sinaga, 2018), not all people are capable of English. Because of the language, people might find some difficulties gaining that knowledge since it requires much effort and time. Translation becomes material for people who want to access information, especially written information. It is the process to convert from one language (the source language) to another (the target language). Translation has a huge impact on knowledge and cross-cultural communication in the current globalized world. People can find it easier to understand or learn the knowledge by getting a translated edition of the information. Additionally, time spent understanding the original language is reduced when the translated edition is involved.

With the advancement of technology, Google Translate is a machine that assists in translating from one language to another. Alhaisoni and Alhaysony (2017), Chandra and Yuyun (2018), Yanti and Meka (2019) claimed that it has become one of the most widely used online translation resources. The system can translate text, including words, phrases, clauses, sentences, and discourse (Farzi, 2016). Google Translate is simple to use and the translated version also reveals immediately whenever and wherever there is an Internet connection. Therefore, instead of requiring people to carry a heavy English dictionary, Google Translate can be used immediately and practically.

In a classroom context, Google Translate is also used among

different classes (Khotimah, Wahyudin & Rohbiah, 2021). Many studies found some advantages when Google Translate is employed in a classroom (Alhaisoni & Alhaysony, 2017; Herlina, Dewanti, & Lustiyantie, 2019; Yanti & Meka, 2019). Khotimah, Wahyudin and Rohbiah (2021) and Purnama (2022) claimed that Google Translate can help students improve their vocabulary learning and grammatical knowledge. The application could assist students to notice the language use after translating to the English version. Giannetti (2016) confirmed that if students can identify and notice similarities and differences between their L1 and the target language which is English, they could acquire that knowledge. When the knowledge is obtained, students may translate text without support from Google Translate (Khotimah, Wahyudin & Rohbiah, 2021). Furthermore, Alhaisoni and Alhaysony (2017), Herlina, Dewanti and Lustiyantie (2019), Yanti and Meka (2019) added that translating by Google Translate can save time and increase students' self-confidence.

However, some opposed the use of Google Translate in language learning (Bahri & Mahadi, 2016; Khotimah, Wahyudin & Rohbiah, 2021; Medvedev, 2016). They argued that Google Translate does not improve language knowledge. Case (2015) and Clifford, Merschel & Munné (2013) mentioned that compared to the printed dictionary, Google Translate does not provide any alternative words. This may affect their vocabulary size since they cannot learn any new words. Additionally, Baihaqi and Mulyana (2021) and Medvedev (2016) claimed that the result from Google Translate is incorrect and

the translated sentences are often messy, so it is not appropriate to employ Google Translate in language learning (Sukkhwan, 2014). Garcia and Pena (2011) mentioned that Google Translate leads the students to fix their memory on the translated version. If the translated version is incorrect, students would remember or stick with that pattern. Hence, students might produce the language inaccurately. Moreover, Axelina and Setiawan (2021) found a serious effect of Google Translate that it may lead to plagiarism.

Translation class is one of the classes that Google Translate is employed. However, Khotimah, Wahyudin and Rohbiah (2021) found some problems in using Google Translate in the translation class. Google Translate provides fast and quick results, and students relied on Google Translate without trying to think or translate themselves. They did not use their thinking process in translation. Hence, when students are asked to translate without this application, they would not have much confidence to complete the result. According to previous studies, Google Translate provides both advantages and disadvantages in language learning. However, it is considered one of the popular tools helping in the learning process. Similarly, the students involved in the study frequently use Google Translate as a tool in learning. Therefore, the present study enriched the knowledge of using Google Translate in translation classes by investigating the use of Google Translate by EFL students in translation classrooms and examining their perceptions towards using Google Translate.

Objectives

The objective of the study was to investigate the use of Google Translate by EFL students in a translation classroom and explore the students' perceptions of using Google Translate.

Methodology

Population and sample

The sample group involved 143 English major students studying at a university. Purposive sampling was employed because the study investigated the use of Google Translate in the translation classroom. Therefore, the students were selected as they were studying Translation at the semester of the data collection. They were asked to translate both English to Thai and Thai to English in the class and they used Google Translate in class. They were Thai who did not have any experience in an L2 environment and had studied English for more than four years. Most of them used Google Translate when learning English.

Research instrument

A questionnaire was designed to investigate the use and the perceptions towards Google Translate by EFL students in the translation classroom. The questionnaire was adapted from Axelina and Setiawan (2021) and Khotimah, Wahyudin and Rohbiah (2021) who developed a questionnaire to investigate the perceptions of using Google Translate. The statements of the questionnaire covered

two main points: the use and the perception of Google Translate. The statement number 1-10 focus on the use of Google Translate while the statement number 11-22 relate to the perception of Google Translate. The questionnaire was developed into the five-point Likert rating scale and each item of the statements were translated into Thai to avoid misunderstanding. Then the questionnaire was sent to the experts for validation. The reliability of the questionnaire was at 0.916.

Data Collection and Analysis

The questionnaire was developed into an online-based questionnaire and it was given to the participants by the link or QR code. Before collecting the data, the consent form was sent to the students to ask their permission. After that, the data from the questionnaire were statistically analyzed by using mean, standard deviation, and five-point Likert rating scale interpretation. The data from the 5-Likert rating scales was interpreted as 5.00 – 4.20 means strongly agree, 4.19 – 3.40 means agree, 3.39 – 2.60 means neutral, 2.59 – 1.80 means disagree, and 1.79 – 1.00 means strongly disagree.

Results

Table 1: the students' perceptions towards Google Translate

Statements	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation
1. I use Google Translate instead of an online/offline dictionary.	3.99	0.87	agree
2. I use Google Translate for translating word by word.	3.82	0.86	agree
3. I use Google Translate to translate a phrase.	3.01	1.19	neutral
4. I use Google Translate to translate a clause.	3.45	0.95	agree
5. I use Google Translate for translating sentence by sentence.	3.74	0.90	agree
6. I use Google Translate for translating paragraph by paragraph.	3.57	1.02	agree
7. I use Google Translate to translate parts of an essay/article/story consisting of two paragraphs or more.	3.64	1.15	agree
8. I use Google Translate to check synonyms.	3.46	1.00	agree
9. I use Google Translate to check collocations.	3.11	1.09	neutral
10. After translating by Google Translate, I always checked the translated version for its correctness and appropriateness.	4.08	0.90	agree
11. Google Translate helps improve my translation skills.	3.59	0.88	agree
12. In translation class, I always use Google Translate.	3.74	0.92	agree
13. I have the Google Translate application on my phone that is always available for use.	4.01	1.12	agree
14. Google Translate can translate text effectively.	3.22	0.89	neutral
15. Google Translate results are the same as in the dictionary.	3.15	0.95	neutral

Statements	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation
16. Google Translate really helps me in every translation process.	3.26	0.98	neutral
17. I can't translate without using Google Translate.	3.03	1.09	neutral
18. Google Translate makes the sentence structure smooth.	3.70	0.98	agree
19. Google Translate cannot translate English text correctly.	3.99	0.87	neutral
20. Google Translate can be a good medium translation tool in the translation class.	3.36	0.97	neutral
21. Google Translate makes me lazy open the dictionary.	3.69	1.12	agree
22. Google Translate makes me lazy to learn structure (Grammar/tenses).	2.91	1.20	neutral
	3.52	1.00	agree

Conclusion

The students use and have a positive perception towards Google Translate. The students employ Google Translate for their translation needs. The students are cautious when they use Google Translate as they accentuate the validating translated content for accuracy and appropriateness. Moreover, Google Translate is popular as a substitute for traditional dictionaries due to its convenience for quick lexical reference. Interestingly, besides translating at word and sentence levels, the students also use Google Translate to translate longer paragraphs. This indicates that they are concerned to maintain coherence and precision in complex text structures. Google Translate

varied contributions to language learning and translation. Its benefits range from assisting with quick translation needs to improving language learning experiences. However, it is important to consider possible risks connected to accuracy and the decrease of independent language skills.

Discussion

The use and perception of Google Translate are profoundly shaped by its role as a technology in bridging language barriers. Google Translate is a program that has risen to recognition, becoming one of the most extensively used internet language translation resources. Like Alhaisoni and Alhaysony (2017), Chandra and Yuyun (2018) and Yanti and Meka (2019), Google Translate's pivotal role in contemporary language dynamics. The tool's adaptability is demonstrated by its ability to quickly translate a wide range of content, including words, phrases, clauses, sentences, and even discourse. The instant availability of translated versions, facilitated by an internet connection, adds to its practicality, effectively substituting the need for cumbersome traditional dictionaries. Its usefulness is increased by the instant availability of translated versions made possible by an internet connection, effectively eliminating the need for large classical dictionaries.

Google Translate is widely used in educational settings, including classrooms and other formal learning environments. The findings are consistent with Khotimah, Wahyudin and Rohbiah (2021),

Herlina, Dewanti and Lustiyantie (2019), and Yanti and Meka (2019), who demonstrate different perspectives towards Google Translate. The use of Google Translate can contribute to vocabulary development and grammatical knowledge highlighting its beneficial characteristics. It facilitates the process of identifying differences in language and patterns in translation. Its importance in creating greater understanding between the target and native languages is highlighted by Giannetti (2016). Despite these advantages, concerned issues must be taken seriously (Bahri & Mahadi, 2016; Khotimah, Wahyudin, & Rohbiah, 2021; Medvedev, 2016). The main complaints focus on Google Translate's ability to hinder vocabulary expansion, errors, and even unintended plagiarism, which presents difficulties for acquiring autonomous language abilities.

Google Translate is well-known in translation classes. Although it offers an instant solution, the simplicity of its use may unintentionally reduce critical thinking and autonomous translation abilities. This conflict between convenience and academic integrity is reflected in the study's findings. The former demonstrates a purposeful yet careful approach by the students, as evidenced by cross-checking translated text for accuracy and using it as a lexical reference. The latter represents a varied range of perceptions. The importance of the tool in improving translation abilities and maintaining cohesive sentence patterns is emphasized. However, there are concerns about its accuracy and ability to encourage reliance on it.

These results provide light on Google Translate's varied influence. It provides helpful assistance in a variety of translations while simultaneously highlighting important issues regarding its validity and correctness. This technical assistance interacts with the goal for independent linguistic proficiency, encouraging a careful approach to its usage.

Suggestions

These insights have valuable implications for language educators and learners alike. Emphasizing the significance of cross-checking translations for accuracy and appropriateness is vital, as it instills quality assurance practices and prevents potential errors. Utilizing Google Translate as a tool for quick lexical reference and in refining translation skills can be encouraged. For educators, integrating Google Translate into formal learning environments while being cautious of overreliance can enhance its educational potential. This should be balanced with fostering traditional language learning approaches to maintain students' ability to comprehend language structures. The findings also highlight the need to address concerns about accuracy and potential laziness, as these aspects might impact learners' language development negatively. In essence, these results should guide a balanced integration of Google Translate, combining its convenience with the preservation of language learning quality and skills.

Bibliography

- Alhaisoni, E. & Alhaysony, M. (2017). An investigation of Saudi EFL university students' attitudes towards the use of Google Translate. *International Journal of English Language Education*, 5(1), 72-82.
- Axelina, M. & Setiawan, A. (2021). Students' perception on the use of google translate. *Beginner education journal*, 1(1), 1-14.
- Bahri, H., & Mahadi, T. S. T. (2016). Google Translate as a supplementary tool for learning Malay: A case study at University Sains Malay. *Advances in Language and Literary Studies*, 7(3), 161-167.
- Baihaqi, A., & Mulyana, A. (2021). Reviewing the Result of Machine Translation: A Case for Indonesian Translation Version by Google Translate and IM Translator. *PROJECT (Professional Journal of English Education)*, 4(1), 1-9.
- Case, M. (2015). Machine Translation and the Disruption of Foreign Language Learning Activities. *eLearning Papers*, 45, 4-16.
- Chandra, S.O. & Yuyun, I. (2018). *The use of google translate in EFL essay writing. LLT Journal: A Journal on Language and Language Teaching*, 21(3), 228-238.
- Clifford, J., Merschel, L., & Munné, J. (2013). Surveying the Landscape : What is the Role of Machine Translation in Language Learning? *The Acquisition of Second Languages And Innovative Pedagogies*, 10, 108– 121.

- Farzi, R. (2016). *Taming Translation Technology for L2 Writing : Documenting the Use of Free Online Translation Tools by ESL Students in a Writing Course*. (Doctoral Dissertation, University of Ottawa).
- Garcia, I., & Pena, M. I. (2011). Machine translation-assisted language learning: writing for beginners. *Computer Assisted Language Learning*, 24(5), 471–487.
- Giannetti, T. R. (2016). *Google Translate as a Resource for Writing : A Study of Error Production in Seventh Grade Spanish* (Master Thesis, St. John Fisher College University).
- Herlina, N., Dewanti, R, & Lustiyantie, N. (2019). Google translate as an alternative tool for assisting students in doing translation : a case study at Universitas Negeri Jakarta, Indonesia. *BAHTERA: Jurnal Pendidikan Bahasa dan Sastra*, 18(1), 70-78.
- Khotimah, K., Wahyudin, W., & Rohbiah, S. T. (2021). Students' Perception of Google Translate in Online English Learning. *Journal of English Language Teaching and Cultural Studies*, 4(2), 78-85.
- Medvedev, G. (2016). Google Translate in teaching English. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic purposes*, 4(1), 181-193.
- Pujiati, T. (2017). Utilization of google translate in translating English texts into Indonesian (Applied linguistics application in translation field). *Proceedings Universitas Pamulang*, 2(1), 127-136.

- Purnama, Y. (2022). The Use of Google Translate by Islamic Education Department Students. *SINOMICS JOURNAL*, 1(3), 273-280.
- Sinaga, O. (2018). Students' Perception on the Role of English Day Program in Speaking Skill Development. *JET (Journal of English Teaching)*, 4(2), 103-117.
- Sukkhwan, A. (2014). *Students' attitudes and behaviors towards the use of Google Translate* (Master Thesis, Prince of Songkla University).
- Yanti, M. & Meka, L. M. C. (2019). The students' perception in using Google Translate as a media in translation class. *Proceedings of the International Conference on English Language Teaching, Indonesia*, 128-146. [https://e-proceedings.iain-palangkaraya.ac.id/index.php/IN_ACELT/article/view/89].

Design Thinking Process for Co-creating the Conservation and
Inheritance Guidelines of the Wisdom Reed Ceremony in Chedi
Nerng Community, Sanpatong District, Chaing Mai Province

Thanyalak Boonlue¹ and Supornphan Konchiab²

Received: July 4, 2023

Revised: August 25, 2023

Accepted: August 28, 2023

วารสาร
ช่อพะยอม
CHOPHAYOM JOURNAL

¹ Liberal Arts, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai
(E-mail: thanyalak_b@rmutl.ac.th)

² Liberal Arts, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai
(E-mail: supornphankonchiab@gmail.com)

Abstract

This qualitative study aimed to gain insights into the Wisdom Reed Ceremony at Wat Rong Kum and create its conservation and inheritance guidelines in Chedi Nerng Community, Amphoe Sanpatong, Chaing Mai. Fifteen participants in Chedi Nerng Community voluntarily participated in this research, including the village chief, abbot, monks, key persons involving in temple rituals, and the locals. The data were gathered by field observation, semi-structured interviews, and group discussion in three phases of Design Thinking: Empathizing, Defining, and Ideation.

In the “Empathizing” phase, the field observation and semi-structured interview data revealed the Chedi Nerng community’s attempted to maintain the Wisdom Reed Ceremony at Wat Rong Khum. However, due to the post-pandemic condition in 2023, the number of participants was fewer, and the ceremony’s procedure was modified. Only the abbot and a few elderlies in the community could lead the ceremony. In the “Defining” phase, their concerns about this tradition’s sustainability led to the need to raise younger generations’ awareness of the significance and process of this sacred ceremony. Thus, in the “Ideation” phase, key guidelines for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony co-created by Chedi Nerng Community included 1) Promoting Wat Rong Khum along Sunpatong’s cultural tourism routes; 2) Developing storytelling of Wat Rong Khum’s Wisdom Reed Ceremony; and 3) Establishing learning community of the

Wisdom Reed Ceremony.

Keywords: Design Thinking, Cocreation, Conservation, and Inheritance, Wisdom Reed Ceremony

Introduction

Thailand possesses unique and precious culture and heritage. It is well-known for valuable tangible and intangible cultural assets. The former includes monuments, ancient ruins, and historic sites, whereas the latter involves Thai ways of life, traditions, and wisdom. Many historical sites were on the UNESCO World Heritage list, namely Ban Chiang Archaeological Site (1992), the Historic City of Ayutthaya (1991), and the Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns (1991). Also, Thai ways of life, Thai food, and handicraft has been well-recognized worldwide. According to the 12th National Economic and Social Development Plan (2560-2564 B.E.), the emphasis was on cultivating positive social and cultural values, including preservation, conservation, and reviving Thai arts and culture (e.g., local identity, local wisdom, Thai and local language, tradition, history, and festival).

With abundant cultural capital, much research highlighted cultural conservation and the inheritance of local-specific cultures. For instance, those in Thailand's northeast region included local performance art in Chiang Khan, Loei Province (Phoungmanee et al., 2021), and Tee-Klee-Fire culture in Chaiyaphum Province (Hanphichai, 2018). Likewise, attempts to conserve local culture in the northern region were evidenced in Matonboon's (2018) study of

Tai-Lu's weaving wisdom in Chiang Khong, Chiang Rai Province, and Ngamprapasom's (2018) research into the Mpi ethnic group's cuisine in Prae Province. Nevertheless, several local-specific cultures remain under-researched.

The Wisdom Reed Ceremony is commonly held in northern Thailand, aiming to provide moral support and confidence in ability. According to Chumchit (n.d.), Wisdom Reed Ceremony can be classified into four types: Eating Or Phayah (Eating Reed for Gaining Wisdom), Eating Or Mahasaneh (Eating Reed for Powerful Attraction), Eating Or Jum (Eating Reed for Good Memory), and Eating Or Pood (Eating Reed for Art of Conversation). Eating Or Phayah or eating Reed for Gaining Wisdom is particularly the most common ceremony throughout northern areas. Inherited from Lanna's ancestor, locals believe that Eating Reed Ceremony would empower learning, enhance awareness, and strengthen teacher-student relationships. The ceremony often takes part on Teacher's Appreciation Day in academic institutions, while many others hold the ceremony in the temple. More importantly, the abbots always chair the ritual process.

The Wisdom Reed Ceremony in Chedi Nerng Community, Sanpatong, Chaing Mai, was once regarded as one of the most sacred rituals, chaired by the legendary abbot Kru Ba Boon Pun. Throughout the year, many of his students and followers visited, paid worship, and made merit at Wat Rong Kum, especially during the Songkran festival in mid-April. Since he passed away, many reputable and sacred ceremonies have gradually declined from

their old fame. The Chedi Nerng community was highly concerned with such cultural extinction, so they set up some practical directions to maintain and sustain the Wisdom Reed Ceremony.

Objectives

1. To study the Wisdom Reed Ceremony in Chedi Nerng Community, Amphoe Sanpatong, Chaing Mai
2. To co-create conservation and inheritance guidelines of the Wisdom Reed Ceremony with Chedi Nerng Community, Amphoe Sanpatong, Chaing Mai

Literature Review

1. Cultural conservation and inheritance

Previously, cultural heritage was defined differently by linking to history, arts, rituals, traditions, or clothes. Then, it was suggested that value and identity were crucial to analyze and understand each culture (Niglio, 2014). In terms of cultural conservation, Evans (2014) views cultural conservation into four parts, including 1) a philosophy that highlights the importance of conserving important things in society, 2) a mindset that is understanding of the difference between something (e.g., change and progress), 3) a movement that inspires people to preserve our cultures and transfer such heritage to the new generation, and 4) an organization that provides a guideline for preserving cultures (Evans, 2014). Also, UNESCO Institute for Statistics (2009) defines the conservation of cultural heritage as the strategies

to lengthen the life of cultural assets while ensuring that important heritage themes and values are transmitted. Additionally, conservation aims to preserve an object's physical and cultural features so that its worth does not deteriorate and it outlasts our finite lifespan. Cultural inheritance is a type of inheritance in which information is stored and transmitted through conversation, imitation, teaching, and learning (Peedicayil, 2021). It also refers to the transference of socially learned knowledge across generations, which is unrelated to the genetics of living things (Sheppard et al., 2018). Therefore, cultural conservation and inheritance are relevant to the strategies to preserve cultural value and identity from generation to generation.

Interestingly, in Siregar's (2018) study, comprehending Indonesia's cultural legacy required combining a global perspective with a local perspective. Firstly, the global perspective is concerned with the formal conception of heritage. This viewpoint allows for a systematic approach to documenting and confirming cultural significance and continuing the process with broad promotion. Secondly, the local perspective is commonly held by locals and is more concerned with recognizing cultural history via the lens of place, which is typically connected with traditional philosophy. The local perspective can produce a good society by incorporating local philosophy into people's daily lives.

Thailand has a diverse cultural landscape according to its history and geography. Thus, studies of cultural conservation and inheritance were based on different perspectives. For example,

Kawkamsue's (2019) study focused on varied methods to develop modernized wicker handcrafts, including presentations on handicraft and wickerwork conservation; the future of handmade art; display of products that use artisan knowledge into new products; and demonstration of items based on the concept and redesign. Also, Phoungmanee et al., (2021) conducted a qualitative study to develop guidelines for maintaining and expanding Ban Nam Phon's art and culture. These included a workshop; a conservation or tourism management organization located in the community; a field study or community model of conservation and broadening the arts of culture; training on product development; arts and culture exhibitions in the festivals; a range of media for cultural and artistic dissemination; and a youth club practicing communication and presentation skills to welcome visitors. In addition, according to Hanphichai's (2018) qualitative research, techniques to conserve and expand the Tee-Klee-Fire culture in Chaiyaphum were based mainly on the cooperation between villagers, temples, and schools. These comprised 1) preserving the Tee-Klee-Fire culture at Nong Kleung community hall, 2) passing down this culture through building the Tee-Klee-Fire culture of Kut Tum sub-district at the end of Buddhist lent day, 3) encouraging students in Kut Tum sub-district schools to learn about Tee-Klee-Fire culture by having village scholars teach the history of the culture as well as how to play the game, and 4) combining Tee-Klee-Fire culture for operational activities and to continuously conserve the Tee-Klee-Fire culture.

The northern region of Thailand, in particular, is enriched with valuable cultural capital. Attempts for conserving and inheriting the cultures were evidenced in many studies. For example, Matonboon (2018) studied the conservation of Tai-Lu's weaving wisdom in the Chiang Khong community, Chiang Rai. The conservation included knowledge transfer from generation to generation and encouraging locals to wear Tai-Lu's woven clothes at community events and schools. Also, Ngamprapasom (2018) carried out Participatory Action Research to conserve the Mpi ethnic group's cuisine in Prae. The community agreed to conduct the local cuisine workshop for the new generations, and they were highly satisfied with the activities. In addition, Chantima et al. (2022) developed guidelines for the sustainable cultural tourist image in Northern Thailand. These guidelines included teaching local cultures to the young generations, creating the media for public relations, supporting and developing pathways to be a world heritage city, preserving tourist architecture, and stimulating the community's participation in developing cultural tourism. Moreover, Sunkanaporn (2016) developed local product design guidelines based on the cultural capital of Sanpatong district, Chiang Mai. Integrated with creative economy concepts, three local products were designed: Mulberry paper fabric bags, herbal cosmetics and drinks in lacquerware, and natural tie-dyed fabric bags for stationery.

2. Design Thinking

Design thinking is a methodical procedure for solving

challenges and creating social innovation in collaboration with a specific community (Design with users). Three main components of design thinking led to coping with difficulties successfully. Firstly, design thinking's foundation is human-centered, promoting comprehension of human needs, community and stakeholder participation in problem-solving, and social innovation creation. Secondly, the design thinking method emphasizes interdisciplinary teams working together to achieve problem-solving and community development (Brown & Wyatt, 2010). Cocreation is also a group method that emphasizes user participation in invention development and focuses on collaboration among experts and stakeholders from many disciplines. Thirdly, design thinking is an ongoing problem-solving and development cycle. The best outcomes should be those that satisfy the demands of the community.

The d.school at Stanford University in the United States introduced the design thinking framework, comprising five steps: Empathizing (demonstrating empathy to understand users), Defining (interpreting user problems and needs), Ideation (generating guidelines through brainstorming), Prototype (turning ideas to conceptual modeling), and Test (implementing and testing for continuous development and improvement).

Currently, design thinking is widely implemented for social development, product and service design, education, and the hospitality tourism industry. For example, Kwunsakul (2020) adopted design thinking to create unique public relations media for the Koeng

Subdistrict community, Maha Sarakham Province. The procedure comprised five stages: Problem analysis (Empathizing and Defining); Idea generation (Ideation); Innovation prototypes (Prototype); and quality testing of innovations (Test). The result was the short film Hug Meng Keng which promoted tourism in Maha Sarakham. Similarly, Sarasuk (2018) implement design thinking for the Tai Lue fabric scraps bag design. The process included in-depth interviews with the Tai Lue people (Empathizing), defining the community's requirements (Defining), and brainstorming to establish criteria for making products that suit the demands (Ideation). Then, bags were designed according to the criteria: Displaying the community's identity, using local resources and a simple process for the community (Prototype), and finally examined by a specialist (Test).

Methodology

1. Research design

This study was underpinned by design thinking's qualitative approach. Design thinking comprises five non-linear and ongoing processes: Empathizing, Defining, Ideation, Prototype, and Test. This study focused on the first three phases. Observation and interviews were carried out in the Empathizing phase to gain insights into the Wisdom Reed Ceremony in Chedi Nerng Community and understand community needs for the conservation and inheritance of the ceremony. Such needs were defined in the "Defining" phase. Following this, based on the group discussion, researchers working

together with the representatives of the community brainstormed ideas for developing a learning community, and some best ideas were selected and presented to reach a mutual agreement. According to Withell and Haigh (2013), the “Empathizing” phase focuses on the human-centric approach and helps gain insights into the context, problems, and needs of the community that were then defined in the “Defining” phase. Based on the defined problem and need, ideas are created, discussed, and selected in the “Ideation” phase. Working together among researchers, community representatives, and stakeholders would bring different perspectives to co-create ways to promote the conservation and inheritance of the ceremony.

2. Research participants

The participants included 15 representatives from Chedi Neng Community, Amphoe Sanpatong, Chaing Mai. They were the village chief, monks, key persons involving in temple rituals, and the locals voluntarily involving in the in-depth interview and group discussion. According to Local Development Plan 2561-2565 of Baan Mae Subdistrict Municipality, this community had 124 households and 365 villagers. Their ways of life were based on Buddhism, and the temple (Wat Rung Kum) was the center of the community.

3. Data collection methods

3.1 Field observation framework

The POEMS framework was adopted for the field observation. According to Lee (2017), the framework includes People (P), Object (O), Environment (E), Message and Media (M), and

Services (S). Following the POEMS framework helps include key information about the Wisdom Reed Ceremony. Firstly, P involves observing people involved in the Wisdom Reed Ceremony, their roles, duty, and relationship. Secondly, O deals with observing objects used in the ceremony, their importance, and uses. Thirdly, E is concerned with observing environments, locations, and atmospheres. Fourthly, M includes observing messages and media found in the ceremony as well as their roles and significance. Lastly, S consists of observing services and support systems in the ceremony.

3.2 Semi-structured interviews

The semi-structured interviews were conducted to understand better the community's needs for the Wisdom Reed Ceremony. Guided questions were divided into three groups. The first group was those related to personal information, habits, and lifestyles. The second group included personal motivation, beliefs, aspirations, inspiration, and problems. The last group focused on the ceremony's history, process, and significance, as well as participants' feelings, thoughts, motivation, and pain points for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony. After gaining permission and consent, the individual interview took place in the temple compounds for 30-40 minutes based on the willingness and availability of each participant.

3.3 Group discussion

The group discussion was undertaken to brainstorm ideas and select the best ideas to meet the community's

needs for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony. The participants and researchers worked together to brainstorm as many ideas as possible for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony. Then, similar ideas were grouped, and some were voted as participants' best ideas. Following this, the design selection matrix was conducted by: 1) discussion to mutually agree on two design criteria mostly related to the community needs: High impact and sustainability; and 2) selection of some voted ideas that meet the criteria.

4. Data collection and analysis

After gaining approval from Ethics in Human Research, informed consent was processed. Research objectives, participants' roles, and rights were acknowledged, and permission for taking photos and voice recording was also gained before data collection. In the "Empathizing" phase, the data were collected from the field observation and categorized into five themes: People, Objects, Environment, Messages and Media, and Service to understand the Wisdom Reed Ceremony. Then, these data were compared with the Wisdom Reed Ceremony undertaken in the past to address ceremony changes. These data were supported by the data from in-depth interviews that were reviewed, categorized, and coded in many themes, including the history, significance, belief, and ritual of the Wisdom Reed Ceremony, villagers' ways of life, and ways of thinking, feeling, inspiration, aspiration, motivation, and pain point for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony. In the "Defining"

phase, the data from the previous phase were synthesized and discussed to design a “Persona” to represent the villagers, explaining their common personal data, lifestyle, motivation, aspiration, pain points, and needs for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony. In the “Ideation” phase, ideas from brainstorming were grouped into themes, voted on, and selected as the best ideas.

Results

1. Context, process, and changes of the Wisdom Reed Ceremony

The data from the observation and interview brought about understanding of the context, process, and changes of the Wisdom Reed Ceremony at Rong Khum temple. As outlined in Table 1, the POEMS observation revealed the people, objects, environment, messages, and service in the Wisdom Reed Ceremony.

Table 1 *The POEMS Observation of the Wisdom Reed Ceremony*

People	Ritual Ceremony: Abbot and elderlies Participants: Villagers and their family
Objects	Jasmine rice, honey, a pot, Reed, and the sharp knives
Environment	Sacred, warm, calm atmosphere in Vihara
Messages	Blessing from the abbot, participants’ wishes
Service	Group ritual of courage and wisdom enhancement

The Wisdom Reed Ceremony has long been held in Rong Khum temple, Chedi Nerng Community, Sanpatong, Chiang Mai Province. The ceremony aims to encourage participants, particularly

students, to focus on and succeed in their studies. It took place during the Songkran festival in mid-April. In the past, the villagers prepared all necessary supplies (Jasmine rice, honey, a pot, Reed, and sharp knives). Figure 2 shows the procedures of the Wisdom Reed Ceremony.

Before the Wisdom Reed Ceremony began, a participant came to see the senior locals to have his middle finger measured using a Reed trunk. The seniors cleaned and sliced the Reed trunk to the same length as his middle finger before adding the honey. At this point, each participant was required to place his trunk on a pot that contained Jasmine rice and wait for others to follow suit until the pot was filled with the trunks. Recently, the seniors used only honey, the Reed trunk, and sharp knives. A person no longer put the Reed trunk on the pot full of Jasmine rice. Next, an abbot would cast a spell for the participant, wishing him luck and success. Then, he had to eat all the honey in the Reed trunk, make a wish in front of an ancient pagoda inside the temple, and throw the trunk over his head. Finally, he had to get the Reed trunk to the closest river for discharge. The locals thought that doing this would ward off bad luck. Mostly, the parents were likely to bring their children to attend this ceremony because they thought it would help their kids become smarter than they were in the past and more successful in the future.

The Wisdom Reed Ceremony

Reed trunk

The elderly prepared all of the necessary supplies before the ceremony

The elderly cleaned and sliced reed trunks for each participant.

A participant threw the reed trunk over his head after making a wish in front of an ancient pagoda.

Figure 1 The Wisdom Reed Ceremony at Wat Rong Khum

2. Needs for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony

The data from the interview, supported by those from the observation, were clustered, interpreted, and synthesized to gain insights into the community's needs for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony. These data were presented through the persona of the community representative, Lung Mee, a 70-year-old onion farmer. He was active on the temple committee, working with the current abbot and other members to organize Buddhist rituals and worship practices. He considered the Wisdom Reed Ceremony one of the most important and sacred. When he was young, he experienced a magical story. While the former abbot held the Wisdom Reed Ceremony, the wild bees appeared from nowhere, reflecting its sacredness and holiness. With the reputation, many people around Thailand kept visiting and worshipping the well-known and highly respected abbot, Kruba Boonpun, for many decades. The former abbot passed away in 2545 B.E., and the current abbot hosted all rituals after since. However, like other members, Lung Mee was anxious that the ceremony would no longer exist as many elderlies who actively participated in the ceremony passed away. The young generation kept busy at school, so temple rituals were not their priority. The number of visitors also decreased during the pre-and post-pandemic conditions. Also, due to changes in the procedure, they needed to pass on the sacred and blessed ceremony to young generations, raising their awareness of the significance and original process of this sacred ceremony and expanding such sacred wisdom to other communities.

3. Guidelines on conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony

The data from the group discussion in the Ideation phase included a list of ideas clustered into themes, voted as best ideas, combined as design concepts, and selected through the Matrix method, according to the criteria: High impact and sustainability. As a result, three design concepts were selected as guidelines for conserving and inheriting the Wisdom Reed Ceremony.

The first idea was a storytelling method that would help young generations to learn about the Wisdom Reed Ceremony easily and effectively. There were eight ways to describe a storytelling approach (a profile, explanatory piece, issues and trend stories, investigative, narrative, descriptive/day in the life, voices or perspective story, and visual story (American Press Institute, 2023). Storytelling serves several functions in the community. Firstly, it could represent injustice or other social problems in the community. Secondly, it can be a source of power to change the community to be a better place. Thirdly, it can be applied to inspire people and have an obligation to the community. Finally, it can enhance the community's involvement (Bradley, 2018). Due to the continuous decline of the senior residents of Rong Khum Village who had previously known or held this ritual, the villagers needed to apply this technique in order to preserve and transmit their sacred and historic Wisdom Reed ceremony to the next generation. The youths were also less likely to understand the ceremony's actual significance.

Additionally, institutions or groups have yet to gather data concerning the ceremony consistently. They may increase awareness of and importance for the villagers from the past to the present if they implement this initial concept. They can also sustainably preserve their traditions. The stories could be shared on social media, workshops, or events where young people could learn about and participate as much as possible in the village's Wisdom Reed Ceremony from the elders.

The second idea was to include the Yang Nerng community in the cultural tourism route. The temple compound comprised the statue of the most respected abbot, Kru Ba Boon Pun; the temple's history; and the Wisdom Reed Ceremony during Songkran festival. Also, the community itself reflected local ways of life (e.g., rice fields, overflow weir, longan orchard, onion farms, local morning market, and evening street vegetable stalls). In addition, the surroundings included an ancient pagoda, well-known among locals' prayers for wishes. These attractions reflect the community's potential for managing cultural tourism (Intagoon & Tungcharoenchai, 2020). Moreover, it is located in Sanpatong, the south of Chiang Mai, rich in distinctive culture. According to Sunkanaporn (2016), cultural capitals in Sunpatong comprised religion (e.g., ancient temples, famous immemorial monks, and tales of Buddha); arts and culture (e.g., Tai ethnic groups and their ways of life); and crafts (e.g., blacksmith skill, lacquer making, and herbal products). Including the Chedi Nerng community in the cultural tourism route could enhance the

young generation's engagement in their community by welcoming tourists, leading tours, and describing cultural aspects.

The third idea was to create learning communities by developing learning resources, learning centers, and activities for the young generations in the community, the nearby communities, and other communities. This guideline could be implemented at the global level by cooperating with policyholders (e.g., Subdistrict Administrative Organization), Sanpatong's cultural committee, formal and informal education, and even international education in Chiang Mai, who are interested in local Thai. The network of learning communities would help support locals' attempts to conserve the ceremony and strengthen their relationship (Phuechphanphisan & Saengthongdee, 2018).

Conclusions

This study was underpinned by design thinking to promote the Chedi Nerng community's Co-creation of conservation and inheritance guidelines of the Wisdom Reed Ceremony. The in-depth understanding of local contexts from the "Empathizing" and "Defining" phases revealed evitable changes in the ceremony and locals' attempts to raise young generations' awareness of the significance and procedures of the ceremony. The "Ideation" phase was conducted through group discussions. Ideas were brainstormed, finalized, and proposed. The three guidelines were creating storytelling of the sacred ceremony, including Chedi Nerng areas in

cultural tourism, and establishing learning communities within and across the communities. Such co-creation of the guideline reflected the combination of local and global perspectives to conserve the culture.

Discussion

The co-creation of guidelines reflected the combination of local and global perspectives for cultural conservation in the Chedi Nerng Community. Siregar (2018) noted that, conserving culture requires local and global attempts. Based on local perspectives, the awareness of the significance and procedures of the ceremony can be raised by locals themselves. An abbot and elderlies could be the key people to share stories (e.g., history, tales, and folklore). At the same time, young generations should be encouraged to publish such stories online as media developers, local cultural tour guides, and village representatives to connect with other communities. Regarding global perspectives, public and private sectors (e.g., educational institutes, Cultural committee, SAO, and Tourism Authority of Thailand) could provide support for organizing workshops, exhibitions, and activities for sharing knowledge, designing cultural route tours around Sanpatong, and establishing learning community of the Wisdom Reed Ceremony within and across Northern part of Thailand.

These guidelines are consistent with the study by Phoungmanee et al. (2021), who included tourism management, media design, and the youth clubs in strategies to conserve Ban Nam Phon's art and culture.

Also, prioritizing locals' roles in cultural conservation was supported by Hanphichai (2018), who suggested conserving the Tee-Klee-Fire culture by cooperation with villagers, schools, and temples (e.g., having village scholars and encouraging local schools and students to learn about this culture).

Recommendation

This study was carried out in three of five phases of design thinking: Empathizing, Defining, and Ideation, resulting in three guidelines for conserving and inheriting the ceremony. These findings have significant implications for understanding how to apply design thinking to solve the communities' problems and conserve and inherit previous cultural heritage. It would be beneficial for the governmental officers to make a policy and integrate the Wisdom Reed process into the main rituals or traditions, for instance, the Teacher's Appreciation Day or the Songkran Festival. They could also provide the fundamental information for scholars to employ design thinking to solve problems in other contexts. Further work may involve exploring whether these three proposed guidelines (creating storytelling of the sacred ceremony, developing Chedi Nerng areas in cultural tourism, and establishing learning communities within and across the communities) could help the villagers to maintain their ancient ceremony effectively and creatively, for example, creating the design thinking workshop and inviting the stakeholders to evaluate the proposed guidelines.

Bibliography

- American Press Institute. (2023). *8 paths to defining a storytelling approach*. Retrieved from <https://www.americanpressinstitute.org/journalism-essentials/organize-story/8-paths-defining-storytelling-approach/>.
- Bradley, S. (2018). *The power of community storytelling*. Retrieved from <https://www.wired.com/insights/2014/01/power-community-storytelling/>.
- Brown, T., & Wyatt, J. (2010). Design thinking for social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 8, 30-35.
- Chantima, R., Harmontree, W., and Limratanaphatkul, W. (2022). The development guideline of sustainable cultural tourist image at the northern Thailand. *Journal of Management and Local Innovation*, 4(3), 128-143.
- Chumchit, S. (n.d.). *Manual of the Wisdom Reed Ceremony, Robwieng Subdistrict Administrative Organization*. Retrieved from <http://www.robwieng.go.th/AttFile/F1-17022023145037.pdf>.
- Evans, M. (2014). *What is Cultural Conservation?* Retrieved from <http://www.culturalconservation.org/1/opportunity-of-culturalconservation/hello-world/>.
- Hanphichai, S. (2018). The conservation and inheritance guidelines of Tee-Klee-Fire culture in Kut Tum Sub-district, Muang District, Chaiyaphum Province. *RMUTI Journal Humanities and Social Sciences*, 5(2), 124-139.

- Intagoon, K., & Tungcharoenchai, N. (2020). The study of community potentials for cultural tourism management: The case of Wang Thong, Wang Thong district, Phitsanulok province. *Na khon Lampang Buddhist's Journal*, 9(3), 53-70.
- Kawkamsue, P. (2019). Conservation and development of traditional wicker handicrafts by product design concept. *Walailak Abode of Culture Journal*, 19(2), 68-96.
- Kwunsakul, K. (2020). The Integration of instruction with design thinking process to develop media innovation, O-TOP tourism community project, Ban Wang Yao, Keng Subdistrict, Muang District, Maha Sarakham Province. *Journal of Education, Prince of Songkla University*, 32 (1), 164-184.
- Lee, C. H. (2017). *Design Thinking Guidebook*. Royal Civil Service Commission, Royal Government of Bhutan. Retrieved October 25, 2020 from <https://www.rcsc.gov.bt/wp-content/uploads/2017/07/dt-guide-book-master-copy.pdf>.
- Matonboon, W. (2018). The conservation, continue and staying of weave wisdom reflection of Tai-Lu wisdom adaptation in Chiang Khong District, Chiang Rai Province. *Journal of Cultural Approach*, 19(35), 89-96.
- Ngamprapasom, P. (2018). Conservation of biodiversity and local cuisine under the participation of Mpi at Ban Dong, Suankeun Sub-district, Maung District, Lampang Province. *Journal of Cultural Approach*, 19(35), 38-48.

- Niglio, O. (2014). Inheritance and identity of cultural heritage. *Advances in Literary Study*, 02(01), 1–4. <https://doi.org/10.4236/als.2014.21001>.
- Peedicayil, J. (2021). *Cultural Inheritance*. Shackelford T.K., Weekes-Shackelford V.A. (Eds) Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science. Springer, Cham. https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-3-319-19650-3_1089.
- Phoungmanee, T., Charoensuk, K., Laokonka, P., & Ajanathorn, N. (2021). Conservation and development guidelines for the extension of art and culture in Nam Phon village are a Chiang Khan District, Loei Province. *Journal of Fine and Applied Arts Khon Kaen University*, 13(2), 175-201.
- Phuechphanphisan, C. & Saengthongdee, P. (2018). The availability of community-based cultural learning resources under the supervision of the local governments to the development of creative tourism management in the upper central provincial cluster (Phranakhon Si Ayutthaya and Ang Thong provinces). *Journal of MCU Social Science Review*, 7(4), 242-251.
- Sarasuk, K. P. (2018). How to apply design thinking process as a tool for creating a prototype bag from Tai-lue handwoven fabric remnants. *Veridian E-Journal*, 11(4), 865-878.

- Sheppard, C. E., Marshall, H. H., Inger, R., Thompson, F. J., Vitikainen, E. I. K., Barker, S., Nichols, H. J., Wells, D. A., McDonald, R. A., & Cant, M. A. (2018). Decoupling of genetic and cultural inheritance in a wild mammal. *Current Biology*, 28(11), 1846-1850.e2. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2018.05.001>.
- Siregar, J. P. (2018). The evolving cultural heritage concept : A theoretical review of cultural heritage in Indonesia. *IOSR Journal of Engineering (IOSRJEN)*, 08(7), 57-62. http://www.iosrjen.org/Papers/vol8_issue7/Version-4/G0807045762.pdf.
- Sunkanaporn, W. (2016). Cultural capital of Sanpatong district's study for guidelines with Creative Economy thinking. *Veridian E-Journal*, 7(3), 815-829.
- UNESCO Institute for Statistics. (2009). *Conservation of cultural heritage*. <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/conservation-cultural-heritage>.
- Withell, A., & Haigh, N. (2013). Developing design thinking expertise in higher education. Proceeding of the 2nd International Conference for Design Education Researchers, design Learning for Tomorrow, Oslo, Norway, 14-17 May 2013.

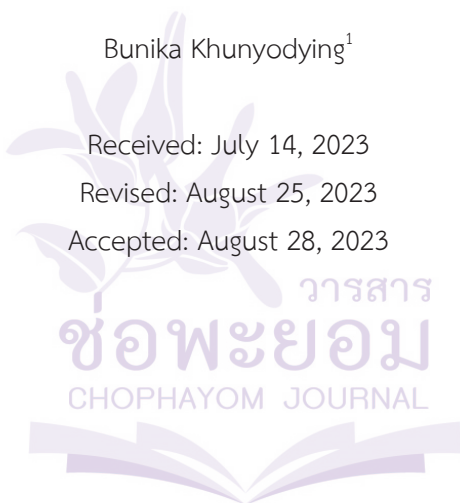
Verbal and Non-Verbal Pragmatic Communication Patterns for Thai Homestay Staff

Bunika Khunyodying¹

Received: July 14, 2023

Revised: August 25, 2023

Accepted: August 28, 2023

¹ Department of Liberal Arts, Faculty of Business Administration and
Liberal Arts, Rajamangalaya University of Technology Lanna,
Chiangmai
(E-mail : bunika.khunyodying@gmail.com)

Abstract

The study aimed to explore the verbal and non-verbal pragmatic communication of Thai homestay staff when interacting with foreigners. The goal was to develop patterns for both verbal and non-verbal pragmatic communication. Tools used for data collection included questionnaires and semi-structured interviews. Average mean score, standard deviation and content analysis were deployed to narrate the qualitative data. The findings revealed that six common English pragmatic communication patterns were used by homestay owners and staff verbally and non-verbally. Homestay owners and staff's pragmatic communication pattern followed communication functions; nevertheless, the pragmatic competence of homestay was aware solely of politeness via non-verbal communication, for example, body gestures, signs, and other media. Regarding the suggested pragmatic communication expressions, several competencies were developed and acknowledge based on communication functions, Grice's cooperative of maxims, and principles of politeness. However, non-verbal communication was offered among language formats to reemphasize the meaning of verbal communication, fix misunderstandings and uncompleted messages, and maintain the politeness of speech acts.

Keywords: Verbal communication, Non-verbal communication, Pragmatic communication patterns, Thai Homestay staff

Introduction

The shift of the English language for communication as a lingua franca via native and non-native speakers (Meunchong, 2023) has raised awareness of language usage, in particular the Community Based Tourism (CBT) (Kappina, Charoennaiwongphao & Konchiab, 2021). Moreover, traveling around the globe is close to everybody at all (Jaroensak, 2018). English communication as a medium between people continues the popularity. Besides, interaction-based English in context also shows the power of a community economy, good quality of life, and tourism reputation to maintain the historical, cultural, and natural resources (Kappina, et al., 2021). Recently, several international visitors and explorers have been looking for eco-tourism experiences that contribute to ASEAN homestay standards (Kappina, et al., 2021) to confirm the quality of homestay services and the satisfaction of the following criteria — host, accommodation, activities, management, location, hygiene and cleanliness, safety and security, marketing and promotion, plus sustainability principles (Association of Southeast Asian Nations, 2016 in Kappina, et al., 2021). Therefore, an influential English language for communication has played a vital role (Meunchong, 2023) for the homestay owners and staff, which require popularity and reputation in the work paths and businesses.

In Thailand, as an EFL context, English is spoken as a foreign language; hence, English communication is considered challenge, especially in the rural areas where the homestay is located (Kappina,

et al., 2021). Accordingly, promoting English communication in the area means empowering local tourism and the country's business growth. However, enhancing the English spoken language in the EFL context is challenging and exceptionally developing pragmatic competence (Helenko & Wang, 2022), which merges in burdensome simple as sociolinguistic—fewer local people in the EFL language context notice (Jung, 2002). Consequently, pragmatic competence partly pre-dominates people's daily communication and interaction (Helenko and Wang, 2022) and the speakers' communicative competence. In contrast, communication patterns are essential in engaging and conveying the interaction. Consequently, pragmatic communication patterns used by homestay owners and staff were determined, and valuable expressions upon pragmatic competence awareness were recommended regarding assisting and easing the communication setting for instant usage.

Objective of the study

The study was determined to explore verbal and non-verbal pragmatic communication of Thai Homestay staff used to communicate with foreigners and to develop verbal and non-verbal pragmatic patterns. Two research inquiries were obtained, “what verbal and non-verbal pragmatic communication patterns that Thai Homestay staff use” and “What pragmatic communication patterns were recommended for Thai homestay staff.”

Literature review

Verbal communication, regarding Choraih, Loutfi, and Mansoor (2016), is defined as effective interpersonal communication which conveys the utterers' feelings and meaning directly through their interlocutor. While verbal communication, as stated by experts from the University of Minnesota (2016), is referred to as human language, which delivers a meaningful message to each other via sounds. It can use non-verbal communication to minimize ambiguity, obtain quick feedback, enable meaning, attain high levels of understanding, and improve rapport. Non-verbal communication (Choraih, Loutfi, and Mansoor, 2016) shares non-words messages through physical communication. Non-verbal communication is articulating meaning and exchanging information in a meaningful context and aims to convey a message, exchange information, and express feelings, desires, intentions, attitudes, and opinions (Lekhanovaa & Glukhovaa, 2016 in Kappina, et al., 2021). Kappina, et al (2021) affirmed that non-verbal communication (NVC) skills helped the homestay staff express feelings and enhance their interaction with international tourists.

The pedagogical pragmatics field in SLA (Ishihara & D. Cohen in Eslami, 2013) has targeted the attention of linguists for decades. Studies in applied linguistics are the results of its growth. Pragmatics in language study is defined as how language is used upon factors affecting a person's communication (Crystal, 2008 in Choraih, et al., 2016). Pragmatic ability is understanding a person's intention and

what is said and written. The study about pragmatics centers on two literal subdivisions, Pragmalinguistics and Sociopragmatics. Sociolinguistics is defined as going beyond the literal meaning of what is said or written to get the intended meaning. Its field involved appropriate language, politeness, and social conventions. Regarding Pragmalinguistics, it is primarily concerned with how to obey the sociopragmatic constraints in the choice of linguistic tools. (Brown, 2007 in Choraih, et al., 2016).

Owing to pragmatic abilities, especially Grice's cooperative of maxims and the principles of politeness, speakers can use the language to communicate comprehensively and appropriately (Roever, 2009 in Choraih, et al, 2016). According to Betti (2021), the cooperative principle (cooperative of quantity, cooperative of quality, operative of relation, and qualitative of manner) explains how people engage in everyday communication. In other words, it explains how speakers and listeners cooperate and mutually accept that one another is understood in a specific way. It is a matter of fact that four Gricean maxims outline the relationship between the interlocutors' utterances and understanding. Moreover, the flout of communication is easy to maintain when the maxims are applied, while the principle of politeness (Prifanti, 2016) is in need since people's conversational communication does not convey only the message but also the proper way of message delivery.

Communication patterns, especially in English (Anata and Nuraini, 2019), are an ideal model of effective communication or

interaction between the message senders or the speakers and the receivers or the interlocutors. Through Skill Success (2019), communicative patterns are repeated phrases or word groups that state verbal and written exchange and effective communication. English communicative patterns convey a person's ideas and feelings with the flow of communication functions. Regarding Anata and Nuraini (2019), it was assured that effective communication patterns could help an English language classroom convey, negotiate, and handle errors between learners' and teachers' pedagogical activities. It also assisted the quality of language improvement in classroom language learning.

Research Methodology

1. Research design and participants

The mixed-methods design was the focus of this study. Two steps of data collection were determined to gain in-depth information. Initially, the interview was deployed to gain insight into the homestay owners and staff, and the needs questionnaires were distributed to obtain specific communication.

Fifty homestay owners and staff in Chiangmai were located in Thepsadet, Doisaket, and Monjam, Maerim district which are the tourist attraction sites. They were famous for their natural atmosphere and local culture, which brought the gorgeous and energetic eco-tourism type of tour. The sample group was purposively selected to answer the questionnaires while the interview was deployed to ask the

participants as a focus-group interview.

2. Research methods

2.1. Research tools

Two types of research tools, the five rating scales questionnaire, and the semi-structured interview, were determined to ask the homestay owners and staff. The semi-structured interview was determined to gain deep information about the pragmatic communication patterns the homestay owners and staff used to accomplish in each context from several settings. Guided questions were focused on the following information: English communicative proficiency level, how they dealt with the difficulty of English conversation, and pragmatic communication patterns they used to interact with homestay guests.

The findings from needs questionnaire were described as follows; the first part obtained the demographic data of the participants. The second and third parts of the questionnaire asked the participants to rate the necessity and the frequent usage of each English communication topic from the most important or the most frequent (5 points) to the least (1 point). The last part showed the need to improve their English communication skills. The participants were also required to rate their needs from the most preferred, the most frequent use, and the most confident of language use (5 points) to the least (1 point). Three experts used Cronbach's alpha of reliability to approve the content. Two were in English language

profession and one expert was from the Tourism Industrial Management department. The coefficient of Cronbach's alpha was equal to 0.92, meaning the research materials' consistency was excellent in reliability.

2.2. Data collection and analysis

1 Informed consent was undertaken to ensure that all participants fully understood the research's aims and process and their roles and rights. Permission for the site visits was also gained before the visits for the field observation and interviews.

2 The data collection process was accomplished in August 2022. The data from the interview questions were coded, clustered, interpreted, and analyzed based on content analysis (Grice's principles of maxim (Grice, 1968 in Betti, 2021), principles of politeness (Prefanti, 2016; Susanti, Latifa & Sunarsi, 2020) to identify the pragmatic communication patterns the homestay owners and staff commonly used. Statistics use were average mean scores and standard deviations to show 1) the necessity of topic use for communication, 2) the frequency of usage to interact with foreign customers, and 3) the degree of confidence in English skills proficiency. Average mean scores and their levels of interpretation are listed below.

Table 1 Mean scores and their levels of interpretation of the questionnaire

Ranges	Levels of importance	Levels of frequency	Levels of confidence
4.51-5.00	The most important	The most frequent	Having the most confident
3.51-4.50	More important	More frequent	More confidence
2.51-3.50	Important	Frequent	Confident
1.51-2.50	Less important	Less frequent	Less confident
1.00-1.50	The least important	The least frequent	The least confident

Results

1. The pragmatics communication patterns questionnaire

This part obtains the questionnaire results which detailed four parts of the survey.

Fifty participants who were 41 homestay staff and nine homestay owners responded to the survey questions. They were aged between 20 and over 50 years old. Their education levels ranged between lower than Bachelor's degrees and Master's degrees. Except for nine homestay owners, their positions were managers, housekeepers, baristas, waiters and waitresses, receptionists, assistant staff, homestay staff, guards, and technicians. Their working experiences were from only ten days to more than 30 years.

The results from the survey part two revealed two topics regarding the necessity of usage: important and less important. "Greeting, welcoming, and farewell the guests." ($\bar{X} = 2.96$), "Making conversation with daily communication topic" ($\bar{X} = 2.92$), "Giving homestay information and co-creation activities" ($\bar{X} = 2.92$),

“Offering helps and dealing with the request and complaints” ($\bar{X} = 2.76$), “Describing process” ($\bar{X} = 2.76$), “Giving tour itinerary and making an appointment with guests” ($\bar{X} = 2.72$), and “Giving directions and instructions” ($\bar{X} = 2.64$) were ranked the most important. While the following topics, “Giving information about community products or souvenir” ($\bar{X} = 2.44$), “Giving information about local food” ($\bar{X} = 2.44$), and “Giving history information of the homestay” ($\bar{X} = 2.24$) were chosen at less important.

Part three of the survey results were categorized in two levels of frequency: frequent and the least frequent topics usage. The frequent usage topics communication was “Greeting, welcoming, and farewell the guests” ($\bar{X} = 3.00$), “Giving homestay information and co-creation activities” ($\bar{X} = 2.96$), “Making conversation with daily communication topic” ($\bar{X} = 2.92$), “Offering helps and dealing with the request and complaints” ($\bar{X} = 2.80$), “Describing process” ($\bar{X} = 2.80$), “Giving directions and instructions” ($\bar{X} = 2.68$), and “Giving tour itinerary and making an appointment with guests” ($\bar{X} = 2.48$), respectively. The ranks of less frequent topics were “Giving information about community products or souvenir” ($\bar{X} = 2.48$), “Giving information about local food” ($\bar{X} = 2.40$), and “Giving homestay history information” ($\bar{X} = 2.28$).

It was found that the level of homestay owners’ and staff’s confidence in English skills proficiency was described by two rankings. There were six topics which the owners and staff felt assured that they could communicate with foreign tourists as in “Greeting,

welcoming, and saying farewell to the guests.” ($\bar{X}$ = 2.92), “Making conversation with daily communication topic” ($\bar{X}$ = 2.92), “Giving homestay information and co-creation activities” ($\bar{X}$ = 2.90), “Offering helps and dealing with the request and complaints” ($\bar{X}$ = 2.83), “Giving directions and instructions, and “Describing process” ($\bar{X}$ = 2.79). Four topics of communication skills in which the sample group felt less confident were “Giving tour itinerary and making an appointment with guests” ($\bar{X}$ = 2.40), “Giving information about community products or souvenir” ($\bar{X}$ = 2.30), “Giving homestay history information” ($\bar{X}$ = 2.28), and “Giving information about local food” ($\bar{X}$ = 2.20).

2. The semi-structure interview results

The data decoded and interpreted from the interview reviewed as four main guided questions —English communicative proficiency level, how they dealt with the difficulty of English conversation, most frequent topics used to communicate with the customers, and pragmatic communication patterns they used to interact with homestay guests. Regarding the first question, the most challenging topic of conversation the studied group mentioned was giving information about community culture and community history. Due to the difficulty of dealing with English spoken, they tried to use body language, gestures, and media, e.g., a hotel leaflet, a brochure, printed information, a catalog, a menu, signposts, a sculpture, and board card, to help them communicate to homestay customers. However, they did not use any smartphone or online application to

assist with their interaction.

Regarding the most common topics, six topics were often used to interact with the customers; for example, “Greeting, welcoming, and saying farewell to the guests,” “Making daily communication,” “Giving homestay information and co-creation activities,” “Offering helps and dealing with the request and complaints,” and “Giving directions and instructions.” It was concluded that the last question asked about pragmatic communication patterns the homestay owners and staff used was described as two types of communication. There was verbal and non-verbal communication, represented in the following item 3.

3. The communication patterns used by Thai homestay owners and staff and the suggested pragmatic communication patterns

There were five most used communication patterns of Thai homestay owners and staff in Doi-Saket and Maerim District, namely “Greeting, welcoming, and saying farewell to the guests,” “Making daily communication,” “Giving homestay information and co-creation activities,” “Offering helps and dealing with the request and complaints,” and “Giving directions and instructions.” as shown from Figure 1 - 5. It was found that verbal and non-verbal communication were deployed during the interaction. However, the finding from the semi-structured interview indicated that Thai homestay owners and staff tried less verbal interaction with their foreign customers. Instead, communication non-words were

conveyed almost all of the time.

Therefore, verbal and non-verbal pragmatic communication patterns were recommended to improve their interaction in the proper way-based communication functions (University of Minnesota, 2016) and incorporated to Grice's cooperative of maxims (Kevin et al., 2012) and principles of politeness (Lakoff, 1972; Leech, 1983; Brown and Levinson, 1978: 1987 in Prifanti, 2016).

As shown in Figure 1, the previous communication pattern was obtained only greeting expressions (e.g., 'hello' and the greeting expressions regarding time periods "Good morning.", etc.) or non-words communication. Nevertheless, there was no sign of checking in or out pragmatically. The suggested pragmatic communication pattern of "greeting, welcoming, doing check-in, and saying farewell to the guests" were offered as initial, the conversation pattern started with greeting and welcoming guests to the living place (s); it was common for guests to check in to confirm their staying, and finally, the closing conversation was expressed. The chat sometimes encountered errors and misunderstandings due to vocabulary knowledge; non-verbal communication was delivered to convey the meaning. It was possibly cleared that body language as postures and media like posters could precisely represent the greeting. However, messages could also send, both verbal and non-verbal, simultaneously.

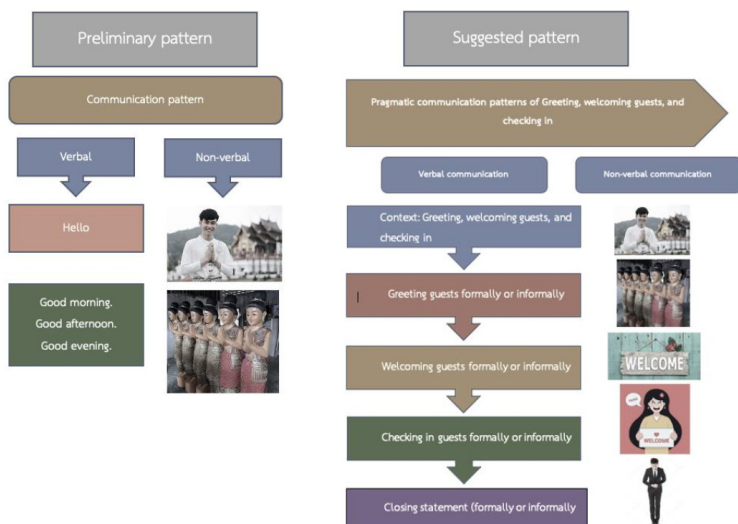

Figure 1 Previous homestay communication patterns and the recommended pragmatic communication pattern of Greeting, welcoming guests, and checking in

Figure 2 indicates the prior patterns which were rarely detailed the room types or the information needed via web-site or a printed media; therefore, the pragmatic communication pattern of giving homestay information and co-creation activities was delivered. The interaction format began with a greeting. Then, room types, the accommodations, and co-creation activities were delivered. It included brief history, community traditions, and ways of life before the closing conversation. It was assured that non-verbal communication was determined via catalogs, printed information

sheets, leaflets, or brochures to reemphasize the understanding as illustrated in Figure 2 .

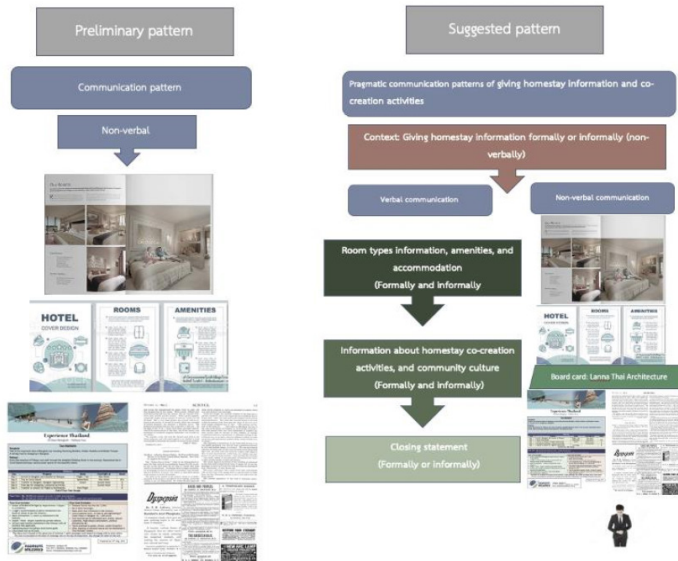

Figure 2 Homestay staff pragmatic communication patterns of giving homestay information and co-creation activities

The initial pattern of daily communication by homestay owners and staff did not convey meaningful expressions in this topic. Therefore, the recommended pattern gave suggestions to greet the customers in the following interesting topics e.g., weather, a person's well-being, or the tourists' excursion or errands— and end with closing conversation. Not many people could recognize body language describing the weather. Thus, Non-verbal

communication guided thumb up for nice weather and thumb down for bad weather, as showed in Figure 3.

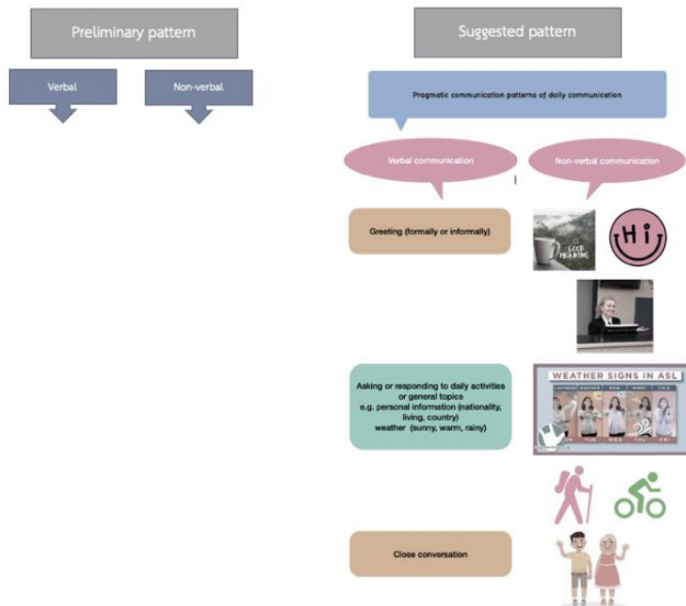

Figure 3 Homestay staff pragmatic communication pattern of daily communication

Figure 4 shows preliminary pattern of dealing with customers' complaints and requests altogether with proposed pragmatic communication pattern. The preceding forms of interaction of dealing with the complaints and requests were not found. Therefore, it is important to put forward this pattern, since it is really substantial for hotel service and hospitality (Daoust, 2021). The complaint's situation initially began via verbal communication pattern followed the regular dialogue, which was listening to the problems and

requests, apologizing for an inconvenient incident to take responsibility, then explaining the difficulties that occurred and finally offering help and repairs, and finally promising future issues. While request patterns followed the following steps, listening to the requests, confirming the needs, asking for the things the guests wanted, future statements, agreement, and closing conversation.

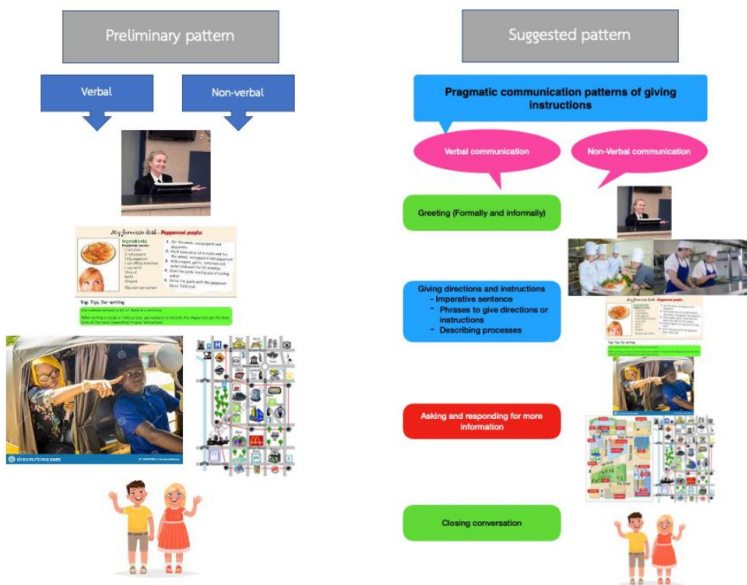

Figure 4 Homestay staff pragmatic communication pattern of dealing with homestay complaints and requests

As shown in Figure 5, the aforementioned pattern used by homestay owners and staff was non-word communication so the printed papers or silent gestures were conveyed. In order to

distribute the meaning information, giving directions and instruction were determined initially with the greeting and then offering helps or giving instruction followed by asking and responding for more information and closing the conversation. While non-verbal communication, indicating and leading the way from the map, will be used to give directions, a manual book was used to describe the process or instruction.

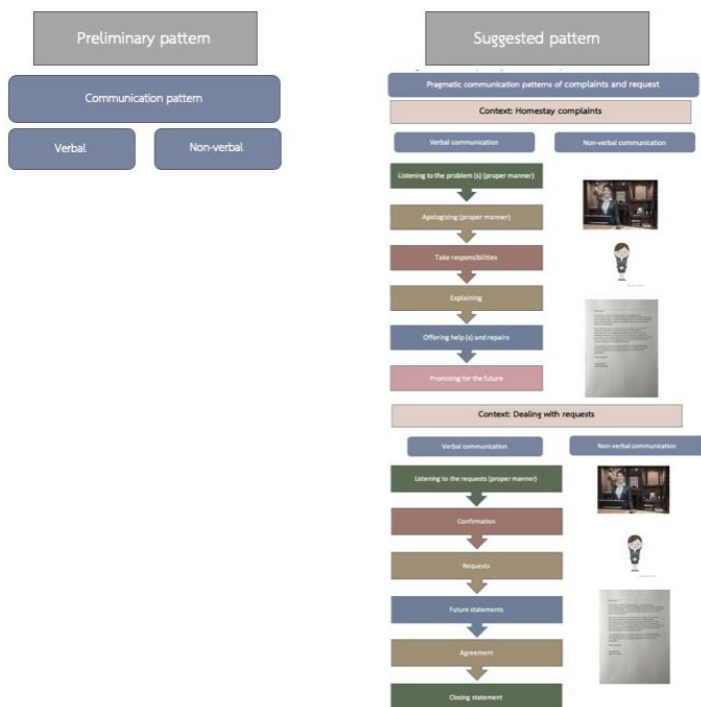

Figure 5 Homestay staff pragmatic communication pattern of describing process
(Giving directions or instructions)

Discussions

Three parts were discussed to prevail the finding based on three research queries: "what verbal and non-verbal pragmatic communication patterns did Thai Homestay staff use to communicate with foreigners, and what were the suggested useful expressions used for homestay owners and staff?

Primary interpretation represented the socioeconomic information of the participants, the topic communication, the essentials of the usage, and the most frequent topic homestay owners and staff use. Secondly, pragmatic communication patterns were characterized. Finally, the recommended pragmatic expressions were determined.

Due to the initial finding, it was revealed that most of the participants were homestay owners and staff running homestay business in Doisaket and Maerim District, Chiangmai. They were at least ten days to more than thirty years doing homestay business and being staff. Their English proficiency was considered low-beginner, beginner, and elementary level, which most of the staff and owners admitted that their low proficiency directly caused communication problems. Therefore, most of the time, messages were sent improperly and incompletely. However, they fixed it via gestures or body language to solve the problems (Cruz, 2009; Kappina, et al., 2021). It was surprising that only one homestay owner was an intermediate level of English; therefore, cooperation and interaction could never block her from the homestay guests.

Moreover, formal and informal language was delivered to her guests. Although her communication proficiency was considered intermediate, she also emphasized that she would be ready to learn new things if there would be any support from the organization, such as pragmatic strategies or language used for formal communication. Regarding homestay interaction contexts from the questionnaires, there were five most used topics as in "greeting, welcoming, and checking-in and out," "making daily communication," "giving homestay information and co-creation activities," "offering helps and dealing with requests and complaints," and "giving directions and instructions".

Accordingly, a second query revealed that pragmatic communication patterns the homestay owners and staff used to communicate with their tourists were six topics — "greeting, welcoming, and checking-in and out," "making daily communication," "giving homestay information and co-creation activities," "offering helps and dealing with the request and complaints," and "giving directions and instructions" — as shown from figure 1 - 5. Nevertheless, the communication functions were followed from the greeting through the closing statements, dealing with customers' requests and complaints, or following-up the solutions to problems. The expressions were determined incomplete, errors, or silent (which were found from lower beginner level staff and owners) and they neither showed politeness principles (FTAs) (Prefanti, 2016; Susanti et al., 2020) nor Grices' cooperative of maxims (Betti, 2021)

as possible as it should.

Therefore, the interpretation could be drawn from the data that the pragmatic communication expressions from research question three, should underpin the characteristic of communication functions or functional aspects of interpersonal communication (University of Minnesota, 2016), which includes gaining/resisting compliance, requesting or presenting information, asking for or giving support. Verbal and non-verbal communication were interchangeably developed to help eliminated errors, miscommunication (Cruz, 2009; Kappina, et al., 2021), and misinterpretation (Kappina, et al., 2021). Due to maintaining formal interaction verbally, face-treating acts (FTAs) (Brown and Levinson, 1987; Susanti, et al., 2020) should be aware due to show three aspects of social distance, relative power, and absolute ranking (Prifanti, 2016; Susanti, et al., 2020). Respectfulness in hotel and hospitality services (Daoust, 2021) is substantial to show respect and royalty in the social range between the givers (the homestay owners and staff) and the receivers (customers). Non-verbal communication like gestures (Wai) or body language (bow), media, signposts, and printed paper (leaflets or brochures) are essential if communication verbally cannot deliver (Susanti et al., 2020; Kappina, et al., 2021).

Conclusions, Implications, limitation, recommendations

Homestay owners and staff in Chiang Mai, commonly used six communication topics to interact with their customers (foreigners)

verbally and non-verbally. However, almost all homestay owners and staff had lower beginner or beginner-level English language communication proficiency. The principles of politeness were aware and represented as a "bow," which was non-verbal communication and showed respect to the customers. The basic level of a greeting and English interaction language still shows language functions of communication. However, pragmatic communication and complete formal form and informal form of language communication are needed.

To magnify the effective, pragmatic communication patterns of Thai homestay owners and staff in Doisaket, and Monjam, Maerim district, Chiangmai, suggested that they needed to reemphasize the following pragmatics communication; 1) communicative functions which Thai homestay owners and staff should learn, for example, when the question shall deliver and what responses should be replied; 2) Grice's cooperative principles are substantial when meaningful communication between interlocutors are on demand (e.g., more information is required to represent meaningful message — the maxim of quantity— and conveying information only information related to context — the maxim of relation (Chan and Mak, 2012); and 3) speech acts and principles of politeness (Prifanti, 2016) are the emphasis since respect is essential in hotel and hospitality. English communication expressions contain formal language and politeness principles (Prifanti, 2016), showing loyalty to the customers and the customer's most significant impression.

The limitation of this study was due to the small sample size. Although fifty homestay owners and staff were the participants in the research, they were from only two districts in Chiangmai existed. The data was collected from 25 homestays which were not considered the big picture of all homestays around Chiangmai. However, a recommendation for future study will focus on developing a pocketbook of communication patterns and valuable expressions for Thai homestay owners and staff. This pocketbook type helps the staff and owners improve their workplace English communication skills. This pocketbook is also essential for busy staff and owners with fewer classroom learning opportunities. Instead, it is instant and user-friendly (with written Thai pronunciation and translation) which successfully assist communication.

Bibliography

- Anata, H. & Nuraini, K. (2019). Teacher Communication Pattern in English Learning Process as Foreign Language in Senior High School. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 349, 204–208. Retrieved 20 March, 2023, from <https://www.atlantispres.com/article/125919057.pdf>.
- Betti, J. M. (2021). *Grice's Maxims*. Retrieved 20 May, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/354554834_Grice's_Maxims.

- Chan, K.K.S. and Mak. W. S. (2012). *Shared decision making in the recovery of people with schizophrenia: The role of metacognitive capacities in insight and pragmatic language use*. Clinical Psychology review. Retrieved 15 April, 2023, from <https://www.sciencedirect.com/topics/psychology/cooperative-principle>.
- Choraih, M. A., Loutfi, A., & Mansoor, A. (2016). *The Importance of Pragmatic Competence in the EFL Curriculum: Application and Implications**. Retrieved May, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/318001145_The_Importance_of_Pragmatic_Competence_in_the_EFL_Curriculum_Application_and_Implications.
- Cruz, M. P. (2009). *Review of Pragmatics and Non-verbal Communication*. Retrieved 2 June, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/264323185_Review_of_Pragmatics_and_Non_verbal_Communication_by_Tim_Wharton.
- Deda, N. (2013). *The role of Pragmatics in English Language Teaching. Pragmatic Competence*. Retrieved 15 April, 2023, form <https://www.richtmann.org/journal/index.php/ajis/article/view/106>.
- Daoust, C. (2021). *The importance of customer service in the hospitality industry*. Retrieved June, 2023, from <https://hotello.com/en/customer-service-hotels/>.

- Eslami, Z. R. (2013). *Teaching and Learning Pragmatics: Where Language and Culture Meet*. Pragmatics and Society. Cambridge University Press. USA. pp. 7-24.
- Helenko, N. & Wang, J. (2022). *Pragmatics in English language learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jaroensak, T. (2018). *ELF on a tropical island: The use of pragmatic strategies in touristic ELF in Thailand*. Retrieved April, 2023, from [https://core.ac.uk/download/pdf/211024017 .pdf](https://core.ac.uk/download/pdf/211024017.pdf).
- Kappina, K., Charoennaiwongphao, W., & Konchiab, S. (2021). Needs for Improving Non-Verbal Communication Skills of Thai Homestay Staff in the New Normal Tourism Context, Chiang Mai. *FEU Academic Journal*, 15(1), 80–99.
- Meunchong, W. (2023). *English for Homestay Tourism: Barriers and Needs of Entrepreneurs in Rural Community of Thailand*. Retrieved 8 July, 2023, from <https://tpls.academypublication.com/index.php/tpls/article/view/5484>.
- Skill success. (2019). *English Conversation Patterns for Efficient Communication*. Retrieved 9 July, 2023, from <https://blog.skillsuccess.com/english-conversation-patterns-for-efficient-communication/>.
- Sigmund G. (2020). *Social science research methods: Social research methods:qualitative, quantitative and mixed methods approach*. Los Angeles, Sage, 582p.

Susanti, N, Lalifa, I. & Sunarsi, D. (2020). *The Effects of Profitability, Leverage, and Liquidity on Financial Distress on Retail Companies Listed on Indonesian Stock Exchange*. Jurnal Ilmiah Ilmu Administrasi Publik. 10. 45. 10.26858/jiap. v10i1.13568.

University of Minnesota. (2016). *Communication in the Real World: An Introduction to Communication Studies*. Retrieved June, 2023, from <https://doi.org/10.24926/8668.0401>.

WordPress. (2012). *Verbal and Non-verbal Communication Patterns*. Retrieved 3 June, 2023, from <https://kkunz11.wordpress.com/2012/12/06/verbal-and-non-verbal-communication-patterns/>.

ผลกระทบของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี:

ปัญหาและแนวทางการนำไปปฏิบัติ

The Impact of the Women's Empowerment Fund : Problems and Guidelines for Implementation

ศรินนา ศิริมาตย์¹ และ สุธาสินี สิ้นเฮอร์²

Sarinna Sirimat¹ and Suthasinee Sinthao²

Received: February 13, 2023

Revised: July 23, 2023

Accepted: July 23, 2023

¹ สาขาวิชาปรัชญาสังคมและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Social Philosophy and Culture Program, Faculty of Humanities

and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University

(E-mail: na22_nana@hotmail.com)

² สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Chinese Language Program, Faculty of Humanities and Social

Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University

(E-mail: dsuthasinee@gmail.com)

บทคัดย่อ

“กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี” เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการพัฒนาอาชีพ สร้างโอกาสการทำงานและรายได้ การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายสตรี เพิ่มบทบาทภาวะผู้นำของสตรี ทำให้สังคมเข้าใจปัญหาสตรี ตลอดจนส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพให้แก่สตรีโดยผ่านองค์กรสตรีทุกจังหวัด โดยมุ่งหวังจะสนับสนุนและส่งเสริมให้สตรีไทยเป็นพลังสำคัญและการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศ กองทุนนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของสตรีแต่รวมถึงปัญหาการละเมิดสิทธิที่กระทำต่อสตรีด้วย และให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของสตรีไทยให้เข้มแข็งมุ่งพัฒนาเครือข่ายสตรีให้มีบทบาทในการร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศต่อไป อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าว ยังมีความเหลื่อมล้ำทางสังคม บางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ จนเกิดความไม่เท่าเทียม ความไม่เสมอภาคของกลุ่มสตรี โอกาสที่สตรีทุกคนจะเข้าถึงกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีได้เท่าเทียมกันจึงเป็นไปได้น้อยมาก ด้วยปัจจัยมากมายที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความไม่แน่นอนของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เนื่องจากแต่ละยุทธศาสตร์ยังขาดความชัดเจน ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

คำสำคัญ : กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, การพัฒนาสิทธิสตรี, เครือข่ายสตรี

ABSTRACT

"Women Empowerment Fund", is a source of working capital for career development, job opportunities, and income for capability development and women's network. Increasing the leadership role of women allows society to understand women's problems as well as promoting the welfare of women through women's organizations in every province. It aims to support

and promote Thai women as a major force in the development of the country. This fund not only supports women with problems but also the problem of rights abused in women and gives importance to the development of the potential for Thai women to be strong. Moreover, it aims to develop women's networks to play a role in solving problems and developing the country. However, within such a policy there is also social inequality where some groups cannot be accessed and the inequality and the opportunity for all women to have equal access to the Women's Empowerment Fund remains very little. Many factors affect the success or uncertainty of the Women's Empowerment Fund, because each strategy still lacks clarity. It is a major obstacle to follow up and evaluate the performance of the Women's Empowerment Fund.

Keywords: Women Empowerment Funds, development of women's rights, women's network

บทนำ

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล โดยกำหนดเป็นวาระเร่งด่วน ที่จะดำเนินการในปี 2555 สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนแบบดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย ในการพัฒนา อาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อการพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ และสวัสดิการให้แก่สตรี รวมถึงการพัฒนา ศักยภาพสตรีและเครือข่ายสตรี การพัฒนาบทบาทสตรี การสร้างภาวะผู้นำ และการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ทั้งนี้รัฐบาลมุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกับองค์กรสตรีตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ เพื่อให้โอกาสสตรีในทุกพื้นที่ทุกชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา เพื่อสตรีทุกคน โดยความร่วมมือ

ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสตรีต่าง ๆ ในการขับเคลื่อน กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเพื่อให้สตรีไทยได้ใช้ประโยชน์จากกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในขั้นนี้นายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง คณะกรรมการขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาท สตรีโดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ สำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติหน้าที่ด้านอำนวยการ และสนับสนุนการดำเนิน งานของคณะกรรมการฯ ดังกล่าว ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวง สาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวง แรงงาน และกระทรวงศึกษาธิการ เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการขับเคลื่อนกองทุน พัฒนาบทบาทสตรีให้เกิดประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์แก่สตรีทุกกลุ่มเป้าหมาย กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่มุ่งหวังให้สตรีทั่วประเทศเข้าถึงแหล่งเงินทุน อัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ ที่นำไปสู่การสร้างสวัสดิภาพและ สวัสดิการให้สตรี ตลอดจนเยียวยาสตรีที่ประสบปัญหาทุรูปแบบ มุ่งในแง่การ ตลาด กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจึงเป็นสินค้าการเมืองที่พุ่งเป้าไปยังกลุ่มลูกค้า กลุ่มใหญ่ คือ สตรีทั่วประเทศที่มีสัดส่วนมากกว่า 50 % ของประชากรทั้งประเทศ ทั้งเป็นกลุ่มที่มีส่วนสำคัญในการชี้้นำการตัดสินใจทางการเมืองได้ในระดับที่สูง แต่กระบวนการทำงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีข้อสังเกตที่ต้องปรับปรุง เพราะหากอ่านระเบียบกองทุนจะพบว่ามี ความซ้ำซ้อนกัน เช่น การกำหนดให้มี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี “ตำบล” และกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี “จังหวัด” แต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนแยกกันต่างหาก แต่มีบทบาทและหน้าที่ เหมือนกัน 100 % จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในแง่ของการดำเนินนโยบายที่นำ ไปสู่ความขัดแย้งได้ โอกาสที่สตรีทุกคนจะเข้าถึงกองทุนได้เท่าเทียมกันจึงเป็นไปได้ น้อยมาก แต่แม้ภายใต้วัตถุประสงค์ที่ดูกว้างไว้นั้น คำถามต่อการดำเนินการกอง

ทุนนี้กลับเกิดขึ้นตามมามากมาย โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของผู้หญิง ที่รัฐบาลประกาศว่า จะเปิดโอกาสให้กับผู้หญิงทุกคน แต่กลับพบว่า การดำเนินการยังคงกระจุกอยู่เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น รวมทั้งปัญหาอีกนานัปการที่เกิดขึ้นภายหลังการเปิดตัวโครงการ และจนถึงวันนี้ก็มีเพียงคนจำนวนไม่มากนักที่รู้จักโครงการนี้ จึงน่าจะคิดว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จะเป็นเหมือนกับโครงการอื่น ๆ ของรัฐบาลหรือไม่ ที่สุดท้ายแล้ว ก็ไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญคนที่จะได้เงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีต้องขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิก ถึงจะทำโครงการเสนอขอเงินได้ ซึ่งระเบียบการจัดสรรเงินกว้างมาก จะใช้วิธีไคร่มาก่อนได้ก่อน หรือจัดสรรแบบเฉลี่ย นอกจากนี้ การให้ลงทะเบียนก่อนถึงจะเข้าถึงกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อาจขัดรัฐธรรมนูญเรื่องความเท่าเทียมและความเสมอภาค และมีความมุ่งหวังว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจะต้องครอบคลุมผู้ที่ได้ประโยชน์มากที่สุดและทั่วถึง ที่สำคัญคือการติดตามประเมินผลและความยั่งยืนของกองทุนฯ รวมถึงการใช้เงินของกองทุนฯ จะต้องมีประสิทธิภาพ โดยควรนำไปพัฒนาเรื่องขีดความสามารถเรื่องการมีส่วนร่วม การมีจิตสำนึก การสร้างเครือข่ายสตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอย่างถูกต้อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

เนื้อหา

ความเป็นมาของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

กองทุนพัฒนาสตรี หรือชื่อเต็ม ๆ คือ “กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ” นโยบายเพื่อพัฒนาสตรีของพรรคเพื่อไทย มีนโยบายส่งเสริมสตรีทั้งในเรื่องของสิทธิ บทบาทความเท่าเทียมในสังคม และศักดิ์ศรี จัดตั้งกองทุนส่งเสริมบทบาทสตรีเพื่อเป็นการส่งเสริมในเรื่องของรายได้และเป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้กับสตรี และกลุ่มแม่บ้านในแต่ละจังหวัดควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้โอทอปถือเป็นการแสดงถึงความ

สามารถของสตรี ดังนั้นพรรคเพื่อไทยจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมอาชีพให้กับผู้หญิง และเพื่อให้องค์กรสตรีสามารถขับเคลื่อนได้ มีความคล่องตัวในการตอบโต้ภัยและวัตถุประสงค์ของสตรีอย่างแท้จริง การประยุกต์กฎหมายการละเมิดสตรีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและยังเป็นการป้องปรามไม่ให้เกิดเหตุแล้วค่อยมาป้องกัน ด้วยการเพิ่มโทษผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัว พัฒนาสตรีให้มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากับชาย โดยการได้รับความคุ้มครองจากรัฐในการมีชีวิตอยู่โดยปราศจากการถูกระทำรุนแรง และถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แนวนโยบายในการส่งเสริมสตรีในเรื่องของสิทธิ บทบาทเพื่อให้เกิดความทัดเทียมในเรื่องของความเป็นมนุษย์ ความเป็นผู้หญิงต่อครอบครัว รวมทั้งการส่งเสริมรายได้และอาชีพของสตรี คุณภาพแรงงานของสตรี เรื่องงบประมาณต่างๆที่จะช่วยให้องค์กรสตรีได้ขับเคลื่อนและตอบโต้ภัยของสตรีอย่างแท้จริง ซึ่งพรรคมีนโยบายตั้งกองทุนส่งเสริมบทบาทสตรี โดยเฉลี่ยจังหวัดละ 100 ล้านบาท ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอาชีพสตรี โดยจะทำงานร่วมกับสภาสตรีและจังหวัดทุกจังหวัด โดยแนวคิดแล้ว “กองทุนสตรี” ของพรรคเพื่อไทย มีลักษณะใกล้เคียงกับกองทุนหมู่บ้านของพรรคไทยรักไทยในอดีต นั่นคือจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง และให้ส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่บริหารจัดการกันเอง ซึ่งในกรณีของกองทุนหมู่บ้านให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท แต่ของกองทุนสตรีจะให้งบประมาณจังหวัดละ 100 ล้านบาทแทน (สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า, 2555)

ปัญหากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

อุปสรรคของการดำเนินการกองทุนคือเงื่อนไขที่ถูกตั้งขึ้นมา ทำให้เกิดข้อจำกัดต่อการเข้าถึงกองทุน ขณะเดียวกัน กฎหมายที่จะรองรับการดำเนินการดูเหมือนว่าจะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทำให้เป็นเรื่องยากที่จะทำให้องค์กรสตรีเห็นหน้าจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ที่ผ่านมามีการประชุมร่วมกันของหน่วยงานที่ทำงานด้านเครือข่ายสตรี ส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทาง

เดียวกันว่า รัฐบาลควรเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการใหม่ โดยยกเลิกให้มีการระบุว่า “ผู้ที่เข้าถึงจะต้องสมัครสมาชิกกองทุนก่อน” เพราะจะทำให้กองทุนมีลักษณะกลายเป็นกองทุนปิด ขณะเดียวกันจะต้องลดสัดส่วนของเงินหมุนเวียนลงมา รวมทั้งออกกฎหมายเพื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อให้กองทุนมีความยั่งยืนมากกว่าจะอยู่ภายใต้ระเบียบสำนักนายกฯ “บทบาทของผู้หญิงมีหลายด้าน ไม่เฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ หากผู้หญิงมีความสามารถแล้วบทบาทก็จะตามมาเอง” จากมูลนิธิเพื่อนหญิง องค์กรที่ทำงานเกาะติดนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทั้งในระดับนโยบายและในระดับพื้นที่ เห็นว่า ปัญหาการเข้าไม่ถึงกองทุนฯ มีหลากหลายประเด็น นอกจากการรับรู้ที่มีอยู่น้อยแล้ว ความรู้ความสามารถในการเขียนโครงการ และการใช้สื่อต่าง ๆ ของผู้หญิงยังมีไม่มากนัก ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงกองทุน ในขณะที่ ยังมีผู้หญิงที่เข้าไม่ถึงกองทุนเลยคือ ผู้หญิงกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้หญิงติดเชื้อเอชไอวี ผู้หญิงขายขบ ไร้สัญชาติ ผู้หญิงพิการ ผู้หญิงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกลุ่มผู้หญิงค้าประเวณีและบริการทางเพศ เป็นต้น สำหรับปัญหาด้านการบริหารจัดการกองทุนนั้น สะท้อนให้เห็นปัญหาในประเด็นที่ว่า นโยบายนี้ผูกขาดอำนาจไว้ที่คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดมากเกินไป คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลมีอำนาจน้อยมาก ไม่มีอำนาจออกระเบียบกองทุนให้เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง และกลไกการทำงานของคณะกรรมการระดับตำบล ก็ไม่เข้มแข็งเหมือนกองทุนหมู่บ้าน จึงทำให้คณะกรรมการระดับตำบลที่มีอำนาจพิจารณาโครงการไม่กล้าตัดสินใจ ต้องส่งต่อมาให้อำเภอและส่งไปถึงคณะกรรมการระดับจังหวัด คณะกรรมการระดับจังหวัดจึงต้องพิจารณาโครงการเป็นจำนวนมาก และก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โครงการที่ชาวบ้านเสนอไปถูกตัดออก ตอนนี้งานที่มีกองทุนอยู่ในพื้นที่หลายกองทุนอยู่แล้ว เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนสป.สช เงินพัฒนา SML ก็มีส่วนทำให้คนไม่ค่อยสนใจกองทุนนี้ (นภัทร พิสิฏิกานา, 2557)

อย่างไรก็ตาม หากหันกลับมามองในมุมของหน่วยงานผู้บริหารจัดการกองทุนเอง ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์มากมาย ก็ดูเหมือนว่าจะมองเห็นอุปสรรคไม่แตกต่างจากสังคมภายนอกเท่าใด และประเด็นการทำความเข้าใจเรื่องระเบียบ วิธีการ กับประชาชน กลุ่มสตรีเป้าหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทั่วไป คือการทำงานกับชาวบ้าน เพราะชาวบ้านไม่รู้เรื่องระเบียบ วิธีการ เพราะระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีมี 4 ฉบับ ประกาศมี 14 ฉบับ และไม่คุ้มค่าตอบแทนให้คณะกรรมการระดับตำบล นโยบายจากคณะกรรมการระดับจังหวัดก็ห้ามคณะกรรมการกู้เงิน ส่วนคณะกรรมการระดับตำบลจะออกระเบียบอะไรไม่ได้ ต้องให้จังหวัดเป็นคนออก ดอกเบี้ยจากเงินหมุนเวียนก็ให้นำกลับไปที่คณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่สั่นคลอนมาก แต่เรื่องนี้ก็มีการประชุมกันแล้วว่า ให้ 30 % ของดอกเบี้ย เพื่อไปกลับไปใช้เพื่อการบริหารจัดการในระดับจังหวัด และ 20 % เป็นค่าบริหารจัดการในระดับตำบลสมาชิกไม่รู้เรื่อง ทั้งที่พยายามที่จะประชาสัมพันธ์อย่างมากตลอดมา และเจ้าหน้าที่ทำงานมีน้อย เจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในขณะนี้เป็นการทำงานร่วมกับงานที่ท่าอยู่ มีการเสนอให้เอาคนมาทำงานเต็มตัว โดยตัดออกจากสังกัดเดิม เช่น กองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ (นภัทร พิสิณนา, 2557)

การดำเนินงานของกองทุนฯ มีลักษณะงาน/กิจกรรมที่หลากหลายและมีผู้เกี่ยวข้องในหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม หรือเป็นงานที่มีลักษณะ “หน้ากว้าง” ทำให้มีปัจจัยมากมายที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและหรือความไม่แน่นอนของกองทุนฯ โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าการกำหนดตัวชี้วัดระดับผลความสำเร็จที่เหมาะสมของกองทุนฯ ในภาพรวมและแต่ละยุทธศาสตร์ยังขาดความชัดเจน อันถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่สำคัญ การอนุมัติเงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เนื่องจากหลักเกณฑ์และวิธีการอนุมัติเงินกองทุนของคณะกรรมการกองทุนฯ ระดับจังหวัดมีลักษณะที่แตกต่างกันตามดุลยพินิจ

ความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละจังหวัด จึงส่งผลให้บางจังหวัดมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอกับโครงการที่ขอรับการสนับสนุน บางจังหวัดมีการกำหนดรอบปฏิทินของการอนุมัติโครงการในแต่ละเดือน ซึ่งมีผลทำให้อาจจะอนุมัติเงินล่าช้า เพราะมีโครงการที่ขอรับการสนับสนุนจำนวนมากและความรอบคอบต่อการพิจารณาอนุมัติโครงการอย่างไรก็ตาม กองทุนฯ มีระยะเวลาดำเนินงานในรูปคณะกรรมการและอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมี ความเข้าใจในแนวทางรูปแบบและหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ยังไม่สอดคล้องเท่าที่ควร โดยเฉพาะเกี่ยวกับระเบียบกองทุนฯ และการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับจังหวัด

ระบบการติดตามและประเมินผลดำเนินงานกองทุนฯ พบว่ามีปัญหาอุปสรรคในส่วนผลที่คาดหวังและตัวชี้วัดของความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการของแต่ละยุทธศาสตร์ที่ยังไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการข้อมูลการรายงานผลงานจากหน่วยงานภูมิภาคหรือคณะกรรมการฯ ที่เป็นผู้รับผิดชอบ กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ กลับไปยังหน่วยงานประสานส่วนกลาง (Feedback) ซึ่งทำหน้าที่ในการรวบรวม/ติดตามและประเมินผลในภาพรวมของกองทุนฯ ที่ยังไม่ครอบคลุมข้อมูลยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของกองทุนฯ อันเป็นสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการเพื่อการตัดสินใจในการพิจารณาสนับสนุนเงินกองทุน

ปัจจัยความเสี่ยงภายในและภายนอกของบริบทแต่ละจังหวัด ที่เป็นปัญหาอุปสรรคหนึ่งที่สำคัญของการดำเนินงาน พบว่ากิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการฯ จังหวัดบางจังหวัด ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนงานและหรือความต้องการของสมาชิกกองทุนฯ อันเนื่องจากกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในระเบียบกองทุนฯ และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้ง ความเข้าใจในกฎ ระเบียบ ที่แตกต่างกันของคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด/ตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

ระหว่างการเมืองภายในท้องถิ่นกับคณะกรรมการส่วนหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการพิจารณาดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ทั้งในด้านผลการดำเนินงาน และการอนุมัติและการเบิกจ่ายเงินกองทุนฯ โดยบางจังหวัดมีความล่าช้าในการเบิกจ่าย และบางจังหวัดเงินกองทุนฯ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกกองทุน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ภาพที่ 1 สังเคราะห์ปัญหากองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแบบองค์รวม
ผลกระทบของนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 ส.ค. 2554 หลังใช้เวลาดำเนินการกว่า 2 ปี จึงเปิดตัวโครงการนี้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 ก.พ. 2556 โดยรัฐบาลได้วางวัตถุประสงค์ของกองทุนนี้จะใช้เป็นแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อให้สตรีเข้าถึงแหล่งทุนและนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รวมทั้งใช้พัฒนาสวัสดิภาพของสตรีในด้านอื่น ๆ เช่น การสร้างเสริมศักยภาพภาวะผู้นำ การพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างเครือข่ายและเฝ้าระวังปัญหาของสตรีในทุกรูปแบบ คือ หวังให้กองทุนที่ถูกออกแบบมาเพื่อผู้หญิงครั้งนี้ ใช้ในการ “สร้างสรรค์พลังสตรี ให้เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ” แต่แม้ภายใต้วัตถุประสงค์สวยหรูที่ถูกวางไว้นั้น คำถามต่อการดำเนินการกองทุนนี้ก็กลับเกิดขึ้นตามมามากมาย โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของผู้หญิง ที่รัฐบาลประกาศว่า จะเปิดโอกาสให้กับผู้หญิงทุกคน แต่กลับพบว่า การดำเนินการยังคงกระจุกอยู่เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น รวมทั้งปัญหาอีกนานัปการที่เกิดขึ้นภายหลังการเปิดตัวโครงการ และจนถึงวันนี้ก็มีเพียงคนจำนวนไม่มากนักที่รู้จักโครงการนี้ จึงน่าจะคิดว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จะเป็นเหมือนกับโครงการอื่น ๆ ของรัฐบาลหรือไม่ ที่สุดท้ายแล้ว ก็ไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง วันที่ 18 ก.พ. 2557 การประชุมคณะอนุกรรมการด้านสตรี วุฒิสภา มีการรายงานผลการดำเนินนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลใช้เงินงบประมาณ สำหรับกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ไปแล้วทั้งสิ้น 6,360 ล้านบาท แบ่งเป็น งบสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมตามนโยบายและยุทธศาสตร์กองทุน 450 ล้านบาท หรือ 7 % ของงบประมาณทั้งหมด งบบริหารจัดการกองทุน 200 ล้านบาท หรือ 3 % ของงบทั้งหมด และงบพัฒนาบทบาทสตรี 5,710 ล้านบาท หรือ 90 % นอกจากการดำเนินนโยบายสาธารณะที่เอื้อผลประโยชน์ต่อผู้หญิงจำนวนน้อยมาก (ไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์) ของประชากรผู้หญิงที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้หญิงสัญชาติไทย อายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีภูมิลำเนาอยู่ใน

ประเทศไทย 27 ล้านคน และ 89% ของเงินกองทุนนี้ยังจัดสรรไปในโครงการเงินกู้หมุนเวียน จำนวน 4,309 ล้านบาท โดยจัดสรรให้ผู้หญิงเพียง 9% จำนวน 842,819 ราย ของสมาชิก 8.9 ล้านคน หรือ 3% ของประชากรผู้หญิงที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 27 ล้านคน ขณะที่ 11 % ของเงินกองทุน จัดสรรเพื่อเป็นเงินอุดหนุนโครงการเพื่อพัฒนาบทบาทสตรี จัดสรรไป 552 ล้านบาท โดยจัดสรรให้ผู้หญิงเพียง 1.7 ล้านคน หรือคิดเป็น 19.6 % ของสมาชิก จำนวน 8.9 ล้านคน หรือ 6.5 % ของประชากรผู้หญิงที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 27 ล้านคน (นภัทร พิสิณนา, 2557)

ส่งเงินให้จังหวัดจัดการเอง

สำหรับระบบการกระจายเงินกองทุนจำนวน 7.7 พันล้านบาทนั้น จากการตรวจสอบพบว่า เป็นการแบ่งจัดส่งงบประมาณยังจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร โดยใช้เกณฑ์จำนวนประชากรแบ่งจังหวัดต่าง ๆ ออกเป็น 3 กลุ่มคือ ซึ่งจะได้รับงบประมาณไม่เท่ากันดังนี้ กลุ่มที่ 1 จังหวัดขนาดเล็ก มีประชากรไม่เกิน 600,000 คน จำนวน 35 จังหวัด จังหวัดละ 70,000,000 ล้านบาท กลุ่มที่ 2 จังหวัดขนาดกลาง มีประชากรตั้งแต่ 600,001-1,000,000 คน จำนวน 22 จังหวัด จังหวัดละ 100,000,000 ล้านบาท กลุ่มที่ 3 จังหวัดขนาดใหญ่ มีประชากรตั้งแต่ 1,000,001 คน จำนวน 20 จังหวัด จังหวัดละ 130,000,000 ล้านบาท ขณะที่การใช้เงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ถูกแบ่งเงินออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเงินทุนหมุนเวียน เงินส่วนนี้เป็นแหล่งเงินทุนให้ผู้หญิงนำไปต่อยอดกิจการ หรือสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนต่อไป เงินส่วนนี้เป็นจำนวน 80 % ของเงินกองทุนทั้งหมด โครงการที่ได้รับการสนับสนุนด้วยเงินส่วนนี้ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปีส่วนที่สอง คือเงินอุดหนุน เป็นแหล่งเงินทุนที่ให้เปล่าเพื่อให้ผู้หญิงและองค์กรพัฒนาเอกชนนำไปพัฒนาศักยภาพของผู้หญิงในด้านอื่น ๆ รวมทั้งเฝ้าระวังและรณรงค์ให้สังคมเข้าใจปัญหาของสตรีในทุกมิติ (นภัทร พิสิณนา, 2557)

ใช้กลไกบริหาร 3 ระดับกระจายกองทุน

ทั้งนี้หากพิจารณาการขับเคลื่อนนโยบายกองทุนพัฒนาสตรีอย่างละเอียด พบว่า กองทุนนี้ได้ออกแบบให้มีกลไกนโยบายไปปฏิบัติ 3 ระดับคือ ระดับนโยบาย ดำเนินการโดยคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติจะเป็นผู้กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ของกองทุนและแนวทางจัดสรรเงินให้กับคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีกรุงเทพมหานคร ต่อมาเป็นการดำเนินการในระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด ทำหน้าที่บริหารกองทุนในระดับจังหวัดรวมถึงการพิจารณาอนุมัติโครงการที่ควรได้รับการสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ระดับสุดท้ายคือการดำเนินการในระดับตำบล โดยมีคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล ทำหน้าที่รับสมัครและจัดทำฐานข้อมูลรายละเอียดของสมาชิก รวมถึงพิจารณากลับกรองและส่งต่อไปให้คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดพิจารณาอนุมัติต่อไป สำหรับเงื่อนไขของการขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุนนี้คือ “ต้องสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนก่อน สมาชิกมี 2 ประเภท คือ ประเภทบุคคลธรรมดา ผู้ที่สมัครสมาชิกประเภทนี้จะต้องเป็นผู้หญิงที่มีอายุมากกว่า 15 ปี และมีชื่ออยู่ในภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน และประเภทที่ 2 คือมูลนิธิหรือสมาคม ที่ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลหรือจังหวัดที่ขอขึ้นทะเบียนไม่น้อยกว่า 6 เดือน มีการดำเนินงานและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในความรับผิดชอบและความเสียสละ” อุปสรรคของการดำเนินการกองทุนคือ เงื่อนไขที่ถูกตั้งขึ้นมา ทำให้เกิดข้อจำกัดต่อการเข้าถึงกองทุน ขณะเดียวกันกฎหมายที่จะรองรับการดำเนินการ ดูเหมือนว่าจะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทำให้เป็นเรื่องยากที่จะทำให้กองทุนเดินหน้าจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ที่ผ่านมามีการประชุมร่วมกันของหน่วยงานที่ทำงานด้านเครือข่ายสตรี ส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า รัฐบาลควรเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการใหม่

โดยยกเลิกให้มีการระบุว่า “ผู้ที่เข้าถึงจะต้องสมัครสมาชิกกองทุนก่อน” เพราะจะทำให้กองทุนมีลักษณะกลายเป็นกองทุนปิด ขณะเดียวกันจะต้องลดสัดส่วนของเงินหมุนเวียนลงมา รวมทั้งออกกฎหมายเพื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อให้กองทุนมีความยั่งยืนมากกว่าจะอยู่ภายใต้ระเบียบสำนักนายกฯ “บทบาทของผู้หญิงมีหลายด้าน ไม่เฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ หากผู้หญิงมีความสามารถแล้วบทบาทก็จะตามมาเอง” วันที่ 20 ก.พ. 2556 คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายได้ทำหนังสือแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรี ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และโครงสร้างการดำเนินการของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเรียกร้องของภาคประชาสังคมที่เสนอมาก่อนหน้านี้ แต่กระนั้นก็ตาม แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไข เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างมากขึ้น แต่หลังการเปิดดำเนินการปัญหาเรื่องการเข้าถึงกองทุนฯ ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้เหมือนเดิมมากนัก ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นกลุ่มเครือข่ายสตรีต่าง ๆ ยังคงเห็นว่า ภาพการดำเนินการที่รวมอำนาจการตัดสินใจเป็นอุปสรรคสำคัญ เช่นเดียวกับ ความหลากหลายของกลุ่มสตรีในประเทศไทย ที่ทำให้กองทุนนี้ไม่ได้เข้าถึงสตรีทุกกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลตั้งไว้แต่แรก (นภัทร พิสิณนา, 2557)

อย่างไรก็ตาม สำหรับประเด็นที่ถูกตั้งคำถามว่า เหตุใดผู้ที่สนใจเข้าร่วมกองทุนฯ จึงต้องสมัครเป็นสมาชิกก่อนนั้น เพราะการสมัครสมาชิกเป็นสิ่งจำเป็นเป็นการกู้เงินด้วย และการสมัครสมาชิกทำให้เห็นถึงจำนวนของผู้ที่สนใจกองทุนด้วย รายละเอียดข้อมูลที่ได้จากการสมัครสมาชิกทำให้รู้ว่าเขาต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และนำมากำหนดยุทธศาสตร์ได้ เรื่องที่มีการร้องไปที่ศาลรัฐธรรมนูญว่าการสมัครสมาชิกนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ออกมาบอกแล้วว่าไม่ขัด เพราะไม่ได้ห้ามใครไม่ให้สมัคร ส่วนตอนนี้ที่เงินอุดหนุนยังไม่ถูกจ่ายออกไปเท่าที่ควร อาจเป็นไปได้ว่า คณะกรรมการระดับจังหวัดไม่มีความรู้พอที่จะจ่ายออกไปเท่าไร หรือควรจะจ่ายหรือไม่

แต่ก็ยอมรับว่า ความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาของผู้หญิงสำคัญมาก และต้องมองให้ทะลุ มองปัญหาผู้หญิงไม่ออกการที่วิเคราะห์ปัญหาไม่ออก ปัญหาที่หลากหลายจะเหมาเป็นเรื่องเดียวกันไม่ได้ แต่ผู้กำหนดนโยบายก็ไม่เคยมีประสบการณ์แบบนั้น

แนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

1. การวางระบบการทำงาน โปรแกรมการจัดเก็บข้อมูล การประชาสัมพันธ์การทำงาน และกระบวนการในการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2555

2. การประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้แก่ผู้สมัครลงทะเบียนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และสวัสดิการของผู้เป็นสมาชิก เนื่องจากมีกระแสเกี่ยวกับการให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้เป็นสมาชิกเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนฯ มีความเข้าใจว่าจะได้รับเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่า

3. ควรแจ้งนโยบายเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงานให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานกรมพัฒนาชุมชนรับทราบว่าจะป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เนื่องจากขณะนี้ พัฒนาชุมชนจังหวัดพังงาได้ส่งใบสมัครให้ทาง กศน. เป็นผู้รวบรวมหน่วยเดียว ไม่ยอมเก็บใบสมัคร ซึ่งจะเกิดความขัดแย้ง ในพื้นที่ได้ควรมีการทำความเข้าใจหรือแจ้งให้หน่วยงานในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลเป็นการเบื้องต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

4. หากพบว่าด้านการบริหารเงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีจำนวนเงินทุนสนับสนุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มสตรีที่มีความต้องการกู้ยืมคณะกรรมการกองทุนพัฒนาสตรีควรจะมีมุมมองไปที่การขอรับงบประมาณหรือการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อใช้ในการสนับสนุนในการบริหารจัดการหลังจากที่ดำเนินการเขียนโครงการเพื่อที่จะเสนอขอรับงบประมาณให้แก่คณะกรรมการกองทุนพัฒนาสตรีในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลพิจารณาและตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จะได้ทำให้คณะกรรมการและคนในชุมชนเหล่านี้มีส่วนร่วมและออกแบบ กำหนดทิศทางของโครงการพัฒนาบทบาทสตรีต่าง ๆ ที่ดำเนิน

การอยู่ของภาครัฐนั้นตนเองไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไร และทำให้เห็นว่าหากประสบกับความล้มเหลวในการทำโครงการ ก็จะมีมองว่า รัฐล้มเหลว มิใช่ประชาชนหรือตนเองเป็นผู้ล้มเหลว

5. แบบรายงานการปฏิบัติการและผลการใช้จ่ายเงินของกองทุน เนื่องจากสมาชิกกองทุนยังขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการติดตาม ควบคุม ดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง โครงการต่าง ๆ หลายโครงการยังไม่ได้มีการรายงานการค่าจ่ายของโครงการ ดังนั้นจึงควรจะมีระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน ควบคุมไปกับการรายงานการใช้จ่ายเงินกองทุน และควรกำหนดหรือออกแบบการรายงานเป็นสองแบบ แบบแรกเป็นแบบรายงานสำหรับสมาชิกประเภทบุคคลธรรมดาที่กู้ยืมเงินจากกองทุนไปใช้เพื่อการประกอบและพัฒนาอาชีพของตน รายงานแบบนี้ควรเป็นรูปแบบรายงานที่สั้น ๆ ประชาชนสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้เอง อีกทั้งควรให้มีการรายงานเป็นระยะ ๆ โดยสามารถแบ่งออกเป็นรายไตรมาส เพื่อให้สอดคล้องกับการติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ พอไตรมาสสุดท้ายก็ควรกำหนดให้ส่งเงินต้นคืน หากผู้กู้มีการส่งมอบเงินที่ขอกู้แล้วก็จะสามารถขอกู้ยืมเงินอีกได้ สำหรับรายงานแบบที่สองควรเป็นการรายงานการใช้จ่ายเงินกองทุนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบการรายงานในลักษณะของการรายงานบหรือฐานะทางการเงิน และมีการเสนอผลการดำเนินงาน หรือผลการประกอบการว่า ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยการรายงานในรูปแบบนี้ ควรจะต้องถูกตรวจสอบและรับรองโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant)

ภาพที่ 2 แนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

การดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตามนโยบายรัฐบาล จะต้องขับเคลื่อนไปในทิศทางที่มุ่งเน้นให้สมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ พยายามนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาประสานแนวคิดดั้งเดิมโดยการสอนวิธีดำเนินการหรือให้กรอบแนวคิดการดำเนินงานที่

ชัดเจน เน้นกลุ่มสตรีเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และสร้างความมั่นใจว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ พร้อมทั้งหน่วยงานระดับอำเภอต้องสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนได้รับการฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และรัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนสร้างความเข้าใจระบบการบริหารควบคู่กันไป การวางแผนการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด ควรจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการบริหารกองทุนและสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เพื่อให้เกิดรายได้ให้สมาชิก และวางแผนการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทราบความก้าวหน้าของโครงการ และรายงานผลการดำเนินให้หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน จัดวิทยากรมาฝึกสอนการด้านอาชีพ และให้คำปรึกษา แนะนำการเขียนเสนอโครงการ เป็นการดำเนินงานควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนและการจัดทำแผนชุมชนด้วย ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน จึงจะทำให้การขับเคลื่อนกองทุนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนได้ (ยุพา บุญมาศรี, 2557)

ทั้งนี้ การจัดตั้งกองทุนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาทสตรีขึ้นใหม่ ควรเป็นไปในลักษณะการต่อยอดจากองค์กรสตรีที่มีอยู่แล้วซึ่งทำงานด้วยจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทน โดยอาจบูรณาการงานพัฒนาสตรีของกรมการพัฒนาชุมชนเข้ากับงานพัฒนาศักยภาพสตรีของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ซึ่งเห็นว่างค์กรสตรีของทั้ง 2 ส่วนงานมีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทของสตรีหรือองค์กรสตรีมากกว่าคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ที่สำคัญที่สุดการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวจะส่งผลทั้งการประหยัดงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และระยะเวลาและเป็นการคงไว้ซึ่งการมีจิตอาสาของ

สตรีส่วนหนึ่งที่เสียสละเข้ามาทำงานโดยไม่หวังค่าตอบแทน ซึ่งเป็นค่านิยมที่ดี มิให้เสียไปด้วยการนำเงินและผลประโยชน์เข้ามาเป็นแรงจูงใจหรือเป็นตัวตั้ง จนนำไปสู่ความขัดแย้ง สำหรับการสนับสนุนงบประมาณควรเป็นไปในจำนวนที่เหมาะสม แต่ต้องเป็นไปในลักษณะที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยมีสตรีหรือองค์กรสตรีเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่เงินเป็นตัวตั้งหรือเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาอย่างที่ผ่านมา

สรุป

ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและแนวทางการนำไปปฏิบัติในกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ควรลดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ขั้นตอนการดำเนินงานที่มีขั้นตอนซ้ำซ้อนกันมากจนเกินไป เพื่อยืดหยุ่นและกระจายอำนาจในการดำเนินการตัดสินใจ และคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในแต่ละภาคส่วนโดยเฉพาะระดับตำบล ท้องถิ่นและชุมชนไม่สามารถให้คำแนะนำกับผู้ที่เป็สมาชิกที่ยื่นขอรับการสนับสนุนโครงการได้ และเนื่องด้วยไม่มีความรู้ความเข้าใจที่มากพอที่จะเขียนโครงการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์กองทุนและประเภทของโครงการว่ารูปแบบการเขียนโครงการมีลักษณะเป็นแบบใดในการยื่นเสนอโครงการ รวมไปถึงยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการเขียนโครงสร้างโครงการปัญหาบางสนับสนุนกองทุน อีกทั้งยังไม่มีควมเข้าใจระเบียบที่เพียงพอ ทำให้ขั้นตอนการอนุมัติเงินกองทุนฯของสมาชิกที่ยื่นกู่เกิดความล่าช้าในการขออนุมัติโครงการสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในเรื่องส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ไม่มีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารนั้นได้ ส่งผลให้ผู้ที่เป็สมาชิกกองทุนขาดข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากการไม่ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

จากปัญหาดังกล่าว ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและแนวทางการนำไปปฏิบัติ คณะกรรมการขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจะมีการจัดเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อการจัดการรองรับหรือนำนโยบายของคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ เพื่อนำไปจัดการทรัพยากร เสริมสร้างศักยภาพของชุมชน แนวทางการดำเนินการตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ในกรณีเช่นนี้จะรวมถึงการพัฒนาศักยภาพทางการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย 1) การประชาสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาคนในชุมชนทุกช่วงชีวิตได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ และให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณและการจัดการทรัพยากรที่ระดมมาได้ จากภายในชุมชน 2) พัฒนาระบบการติดตามและประเมิน การนำผลประเมินความก้าวหน้าของงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ซึ่งรวมถึงการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานและรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาและแนวทางการแก้ไขและนำไปปฏิบัติงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึก ด้านกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ ขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความซ้ำซ้อนกันลงไป รวมทั้งด้านการเขียนโครงการ และการส่งข้อมูลจากตัวแทนเข้าร่วมการประชุมที่จังหวัด ขาดการทำการประชาสัมพันธ์หลังจากเข้าร่วมประชุมอย่างต่อเนื่องให้กับคณะกรรมการคนอื่น ส่งผลให้คณะกรรมการคนอื่น ๆ และผู้ที่เป็นสมาชิกเกิดความล่าช้า จากปัญหาดังกล่าวมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การติดตามการความก้าวหน้าในการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในการดำเนินโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ควรให้คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงให้ความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในการ

เขียนโครงการ ศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุน

2. มุ่งเน้นไปในทิศทางการขยายหรือเพิ่มจำนวนสมาชิก ควรเน้นไปที่การประชาสัมพันธ์และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกของชุมชนทุกคนได้รับทราบอย่างละเอียด ถูกต้องครบถ้วน ควรมีนโยบายการลงโฆษณาและให้ความรู้ที่เกี่ยวกับการลงทะเบียนสมาชิกโดยผ่านสื่อหลากหลายประเภท

3. การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ท้องถิ่น ตำบล และชุมชนควรมีการสนับสนุนการให้ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนให้มากยิ่งขึ้น สำหรับการบริหารเงินกองทุนและงบประมาณ ควรมีการหลักเกณฑ์ กลไกการพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการนำร่องของแต่ละอำเภอหรือแต่ละตำบลก่อน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการสนับสนุนงบประมาณให้กับโครงการอื่น ๆ ต่อไป

4. การส่งเสริมด้านวิชาการและการจัดการ ประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวกับกองทุน และการมีประสบการณ์ในการได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารกองทุน

5. การประเมินผลของการปฏิบัติการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับตำบลเป็นรายโครงการแต่ละโครงการ ควรเสริมสร้างด้านศักยภาพและความสามารถทางการบริหารจัดการงานของกลุ่มสตรีที่จะเข้าไปเป็นผู้บริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับชุมชน

6. ด้านการกำหนดทิศทางแผนงานในการปฏิบัติการออกมาจากคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทสตรี นักวิชาการพัฒนาชุมชน ควรกำหนดออกมาเป็นแนวทางการปฏิบัติงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีคือ การร่วมคิด การร่วมวางแผนโครงการการร่วมดำเนินงานตามโครงการ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลของโครงการ การร่วมรับผลประโยชน์และการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

บรรณานุกรม

- นภัทร พิสิกนา. (2557). *ข้าแหละ กองทุนพัฒนาสตรี ยังไม่ถึงเป้า 2 ปี ทุ่มกว่า 6 พันล.- ผู้หญิงร่วมไม่ถึงครึ่ง*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2566, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2014/20/scoop/3878>.
- ยุพา บุญมาศรี. (2557). *การบริหารงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลชีเหล็ก อำเภอเมืองอุบลราชธานี*. (การศึกษา ค้นคว้าอิสระ, ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า. (2555). *นักวิชาการ “ปอกเปลือก” กองทุนพัฒนาสตรีต้องโปร่งใส-อย่าตัดตอน* ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ต้อง. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2566, จาก <https://thaipublica.org/2012/03/scholars-critical-development-fund-for-women/>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555 – 2558* (รัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร). ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5058.

เทคโนโลยีกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ Technology and Art Creation

จักรพันธ์ ธนธีรานนท์¹

Jakraphun Thanateeranon¹

Received: April 20, 2023

Revised: July 5, 2023

Accepted: July 23, 2023

วารสาร
ชอพะยอม
CHOPHAYOM JOURNAL

¹ สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

Visual Arts Program, Faculty of Painting Sculpture
and Graphic Arts Silpakorn University
(Email: Jakraphun_tha@utcc.ac.th)

บทคัดย่อ

บทความ เทคโนโลยีกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาหาความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยการนำเสนอผ่านสื่อเทคโนโลยี โดยการนำเสนอกรณีตัวอย่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้วยเทคโนโลยีของศิลปินระดับชาติ ระดับนานาชาติ และของผู้เขียน มุ่งเน้นนำเสนอการวิเคราะห์กระบวนการในสามขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมงาน ระหว่างการทำงาน และผลงานสำเร็จที่นำเสนอออกสู่สายตาผู้ชม วิเคราะห์ขั้นตอนเทคนิคกระบวนการในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อวีดิทัศน์ที่มีการใช้กล้องหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่บันทึก หรือนำเสนอผ่านช่องมองภาพ และถ่ายทอดออกสู่สายตาสาธารณชนด้วยกระบวนการทางการติดตั้งจัดวางวีดิทัศน์สัมพันธ์กับพื้นที่เป็นสำคัญ ในบทความนี้ได้คัดเลือกผลงานของศิลปิน 3 คน คนละหนึ่งชิ้น โดยนำเสนอผลงานของศิลปินระดับโลก นามจุน ไค้ ชื่อผลงาน “TV Buddha” ผลงานของศิลปินระดับชาติ อัมฤทธิ์ ชูสุวรรณ ชื่อผลงาน “การสื่อสารในความเจ็บ” และสุดท้าย วิเคราะห์ผลงานของผู้เขียนจักรพันธ์ ธนธีรานนท์ ที่มีชื่อ ผลงานว่า “Mind Pagoda” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อออนไลน์ หนังสือ วารสารและสื่อบัตรต่าง ๆ ตลอดจนภาพถ่าย นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการทำงานทั้งสามขั้นตอน และนำเสนอในรูปแบบผังในการวางแผนติดตั้งของศิลปินแต่ละท่าน

คำสำคัญ: ศิลปะกับเทคโนโลยี, เทคโนโลยีอาร์ต, การนำเสนอผลงานศิลปะด้วยเทคโนโลยี

Abstract

The “Technology and Art Creation” article is a showcase of artists creating art through technology, including those renowned internationally, nationally, and the author's works. The article focuses on analyzing the 3-step process of preparation, creation,

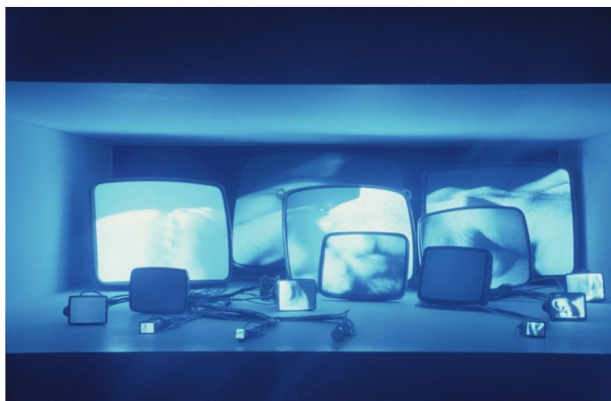
and presentation of the finished product to audiences. The article analyzes the use of modern media, especially videos which employ cameras or technological equipment that record or present through a visual channel, and displayed to the public eye primarily through setting up the video in relation to space. The work of three artists analyzed in this academic article were: “TV Buddha”, a piece made by world-renowned Nam June Paik, “Silent Communication” by national artist Amrit Chusuwan, and “Mind Pagoda” by Jakraphun Thanateeranon.

Keywords: Art and Technology, Technology Art, Art presentation through technology

บทนำ

ปัจจุบัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก และถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้สะดวกสบายมากขึ้น ยึดอายุไขการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ให้ยาวนานขึ้น ตลอดจนแทรกซึมกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตและเติมเต็มความสุขทางใจ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ของมนุษย์ให้เบิกบาน ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และแน่นอน ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหล่านั้น ก็ได้ก้าวล้ำข้ามแดนเข้ามาสู่วงการศิลปะด้วยเช่นกัน บทความนี้จะนำเสนอเรื่องราวของความสัมพันธ์ของกันระหว่างผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามาผสมผสานให้เกิดจินตภาพ และความงาม นอกจากความสะดวกสบายที่เป็นเหตุผลหลักของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแล้ว มนุษย์ยังต้องการสุนทรียะที่สนองตอบความสุขทางใจ ผ่านงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่าศิลปกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย งานทัศนศิลป์ ซึ่งหมายรวม

ถึงจิตรศิลป์ ดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ และนฤมิตศิลป์ โดยในบทความวิชาการเรื่อง “เทคโนโลยีกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ” นี้ จะขอจำกัถ่วงคำว่า “ศิลปะ” ในการวิเคราะห์ศึกษาที่เลือกเฉพาะในส่วนของผลงานทางทัศนศิลป์ หรืองานอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องและหรือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของผลงานทัศนศิลป์เหล่านั้น และเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ในส่วนของเรื่องเทคโนโลยีที่จะนำมากล่าวถึงในบทความนี้จะจำกัถ่วงไว้เฉพาะประเภทของเทคโนโลยีที่สามารถนำเสนอผ่านช่องมองภาพหรือเป็นลักษณะการนำเสนอแบบวีดิทัศน์สัมพันธ์กับพื้นที่แสดงงานเท่านั้น โดยจะจำแนกให้เห็นถึงวิธีการนำเทคโนโลยีเหล่านั้นเข้ามาใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแนววีดิทัศน์จัดวางสัมพันธ์กับพื้นที่ (Video Installation) เป็นสำคัญ

ภาพที่ 1 ผลงานแนวการติดตั้งจัดวางวีดิทัศน์สัมพันธ์กับพื้นที่
Gary Hill, Inasmuch As It Is Always Already Taking Place, 1990
Sixteen-channel video (black and white, sound),
sixteen black and white TV tubes and wires
Recessed in a wall 42" (106.7 cm) from the floor,
overall 16 x 53 3/4 x 68" (40.6 x 136.5 x 172.7 cm).

ที่มา : Hill (1990)

ในการเขียนบทความนี้จะมุ่งเน้นถึงการวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์ของศิลปินที่มีชื่อเสียงในระดับชาติ และศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในหน้าประวัติศาสตร์ศิลปะ รวมไปถึงผลงานการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ของจักรพันธ์ ธนธีรานนท์ด้วย โดยจะนำมาจำแนกให้เห็นกระบวนการคิด การทำงาน รวมไปถึงการนำเสนอที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการสร้างสรรค์

เนื้อหา

ในยุคที่มนุษย์สามารถสร้างกล้องถ่ายรูปได้นั้นส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อวงการศิลปะ เพราะเมื่อการประดิษฐ์กล้องถ่ายรูปทำให้การบันทึกภาพเหมือนบุคคลง่ายขึ้น และมีความเหมือนจริงมากกว่า จึงส่งผลให้การบันทึกภาพเหมือนบุคคลด้วยวิธีการเขียนภาพแนวเหมือนจริงลดความนิยมลงไป (วิกิพีเดีย, ม.ป.ป.) ทฤษฎีแม่สีแสงอาทิตย์ได้ถูกพัฒนาต่อยอดการผลิตฟิล์มและกระดาษอัดภาพจากภาพขาวดำเป็นภาพสี และจากภาพนิ่งกลายเป็นภาพเคลื่อนไหวในที่สุด จะเห็นได้ว่ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของกล้องถ่ายภาพเริ่มแทรกซึมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนมาถึงในยุคศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) ที่คาบเกี่ยวส่งพลวัตถึงกัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานศิลปะที่เรียกว่าวิดีโออาร์ต เริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อศิลปินอเมริกันเชื้อชาติเกาหลีใต้ นามว่า นามจุน ไค ได้เริ่มต้นสร้างสรรค์ผลงานแนวทดลองของเขาขึ้นโดยอาศัยสื่อตัวหนึ่งที่เรียกว่า วิดีโอ (Wikipedia, 2023)

ในบทความนี้จะนำผลงานของเขามาใช้เป็นกรณีศึกษาตัวแทนผลงานของศิลปินระดับโลก ในขณะเดียวกันศิลปินระดับชาติที่จะนำมาวิเคราะห์ในนามตัวแทนศิลปินไทยคือ อำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ ผู้ที่มีประสบการณ์สูงในการใช้วิ

ทัศน์และเทคโนโลยีในการนำเสนอผลงานศิลปะของเขา และในที่สุดท้ายจะเป็นการวิเคราะห์ผลงานของผู้เขียนจักรพันธ์ ธนธีรานนท์ ซึ่งได้รับรู้และศึกษาทั้งทางด้านแนวคิดและแรงบันดาลใจจากศิลปินทั้งสองท่านข้างต้นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของเขาเช่นกัน

1. ข้อถ้อยประวัติศิลปินระดับโลก นามจูน ไพค์ (Nam June Paik)

ภาพที่ 2 ชื่อผลงาน “TV Buddha” (1974)

เทคนิค Closed-circuit video installation with wooden sculpture, monitor and video camera, Video, single channel, 4:3 format, live feed, Dimensions variable

สถานที่ Stedelijk Museum, Amsterdam

ที่มา : Rogue Art History (2020)

1.1 วิเคราะห์แรงบันดาลใจในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ ในขั้นตอนการเตรียมงาน นามจูน ไพค์ (20 กรกฎาคม 1932 โซลเกาห์ลีใต้ – 29 มกราคม 2006, ไมอามี ฟลอริดา สหรัฐอเมริกา) เป็นทั้งนักประพันธ์เพลง นักแสดงดนตรี และศิลปินทัศนศิลป์ สัญชาติเกาหลี อเมริกัน

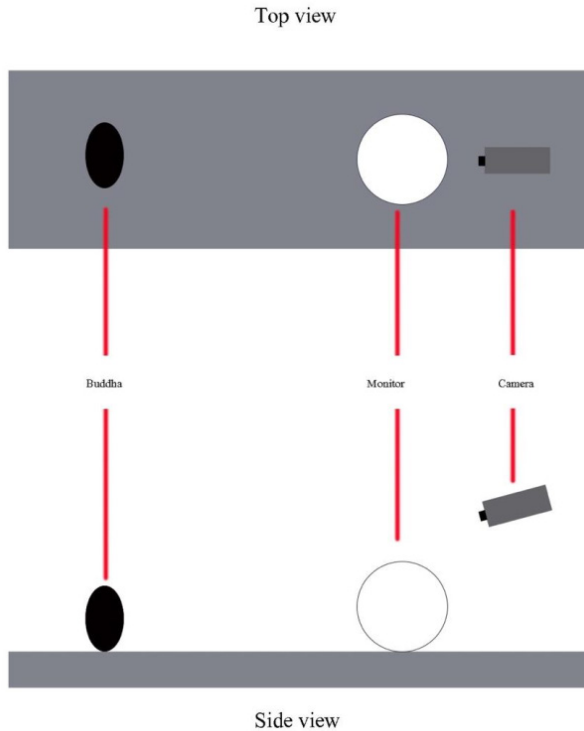
เขาเรียน ปรัชญา สุนทรียศาสตร์ และดนตรี ที่มหาวิทยาลัยโตเกียวและในปี 1956 ได้เดินทางไปยังเมืองมิวนิคประเทศเยอรมนีเพื่อศึกษาต่อทางด้านดนตรี ทำให้เขาได้มีโอกาสพบกับนักดนตรีอังกาตนาว่า John Cage และยังได้ทำงานร่วมกับ Joseph Beuys (Wikipedia, 2023) ช่วงปลายปี 1960 เขาได้เริ่มสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมวิดีโอที่เป็นการประกอบร่างของจอทีวีที่ฉายภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นแบบจำเพาะ ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวความคิดเรื่องกระบวนการในการสื่อสารสัมพันธ์ (Communication process) ที่แปลงสัญญาณสู่ผลงานทัศนศิลป์ ผลงานสำคัญชิ้นหนึ่งคือ “TV Buddha” เขาอาศัยรอยต่อของแนวคิดเชิงจิตวิญญาณในการทำสมาธิ กับเทคโนโลยีในยุคพัฒนาเครื่องจักรเครื่องยนต์ จนผลงานได้รับการขนานนามว่าเป็น “Zen Master of Video” การเชื่อมต่อเรื่องจิตวิญญาณกับเทคโนโลยีจึงเป็นจุดเด่นสำคัญของศิลปิน (Kurtz, 1982)

ภาพที่ 3 เบื้องหลังการทำงานของ นามจุน ไค้
ที่มา : Greenberger (2020)

1.2 วิเคราะห์เทคนิควิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในขั้นตอนระหว่างการสร้างสรรค์ ตัวศิลปิน นามจุน ไพค์ เป็นเสมือนนักเล่นแร่แปรธาตุที่ขอบทดลองหาวัสดุอุปกรณ์เชิงเทคโนโลยีและวัตถุสำเร็จรูปนำมาจัดประกอบร่างกันเป็นผลงานแนวคิดตั้งจิตวาง ในผลงานชุด “TV Buddha” (1974) ชิ้นที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นครั้งแรก เขาหาอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างกล้องวิดีโอ และจอทีวีที่มีลักษณะคล้ายกับหมวกสีขาวของนักบินอวกาศ (ตามความเห็นของผู้เขียน) และวัตถุสำเร็จอย่างพระพุทธรูปปางสมาธิของสังกัดจายน์ แบบเซินที่นิ่งหลับตาอย่างมีสมาธิสีดำ ซึ่งโดยรูปลักษณะของวัตถุทั้งสองสิ่งนั้น แทบจะไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกันหรือมีความเกี่ยวข้องกันแม้แต่้อย ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความแตกต่างกันสูงมากทั้งด้านรูปลักษณ์และความหมายในการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ แต่เมื่อทั้งสองถูกเชื่อมเข้าด้วยกันผ่านกล้องวิดีโอทำให้สิ่งที่มีความขัดกันอย่างสุดขีดสามารถสื่อสารสร้างการรับรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างเรียบง่ายเข้าใจได้แบบไม่ซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้นยังมีความลงตัวในเชิงองค์ประกอบศิลป์อย่างน่าอัศจรรย์อีกด้วย

1.3 วิเคราะห์กระบวนการนำเทคโนโลยีวีดิทัศน์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในขั้นตอนในการนำเสนอผลงาน ในขั้นตอนนี้ได้ผ่านกระบวนการไตร่ตรอง ทดลองและจัดวางมาอย่างแยบยลของศิลปินแล้ว ในการจัดลำดับการวางวัตถุ (องค์พระพุทธรูป) กล้องวิดีโอ และจอโทรทัศน์ขนาดเล็กที่อยู่ในทรงกลมคล้ายกับหมวกนิรภัยของนักบินอวกาศ นั้นจัดอยู่ในแนวแบบเส้นตรงกล่าวคือตัววัตถุ พระพุทธรูปปางสมาธิหันหน้าเผชิญกับกล้องวิดีโอ และจอโทรทัศน์ที่แสดงผลภาพซ้ำรูปองค์พระพุทธรูปที่บันทึกแบบเวลาจริงที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น ๆ ภาพรวมทางองค์ประกอบทั้งหมดจึงเหมือนกับพระพุทธรูปกำลังเพ่งสมาธิมองเห็นตนเองผ่านกระแสดิจที่ปรากฏบนจอโทรทัศน์ ซึ่งทั้งหมดได้เกิดขึ้นขนานไปกับการรับรู้ของผู้ชมที่กำลังเพ่งพิเคราะห์ผลงานไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งให้ความรู้สึกประหนึ่งพระพุทธรูปนั้นกลับพลันมีชีวิตกำลังนั่งกำหนดจิตไปพร้อม ๆ กับผู้ชมงาน

ภาพที่ 4 ผังการติดตั้งผลงานชุด “TV Buddha”

สำหรับภาพประกอบที่ 4 แสดงให้เห็นถึงผังการติดตั้งผลงานชุด “TV Buddha” ผู้อ่านจะสังเกตเห็น การจัดเรียง กล้อง องค์พระพุทธรูป และจอโทรทัศน์ อยู่ในแนวเส้นตรงแบบจัดแถวเรียงหนึ่ง ตำแหน่งกล้องอยู่เหนือจอโทรทัศน์ที่หันไปในทิศทางเดียวกันคือหันเผชิญหน้ากับองค์พระพุทธรูป แต่ตำแหน่งของกล้องจะอยู่สูงกว่าองค์พระพุทธรูปและจอโทรทัศน์ที่อยู่ในตำแหน่งความสูงระนาบเดียวกัน จึงปรากฏภาพให้เห็นว่าพระพุทธรูปกำลังนั่งมองจ้องพระพักตร์ของตนเองอยู่ การจัดลักษณะเปิดแบบนี้ทำให้ผู้ชมที่บังเอิญเดินผ่านด้านหลังองค์พระพุทธรูปก็

จะปรากฏเข้าไปอยู่ในจอโทรทัศน์ด้วย หรือหากผู้ชมคนไหนซุกซนก็จะโผล่หน้าเข้ากล้องบังองค์พระพุทธรูปได้อีกด้วย นับเป็นการเปิดพื้นที่ให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมกับผลงาน ทั้งแบบตั้งใจ และไม่ตั้งใจ

2. ข้อถกปรายศิลปินระดับชาติ อำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ

ภาพที่ 5 ชื่อผลงาน การสื่อสารในความเงียบ “silence communication”(2544)

เทคนิค Video Installation, VDO Plasma 2 Screen
สถานที่ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ
ที่มา : สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์ (2559)

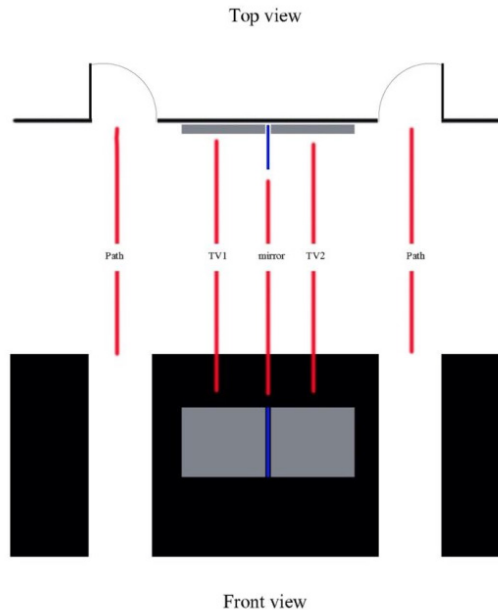
2.1 วิเคราะห์แรงบันดาลใจในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ ในขั้นตอนการเตรียมงาน อำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ (เกิด 22 เมษายน 2498 จังหวัดนครศรีธรรมราช) เป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงาน ที่ใช้สื่อสมัยใหม่หลากหลาย ในผลงานชุด การสื่อสารในความเงียบนี้ “อัมฤทธิ์ กล่าวถึง การ

สร้างสรรค์ผลงานชุดนี้มีความบันเทิงใจจากเรื่องของมนุษย์ทั้งในซีกโลกตะวันตกหรือซีกโลกตะวันออก เมื่อเข้าไปในโบสถ์วิหารของศาสนาใด ๆ ย่อมมีจิตเจตนาที่ต้องการจะได้รับพรอันมีคุณค่าต่อตนเอง เพื่อดับทุกข์ที่ก่อเกิดขึ้นกับตนเองหรือครอบครัว การเข้าไปขอพรจากพระหรือจากพระพุทธรูปก็เพื่อจะบอกถึงสิ่งที่อยู่ในใจ คนจะพยายามสื่อสารกับพระพุทธรูป และการสื่อสารดังกล่าวนี้ไม่มีภาษาที่ชัดเจนเป็นการสื่อสารระหว่างจิตใจ เป็นนิมิตที่หาคำตอบไม่ได้ว่าติดต่อกันได้อย่างไร” (วิโชค มุกตามณี, 2545) ศิลปินสนใจในเรื่องของการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือพระพุทธรูป เพื่อร้องขอ บอนบานศาลกล่าว ให้ช่วยเหลือให้สมความปรารถนาของผู้มากราบไหว้ ศิลปินวางแผนในการทำงาน เพื่อให้เกิดภาพซ้อน การเผชิญหน้าของตัวศิลปินเองกับพระพุทธรูป โดยมีความต้องการใช้สื่อวิดีโอ ผสมผสานกับการติดตั้งกระจกให้เกิดภาพซ้อนทับ อย่างจงใจของใบหน้าของตัวศิลปินเองกับพักตร์ของพระพุทธรูป โดยดวงหน้าของทั้งสองจะหันหน้าเข้าหากันและมีกระจกเงาคั่นอยู่ตรงกลางในมุมที่สามารถมองเห็นภาพซ้อนทับกันได้ เกิดขึ้นจากการมองทั้งกระจกและวิดีโอ

2.2 วิเคราะห์เทคนิควิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในขั้นตอนระหว่างการสร้างสรรค์ “สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของเขา สื่อสมัยใหม่ดังกล่าวนี้ได้ถูกเลือกเพราะการเท่าทันยุคสมัย (โลกาภิวัตน์) เพียงอย่างเดียว แต่ อำมฤตย์ เลือกใช้สื่อดังกล่าวเป็นดังเครื่องมือที่เหมาะสมและสามารถถ่ายทอดความคิดของตนลงสู่ผลงาน” (กฤษฎา คุชฌาณิช, 2559) (จากสุจิตร์อย่าลืมฉัน) ในผลงานชุด การสื่อสารในความเงียบ ศิลปินถ่ายวิดีโอภาพใบหน้าของตนเองให้มีขนาดความสูงของศีรษะ เต็มพื้นที่แนวตั้งของจอกล้องวิดีโอปกติ โดยกำหนดให้ศีรษะของเขานั้นชิดอยู่ทางด้านซ้าย โดยมุมกล้องเป็นมุมกล้องที่แฉแบบนิ่ง ๆ ไม่มีการขยับซ้ายขวาหรือซูมเข้าออก สิ่งที่เคลื่อนไหวมีแค่ดวงตา กับขนตาที่กระพริบเท่านั้น ส่วนดวงพักตร์ของพระพุทธรูปนั้นวางอยู่ใน

ตำแหน่งขีดขาวของจอวิดีโอทางด้านขวามือ ถ่ายทำในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือเป็นภาพที่หยุดนิ่ง ไม่มีสิ่งใดเคลื่อนไหว จอทั้งสองนี้แต่สิ่งที่ใกล้เคียงกันจนเหมือนกับแทบจะวัดไว้ คือขนาดกบองศาในการหันของศีรษะ และดวงพักตร์ของพระพุทธรูปที่ถูกกำหนดให้มีขนาดเท่ากัน เหมือนกับภาพที่มองสะท้อนกระจก

2.3 วิเคราะห์กระบวนการนำเทคโนโลยีวีดิทัศน์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในขั้นตอนในการนำเสนอผลงาน ศิลปินนำวิดีโอที่ตัดต่อแล้วแบบวนลูปให้เกิดภาพซ้ำของจอด้านซ้ายที่เป็นใบหน้าของตัวศิลปินเอง และด้านขวาที่เป็นหน้าของพระพุทธรูปนำมาติดตั้งในตำแหน่งที่เผชิญหน้ากัน กำหนดให้มีกระจกกันขวางตรงกลางไว้ในมุมเก้าสิบองศา แบ่งครึ่งให้ทั้งสองจอแยกออกจากกัน โดยขนาดของกระจก มีความลึกประมาณครึ่งหนึ่งของความยาวของหน้าจอที่นำเสนอภาพทั้งสอง และเป็นกระจกเงาที่สามารถสะท้อนภาพได้ทั้งสองด้าน ทั้งหมด ถูกจงใจให้ติดตั้งจัดวางในตำแหน่งผนัง ที่มีทางเดินอยู่ทั้งซ้ายและขวาเพื่อเป็นกุศโลบายให้ผู้ชมเดินผ่านและสามารถมองเห็นปรากฏการณ์ที่ศิลปินจงใจจะสร้างภาพการซ้อนทับของใบหน้าของตนเองกับพระพุทธรูปนั้นอย่างน่าสนใจ ถ้าหากมองทางด้านตรง ก็จะเห็นขอบกระจกเป็นเหมือนแค่เส้นบางกั้นระหว่างจอทั้งสอง แต่ถ้าเดินเอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่งไม่ว่าซ้ายหรือขวา ภาพที่ปรากฏจะแตกต่างออกไปเหมือนกับการสวมหน้ากากใส่ซึ่งกันและกัน ในวิดีโอชิ้นนี้ไม่มีเสียงใด ๆ มารบกวน สิ่งปรากฏให้สัมผัสมีเพียงแต่ภาพ ที่อยู่ตรงหน้าในมุมที่แตกต่างกันออกไป ของแต่ละคนที่จะมองเห็นทั้งแบบบังเอิญหรือตั้งใจที่จะวนกลับมาดูใหม่

ภาพที่ 6 ผังการติดตั้งผลงานชุด “silence communication”

สำหรับภาพประกอบที่ 6 แสดงให้เห็นการติดตั้งผลงานที่ชื่อว่า “Silence communication” ผู้ชมจะสังเกตเห็นว่าในผลงานชิ้นนี้ของอำมฤทธิ์ มีหลายจุดที่แตกต่างจากผลงานชุด “TV Buddha” ของนามจูน ไพล์ กล่าวคือ ในผลงานของ อำมฤทธิ์ (เฉพาะชิ้นนี้) ไม่มีการติดตั้งกล่องแบบเรียลไทม์แบบ นามจูน ไพล์ และก็ได้มีองค์พระพุทธรูปมาตั้งวางให้เห็นแบบตรง ๆ แต่ศิลปิน เพียงนำผลของการบันทึกวิดีโอของพัคตร์ของพระพุทธรูป และภาพใบหน้าของ ตัวศิลปินเองที่หันเผชิญกันอยู่คนละจอ และมีกระจกเงาแบบส่องสะท้อน ทั้งสองด้านคั่นอยู่ตรงกลางระหว่างสองจอในลักษณะรูปตัวที (T) ทำให้ภาพ สะท้อนจากกระจกและใบหน้าของทั้งสองจอเหมือนสวมหน้ากากสลับไปมา

แล้วแต่มุมมองของผู้ชม แต่ผลทางทัศนศิลป์เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นเลย หากผู้ชมไม่ได้เดินผ่านจุดที่จะทำให้มองเห็น ฉะนั้น การเลือกติดตั้งในพื้นที่ที่ผู้ชมจะต้องถูกบังคับให้เดินผ่านในมุมที่ศิลปินกำหนดจึงเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าผลงานชิ้นนี้ของอำมฤทธิ์จะไม่ได้เสนอกระบวนการทำงานในผลงานอย่างของนามจุน ไพค์ แต่การให้คนดูเข้าไปมีส่วนร่วมในงานก็ยังเป็นเสน่ห์สำคัญเช่นเดียวกัน

3. ข้ออภิปรายผลงานของผู้เขียนจักรพันธ์ ธนธีรานนท์

ภาพที่ 7 ชื่อผลงาน “Mind Pagoda” (2553)

เทคนิค Interactive Video Installation, Lamp, Blinking, Mirror
 สถานที่ Mudong Art Museum Studio, Gwangju, South Korea

3.1 วิเคราะห์แรงบันดาลใจในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์
 ใช้ในการสร้างสรรค์ ในขั้นตอนการเตรียมงาน ในช่วงปีพุทธศักราช 2553

ผู้เขียนได้รับทุนศิลปินในที่พำนัก (Artist in residence) ณ พิพิธภัณฑ์ศิลปะมูดง (Mudong Art Museum) เมืองกวางจู (Gwangju) ประเทศเกาหลีใต้ให้เข้าพำนักและสร้างสรรค์ผลงานเพื่อแสดงนิทรรศการ บริเวณที่พักมีวัดเล็ก ๆ แห่งหนึ่งท่ามกลางหุบเขาชื่อว่าวัดมูดง (Mudong temple) เช่นเดียวกับชื่อหุบเขาและพิพิธภัณฑ์ ทำให้หลายครั้งผู้เขียนได้มีโอกาสเดินไปเที่ยวชมสถาปัตยกรรมและผลงานจิตรกรรมแนวประเพณีนิยมของเกาหลีใต้ ได้ซึมซับและสนทนากับพระที่จำวัดอยู่ที่นี่ ซึ่งสื่อสารกันรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แต่สิ่งที่ได้รับกลับมาทุกครั้งนั้นเป็นคุณค่าทางจิตใจที่ทำให้รู้สึกสงบเย็น ซึ่งกลายมาเป็นแรงบันดาลใจหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน หนึ่งในผลงานที่สร้างสรรค์คือ “Mind Pagoda” การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมดในการทำงานถึงทดลองชุดนี้ศิลปินมองหาวัดกุฏิที่พอจะหาได้ในสตูดิโอ ที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงพื้นที่บ้านเก่าให้เป็นสตูดิโอที่พร้อมใช้งาน โคมไฟจำนวนหนึ่งที่พอจะหาได้กับกระจกเงาอีกสองบานจึงถูกนำมาใช้ประกอบกันเป็นโครงสร้างหลักของตัวผลงาน

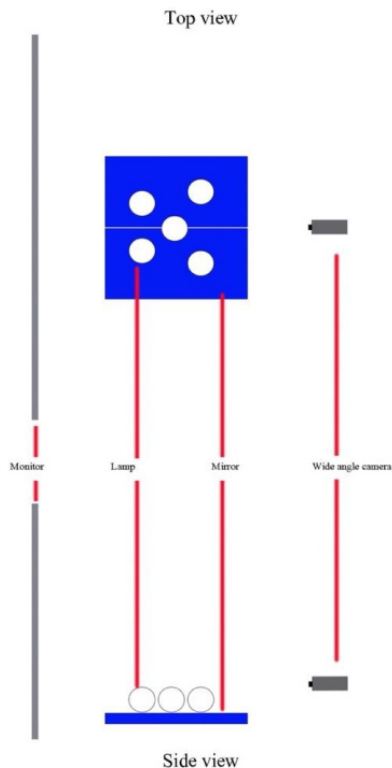
หลักการในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ของผู้เขียนได้ต่อยอดความคิดการทำงานของศิลปินระดับโลกอย่าง นามจุน ไค้ จากผลงาน TV Buddha ผสมผสานกับความบังเอิญที่เกิดขึ้นในผลงานชิ้นก่อนหน้าที่ชื่อว่า Subconscious ของตนเองตั้งแต่ช่วงปลายปี พุทธศักราช 2542 ถึงช่วงต้นปีพุทธศักราช 2543 กล่าวคือ รูปแบบวิธีการจัดวางวัตถุ กล้อง และโปรเจคเตอร์ มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือวางในแนวเส้นตรงเดียวกัน แต่ลำดับแตกต่างกัน โดยลำดับในการวางตำแหน่งกล้อง วัตถุ และโปรเจคเตอร์ นั้นเป็นไปตามแบบของงาน “Subconscious” ซึ่งเกิดจากความบังเอิญที่น่ากล้องวิดีโอตั้งไว้ในตำแหน่งที่บันทึกภาพซ้ำของจอฉายภาพจึงทำให้เกิดภาพปรากฏซ้ำ ๆ แบบไม่รู้จบ หลักการดังกล่าวที่ค้นพบได้ถูกนำกลับมาใช้แบบจงใจอีกครั้งในผลงานชิ้น “Mind Pagoda” ในปี 2553 และความบังเอิญอีกประการหนึ่งที่พบคือการนำวัสดุกระจกเงามาใช้ในการสะท้อนภาพก็คล้ายกับผลงาน “การสื่อสารในความ

เจียบ” ของอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ (2544) อีกด้วย

3.2 วิเคราะห์เทคนิควิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในขั้นตอนระหว่างการสร้างสรรค์ ขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เขียนไม่ได้มีความมุ่งหมายหรือถูกกำหนดแบบตายตัว หรือมีความตั้งใจที่จะให้ไปเหมือนกับผลงานของศิลปินระดับโลกหรือระดับชาติแต่อย่างใด เพียงแต่ทั้งหมดเป็นไปตามสัญชาตญาณและประสบการณ์ที่สะสมและสะท้อนแบบเฉียบพลันกับวัตถุที่พบและหาได้ใกล้ตัว กล่าวคือผลงานของทั้งสองศิลปินผู้มีชื่อเสียงที่นำมาเป็นกรณีศึกษานั้นได้ผ่านตาและเป็นที่น่าประทับใจจนจดจำได้ในวงค์ความคิดของเขา เมื่อถึงเวลาทดลองกับการติดตั้งวิดีโอให้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันปฏิกริยาในการนำความทรงจำความประทับใจดังกล่าวจึงเป็นไปโดยอัตโนมัติในแบบของตนเองที่มีผลงานของทั้งสองศิลปินนำทาง ไม่ได้มีการมาทางภาพออกมาดูหรือค้นคว้าเกี่ยวกับงานทั้งสองดังกล่าวในขณะนั้น แต่ในบทความนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์อย่างจริงจังจึงสามารถหาความเชื่อมโยงดังกล่าวได้เป็นผลเชิงประจักษ์ กล่าวคือในผลงานของนามจูน ไพค์ ชุด TV Buddha วัตถุ (องค์พระพุทธรูป) จะหันพระพักตร์เผชิญหน้ากับกล้อง และจอทีวีขนาดเล็กที่มีรูปทรงคล้ายกับหมวกของนักบินอวกาศ ส่วนในผลงานของผู้เขียน “Mind Pagoda” นั้น วัตถุ (ตัวโคมไฟหาลูก กับกระเจกเงา) ถูกจัดวางให้อยู่ระหว่างกล้องกับจอโปรเจคเตอร์ โดยมีความมุ่งหมายให้ภาพของโคมทั้งหาลูกนั้นถูกถ่ายซ้ำและฉายทับลงไปบนจอจนเกิดภาพซ้ำที่ไม่รู้จบ จนปรากฏขึ้นเป็นภาพคล้ายกับเจดีย์ห้าชั้นเรียงต่อ ๆ กันขึ้นไป

3.3 วิเคราะห์กระบวนการนำเทคโนโลยีวีดิทัศน์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในขั้นตอนการนำเสนอผลงาน Mind Pagoda ของผู้เขียน การเลือกห้องเพื่อสร้างพื้นที่เฉพาะนั้นค่อนข้างมีความสำคัญกล่าวคือผลงานมีขนาดไม่ใหญ่มากต้องการบังคับคนดูให้เห็นในมุมที่กำหนด พื้นที่ด้านข้างจึงมีความจำเป็นน้อยกว่าพื้นที่ด้านหน้าที่จะต้องเผชิญกับคนดูอย่างตรงไปตรงมา

ต่างจากผลงาน “การสื่อสารในความเงียบ” ของอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ ที่ต้องการการเชื่อเชิญให้คนดูเดินไปด้านข้างเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนจากกระจกเงาที่เชื่อมต่อกับภาพในจอวิดีโอทั้งสองด้าน อย่างไรก็ตาม ผลงานชื่อ “Mind Pagoda” ก็ได้นำเสนอในพื้นที่แตกต่างกันอีกหลายครั้งซึ่งผลงานก็ได้ปรับเปลี่ยนไปตามพื้นที่ โดยยังยึดหลักการในการทำให้เกิดภาพแบบเดิมเช่นเดียวกับผลงานของทั้งสองศิลปินผู้มีชื่อเสียง

ภาพที่ 8 ผังการติดตั้งผลงานชุด “Mind Pagoda”

สำหรับภาพประกอบที่ 8 ผังการติดตั้งผลงาน “Mind Pagoda” ผู้อ่านจะสังเกตเห็นว่าลักษณะการจัดวางตำแหน่งกล้องวิดีโอ ตัววัตถุ และจอโปรเจคเตอร์จะอยู่ในแนวเส้นตรงเดียวกันเหมือนกับผลงาน ชุด “TV Buddha” ของนามจุน ไพ์ค์ แตกต่างกันตรงที่จอภาพกับกล้องวิดีโอหันเผชิญเข้าหากันเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการเกิดภาพซ้ำแบบไม่รู้จบสะท้อนกลับไปมา โดยวัตถุที่อยู่ตรงกลางคือคอมพิวเตอร์ที่หัวดวงนั้นเองที่ถูกทำให้ปรากฏเป็นภาพการซ้อนกันจนมีลักษณะคล้ายเจดีย์สิ่งที่ปิดการรับรู้และความเข้าใจของผู้ชมคือการปรากฏให้เห็นวัตถุที่จับต้องได้ที่อยู่ตรงหน้ามีสภาพที่เปลี่ยนไปบนจอโปรเจคเตอร์ขนาดใหญ่ เงามสะท้อนที่มองเห็นทะลุลงไปใต้อีกมิติหนึ่งของตัวคอมพิวเตอร์ทั้งหัวดวงในแนวตั้ง และขนาดของจอที่มีขนาดใหญ่ก็ส่งผลในเชิงความรู้สึกที่แตกต่างออกไปอีกด้วย แม้ว่าผลงานชิ้นนี้จะไม่ได้อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ชมมากนักแต่พื้นที่ในการติดตั้งทุกครั้งไม่เคยปิดกั้นผู้ชมออกจากผลงาน ผู้ชมทุกคนสามารถเป็นนักทดลองเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชิ้นงานได้ตลอดเวลา ด้วยเพราะว่าผลงานชุดนี้นำเสนอกระบวนการทำงานไปพร้อมกันด้วย เช่นเดียวกันกับผลงานของนามจุน ไพ์ค์ นั่นเอง

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบผลงาน 3 ศิลปิน

ภาพผลงาน	ชื่อศิลปิน	ชื่อผลงาน	ปี	เทคนิค, วัสดุ, อุปกรณ์	การจัดวาง กล่อง	วิดีโอ	บันทึกพันธ์ ผู้ชม
	นามจุน ไพค์	TV Buddha	1974	พระพุทธรูปไม้ จอมอนิเตอร์ กล่อง บันทึกภาพวิดีโอ	แนวเส้นตรง เดียวกันกับวัตถุ และจอ หน้า เผชิญกับวัตถุ	ถ่ายภาพจริง ผ่านกล่อง วิดีโอขณะ จัดแสดง	เมื่อเดินผ่าน หลัง พระพุทธรูป
	อำมฤทธิ ชูสุวรรณ	Silence Commu- nication	2001 (พ.ศ. 2544) จอ กระจากเงา	จอวิดีโอ พลาสติก 2 จอ กระจากเงา	ไม่ใช่กล่องใน การติดตั้ง กระจากกับจอ เป็นรูปตัวที	ใช้ภาพ บันทึกจาก การติดต่อ	เมื่อเดินผ่าน ผลงานซ้าย ขวา
	จักรพันธ์ ธนธีรานนท์ (ผู้เขียน)	Mind Pagoda	2010 (พ.ศ. 2553)	คอมพิวเตอร์ กล่องวิดีโอ จอโปรเจคเตอร์	แนวเส้นตรง เดียวกันกับวัตถุ และจอหน้า เผชิญกับจอมี วัตถุกันกลาง	ถ่ายภาพจริง ผ่านกล่อง วิดีโอขณะ จัดแสดง	เมื่อเดินเข้า ไปรอบๆงาน

ในตารางประกอบที่ 1 เป็นการสรุปข้อมูลผลงานทั้งสามชิ้นแบบย่อเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบที่เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้น พร้อมอธิบายกระบวนการในการติดตั้ง จัดวางกล่องวิดีโอ วัตถุประกอบ และจอแสดงผล ที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันไปในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานของศิลปินแต่ละคน

บทสรุป

1. เมื่อศึกษาวิเคราะห์ทางด้านแรงบันดาลใจในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาทัศนศิลป์ ของศิลปินทั้งสามคนแล้วทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเนื้อหาหลักที่นำมาเสนอแล้วแต่เป็นเรื่องของความเชื่อ ศาสนา หรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกหรือชี้นำไปสู่เรื่องปรัชญาเชิงอุดมคติและความศรัทธาต่อสิ่งที่ตนเคารพด้วยกันทั้งสิ้น

2. เมื่อศึกษาวิเคราะห์ทางด้านเทคนิค และวิธีการของศิลปิน ในการนำ

เทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ นามจูน ไพล์มีวิีคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ ที่ทำให้ปรากฏเด่นชัดในการนำเสนอ เช่นเดียวกับผลงานของผู้เขียน ซึ่งจะมองเห็นถึงการทดลองหาจังหวะ มุมมองจากผลลัพธ์ของการติดตั้งกล้องให้สัมพันธ์กับตัววัตถุที่นำเข้ามาประกอบเป็นสำคัญ ในขณะที่ผลงานของอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ นั้นนำเสนอผลสัมฤทธิ์จากการถ่ายทำที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว มาจัดวางหาจังหวะและมุมมองในการนำเสนอ สะท้อนบนกระเบื้องแบบจางใจให้ผู้ชมเห็นสิ่งที่ตัวศิลปินเองต้องการนำเสนอจากตัวผลงานวิดีโอไม่ใช่ภาพสดจากมุมมองในแบบเวลาจริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการคิดและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น ไม่มีขอบเขตที่จำกัด ขึ้นอยู่กับการวางแนวความคิดหลักในผลงาน แล้วจึงสร้างสรรค์ผ่านการทดลองที่หลากหลายแบบอิสระจึงจะเกิดผลงานใหม่ ๆ ที่น่าสนใจขึ้น

3. เมื่อศึกษาวิเคราะห์ทางด้านการจำแนกให้เห็นถึงความหลากหลายของกระบวนการนำเทคโนโลยีวิทัศน์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากผลงานของศิลปินทั้งสามคน ผ่านผลงานสามชิ้นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าศิลปินทั้งสามคน มีผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกันในเชิงการใช้เทคโนโลยีวิทัศน์ จัดวางสัมพันธ์กับพื้นที่ในการนำเสนอผลงานของพวกเขา ไม่เพียงแต่ใช้สื่อเทคโนโลยีดังกล่าวในการนำเสนอผลงานเท่านั้น แต่ตัวศิลปินเองยังมีความชื่นชอบในการศึกษาติดตามเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนำมาประยุกต์กับการสร้างสรรค์ผลงานของพวกเขาอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่มีหลักการตายตัวในการนำเทคโนโลยีด้านวิทัศน์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่จะเน้นการทดลองเชิงสร้างสรรค์จนเกิดความพอดีและเหมาะสมกับแนวคิดในการสร้างผลงาน ซึ่งได้แสดงออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดและลงตัว

ในท้ายที่สุดนอกจากการนำเทคโนโลยีในการนำเสนอผลงานศิลปะแล้ว จากผลงานศิลปะที่นำมาวิเคราะห์ของศิลปินทั้งสามคน จะสังเกตเห็นได้ว่าการทดลองที่เป็นพื้นฐานกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้นได้ถูกนำมาใช้ในการนำ

เสนอเรื่องราวปรัชญา ความเชื่อ และศาสนา ให้ปรากฏขึ้นตลอดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของทั้ง 3 ศิลปินอย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ดุษฎีวนิช. (2559). ใน สื่อบัณฑิตนิทรรศการศิลปะร่วมสมัย *อย่าลืมนั่น* โดย *อำมฤทธิ ชูสุวรรณ*. (01), 05.
- วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). *ลัทธิประทับใจ*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2566, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ลัทธิประทับใจ>.
- วิโชค มุกดามณี. (2545). ใน สื่อบัณฑิตนิทรรศการศิลปะไทย *American – ศิลปะ – Exchange 2002*. (01), 20.
- สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์. (2559). *Please do not leave me การร้องขอของศิลปินวัย 60 ปี “อำมฤทธิ ชูสุวรรณ”*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2556, จาก <https://mgronline.com/celebonline/detail/9590000008820>.
- Greenberger, A. (2020). *Nam June Paik’s Pioneering Vision: How the Artist Predicted an Age of Digital Technology*. Retrieved 7 April, 2023, from <https://www.artnews.com/feature/nam-june-paik-television-video-art-famous-works-1202694737/>.
- Hill, G. (1990). *Inasmuch As It Is Always Already Taking Place*. Retrieved 1 March, 2023, from https://www.moma.org/collection/works/81321?artist_id=7416&page=1&sov_referrer=artist.

Kurtz, B. (1982). *The Zen Master of Video*. Retrieved 7 April, 2023, from https://www.eai.org/user_files/supporting_documents/Paik_Bruce%20Kurtz_The%20Zen%20Master%20of%20Video_1982.pdf.

Rogue Art History. (2020). *TV Buddha*. Retrieved 7 April, 2023, from <https://www.sartle.com/artwork/tv-buddha-nam-june-paik>

Wikipedia. (2023). *Nam June Paik*. Retrieved 7 April, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Nam_June_Paik.

_____. (2023). *Video art*. Retrieved 7 April, 2023, https://en.wikipedia.org/wiki/Video_art.

e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ E-Estonia E-Governance in Practice

ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล¹

Naphatpapa Sawangnuwatkul¹

Received: May 27, 2023

Revised: June 24, 2023

Accepted: July 23, 2023

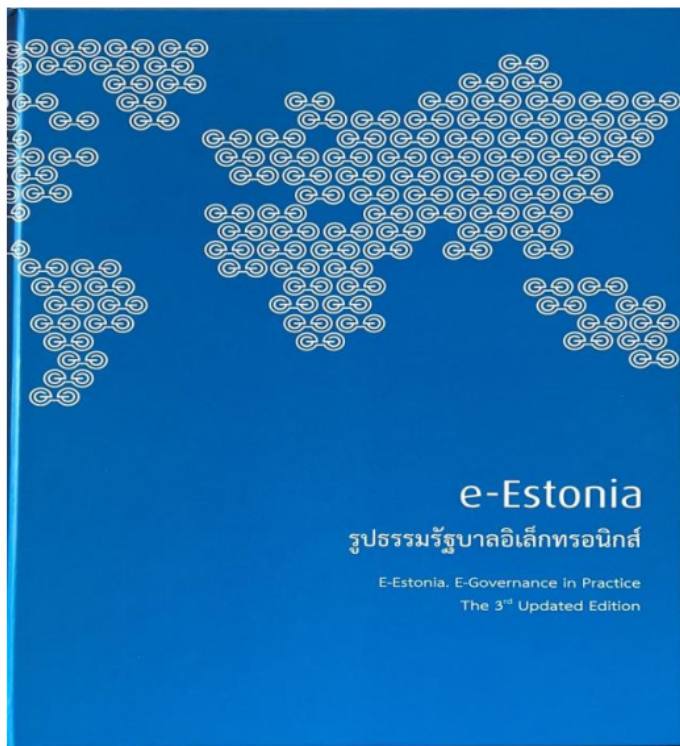
วารสาร
ช่อพะยอม
CHOPHAYOM JOURNAL

¹ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Public Administration Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences,

Chandrakasem Rajabhat University

(E-mail: Naphatpapa.s@chandra.ac.th)

ชื่อหนังสือ : e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้เขียน : Margus Arm และคณะ

จัดพิมพ์โดย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จำนวนหน้า : 119 หน้า

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2563

ISBN 978-616-572-783-9

เนื้อหา

หนังสือเรื่อง “e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” เป็นหนังสือที่กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาประเทศเอสโตเนีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงรุก ทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่มีระบบดิจิทัลในการให้บริการภาครัฐที่ดีที่สุดในโลก (ไอริน โรจนรักษ์, 2564) จนกลายเป็นโมเดลให้กับหลาย ๆ ประเทศที่ต้องการจะพัฒนาบริการภาครัฐที่เชื่อมโยงกับระบบดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการภาครัฐได้อย่างสะดวกสบาย ทัวถึง เท่าเทียม และปลอดภัยมากยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในประเทศในมิติต่าง ๆ ที่ผลักดัน e-Estonia ไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ยังนำเสนอการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริการภาครัฐ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นแปดเรื่อง ดังนี้

เรื่องที่หนึ่ง ภาพรวมของการให้บริการออนไลน์ที่สำคัญของเอสโตเนีย โดยผู้เขียนได้นำเสนอประเภทของการบริการออนไลน์ของประเทศเอสโตเนีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1966-2014 โดยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้งานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของประชาชนเอสโตเนีย โดยมีตัวอย่างของบริการที่นำมาใช้ ดังนี้ บริการแรกเริ่มต้นเมื่อปี ค.ศ. 1966 คือ E-Banking ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถทำธุรกรรมกับธนาคารทุกประเภทผ่านทางระบบออนไลน์ได้ โดยการยืนยันอัตลักษณ์บุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่รัฐบาลให้การรับรอง ในปี ค.ศ. 2000 มีระบบ E-Cabinet เป็นเครื่องมือที่ช่วยรัฐบาลลดข้อโงงในการประชุมคณะรัฐมนตรี ได้ถึง 8 เท่า ในปี ค.ศ. 2002 มีระบบ E-School ที่ช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าถึงข้อมูลการเรียนได้ง่ายขึ้น ปี ค.ศ.2003 เปิดใช้ Eesti.ee- Gateway to e- Estonia ที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการ e-service ต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ง่ายขึ้น ปี ค.ศ. 2004 มีการนำ E-Ticket มาใช้กับการจ่ายค่าบริการรถโดยสารสาธารณะ ปี ค.ศ. 2005 และมีระบบ I-Voting

เพื่อใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแบบออนไลน์ ปี ค.ศ. 2006 นำระบบ E-Justice มาใช้เพื่อช่วยให้กระบวนการศาลทำงานได้ดียิ่งขึ้น ปี ค.ศ. 2007 นำระบบ E-Business มาใช้เพื่อติดต่อกับภาคธุรกิจให้สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ปี ค.ศ. 2008 ระบบ E-Health เพื่อช่วยให้แพทย์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ปี ค.ศ. 2010 ระบบ E-Prescription เป็นระบบจ่ายยาอิเล็กทรอนิกส์ที่อำนวยความสะดวกให้ทั้งแพทย์และประชาชน และปี ค.ศ. 2014 ระบบ E-Residency เป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับผู้ที่ไม่ได้พำนักในประเทศ เอสโตเนียเพื่อใช้ในการทำธุรกรรมได้อย่างปลอดภัย โดยภาพรวมแล้วเรื่องหนึ่งสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศเอสโตเนียได้เป็นอย่างดี

เรื่องที่สอง E-Democracy นำเสนอพัฒนาการของระบบ E-Democracy ในประเทศเอสโตเนียและสาระสำคัญของการนำระบบ E-Democracy มาใช้ ซึ่งระบบนี้ช่วยส่งเสริมประเทศเอสโตเนียจากประเทศที่เคยเป็นคอมมิวนิสต์มาก่อนให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศได้อย่างรวดเร็ว โดยระบบนี้จะเข้าไปเชื่อมโยงกับ I-Voting และ E-Participation ที่สามารถกระตุ้นการสร้างการมีส่วนร่วมประชาชนได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ระบบ E-Democracy ยังนำไปสู่การสร้างกลุ่มความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Partnership) ซึ่งส่งผลให้ภาครัฐมีการเปิดเผยข้อมูล มีความโปร่งใส และสามารถตอบสนองประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

เรื่องที่สาม E-Society Management ผู้เขียนได้นำเสนอปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศเอสโตเนียประสบความสำเร็จในการพัฒนาสังคมด้วยเทคโนโลยี คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลให้ประเทศเอสโตเนียพัฒนา e-government ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การพัฒนานโยบายด้านข้อมูลสารสนเทศยังเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนา ICT ในประเทศ โดยหลักการต่าง ๆ ได้ถูกปรับปรุงให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

และ สิ่งประเทศเอสโตเนียให้ความสำคัญไม่แพ้กัน คือ การจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์โดยมีความร่วมมือของทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ NGOs และ ภาควิชาการ เพื่อให้ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์จากทั้งในและนอกประเทศได้รับความคุ้มครอง

เรื่องที่สี่ ตัวกระตุ้นให้เกิดความสามารถในการทำงานร่วมกัน ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ประเทศเอสโตเนียมีการให้บริการอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน โดยได้มีการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญ โดยมีตัวอย่างดังนี้ 1) เครือข่ายบรอดแบนด์ ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม จนมีเครือข่ายครอบคลุมทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น 2) อัตลักษณ์และคุณลักษณะบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้ประชาชนสามารถใช้งานได้สะดวกและมีความปลอดภัย เช่น รหัสประจำตัวบุคคล บัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น 3) เครื่องมือในการลงลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ มีการนำซอฟต์แวร์ที่ชื่อว่า DigiDoc Client มาใช้ ซึ่งจะผูกพันทางกฎหมายเทียบเท่าลายเซ็นที่เซ็นด้วยลายมือ 4) โครงสร้างพื้นฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ รัฐบาลได้นำ X-Road มาใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงข้อมูลทะเบียนของรัฐได้ง่ายขึ้นโดยยังมีความปลอดภัย 5) เว็บบำรุงบริการ เป็นแนวคิดในการให้เกิดการบริการแบบรวมศูนย์ ช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงข้อมูลหลายระบบด้วยการลงชื่อเพียงครั้งเดียว 6) โครงสร้างพื้นฐานของข้อมูลเชิงพื้นที่ เป็นการนำข้อมูลเชิงพื้นที่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ที่ดิน การวางแผนการจัดการพื้นที่ และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น 7) ระบบ Cloud ของรัฐบาล เอสโตเนียมีการลงทุนใน Cloud เพื่อเพิ่มความสามารถในการให้บริการและการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ 8) Blockchain ซึ่งเอสโตเนียเป็นประเทศแรกที่ใช้เทคโนโลยี Blockchain ในระบบการผลิตเพื่อพัฒนาการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และเพื่อให้เกิดความ

พร้อมในการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ

เรื่องที่ห้า การออกกฎหมายในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ได้นำเสนอรูปแบบการออกกฎหมายในระบบ e-governance ที่เน้นการออกกฎหมายที่จำเป็น และพิจารณาการออกกฎหมายโดยดูจากช่องว่างของกฎหมายในปัจจุบัน และปรับกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยตระหนักถึงการส่งเสริมกฎหมายกับเทคโนโลยีให้ทำงานร่วมกัน กฎหมายจะช่วยสร้างความมั่นใจว่าประชาชนจะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย สามารถระบุอัตลักษณ์บุคคลทางออนไลน์ได้อย่างถูกต้อง ตัวอย่างกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติเอกสารประจำตัวบุคคล พระราชบัญญัติการบริการสังคมสารสนเทศ และพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เป็นต้น

เรื่องที่หก สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ผู้เขียนได้กล่าวถึงหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนและนําระบบ e-governance มาใช้ในประเทศที่ประกอบไปด้วย องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนเพื่อสาธารณะประโยชน์ องค์กรภาคธุรกิจ และสถาบันการศึกษา โดยองค์กรภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย และมอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดนำไปปฏิบัติ ส่วนองค์กรเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทั้งความรู้และงบประมาณเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยีของประชาชนในประเทศ นอกจากนี้องค์กรภาคธุรกิจเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญที่มีส่วนในการผลักดันเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศโดยการพัฒนาโปรแกรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของสถาบันการศึกษา เป็นอีกหนึ่งองค์กรสำคัญที่เข้ามามีส่วนในการวิจัยและพัฒนา อีกทั้งยังเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันกับองค์กรอื่น ๆ

เรื่องที่เจ็ด ICT และการศึกษา ได้นำเสนอการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

กับระบบการศึกษาตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน โดยมีการจัดการแบ่งทรัพยากรดิจิทัล มีกลยุทธ์ระดับประเทศในการทำ ICT ไปใช้ให้ครอบคลุมโดยมีการสร้างความร่วมมือภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับการฝึกอบรม ICT เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีมูลนิธิ Look@World สนับสนุนการจัดอบรมให้ตั้งแต่เยาวชนจนถึงผู้สูงอายุ

เรื่องที่แปด สถาบัน E-governance (eGA) ผู้เขียนได้กล่าวถึงสถาบัน eGA ซึ่งเป็นสถาบันหลักในการขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัลในประเทศที่นอกจากจะปฏิบัติการกิจหลัก คือ การให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในประเทศ และยังเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยได้ดำเนินงานให้คำปรึกษากับองค์กรต่าง ๆ มากกว่า 200 แห่ง ใน 30 ประเทศ

ประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือเล่มนี้

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอรูปแบบ และแนวทาง การบริหารจัดการของประเทศเอสโตเนียในการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมดิจิทัลโดยมีภาครัฐเป็นแกนกลางในการเปลี่ยนแปลงในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ซึ่งหนังสือเล่มนี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่กำหนดนโยบายในประเทศต่าง ๆ ที่มีความสนใจอยากปรับเปลี่ยนให้ประเทศสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในการนำแนวทางไปปรับใช้กับการพัฒนาบริการให้ประชาชน และยังมีประโยชน์กับนักวิชาการและนักศึกษาในการศึกษาหาข้อมูล และการทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอีกด้วย

บทวิจารณ์

1. หนังสือเล่มนี้เริ่มต้นด้วยการแนะนำประวัติศาสตร์ของประเทศเอสโตเนีย และเจาะลึกถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศ ซึ่งเริ่มขึ้นในทศวรรษที่ 1990 จนถึงปัจจุบันที่ประเทศเอสโตเนียได้รับการยอมรับในด้านการ

พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล และเป็นต้นแบบให้อีกหลาย ๆ ประเทศ โดยผู้เขียนให้ข้อมูลการบริการอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในเอสโตเนีย เช่น E-Health, E-Notary และ E- Cabinet แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยปรับปรุงการเข้าถึงและประสิทธิภาพได้อย่างไร นอกจากนี้ผู้เขียนยังให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบการดำเนินงานทางเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาระบบการกำกับดูแลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและปลอดภัย และยังอธิบายกฎหมายที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยกำกับดูแล และสามารถอำนวยความสะดวกในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ นอกจากนี้ผู้เขียนยังมีกลวิธีการนำเสนอให้เห็นภาพที่ชัดเจนของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ว่ามีระบบใดบ้าง มีจุดเริ่มต้นอย่างไร และแต่ละระบบมีประโยชน์อย่างไร เพื่อชักชวนให้ผู้อ่านเห็นผลลัพธ์ของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นรูปธรรม จากนั้นในบทต่อ ๆ ไป ผู้เขียนเจาะลึกในรูปแบบการทำงานที่เป็นจุดเด่นของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล และรูปแบบการทำงานที่นำมาสู่การผลักดันให้เทคโนโลยีดิจิทัลสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ในแต่ละบทผู้เขียนเน้นย้ำให้เห็นประเด็นสำคัญของการทำงานร่วมกัน ของหน่วยงานในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กร ไม่แสวงหากำไร สถาบันการศึกษา และประชาชน โดยบอกเล่ารายละเอียดของภารกิจที่แต่ละหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันเทคโนโลยีดิจิทัลในประเทศ เช่น ประเด็นด้านการจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ ได้บอกเล่าหน้าที่และบทบาทของแต่ละส่วนงานในการรับผิดชอบดูแลความปลอดภัย และผู้เขียนยังเน้นย้ำถึงความมุ่งมั่นของประเทศเอสโตเนียในการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางดิจิทัล เพื่อปรับปรุงบริการภาครัฐ เพิ่มประสิทธิภาพ และยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของพลเมือง

2. ผู้เขียนได้เจาะลึกในสามประเด็นที่สำคัญ คือ 1) การดำเนินงาน X-Road 2) โครงการ e-residency 3) ด้านกฎหมายและความปลอดภัยของ e-governance โดยในประเด็นของ X-Road ผู้เขียนได้ชวนผู้อ่านไปสำรวจ

แพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูล X-Road ซึ่งใช้ในการแบ่งปันข้อมูลอย่างปลอดภัยระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้เขียนอภิปรายว่าแพลตฟอร์มนี้ช่วยลดระบบราชการและปรับปรุงประสิทธิภาพของบริการภาครัฐได้อย่างไร โดยแสดงให้เห็นรูปแบบการนำไปใช้งาน องค์ประกอบสำคัญ และหน่วยงานที่กำกับดูแล และยังชี้ให้เห็นความสำคัญ ประโยชน์การนำไปใช้ พร้อมทั้งช่องทางในการหาข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลในเรื่องนี้ได้ ประเด็นที่สองผู้เขียนเน้นย้ำถึงโครงการ e-residency ของเอสโตเนีย ซึ่งช่วยให้ผู้ที่ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยในเอสโตเนีย เช่น นักธุรกิจต่างชาติ สามารถเข้าถึงบริการดิจิทัลบางอย่างของประเทศได้ เช่น การจดทะเบียนบริษัทและธนาคารออนไลน์ ผู้เขียนอธิบายว่าโปรแกรมนี้ช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศและส่งเสริมชื่อเสียงของประเทศเอสโตเนียในฐานะผู้นำด้านธรรมาภิบาลดิจิทัลได้อย่างไร ส่วนในประเด็นสุดท้ายผู้เขียนได้เจาะลึกด้านกฎหมายและความปลอดภัยของ e-governance ซึ่งประเทศเอสโตเนียได้ออกกฎหมายจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการวางโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 (ไอริน โรจน์รักษ์, 2564) โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงกระบวนการดำเนินงาน ตัวอย่างกฎหมาย และข้อกังวลต่าง ๆ เช่น ความเป็นส่วนตัว การปกป้องข้อมูล และภัยคุกคามทางไซเบอร์ ผู้เขียนเน้นย้ำถึงมาตรการที่เข้มงวดที่ประเทศเอสโตเนียนำมาใช้เพื่อรับประกันความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและปกป้องข้อมูลของประชาชน

3. หนึ่งในจุดเด่นสำคัญของหนังสือเล่มนี้ คือ การอภิปรายเกี่ยวกับระบบระบุตัวตนดิจิทัลของเอสโตเนีย ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐและลงนามในเอกสารออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย ผู้เขียนอธิบายว่าระบบนี้ได้รับการพัฒนาอย่างไรและมีส่วนสนับสนุนความสำเร็จโดยรวมของประเทศในด้าน e-governance ได้อย่างไร ตลอดทั้งเล่ม ผู้เขียนเน้นย้ำถึงความสำคัญของความไว้วางใจในระบบ e-governance ของประชาชนเอสโตเนีย

ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นใจว่าประชาชนและธุรกิจเต็มใจที่จะใช้บริการดิจิทัล นอกจากนี้จุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ คือ ประเด็นเกี่ยวกับการลงคะแนนทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถเปลี่ยนผ่านจากประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์ให้เป็นประเทศที่ประชาชนเข้าถึง เข้าใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตามวิถีประชาธิปไตยได้ โดยผู้เขียนให้การวิเคราะห์เชิงลึกว่าประเทศเอสโตเนียประสบความสำเร็จในการใช้การลงคะแนนออนไลน์สำหรับการเลือกตั้งระดับชาติได้อย่างไร ทั้งนี้ผู้เขียนได้อภิปรายเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ใช้เพื่อป้องกันการฉ้อโกง และประโยชน์ของการลงคะแนนทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เพิ่มขึ้น

4. หนังสือเล่มนี้ยังเขียนมาจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียนซึ่งมาจากทีมผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศเอสโตเนีย เช่น อดีตประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายสารสนเทศของรัฐบาลเอสโตเนีย จึงทำให้หนังสือเล่มนี้มีมุมมองที่ไม่เหมือนใคร โดยให้ภาพรวมที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเอสโตเนียสู่สังคมดิจิทัลและความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่ทำให้เอสโตเนียเป็นผู้นำระดับโลก ด้าน e-governance และถึงแม้ว่าจะใช้ผู้เขียนหลายท่านในหนังสือเล่มนี้ แต่ประเด็นเนื้อหาในแต่ละบทหรือเรียงกันไปเป็นประเด็นที่มีความสอดคล้องกันที่ได้มีการนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการนำ e-governance ที่ประสบความสำเร็จของเอสโตเนียไปใช้และผลกระทบที่มีต่อสังคมเอสโตเนีย ซึ่งจากการที่มีผู้แต่งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่แตกต่างกันจากหลากหลายบทบาททำให้หนังสือเล่มนี้เสนอให้เห็นภาพรวมที่ครอบคลุมของระบบ e-governance ของเอสโตเนีย ตั้งแต่จุดกำเนิดและวิวัฒนาการไปจนถึงบริการและแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ที่พร้อมให้บริการแก่ประชาชน

5. หนังสือได้รวบรวมกรณีศึกษา ตัวอย่างในการนำไปใช้ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจ โดยกรณีศึกษา ยกตัวอย่าง เช่น การจัดการความ

มั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ ที่ทำให้การจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) โมเดลสำหรับการสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ ที่ประกอบไปด้วยแนวทางการทำงานที่สำคัญ คือ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาครัฐ ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตบนโลกไซเบอร์ ที่เป็นพื้นฐานที่ทำให้การใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์มีความมั่นคงปลอดภัย ส่งเสริมให้การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) กรอบโครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศ ที่ช่วยจัดระเบียบความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดการกรณีที่มีการคุกคามทางไซเบอร์ 3) จุดเด่นของการสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ที่ทำให้การจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์มีประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบไปด้วย การมีโมเดลสำหรับอินเทอร์เน็ตที่มั่นคงปลอดภัย การมีดัชนีความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (NCSI) และการมีศูนย์ความร่วมมือป้องกันไซเบอร์แห่งชาติ 4) การสร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการจัดการร่วมกัน โดยได้กล่าวถึงบทบาทของส่วนงานต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ สะท้อนภาพการทำงานร่วมกันแบบเป็นระบบ เนื่องจากทุกหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ของตนเองและเป็นความร่วมมือแบบเครือข่ายทั้งองค์การภาครัฐ ภาคธุรกิจ มหาวิทยาลัย กลุ่ม NGOs โดยผู้เขียนได้ยกตัวอย่างให้เห็นหน้าที่สำคัญขององค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงเศรษฐกิจและการสื่อสาร รัฐบาลที่สร้างบรรทัดฐานความมั่นคงและปลอดภัยทางไซเบอร์ กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบในการต่อสู้อาชญากรรมทางไซเบอร์ กระทรวงกลาโหมสร้างกองบัญชาการไซเบอร์รับมือกับการโจมตีทางไซเบอร์ ซึ่งกรณีศึกษา และการยกตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นรูปแบบและระบบการทำงาน ที่จะเป็นแนวทางสำหรับประเทศอื่น ๆ ในการดำเนินงานด้านการจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ได้ นอกจากนี้หนังสือยังมีบทสัมภาษณ์

ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องกับโครงการริเริ่มด้าน e-governance ของประเทศ เอสโตเนีย ที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์และผลกระทบของ e-governance ที่มีต่อสังคมเอสโตเนีย ซึ่งข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้เป็นบทเรียนอันมีค่าและแนวทางปฏิบัติสำหรับรัฐบาล ผู้กำหนดนโยบาย และองค์กรที่สนใจนำดิจิทัลโซลูชันที่คล้ายกันไปใช้ เช่น การดูแลสุขภาพ การเมือง การศึกษา และธุรกิจ

6. ในส่วนที่นอกเหนือจากเนื้อหาที่พบในหนังสือมีภาพประกอบและมีคำอธิบายที่ชัดเจน ทำให้เห็นตัวอย่างการนำไปใช้ ทำให้เรื่องที่มีความซับซ้อนเข้าใจง่ายขึ้นจากรูปภาพและคำอธิบาย เช่น รูปแบบของ Blockchain การทำงานของ X-road เป็นต้น หนังสือยังได้มีการนำลิงก์เว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ เช่น เมื่อกล่าวถึงการจัดทำ E-Service of Road Administration ได้มีการกล่าวถึงผู้นำในการดำเนินงานเพื่อเป็นการให้เครดิตหน่วยงานที่ทำ และแหล่งข้อมูลที่อ่านเพิ่มเติมไว้ที่มุมด้านล่างของหนังสือ นอกจากนี้มีข้อมูลทางสถิติสนับสนุนเพื่อแสดงข้อมูลด้านประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วม และผลลัพธ์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นการเน้นย้ำความสำเร็จในการนำไปใช้ ทำให้เทคโนโลยีนั้นมีความน่าสนใจ และแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ได้จริง

7. ส่วนข้อควรพิจารณาของหนังสือเล่มนี้ คือ การเน้นเรื่องราวความสำเร็จของเอสโตเนียค่อนข้างมาก ยังไม่ได้ให้มุมมองที่สมดุลเกี่ยวกับความท้าทายและข้อจำกัดของการกำกับดูแลทางอิเล็กทรอนิกส์ แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึงความท้าทายบางประการที่เอสโตเนียเผชิญ เช่น ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในโลกไซเบอร์และความจำเป็นในการรักษาความไว้วางใจของสาธารณะ ซึ่งหนังสือเล่มนี้จะสามารถให้การวิเคราะห์ในประเด็นความท้าทายในประเด็นสำคัญอื่น ๆ เพิ่มเติมเนื่องจากยังมีอีกหลายมิติที่น่าสนใจ เช่น การบริหารงบประมาณในการสนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัลในประเทศ เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการเห็นมุมมองด้านข้อจำกัดและแนวทางที่ประเทศเอสโตเนียแก้ไข

ปัญหา นอกจากนี้หนังสือจะมีศัพท์เฉพาะค่อนข้างมาก อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานด้านเทคโนโลยีหรือการบริหารรัฐกิจจะเข้าถึงได้ยาก ซึ่งถ้ามีการจัดทำอภิธานศัพท์ หรือการอธิบายศัพท์ที่เฉพาะเจาะจงจะทำให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุป

โดยภาพรวมแล้ว หนังสือ "E-Estonia. E-Governance in Practice" เป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับระบบการกำกับดูแลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ประสบความสำเร็จของประเทศเอสโตเนีย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศเอสโตเนียสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อปฏิบัติบริการสาธารณะ และปรับปรุงธรรมาภิบาลได้อย่างไร นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้เป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าสำหรับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่สนใจในการทำ ความเข้าใจหลักการ ความท้าทาย ประโยชน์ของ e-governance และศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและสังคม แต่ข้อพิจารณาประการหนึ่ง คือ หนังสือเล่มนี้อาจจะไม่สามารถนำแนวทางนี้ไปใช้ได้ทุกประเทศ อันเนื่องมาจากบริบททางการเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่าง ความสำเร็จของระบบ e-governance ของประเทศเอสโตเนียอาจไม่สามารถทำซ้ำในประเทศอื่นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีโครงสร้างการกำกับดูแลที่ซับซ้อนและระบบราชการยังไม่เปิดรับความทันสมัย

บรรณานุกรม

ไอริน โรจนรัถย์. (2564). จาก Estonia สู่ E-Estonia : ถอดบทเรียน 30 ปี
ธรรมาภิบาลกับการปฏิรูปภาครัฐ. วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ, 9, 161-174.

Arm, M., Egipt, K., Hansen, R., Harjo, O., Hendrikson, M., Hänni, L., Kaidro, P., Kiirats, A., Krenjova-Cepilova, J., Nyman-Metcalf, K., Ott, A., Pedak, M., Reinsalu, K. & Sandra, R. (2019). E-Estonia *รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์*. [E-Estonia. E-Governance in Practice] (ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์, ผู้แปล).
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์
วารสารชอพะยอม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วารสารชอพะยอมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีนโยบายส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเชิงวิชาการ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ผลงานที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องมีสาระเป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ซึ่งอยู่ในรูปแบบงานเขียน 3 ประเภท คือ บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทปริทัศน์หนังสือ ซึ่งจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ บทความต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงตามที่กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผู้ที่มีความประสงค์จะส่งผลงานทางวิชาการเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ให้ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

1.1 บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1.1.1 ผู้นิพนธ์ต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ และอื่น ๆ ของวารสารให้เข้าใจอย่างถูกต้องและท่วงแท้

1.1.2 ผู้นิพนธ์ต้องตรวจสอบความเรียบร้อยของบทความตนเองให้ดีกว่าก่อน ว่าได้เขียนบทความเป็นไปตามรูปแบบและองค์ประกอบที่วารสารกำหนด

ไว้หรือไม่

1.1.3 ผู้นิพนธ์ต้องส่งบทความผ่านหรือเข้าระบบแบบออนไลน์เท่านั้น

1.1.4 ผู้นิพนธ์ต้องมีจริยธรรมในตนเอง โดยจะต้องไม่แอบอ้างนำเอาบทความหรือผลงานของบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับการอนุญาต มาส่งเพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่

1.1.5 ผู้นิพนธ์ต้องมีจรรยาบรรณในตนเอง โดยจะต้องไม่นำบทความหรือผลงานของตนที่เคยตีพิมพ์มาแล้วจากแหล่งอื่น มาส่งเพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่ซ้ำซ้อนอีก

1.1.6 ผู้นิพนธ์ต้องปฏิบัติตามขั้นตอน ระเบียบ ข้อบังคับที่วารสารกำหนดอย่างเคร่งครัด

1.1.7 หากผู้นิพนธ์ได้รับทราบผลหรือรับรู้ถึงผลการประเมินแล้ว ถ้าผ่านการพิจารณาโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไขบทความ ผู้นิพนธ์ต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว และต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างครบถ้วน

2. การเตรียมต้นฉบับ

2.1 ด้านภาษา เขียนต้นฉบับเป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ พร้อมทั้งบทความย่อทั้ง 2 ภาษาการใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้ศัพท์และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะถ้าต้นฉบับเป็นภาษาต่างประเทศควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาและการใช้สำนวนจากผู้เชี่ยวชาญภาษานั้นก่อน

2.2 การพิมพ์ จัดทำต้นฉบับบทความด้วยโปรแกรม Microsoft Word for Windows ตามข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

2.3 การส่งต้นฉบับบทความ (จัดพิมพ์หน้าเดียว) จำนวน 1 ชุด โดยส่งเข้าระบบวารสารช่อพะยอมออนไลน์

3. ประเภทของบทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์

3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- 3.1.1 ชื่อเรื่อง (Title)
- 3.1.2 ผู้แต่ง (Author)
- 3.1.3 ชื่อหน่วยงานผู้นิพนธ์และอีเมล
- 3.1.4 บทคัดย่อ (Abstracts) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 3.1.5 คำสำคัญ (Keyword)
- 3.1.6 บทนำ (Introduction)
- 3.1.7 วัตถุประสงค์ (Objective)
- 3.1.8 วิธีการศึกษา (Methodology)
- 3.1.9 ผลการศึกษา (Results)
- 3.1.10 สรุปผล (Conclusion)
- 3.1.11 อภิปรายผล (Discussion)
- 3.1.12 ข้อเสนอแนะ (Recommendation)
- 3.1.13 บรรณานุกรม (Bibliography)

3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย

- 3.2.1 ชื่อเรื่อง (Title)
- 3.2.2 ผู้นิพนธ์ (Author)
- 3.2.3 ชื่อหน่วยงานผู้นิพนธ์และอีเมล
- 3.2.4 บทคัดย่อ (Abstracts) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 3.2.5 คำสำคัญ (Keyword)
- 3.2.6 บทนำ (Introduction)
- 3.2.7 เนื้อหา (Content)
- 3.2.8 สรุป (Conclusion)

3.2.9 ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

3.2.10 บรรณานุกรม (Bibliography)

3.3 บทปริทัศน์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่อง (Title)

3.3.2 ผู้นิพนธ์ (Author)

3.3.3 ชื่อหน่วยงานผู้นิพนธ์และอีเมล

3.3.4 ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือที่วิจารณ์พร้อมปก

3.3.5 บทปริทัศน์ (Review)

4. ข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

4.1 การจัดเค้าโครงหน้ากระดาษ ขนาด A4 ระยะขอบของหน้ากระดาษ ในแต่ละหน้ากำหนด ดังนี้ จากขอบบน 1.0 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.0 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว

4.2 จำนวนหน้า จำนวนไม่เกิน 10 - 15 หน้า

4.3 ตัวอักษร TH Sarabun PSK เหมือนกันตลอดทั้งบทความ

4.4 รายละเอียดต่าง ๆ ของบทความกำหนด ดังนี้

4.4.1 ชื่อเรื่อง (Title)

1) ชื่อเรื่องภาษาไทย กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 18 พอยต์
ตัวหนา

2) ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) กำหนด
กึ่งกลาง ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา

4.4.2 ชื่อผู้นิพนธ์ (Author)

1) ชื่อผู้นิพนธ์ลำดับที่ 1 ทั้งภาษาไทยและอังกฤษกำหนด
ชิดขวา ขนาด 14 พอยต์ ตัวหนา และชื่อผู้นิพนธ์ลำดับถัดไป (ถ้ามี) ทั้งภาษาไทย

และภาษาอังกฤษ ตัวปกติ

2) ชื่อหน่วยงานของผู้นิพนธ์และอีเมลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดให้อยู่ด้านล่างของหน้าแรกตัวอักษรขนาด 14 พอยต์ ตัวปกติไว้ตอนท้ายของบทความในหน้าแรก

4.4.3 บทคัดย่อ (Abstract)

1) หัวข้อ บทคัดย่อ และ Abstract กำหนดให้ขีดซ้ายขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา

2) เนื้อความของบทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้าย ตัวปกติ

4.4.4 คำสำคัญ (Keyword) ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เลือกใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบทความ

4.4.5 การพิมพ์หัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย

1) หัวข้อใหญ่ กำหนดขีดซ้าย ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา
2) หัวข้อย่อย จัดย่อหน้าเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว
ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา

3) เนื้อความของแต่ละหัวข้อ บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 พอยต์ ตัวปกติ และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้าย

3.4.6 คำศัพท์ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

3.4.7 ภาพและตารางประกอบ กรณีมีภาพหรือตารางประกอบ กำหนดการจัดพิมพ์ ดังนี้

1) ภาพประกอบและตารางประกอบทั้งหมดที่นำมาอ้างต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของผู้อื่น

2) ภาพประกอบจัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ

3) ชื่อภาพประกอบจัดอยู่ใต้ภาพ ใช้คำว่า “ภาพที่” ต่อด้วยหมายเลขภาพและข้อความบรรยายกำหนดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา

4) ตารางประกอบจัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

5) ชื่อตารางประกอบจัดอยู่ด้านบนของตาราง ใช้คำว่า “ตารางที่” ต่อด้วยหมายเลขตาราง และข้อความบรรยายตารางกำหนดชิดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา

6) บอกแหล่งที่มาของภาพประกอบ ตารางประกอบ ที่นำมาอ้าง โดยพิมพ์ห่างจากชื่อภาพ หรือเส้นใต้ตาราง กำหนดเว้นระยะ 1 บรรทัด ขนาด 16 พอยต์ และบรรทัดกำหนดกึ่งกลางตัวอย่างภาพประกอบ ที่นำมาอ้างอิงและการบอกแหล่งที่มาของภาพดังตัวอย่าง

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์วารสารช่อพะยอม
ที่มา : อำพร แสงไชยา (2563)

ตัวอย่าง ตารางประกอบที่นำมาอ้างและการบอกแหล่งที่มาของตาราง
ตารางที่ 1 แสดงคติสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังถ้ำไพนต่อง

เรื่องราว/ภาพ	รูปสัญลักษณ์	ความ หมายสัญลักษณ์	ความหมายทาง พุทธศาสนา
	อดีตพระพุทธเจ้า ทุก พระองค์	การเป็นตัวแทนของ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์	ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
	ประสูติ	การเกิด	การเกิดพุทธศาสนาของ พระพุทธเจ้า
	เสด็จออกบวช	การถือเพศเป็นภิกษุสามเณร	การเข้าถึงธรรมอันเป็นความ หลุดพ้นจากทุกข์
	ตัดพระโมลี	คือการตัดม้วยมม	จุดเริ่มต้นของการสละกิเลส
	มารผจญ	สิ่งขัดขวางไม่ให้สำเร็จประโยค	การบำเพ็ญเพียรเพื่อไม่ให้หลุด พ้นจากมารทั้งหลาย
	ตรัสรู้	การรู้แจ้ง	การรู้แจ้งในอริยสัจ
	ปรินิพพาน	เรียกอาการตายของ พระพุทธเจ้า	ขั้นที่ 5 เสื่อมสลายไปตาม กาลเวลา

5. การอ้างอิงในเนื้อหาของบทความ

เป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อหาบทความให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-date in text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ไว้ข้างหน้า หรือข้างหลังข้อความ ที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น ดังนี้

ผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์) หรือ (ผู้แต่ง, ปีพิมพ์)

5.1 การอ้างอิงชื่อบุคคลคนไทยให้ลงชื่อตัวและนามสกุล ส่วนชาวต่างประเทศให้ลงเฉพาะชื่อสกุล

ตัวอย่างการอ้างอิง

ผู้แต่ง 1 คน

(อำพร แสงไชยา, 2563)

(Saengchaiya, 2020)

ผู้แต่ง 2 คน

(อภิชัย พันธเสน และปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2549)

(Savage & Longhurst, 2005)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน

(อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ, 2549)

(Laudon et al., 2000)

5.2 ชื่อนิติบุคคล หน่วยงาน องค์กร ที่ทำเอกสารให้ระบุชื่อหน่วยงานตามที่ปรากฏ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547) (Thailand Productivity Institute, 2004)

6. การอ้างอิงท้ายบทความ

เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายโดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนบทความได้ใช้อ้างอิงในเนื้อความ พร้อมจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรของผู้แต่ง และให้ใช้การอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association Citation Style)

6.1 เอกสารอ้างอิงทุกลำดับที่ปรากฏอยู่ท้ายบทความต้องมีการอ้างอิงอยู่หรือกล่าวถึงในเนื้อหาของบทความ

6.2 จัดพิมพ์เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงก่อน-หลัง ตามลำดับตัวอักษร กำหนดขีดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา

6.3 หากรายละเอียดของเอกสารมีความยาวมากกว่าหนึ่งบรรทัด ให้พิมพ์ต่อบรรทัดไปที่ย่อหน้าแรก

กำหนดเว้นระยะจากขอบซ้ายของหน้ากระดาษ 7 ช่วงตัวอักษร (เริ่มพิมพ์ช่วงตัวอักษรที่ 8)

การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความจะแตกต่างกันไปตามประเภทของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ดังนี้

6.3.1 หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./
สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

อำพร แสงไชยา. (2559). จิตกรรมประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาสารคาม:
อภิชาติการพิมพ์.

Streibel, B. J. (2015). *The manager's guide to effective meetings*.
NewYork: McGraw-Hill.

6.3.2 บทความในหนังสือ

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อผู้แต่ง (บรรณาธิการ)./
ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์), เลขหน้าที่ปรากฏบทความจากหน้าใด
ถึงหน้าใด./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

สมศรี บุตรดี. (2555). การรักษาภาวะจับหืดเฉียบพลันในเด็ก.
ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา,

ชลีรัตน์ ดิเรกวัฒน์ และ มนตรี ตูจันทา (บรรณาธิการ), *อิมมูโนวิทยา
ทางคลินิกและโรคภูมิแพ้*. (น. 99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัย
กุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่ง
ประเทศไทย.

6.3.3 วารสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี,/เดือน)/ชื่อบทความ./ชื่วารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/
เลขหน้าที่ปรากฏ.

ตัวอย่าง

ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์. (2555,ธันวาคม). สีสนในสวนสวย (Brilliant Colors in the Beautiful Garden). *วารสารช่อพะยอม*, 23(1), 98-130.

6.3.4 หนังสือพิมพ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี,/วันที่ เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อ
หนังสือพิมพ์,/เลขหน้าที่ ปรากฏ.

ตัวอย่าง

ไทรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). *อนาคตจีน-อเมริกา*.
เดลินิวส์, น. 6.

6.3.5 รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรายงานการประชุม*. วัน เดือน
ปีสถานที่จัดสถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัย
รักการอ่าน*. 25-29 พฤศจิกายน 2538 ณ วิทยาลัยครู
มหาสารคาม. จังหวัดมหาสารคาม.กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.

6.3.6 ปริญญาบัตร/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์/(ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต/
ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา)

ตัวอย่าง

วันวิภา ส่งเสริมศิลป์. (2556). *การสร้างสรรค์ประติมากรรม
เครื่องปั้นดินเผา ชุดวิถีชนบทอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

6.3.7 เว็บไซต์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./วันที่ทำการสืบค้น./จาก URL

ตัวอย่าง

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2551). *พระราชบัญญัติคุ้มครอง
แรงงาน (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2551*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563,
จาก [http://www.labour.go.th/web image/images/law/
doc](http://www.labour.go.th/web image/images/law/doc).

6.3.8 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]/
ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าที่ปรากฏ. (ใช้คำว่า [ข้อมูล
อิเล็กทรอนิกส์] สำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า
[Electronic version] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

ตัวอย่าง

Cadigan, J., Schmitt, P., Shupp, R., & Swope, K. (2011, January). *The holdout problem and urban sprawl: Experimental evidence*. *Journal of Urban Economics*. 69(1), 72. Retrieved from <http://journals.elsevier.com/00941190/journal-of-urban-economics/>

6.3.9 สัมภาษณ์

รูปแบบ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี, วันที่ เดือน)./ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ (ถ้ามี).

ตัวอย่าง

ผุสดี กิจบุญ. (2563, 11 มิถุนายน). ประธานหลักสูตรสาขา
วิชาสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

7. การพิจารณา การประเมิน และการเผยแพร่บทความ

7.1 การตอบรับหรือปฏิเสธบทความ

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการพิจารณากลับกรองบทความขึ้นต้น และแจ้งผลการพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธบทความให้ผู้ส่งบทความทราบภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับบทความ หากบทความมีรูปแบบหรือองค์ประกอบไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การจัดทำต้นฉบับบทความที่วารสารกำหนด ฝ่ายประสานงานของวารสารจะส่งต้นฉบับบทความให้ปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยฝ่ายประสานงานจะทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ส่งบทความในทุกขั้นตอน ต้นฉบับบทความอาจได้รับการปฏิเสธหากไม่ได้คุณภาพ ไม่ตรงกับประเภทของบทความที่จะตีพิมพ์ หรือผู้เขียนบทความปฏิเสธไม่แก้ไขให้ตรงกับหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนดและส่งกลับคืนมาภายในเวลาที่กำหนดข้างต้น

7.2 การประเมินบทความ

ฝ่ายประสานงานนำต้นฉบับบทความที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการแล้ว เสนอให้ผู้ประเมินพิจารณาบทความ (peer-reviewer) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการเป็นผู้เลือกจากผู้เชี่ยวชาญหรือเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทความ เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นขอการเผยแพร่บทความภายใต้เกณฑ์ประเมินบทความที่วารสารกำหนด โดยเก็บข้อมูลทั้งหมดเป็นความลับและไม่เปิดเผยชื่อ-นามสกุล รวมถึงหน่วยงานที่สังกัดทั้งของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความ (double-blinded) จนกว่าต้นฉบับบทความจะได้รับการเผยแพร่ ใช้เวลาพิจารณาแต่ละบทความประมาณ 1 เดือน

7.3 ผลการประเมินบทความ

บทความที่ผ่านการประเมินจากผู้ประเมินบทความ ต้องได้รับผลการประเมินในระดับดี ดีมาก หรือดีเด่น ตามความเห็นของผู้ประเมินบทความทั้ง 3 ท่าน หากได้รับการพิจารณาว่าไม่ผ่านการประเมินจากผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน ถือว่าบทความดังกล่าวไม่ผ่านการประเมินสำหรับบทความที่ไม่ผ่านการประเมินจากผู้ประเมิน 1 ท่าน จากจำนวนทั้งหมด 3 ท่าน จะได้รับการประเมินจากกองบรรณาธิการเป็นผู้ประเมินท่านที่ 4 หากไม่ผ่านการประเมินอีกครั้งจึงถือว่าบทความดังกล่าวไม่ผ่านการประเมินผลการพิจารณาของผู้ประเมินและกองบรรณาธิการบทความถือเป็นสิ้นสุดและเคร่งครัด โดยไม่มีการทบทวนบทความที่ไม่ผ่านการประเมิน ทบทวนระดับผลการประเมินอีกครั้ง หรือเปลี่ยนแปลงผู้ประเมินบทความใหม่ไม่ว่ากรณีใด

7.4 การแจ้งผลการประเมินบทความ

ฝ่ายประสานงานของวารสารจะส่งผลการประเมินของผู้ประเมินทุกท่านให้ผู้ส่งบทความทราบภายใน 7 วัน นับตั้งแต่ได้รับผลการประเมินจากผู้ประเมินท่าน

สุดท้าย หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อแก้ไขปรับปรุงจากผู้ประเมิน ให้ผู้ส่งบทความแก้ไขปรับปรุงแล้วนำส่งต้นฉบับบทความให้ฝ่ายประสานงานของวารสารภายใน 1 เดือน นับตั้งแต่วันที่ฝ่ายประสานงานแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบ หากผู้ส่งบทความไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะหรือข้อแก้ไขปรับปรุงของผู้ประเมิน ให้ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรชี้แจงรายละเอียดให้กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการพิจารณา

7.5 การตอบรับการเผยแพร่บทความ

บทความที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน จะได้รับการพิจารณาอีกครั้งจากกองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ แต่เป็นการพิจารณาเฉพาะรูปแบบของบทความ การใช้ภาษา และการพิสูจน์อักษร จากนั้นฝ่ายประสานงานจะแจ้งข้อเสนอกองบรรณาธิการให้ผู้ส่งบทความแก้ไขปรับปรุง เมื่อการแก้ไขปรับปรุงเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้ถือว่าวันที่บรรณาธิการให้ความเห็นชอบแก้ไขบทความครั้งสุดท้ายเป็นวันแก้ไขบทความ และให้ถือว่าวันที่บรรณาธิการมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งการเผยแพร่บทความ เป็นวันตอบรับการตีพิมพ์บทความ

7.6 การตอบรับการเผยแพร่บทความ

บทความที่ได้รับหนังสือตอบรับการเผยแพร่จากบรรณาธิการวารสารแล้ว จะได้รับการเผยแพร่ผ่านระบบวารสารช่อพะยอมออนไลน์ (ThaiJO) ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) การเผยแพร่ให้เรียงลำดับก่อนหลังตามวันที่บรรณาธิการวารสารมีหนังสือแจ้งการตีพิมพ์ให้ผู้ส่งบทความทราบ ทั้งนี้ลำดับการเผยแพร่ให้เป็นไปอย่างเคร่งครัด โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือทบทวนไม่ว่ากรณีใด

